

การดำเนินการ (Proceeding)

โครงการเสวนาเรื่อง “เมืองเชียงแสนตามคำบอกเล่า”

โดย

หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส-อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

31 สิงหาคม 2549

ห้อง 306 อาคาร D1

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จ. เชียงราย

สารบัญ

สรุปผลการจัดเสวนา	1-5
1. “การอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของคนในล้านนา” (ผศ.ดร. สุนันทา ฟาเบรอส - อาจารย์สำนักวิชาศิลปศาสตร์)	6-8
2. “เชียงแสนในสมัยสุโขทัย-อยุธยา-ต้นรัตนโกสินทร์” (อ. บดินทร์ กินาวงศ์ - นักประวัติศาสตร์ นักเขียน และนักวิชาการอิสระ)	9-20
3. “เชียงแสนในสมัยรัชกาลที่ 4-6 (คุณลุงอ่อนเรือน ใหม่คำวัง, คุณบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน, ร.ต.ต. สุดใจ เชื้อเจ็ดตน)	21-22
4. “เชียงแสนในสมัยรัชกาลที่ 7 - 8” (รศ. พิภูล โค้วสุวรรณ - อาจารย์พิเศษคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)	23-47
5. “เชียงแสนในสมัยรัชกาลที่ 9 และเชียงแสนในอนาคต” (อ. วีระพันธุ์ ชินวัตร - อาจารย์ นักวิชาการ และกรรมการบริหารบริษัท เอส เจ เอ ทรีดี จำกัด)	48-121
ภาคผนวก	
- โครงการ	124-127
- กำหนดการ	128
- คำกล่าวรายงาน โดย นางสาวจรรุวรรณ กาศนอก	129-132
- คำกล่าวต้อนรับ โดย รศ. นริวรรณ จินตกานนท์	133-136
- ประวัติวิทยากร	137-155
- หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศสฯ	156-160

สรุปผลการดำเนินงาน

โครงการ เสวนาเรื่อง “เมืองเชียงแสนตามคำบอกเล่า”

วันที่ 31 สิงหาคม 2549

ณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

จัดโดย หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส-อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง
ณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

สถานที่ ห้อง 306 อาคาร D1 มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จ. เชียงราย

วัน/ เวลา วันพฤหัสบดีที่ 31 สิงหาคม 2549 เวลา 08.00 - 18.30 น.

พิธีกร นายสุดปรุพี เวียงสี (เจ้าหน้าที่บริหาร ศูนย์บริการวิชาการ)

ผู้เข้าร่วม

การเสวนาครั้งนี้ได้ตั้งเป้าผู้เข้าร่วมไว้ 20 คน โดยมีผู้เข้าร่วมจริงจำนวน 77 คน ประกอบด้วย

- รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนาความสัมพันธ์ภายนอก (รศ. นริวรรธ จินตกานนท์)
- รักษาการ สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดเชียงราย และเลขาธิการมูลนิธิพัฒนาชุมชนและเขตภูเขา (คุณเตือนใจ ดีเทศน์)
- เจ้าหน้าที่จากมูลนิธิพัฒนาชุมชนและเขตภูเขา จ. เชียงราย
- นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน (คุณบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน)
- นายกองค้การบริหารส่วนตำบลศรีดอนมูล อ. เชียงแสน
- นายกองค้การบริหารส่วนตำบลโยนก อ. เชียงแสน
- ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านสันตันธง อ. แม่สาย
- อาจารย์ และนักเรียนโรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม
- นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
- อาจารย์ นักศึกษา และบุคลากร มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

วิทยากร มีทั้งหมด 7 คน คือ

1. อาจารย์บัณฑิต กิณวงศ์ (นักประวัติศาสตร์ นักเขียน และนักวิชาการอิสระ)
2. รศ. พิกุล ไคว้สุวรรณ (อาจารย์พิเศษคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)
3. คุณบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน (นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน)

4. ร.ต.ต. สุดใจ เชื้อเจ็ดตน (ชาวเชียงแสนโดยกำเนิด)
5. คุณอุ้นเรือน ใหม่คำวัง (ชาวเชียงแสนโดยกำเนิด)
6. ผศ.ดร. สุนันทา ฟาเบรอ (อาจารย์สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง)
7. อาจารย์วีระพันธุ์ ชินวัตร (อาจารย์ นักวิชาการ และกรรมการบริหารบริษัท เอส เจ เอ ทรีตี จำกัด)

ช่วงพิธีเปิด

คณะกรรมการจัดงานได้เชิญ นางสาวจรรุวรรณ ภาคนอก เจ้าหน้าที่บริหารหน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส - อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง เป็นผู้กล่าวรายงาน โดย รศ. นริวรรธ จินตกานนท์ รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนาความสัมพันธ์ภายนอก เป็นผู้กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมเสวนา และ คุณบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน เป็นผู้กล่าวเปิดการเสวนาในครั้งนี้

ช่วงการเสวนา

การเสวนาในวันนี้ ได้รับเกียรติจากท่านวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ 7 ท่าน มาร่วมพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเมืองเชียงแสนในแง่มุมที่หลากหลาย แต่ละท่านก็ล้วนมีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญทางประวัติศาสตร์เป็นอย่างดี บางท่านก็เป็นชาวเชียงแสนโดยกำเนิด

การเสวนาแบ่งเป็น 5 หัวข้อตามลำดับ ดังนี้

1. “การอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของคนในล้านนา” บรรยายโดย ผศ.ดร. สุนันทา ฟาเบรอ (อาจารย์สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง) ท่านได้เล่าถึงการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชนเผ่าต่าง ๆ ที่อพยพจากถิ่นฐานเดิม ลงมาอยู่ที่แถบลุ่มแม่น้ำแยงซีเกียง แม่น้ำสาละวิน แม่น้ำโขง เชียงแสน ลุ่มแม่น้ำยม จนมาถึงการสร้างกรุงสุโขทัย โดยชี้ให้เห็นว่าชนเผ่าที่อพยพมานั้นมีความสัมพันธ์กันมาตั้งแต่อดีต ไม่สามารถแยกกันได้ และคนที่อพยพลงมาอยู่ตามลุ่มแม่น้ำต่าง ๆ ได้นำเอาวิชาความรู้ติดตัวมาด้วย เช่น วิธีการหล่อสัมริด ซึ่งสะท้อนออกมาให้เห็นในรูปแบบของงานศิลปะการหล่อพระพุทธรูป เป็นต้น
2. “เชียงแสนในสมัยสุโขทัย-อยุธยา-ต้นรัตนโกสินทร์” บรรยายโดย อาจารย์บัณฑิต กินางค์ (นักประวัติศาสตร์ นักเขียน และนักวิชาการอิสระ) ท่านได้เล่าถึงสภาพของเมืองเชียงแสนในสมัยสุโขทัย อยุธยา จนถึงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ว่าใครเป็นผู้ครองเมือง และมีความสัมพันธ์กับอาณาจักรใดบ้างในอดีต และได้เกิดเหตุการณ์สำคัญอะไรขึ้นบ้างในแต่ละรัชสมัยของกษัตริย์พระองค์นั้น นอกจากนี้ท่านวิทยากรยังได้ให้ข้อสังเกตไว้ว่า สาเหตุที่เมืองเชียงแสนในปัจจุบันมีวัดวาอารามอยู่มากมาย นั่นก็เพราะว่าในอดีตเจ้าเมืองเชียงแสนจะต้องสร้างวัดประจำรัชกาลทุก ๆ รัชกาลไป

3. “เชียงแสนในสมัยรัชกาลที่ 4 - 6” บรรยายโดย คุณบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน, คุณอุ้นเรือน ใหม่คำวัง, และ ร.ต.ต. สุดใจ เชื้อเจ็ดตน ซึ่งท่านทั้งสามเป็นชาวเชียงแสนโดยกำเนิด ได้เล่าถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในวัยเด็กว่าเมืองเชียงแสนขณะนั้นมีสภาพเป็นอย่างไร การทำมาหากินของผู้คน การหลบภัยสงคราม รวมถึงการพยายามสำรวจและหาคนพระเจ้าล้านตื้อซึ่งเป็นพระพุทธรูปที่เชื่อกันว่าจมอยู่ในแม่น้ำโขง นอกจากนี้ท่านวิทยากรยังได้ฝากให้คนภายนอกได้ช่วยกันกระตุ้นเตือนให้คนภายใน (คนเชียงแสน) ตื่นตัว เห็นคุณค่า และเกิดความหวงแหนที่จะรักษาสมบัติอันล้ำค่าที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้ให้คงอยู่คู่เมืองเชียงแสนตลอดไป

4. “เชียงแสนในสมัยรัชกาลที่ 7 - 8” บรรยายโดย รศ. พิกุล โค้วสุวรรณ (อาจารย์พิเศษคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) ท่านมาจากตระกูลเจ้าเชียงแสนโดยกำเนิด ซึ่งท่านได้เล่าถึงสภาพทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมือง ของเมืองเชียงแสนจากประสบการณ์ในวัยเด็กของท่านว่าสภาพสังคมของเมืองเชียงแสนในสมัยนั้นเป็นสังคมแบบเอื้ออาทร สามารถขอหรือแลกกันได้ ไม่ต้องซื้อขาย อยู่กันอย่างสงบสุข ไม่มีโจรผู้ร้าย ประมาณ 5-6 โมงเย็น หมู่บ้านก็จะเงียบกันหมดแล้ว การคมนาคม ถนนหนทางก็ไม่ค่อยจะดีนัก จะเดินทางไประหว่างเชียงแสนและเชียงรายก็ลำบากมาก ชาวบ้านทำการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ เช่น ปลูกต้นยาสูบ ปลูกข้าวไร่ ทำไร่ ทำสวน ต้นหน่าหนาวก็จะหาปลา ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์มาก ด้านวัฒนธรรมนั้น ก็จะมีการละเล่นหรือพิธีกรรมที่เกิดจากความเชื่อของชาวบ้าน เช่น ถ้าปีไหนแล้งมาก ๆ ก็จะมีการแห่นางแมวขอฝน มีพิธีฮ้องขวัญ ถ้ามีการเจ็บป่วยก็จะรักษาแบบภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น ใช้สมุนไพร หรือแก้เคล็ดด้วยวิธีต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นฮีตเก่าแก่ ซึ่งปัจจุบันไม่แน่ใจว่ายังคงมีอยู่หรือไม่ ส่วนด้านเศรษฐกิจนั้น คนเชียงแสนหนึ่งร้อยเปอร์เซ็นต์เป็นเกษตรกร เป็นการทำการเกษตรแบบพึ่งพา เวลาทำนาปลูกข้าวก็จะไปช่วยกัน (ลงแขก) ไม่มีการจ้าง มีเงินน้อยก็อยู่ได้ และคุณภาพชีวิตของคนแต่ก่อนดีมาก เพราะอยู่กับธรรมชาติ ไม่มีสารเคมี และด้านการปกครอง ก็อยู่กันแบบเป็นแคว้น ต่อมาก็เป็นกิ่งอำเภอ มีรักษาการนายอำเภอ ซึ่งชาวบ้านเกรงกลัวกันมากเหมือนกับเป็นเจ้านายสูงสุด ว่าไงก็ว่าตาม ไม่มีใครกล้าแสดงความคิดเห็น เพราะกลัวความผิด

5. “เชียงแสนในสมัยรัชกาลที่ 9 และเชียงแสนในอนาคต” บรรยายโดย อาจารย์วีระพันธุ์ ชินวัตร (อาจารย์ นักวิชาการ และกรรมการบริหารบริษัท เอส เจ เอ ทรีดี จำกัด) ท่านเป็นผู้ศึกษาผังเมืองและการจัดการเมืองเชียงแสนสมัยใหม่ ท่านได้บรรยายเกี่ยวกับเมืองเชียงแสนในหลาย ๆ แง่มุม เช่น เชียงแสนและบริบทในสมัยรัชกาลที่ 9: ผลกระทบในปัจจุบัน, ตำนานและประวัติศาสตร์ล้านนา ที่สัมพันธ์กับเมืองเชียงแสน, ภูมิทัศน์วัฒนธรรมในแอ่งเชียงแสน, ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของเชียงแสนที่กำลังจะถูกกลืน, และ เชียงแสนในอนาคต: ตัวอย่างและกรณีศึกษา

เมื่อจบการเสวนาแล้ว ผศ.ดร. สุนันทา พาเบรอ ได้ให้เกียรติมอบของที่ระลึกแก่วิทยากรทั้ง 7 ท่าน และหลังจากนั้นได้กล่าวขอบคุณคณะวิทยากร ที่ได้เสียสละเวลามาถ่ายทอดความรู้ในวันนี้

ประโยชน์และผลที่ได้รับจากการเข้าร่วมเสวนา

1. ผู้เข้าร่วมได้รับทราบถึงประวัติความเป็นมา สภาพทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และศิลปวัฒนธรรมของเมืองเชียงแสนทั้งในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต จากผู้เชี่ยวชาญและคนในท้องถิ่นโดยตรง
2. นักประวัติศาสตร์ได้มาฟังการบอกเล่าความเป็นมาของเมืองเชียงแสนจากผู้เฒ่าผู้แก่ของเมืองเชียงแสน
3. การเสวนาครั้งนี้ถือเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยกระตุ้นเตือนให้คนเชียงแสน ได้ตระหนักถึงคุณค่า และเล็งเห็นความสำคัญ รวมทั้งเกิดความภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิดของตน อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์ และปกป้องหวงแหนไว้ให้คนรุ่นหลังได้เล่าสืบทอดต่อ ๆ กันไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด
4. นักเรียนและอาจารย์ รวมถึงหน่วยงานในท้องถิ่น ที่มีความเกี่ยวข้องกับใกล้ชิดกับเมืองเชียงแสน ได้รับความรู้เกี่ยวกับเมืองเชียงแสนในแง่มุมที่หลากหลาย เพื่อนำความรู้ที่ได้กลับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาและอนุรักษ์เมืองเชียงแสนให้คงอยู่ตลอดไป
5. นักศึกษา อาจารย์ พนักงานของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ในฐานะผู้ที่อยู่ในสถาบันการศึกษาที่สำคัญของจังหวัดเชียงราย ได้รับความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น อันจะนำไปสู่การเป็นศูนย์กลางในการรวบรวมข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ของจังหวัดเชียงราย

ข้อสังเกตจากการเข้าร่วมโครงการ

1. การเสวนาครั้งนี้ได้รับความสนใจจากหน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเป็นอย่างดี ถือได้ว่าบรรลุผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้
2. วิทยากรทุกท่านมีความตั้งใจในการนำเสนอ และมีความรู้ความสามารถอย่างมาก
3. ผู้เข้าร่วมเสวนามีส่วนในการแสดงความคิดเห็นดีมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ควรจัดให้มีการเสวนาในลักษณะนี้อีกครั้ง
2. ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้มากกว่านี้
3. ผู้เข้าร่วมงานควรจะมาให้ตรงเวลา เพราะถ้ามาช้าก็จะมีผลกระทบต่อช่วงเวลาอื่น ๆ ได้
4. วิทยากรมีหลายท่าน และเนื้อหาในการนำเสนอของแต่ละท่านค่อนข้างเยอะ ทำให้เวลาในแต่ละช่วงน้อยเกินไป
5. ควรมีการจัดช่วงเวลาเพื่อให้ผู้เข้าร่วมเสวนาทุกท่านได้แสดงความคิดเห็น และระดมความคิดเห็นในประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเมืองเชียงแสน
6. วิทยากรบางท่านควรจะมีภาพหรือข้อมูลประกอบการนำเสนอ เพื่อช่วยให้ผู้เข้าร่วมเข้าใจมากขึ้น และเนื่องจากการเสวนานี้เป็นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ซึ่งมีปีพุทธศักราช ช่วงเวลา ชื่อบุคคล สถานที่ ฯลฯ เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ผู้เข้าร่วมจึงไม่สามารถจดจำ หรือจดบันทึกได้ถูกต้องหมดทุกอย่าง ถ้าหากมีการนำเอาความรู้ไปเผยแพร่ ก็อาจจะผิดเพี้ยนจากความเป็นจริงได้

- 7. ด้านผู้จัดงานควรต้องเตรียมความพร้อม แบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน และซักซ้อมความเข้าใจให้ตรงกันทุกคน เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่จะเกิดขึ้น แล้วทำให้ผู้เข้าร่วมการสัมมนาไม่ได้รับความสะดวกเท่าที่ควร

การอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของคนในล้านนา

บรรยายโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุนันทา ฟาเบร

สมัยคริสต์ศตวรรษที่ 7 ประเทศจีนตรงกับราชวงศ์ถัง จักรพรรดิราชวงศ์นี้มีนโยบายขยายดินแดนออกไปให้กว้างใหญ่ ทางตะวันตกมีอาณาเขตไปถึงเทือกเขาปามีร์ในตะวันออกกลาง ทางใต้ถึงไตลุ่มแม่น้ำแยงซีเกียงจดอาณาจักรหลายอาณาจักรของชาวไทย ที่สำคัญ เช่น อาณาจักรไทยเมือง ซึ่งต่อมาเป็นอาณาจักรน่านเจ้าในสมัยพระเจ้าเกาจงฮ่องเต้ โดยการรวมรัฐไทย 6 รัฐ (หรือ 6 เมือง) เข้าด้วยกันและยอมสวามิภักดิ์ต่อจีนราชวงศ์ถังรับวัฒนธรรมและภาษาจีน เช่นเดียวกับดินแดนอื่นที่จีนราชวงศ์ถังเข้าไปปกครอง อาณาจักรน่านเจ้าปกครองตนเองเพราะไกลจากเมืองหลวงของจีนแต่มีการส่งส่วยทุกปี สมัยนี้เมืองตาก ลำพูน (จามเทวีวงศ์) นครศรีธรรมราชชะเลียง และอาณาจักรศรีวิชัยได้เกิดขึ้นแล้ว

อาณาจักรน่านเจ้าเจริญรุ่งเรืองสูงสุด สมัยคริสต์ศตวรรษที่ 8 ตรงกับรัชกาลขุนบรม จีนเรียกว่า “ฟี่ล่อโก๊ะ” แห่งเมืองหนองแส (หนึ่งใน 6 รัฐของคนไทย) มาเป็นใหญ่ครองอาณาจักรน่านเจ้าทั้งหมด สมัยนี้จีนทางเมืองหลวงซางฮาน กำลังรับอิทธิพลทางศาสนาจากตะวันตก พร้อมกันกับให้ความสนใจทางพุทธศาสนาและลัทธิเต๋าเช่นเดียวกัน ชาวอาหรับเริ่มเข้ามครอบครองลุ่มแม่น้ำสินธุของอินเดียและมองโกเลีย ทางเหนือของจีน ขุนบรมขยายอาณาเขตลงทางทิศใต้ ทรงสร้างเมืองแฉง (เดียนเบียนฟู) ในดินแดนที่เรียกว่า สิบสองจุไท และทรงตั้งให้เป็นเมืองหลวงของอาณาจักรน่านเจ้าพระองค์เสด็จมาประทับที่นั่น จากนั้นทรงส่งพระโอรส ชื่อ ขุนล่อ (โก๊ะล่อฝง หรือ ที่เรียกกันต่อมาว่าพระเจ้ากาลหงษ์หรือพระเจ้าเทวกาล) มาปราบดินแดนของพวกซำ ที่เมืองซวา (หลวงพระบาง) และเมืองรอบๆ ขุนล่อสร้างอาณาจักรล้านช้าง มีหลวงพระบางเป็นเมืองหลวง เมื่อเกิดกบฏที่เมืองหนองแสขุนบรมยกทัพไปปราบสำเร็จ ทรงย้ายเมืองหลวงไปที่ต้าหอ (20 กิโลเมตร เหนือเมืองหนองแส) ทรงประทับอยู่นั้น และส่งราชทูตนำเครื่องราชบรรณาการถวายจักรพรรดิราชวงศ์ถังเช่นเดิม ขณะเดียวกันก็ทรงขยายดินแดนไป ทางทิศใต้ จนอาณาจักรขององค์กว้างใหญ่ไพศาลมาก มีการปกครองประเทศที่เป็นระบบ

เมื่อสิ้นรัชกาลขุนบรม พระโอรส คือ ขุนล่อ หรือพระเจ้ากาลหงษ์ หรือ โก๊ะล่อฝง ขึ้นครองราชย์ มีหนองแสเป็นเมืองหลวง ทรงดำเนินนโยบายกับจีนแบบพันธมิตรต่อจากพระบิดา จนกระทั่งมีเหตุการณ์ขัดแย้งกันที่ชายแดนระหว่างอาณาจักรน่านเจ้าและอาณาจักรจีน จนเกิดการรบพุ่งกันขึ้น เมืองเล็กๆ ของจีนหลายเมืองตกอยู่ในอำนาจของน่านเจ้า ทัพหลวงของจีนยกมาปราบแต่ไม่สำเร็จ ขุนล่อย้ายเมืองหลวงอยู่ที่ต้าหอทำสงครามกับจีนหลายครั้งหลายครา แต่ผูกสัมพันธ์ไมตรีกับทิเบต เพื่อหวังเป็นกำลังช่วยรบ ขณะเดียวกันจีนก็ต้องทำสงครามกับอาหรับที่เข้าจู่โจมทางเหนือ จีนสู้อาหรับไม่ไหวต้องถอนตัวออกจากเอเชียกลาง ส่วนกองทัพที่ปราบน่านเจ้าประสบภัยอหิวาตกโรคทำให้จีนราชวงศ์ถังแพศีกและเสื่อมอำนาจลง ผลจากสงครามนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

และสังคมของจีน ประชาชนจีนพยายามหาที่ทำกินที่อุดมสมบูรณ์ที่อื่น ส่วนใหญ่อพยพมาทางลุ่มแม่น้ำแยงซีเกียง ขณะที่พระเจ้ากาลหงษ์ (ขุนล่อ) ขยายอาณาเขตไปจนถึงประเทศพม่า จีนยอมรับให้ความยิ่งใหญ่ของอาณาจักรน่านเจ้า คนไทจากเมืองหนองแสที่เคยอพยพหนีสงครามไปอยู่แถวประเทศเขมร (โพธิสารหลวง, โคตรบูร และฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง) อพยพกลับมาเมืองหนองแส แต่พระโอรสองค์หนึ่งของขุนบรม คือ ขุนไสฝง หรือท้าวคำผิง ว่ากันว่าได้สร้างเมืองหนึ่งบนซากของเมืองสุวรรณโคฒาค่า พระโอรสองค์หนึ่งของพระเจ้ากาลหงส์เสด็จไปสร้างเมืองยูนานฟู (คุนหมิง) ในเวลาต่อมา

เมื่อขุนไสฝง (ท้าวคำผิง) สิ้นพระชนม์ ไม่มีทายาทสืบราชสมบัติ พระนัดดาคือเจ้าชายสิงหนวัติ (โอรสพระเจ้ากาลหงษ์ หลานขุนบรม) เสด็จจากเมืองแฉก (เดียนเบียนฟู) ในสิบสองจุไท มาสืบราชสมบัติต่อเรียกชื่อเมืองว่า นาคพันธ์สิงหนวัตินคร และต่อมาเป็นโยนกเชียงแสนพระองค์เป็นผู้ก่อตั้งราชวงศ์โยนกเชียงแสนและเป็นที่มาของตำนาน สิงหนวัติ พ่อขุนบางกลางท่าวแห่งอาณาจักรสุโขทัยก็มาจากเชื้อพระวงศ์สายนี้

พระเจ้าสิงหนวัติทรงขอให้พวกไทจก หรือพวกลัวะหรือละว้า ซึ่งมีปู่เจ้าลาวจกเป็นผู้นำ อยู่แถวดอยตุงยอมเข้ามาสวามิภักดิ์ ปู่เจ้าลาวจกเป็นผู้ตั้งราชวงศ์ที่นักประวัติศาสตร์ไทยบางกลุ่มเรียกว่า ลวจักรราช คนเหล่านี้เป็นคนไทยมาจากอาณาจักรอัยลาว ทางใต้ของแม่น้ำแยงซีเกียง

เมื่อพระเจ้าสิงหนวัติเสด็จมาครองอาณาจักรโยนกเชียงแสนแล้ว ทรงให้พวกลัวะ ขอม (ที่อุ้มงคเสลา) และอาณาจักรทริภุญชัย เข้ามาสวามิภักดิ์ อาณาเขตของพระองค์กว้างใหญ่ไพศาล ทางทิศตะวันออกจดแดนวันตั้งเกียทิศตะวันตกจดแม่น้ำสาละวิน ทางเหนือจดขุนหนา ทิศใต้จดปากน้ำโพ

ตามบันทึกในตำนานโยนกเชียงแสนเล่าไว้ว่า เมื่อพระเจ้าหนวัติสร้างเมืองมาได้ 51 ปี เกิดแผ่นดินไหวถึง 4 ครั้ง ครั้งที่รุนแรงกว่าทุกครั้ง มีผู้อัญเชิญเสด็จพระพุทธเจ้ามาโปรด พระพุทธเจ้าเสด็จมาที่อาณาจักรโยนกเชียงแสน ทรงพบพระมหากัสสปะเถระพร้อมบริวาร ทรงมอบเกศาไว้ให้เส้นหนึ่งและรับสั่งว่า เมื่อทรงปรินิพพานแล้วให้นำกระดูกตมของพระองค์มาไว้ที่ดอยนี้และใช้ดอยนี้ชื่อ ดอยกู่แก้ว ภายหลังจะเป็นที่ชุมนุมของ ลูกศิษย์ของพระองค์ จากนั้นเสด็จเข้าสู่วังของพระเจ้าสิงหนวัติ เพื่อรับบิณฑบาตและแสดงธรรมเทศนาจากนั้นเสด็จไปที่ดอยน้อย ทรงประทานเส้นเกศาให้สารีบุตรนำไปฝังบูชาไว้ที่ดอยนี้และทรงตรัสว่า เมื่อพระองค์เสด็จปรินิพพานไปแล้ว 900 ปี จะมีลูกศิษย์ของพระองค์ชื่อพระพุทธโฆษาจารย์ จะนำพระอัฐส่วนพระนลาฏมาบรรจุไว้ที่นี่อีก สถานที่นี้ให้เรียกว่า พระธาตุจอมกิตติ จากนั้นเสด็จโปรดสัตว์ในที่อื่น ๆ ของโยนกเชียงแสนอีกหลายแห่ง ทำให้อาณาจักรนี้เป็นอาณาจักรที่มีพระบรมสารีริกธาตุมากที่สุด พระเจ้าสิงหนวัติทรงครองราชย์ 71 ปีจึงเสด็จสวรรคต พระราชโอรส คือพระเจ้าอชุตราช ทรงครองราชย์สืบต่อมา

พระเจ้าอชุตราชทรงศรัทธาในพระพุทธศาสนา มาก จึงมีพระนามหนึ่งว่า อชุตธรรมมิกราชทรงให้ความอุปถัมภ์ต่อพระสงฆ์ที่มาเผยแผ่ศาสนาในอาณาจักรของพระองค์ ทรงสร้างวัดและพระธาตุเจดีย์ไว้หลายองค์ โดยทรงสร้างพระธาตุดอยตุงเป็นองค์แรก และต่อมาทรงสร้างพระธาตุดอยกู่แก้ว และพระธาตุที่มีถ้ำปุมถ้ำปลาเป็นต้น มาถึงกษัตริย์องค์ที่ 42 (หรือ 44) ของราชวงศ์โยนกเชียงแสน คือพระเจ้าพังคราช บ้านเมืองเสื่อมลง เพราะทำสงครามกับขอมมาตลอด พระเจ้าพังคราชมีโอรส 2 พระองค์ คือ เจ้าทุกขิตราชกุมาร และเจ้าพรหมกุมาร

เจ้าพรหมกุมารทรงเป็นผู้ขับไล่ขอมออกจากอาณาจักร ทรงสร้างเวียงไชยปราการ (อยู่ตำบลปงคำ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่) และทรงประทับอยู่ที่นั่น ส่วนพระเจ้าพังคราชและเจ้าทุกขิตราชกุมาร ประทับครองอยู่ที่เมืองชัยบุรี โยนกนครหลวง ซึ่งเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรโยนกเชียงแสน ต่อมาในคริสต์ศตวรรษที่ 10 (ราว พ.ศ. 1483) มีพระภิกษุมอญเดินทางจากประเทศศรีลังกา ชื่อมหาพุทธโฆษาจารย์ ได้นำเอาพระไตรปิฎก พระนลาฏ (กระดุกหน้าผาก) ของพระพุทธเจ้ามา 3 ขนาด คือ ขนาดใหญ่ กลาง และเล็ก รวมกัน 16 องค์ มาถวายพระเจ้าพังคราช พระเจ้าพังคราชทรงแบ่งปันขนาดใหญ่ 1 องค์ กลาง 2 องค์ ถวายพระยาเรือนแก้ว พระญาติผู้ครองเมืองชัยนารายณ์ ไปประดิษฐาน ไว้ที่ดอยจอมทอง กลางเมืองชัยนารายณ์ คือ พระธาตุจอมทอง (จังหวัดพะเยา) ส่วนอีก 13 องค์นั้น พระเจ้าพังคราช เจ้าทุกขิตราชกุมาร มหาอุปราช และเจ้าพรหมกุมารซึ่งเป็นเจ้าเมืองชัยปราการทรงพร้อมกันอัญเชิญไปบรรจุไว้ที่มหาสถูปเจดีย์ที่ดอยน้อย ที่เป็นธาตุจอมกิตติ ในอำเภอเชียงแสนปัจจุบัน พระเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุนี้มีขนาดกว้าง 3 วา สูง 6 วา 6 ศอก บรรจุพระบรมธาตุสำเร็จ ในวันจันทร์ ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 และโปรดให้ทำพิธีฉลองเป็นการใหญ่ พร้อมกันกับพระธาตุจอมทอง ในวันพุธ เดือน 7 (สงวน โชติสุขรัตน์ : สารคดีจากลานทอง ประวัติศาสตร์ลานนาไทย หน้า 310 2503)

สิ้นรัชกาลพระเจ้าพังคราช พระเจ้าทุกขิตกุมาร และเจ้าพรหมมหาราชแห่งเวียงชัยปราการแล้วขุนเสื่อขวัญฟ้าจากอาณาจักรไทยเมมา ได้ยกทัพมาโจมตี พระเจ้าชัยสิริ (โอรสพระเจ้าพรหม) ไม่สามารถสู้ศึกได้จึงทรงรับสั่งให้เผาเมือง มิให้ศัตรูนำทรัพย์สินที่แบกเอาไปได้นำไปใช้ประโยชน์ และทรงพาผู้คนของอาณาจักรโยนกเชียงแสน อพยพไปอยู่ที่ลพบุรี กำแพงเพชร และพิษณุโลก มีกษัตริย์สืบเชื้อสายต่อมาส่วนพระยาเรือนแก้วเจ้านารายณ์ ผู้เป็นพระญาติพาผู้คนไปอยู่แถวนครปฐม สุพรรณบุรี และมีเชื้อสายสร้างกรุงศรีอยุธยา

เชียงใหม่ในสมัยสุโขทัย-อยุธยา-ต้นรัตนโกสินทร์

บรรยายโดย อาจารย์บัณฑิตน์ กินาวงศ์ (นักประวัติศาสตร์ นักเขียน และนักวิชาการอิสระ)

ท่านได้เล่าถึงสภาพของเมืองเชียงใหม่ในสมัยสุโขทัย อยุธยา จนถึงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ว่าใครเป็นผู้ครองเมือง และมีความสัมพันธ์กับอาณาจักรใดบ้างในอดีต และได้เกิดเหตุการณ์สำคัญอะไรขึ้นบ้างในแต่ละรัชสมัยของกษัตริย์พระองค์นั้น นอกจากนี้ท่านวิทยากรยังได้ให้ข้อสังเกตไว้ว่า สาเหตุที่เมืองเชียงใหม่ในปัจจุบันมีวัดวาอารามอยู่มากมาย นั่นก็เพราะว่าในอดีตเจ้าเมืองเชียงใหม่จะต้องสร้างวัดประจำรัชกาลทุก ๆ รัชกาลไป

ลำดับรายพระนาม รายนามกษัตริย์และเจ้าเมืองเชียงใหม่ และเหตุการณ์สำคัญ ตั้งแต่ พ.ศ. 1672 เป็นต้นมา

ที่	พระนาม	ปีศักราช	ระยะปี	หมายเหตุ-เหตุการณ์สำคัญ
19	พญาเจืองฟ้าธรรมมิกราช	พ.ศ.1672 จ.ศ.491	27	1. ลำดับที่นับต่อจากลาวจักรราชลงมา 2. เหตุการณ์สำคัญ ก.ปราบได้ฝั่งตะวันออกแม่น้ำโขงไปจนถึงตอนกลางแม่น้ำแดง(แกวปะกัน) ข. มีร่องรอยสำคัญว่า ได้มีการติดต่อสัมพันธ์อย่างกว้างขวางกับเมืองในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ลงไปจนถึงเมืองศรีอยุธยาในกัมพูชา ตลอดจนจามปาประเทศ ค. ความสัมพันธ์กับต่างประเทศนี้ ยังขยายขึ้นไปทางเหนือถึงอาณาจักรสิบสองปันนาที่เชียงรุ่ง
20	พญาลาวเงินเรือง	พ.ศ.1692 จ.ศ.515	26	- อาณาจักรเงินยางแตกสลายกลายเป็นแคว้นเล็ก ๆ มากมาย
21	พญาลาวชิน	พ.ศ.1722 จ.ศ.541	11	- สุโขทัยเริ่มก่อตั้งขึ้นเป็นแคว้น 2 แคว้น คือ 1.สุโขทัย-ชะเลียง และ 2. สระหลวง-สองแคว
22	พญาลาวมิง	พ.ศ.1733 จ.ศ.552	21	
23	พญาลาวเมือง	พ.ศ.1754 จ.ศ. 573	25	

24	พญาลาวเม็ง	พ.ศ. 1779 จ.ศ.588	22	1. สู้ขัณฑ์เริ่มเป็นอาณาจักร โดยรวม 2 แคว้นเข้าด้วยกัน 2. ติดต่อสัมพันธ์กับเชียงรุ่งโดยการ แต่งงาน
25	พญามังรายมหาราช (ราชวงศ์ลาวมังรายตั้งแต่ นี้ไป ย้ายไปครองเมือง นพ-บุรีศรีพิงค์ชัย เชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 1824)	พ.ศ.1801 จ.ศ.620	60	1. มงโกลยึดหนานเจาในยูนนานได้ และ เริ่มคุกคามลงมาถึงเชียงรุ่ง, เวียดนามตอน เหนือ, พุกาม, ไช้เตียนเซ่อ เจ้าแห่งเชียง หยางมาเป็นอุปราชแห่งยูนนาน เริ่มใช้ นโยบายผูกมิตรกับชนชาติส่วนน้อยต่าง ๆ 2. พญามังรายย้ายเมืองหลวงมาเชียงราย - ตั้งเมืองเชียงตุงเป็นด่านทางบกตอน เหนือ - 1807 พญามังรายย้ายไปประทับเมือง ฝาง ที่อยู่เข้าไปทางต้นน้ำแม่กก - พญามังรายเริ่มรวบรวมเมืองต่าง ๆ ที่อยู่ โดยรอบเข้ามาไว้ในอำนาจ 3. พญามังรายยึดได้ลำพูน พ.ศ.1814 , พ.ศ.1835 สร้างเมืองเชียงใหม่ ,พ.ศ. 1839 ยึดได้ลำปาง อาณาจักรล้านนาเกิด 4. เชียงแสนขาดจากกษัตริย์ผู้ครองเมือง ตั้งแต่ พ.ศ.1805 จนถึง พ.ศ. 1830 เจ้า แสนพุกกลับมาฟื้นฟูเมืองเชียงแสนขึ้นใหม่
1	พญาแสนพู (เริ่มต้นเจ้าเมืองเชียงแสน ในฐานะหัวเมืองหลาน หลวง)	พ.ศ. 1830 จ.ศ.649	25	- พญาแสนพุกกลับมาครองเมืองเชียงแสน และปรับปรุงกำแพงเมือง-คูเมือง ในฐานะ เมืองเชียงแสนเป็นเมือง “หลานหลวง” - สร้างวัดเจดีย์หลวง, วัดป่าสัก, บูรณะ พระธาตุจอมกิติ, พระธาตุปูเข้า, พระธาตุ ดอยรัง - จัดระเบียบการปกครอง
2	เจ้าหมื่นเจตตรา	พ.ศ.1855 จ.ศ. 674	7	- โอรสขุนเครื่องหรือขุนเครื่องดำ เป็นราช นัดดาพญามังราย - พญาแสนพูไปครองเมืองเชียงใหม่
3	เจ้าคำฟู	พ.ศ.1862 จ.ศ.681	9	- สร้างวัดพระยืน
4	พญาแสนพู	พ.ศ.1871	2	- เชียงแสนกลับเป็นราชธานีของล้านนา

		จ.ศ.690		ใหม่
5	เจ้าผายุ	พ.ศ. 1873 จ.ศ. 692	12	- โอรสพญาคำฟู สร้างวิหารวัดพระนอน หมดยุคสุโขทัย ในปี พ.ศ. 1893/ จ.ศ.700
6	เจ้าก็อนา	พ.ศ.1895 จ.ศ.704	20	- โอรสพญาผายุ ผู้ครองเมืองเชียงใหม่ - สร้างวัดพระนอน เริ่มยุคกรุงศรีอยุธยา
7	เจ้ามหาพรหม	พ.ศ. 1915 จ.ศ. 724	3	- อนุชาพญาภิอนา ครองเมืองเชียงรายและ ประทับอยู่เชียงราย - สร้างวัดบุญยืน พ.ศ. 1918 - จินราชวงศ์หงานทวงบรรณาการ เกิดศึกกับ กับจีน พระยาศรีสิทธิชัยสงครามลุ่มฟ้า ต่อต้านกองทัพจีนถอยไปได้
8	พระยาศรีสิทธิชัย-สงคราม ลุ่มฟ้า	พ.ศ. 1918 จ.ศ.727	20	- อดีตลูกขุนหมายนา ข้าราชการระดับ ผู้น้อย มีความชอบสูงได้เลื่อนยศและเป็น เจ้าเมืองเชียงแสน - สร้างวัดมงคล
9	หมื่นยี่ขุนเมือง	พ.ศ.128 จ.ศ.747	22	- ขุนหลวงพั่งผวนวกแคว้นสุโขทัยเข้ากันกับ อยุธยาได้เป็นผลสำเร็จ - แคว้นสุโขทัยสลายตัวไป - มหาเถรศิริรังโส พร้อมกับนายกองและ นายแทง สร้างวัดพระแก้วพระดำ บนเกาะ ดอนที่ - พญาแสนเมืองมา กษัตริย์ล้านนา ยกทัพ ไปตีเมืองชะเลียงแพกลับมา
10	หมื่นจ้าว (คนที่ 1)	พ.ศ.1950 จ.ศ. 769	6	- ศีกจिनยกมาตีตเมืองเชียงแสน มหาเถรศิริ รังโสอาสาใช้วานเทวดาอารักษ์เมืองให้ทำ ลมฝนและฟ้าผ่า - แม่ทัพจีนตาย ทัพจีนถอยกลับไปตั้งทัพ อยู่เวียงยอง นานได้ 3 ปี
11	เจ้าขุนแสง พระยาสุวรรณ คำล้านนา	พ.ศ.1956 จ.ศ. 775	29	- เจ้าขุนแสง อนุชาต่างมารดากับเจ้าสามฝั่ง แกน เป็นเจ้าเมืองพร้าว อาสายกทัพขึ้นไป

				<p>ขับไล่งองทหารจีนที่เมือง 2 ปี เป็นผลสำเร็จ</p> <p>- จ.ศ.784 พ.ศ.1985 พระเจ้าติโลกราชขึ้นครองราชย์เมืองเชียงใหม่เจ้าขุนแสงถึงอนิจกรรม</p>
12	หมื่นม่วย	พ.ศ.1986 จ.ศ.804	25	<p>- สร้างวัดป่าตาลดอนแท่น</p> <p>- สร้างวัดหมื่นกวาง</p> <p>- เชียงใหม่รบเมืองน่าน,แพร์ แล้วกลับไปโจมตีเมืองน่าย,สิบสองปันนา</p>
13	เจ้าหมื่นพร้าว (พระยาเชียงสง)	พ.ศ.2001 จ.ศ.849	20	<p>- ได้นามว่าพระยาเชียงสง,สร้างวัดพระธาตุจอมกิตติ</p> <p>- สร้างวัดหมื่นเชียง(สง)</p>
14	เจ้าหมื่นจ้าว (คนที่ 2) พระยาศรีรัฐภูเงินกอง	พ.ศ.2021 จ.ศ.849	9	<p>- สร้างวัดพระเจ้าล้านทอง,สร้างวัดพระคำดอนแท่น</p> <p>- ถูกพระเจ้ายอดเชียงรายถอดออก</p>
15	เจ้าหมื่นมณี	พ.ศ.2030 จ.ศ.858	31	<p>- พระเจ้ายอดเชียงราย เสด็จไปประทับเมืองสาตและเสด็จมาสร้างวัดอุดมโกศล,หล่อพระพุทธรูป 129 องค์</p> <p>- พระเจ้าเมืองแก้ว กษัตริย์ล้านนาเสด็จมาประทับที่เชียงแสนสร้างวัดอาทิตย์ตันแก้ว</p> <p>- นำพระศิวะมาไว้วัดถ้ำกุ่ม (ผาเงา)</p>
16	พระยาสุทรสน (สุทัศน์ หมื่นสมภาร-พรองเมือง)	พ.ศ.2061 จ.ศ. 889	32	<p>- พรองเมืองสร้างวัดสมภาร</p> <p>- พระเมืองแก้วสวรรคต, พระเมืองเกตเกล้าอนุชาขึ้นเสวยราชย์สมบัติ</p>
17	หมื่นทักษิณ	พ.ศ.2093 จ.ศ.921	4	<p>- พระเจ้าชายคำ กษัตริย์ลำดับที่ 14 ของเชียงใหม่ทรงแต่งตั้ง</p> <p>- พระเจ้าชายดำถูกปลงพระชนม์</p> <p>- เจ้าไชยเชษฐาจากหลวงพระบางมาครองเชียงใหม่</p>
18	หมื่นคำห่ม (ค่าน้อย)หมื่น อุดมเชื่อง-เป็นพรองเมือง	พ.ศ.2097 จ.ศ.925	3	<p>- สร้างวัดอุดม</p> <p>- พระไชยเชษฐากลับเสด็จกลับล้านช้าง นำเอาพระแก้วมรกต, พระสิงห์พระแทรกดำไปด้วย</p>

				- ขุนนางเชียงใหม่อัญเชิญพระเมกุฏิขึ้นครองเชียงใหม่
19	พระยากัมพล (กมล)	พ.ศ.2100 จ.ศ.928	12	- บุเรงนองยกทัพมาโจมตีเชียงใหม่และยึดได้ในปี พ.ศ.2001 - พญากำพลหนีไปลี้ภัยสองปีมา บุเรงนองให้ติดตามกลับมาครองเมืองเชียงใหม่ - พระเจ้าไชยเชษฐียกทัพมาประชิดเชียงใหม่ ทวงบัลลังก์ล้านนาคืน ล้อมเชียงใหม่อยู่ 3 ปี ต้องถอยทัพกลับคืน พ.ศ. 2006 เชียงแสน เชียงใหม่แจ้งเมือง บุเรงนองยกทัพมาปราบ จับพระเจ้าเมกุฏิไปไว้หงสาวดี - อภิเชกพระนางวิสุทธิเทวีครองเมืองเชียงใหม่
20	เจ้าฟ้าหน่อคำ	พ.ศ.2112 จ.ศ.941	9	บุตรพระยากัมพล - เสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 1 หมดยุคอยุธยาครั้งที่ 1
21	พระยาลำพูน	พ.ศ.2123 จ.ศ.942	1	พระนางสุทธิเทวีสิ้นพระชนม์ปี พ.ศ. 2122 บุเรงนองทรงแต่งตั้ง มังนรธาช่อ เจ้า
22	มหาเทวี (เมืองลำพูน)	พ.ศ.2124 จ.ศ.943	3	ฟ้าสาววดี มาครองเมืองเชียงใหม่และล้านนา มังนรธาช่อแต่งตั้งพระยาลำพูนครองเมืองเชียงใหม่แทนเจ้าหน่อคำ พระยาลำพูนครองเมืองเชียงใหม่ได้เพียง 1 ปี มังนรธาช่อก็ให้กลับคืนเมืองลำพูน ให้ใหม่มหาเทวี ภรรยาพระยาลำพูนครองเมืองต่อมาอีก 3 ปี
23	หมื่นหัวเคียน	พ.ศ.2127 จ.ศ.946	14	-บุเรงนองสิ้นพระชนม์ พ.ศ.2128 อยุธยาแข็งเมือง -ทัพเชียงใหม่-เชียงใหม่ยกลงไปรบอยุธยา แพ้ศึกกลับมา -พระมหาอุปราชชนช้างกับพระนเรศวร ปี พ.ศ. 2135/จ.ศ.954 -พ.ศ. 2140 เชียงใหม่ขอขึ้นกับอยุธยา

				อยุธยาจัดการปกครองล้านนา ให้ออกญารามเดโช เชื้อพระวงศ์มังรายขึ้นมากำกับราชการเมืองเชียงแสนและหัวเมืองล้านนาฝ่ายเหนือ
24	ออกญารามเดโช	พ.ศ.2141 จ.ศ.960	6	<ul style="list-style-type: none"> - ออกญารามเดโชและเมืองฝาง, เมืองเชียงราย, เมืองน่าน, เมืองพะเยาแข็งเมืองต่อมังนรธาช่อ สมเด็จพระเอกาทศรถเสด็จขึ้นมาระงับเหตุ - กองทัพล้านช้างยกทัพมาตีเชียงแสน - ออกญารามเดโชหนีกลับคืนอยุธยา เมื่อสมเด็จพระนเรศวรสวรรคต พ.ศ. 2147
25	ไม่มีผู้ครองเมือง คงมีแต่เจ้าพรองเมืองและสิงเมือง	พ.ศ.2147 จ.ศ. 966	9	<ul style="list-style-type: none"> - มังนรธาช่อสิ้นพระชนม์ พ.ศ.2150/จ.ศ. 969 - เจ้าช้อยจากลำปาง มาครองเมืองเชียงใหม่ พ.ศ.2154/ จ.ศ.973 - อยุธยาละทิ้งกิจการทางการเมืองในล้านนา
26	พระยาจำบ้านเชียงใหม่ ได้เป็นเจ้าฟ้ากาเผือก	พ.ศ.2156 จ.ศ. 975 พ.ศ.2160 จ.ศ.979	4 5	<ul style="list-style-type: none"> - เจ้าช้อย โอรสองค์เล็กของมังนรธาช่อ พระเจ้าเชียงใหม่เมื่อขึ้นครองเชียงใหม่แล้วก็แต่งตั้งพระยาจำบ้านเชียงใหม่ ซึ่งเป็นผู้ที่สนับสนุนพระองค์ให้ได้ราชสมบัติมาเป็นเจ้าเมืองเชียงแสนมีอำนาจบังคับบัญชาหัวเมืองฝ่ายเหนือทั้งหมดและพระราชทานพระธิดาจากเมืองลำปางให้เป็นมหาเทวี พระเจ้าช้อยสิ้นพระชนม์ ปี พ.ศ. 2159-2160 - พระเจ้าพลศึกชายศรีสองเมือง โอรสบุญธรรมมังนรธาช่อได้ครองเมืองเชียงใหม่ - พ.ศ. 2160 พระยาจำบ้านเมืองเชียงแสนนำล้านนาฝ่ายเหนือสวามิภักดิ์พระเจ้าอเนกเปิดลุน พระเจ้าอังวะ อนี้อเปิดลุนแต่งตั้งให้พระยาจำบ้านเป็น เจ้าฟ้ากาเผือก มีอำนาจปกครองล้านนาฝ่ายเหนือและเมืองลำปางของมหาเทวี

				กลับไปขึ้นกับกรุงอังวะพ.ศ. 2160
27	นางฟ้ากาเผือก	พ.ศ.2165 จ.ศ. 984	16	<ul style="list-style-type: none"> - เมืองเชียงทอง , เมืองน่าน ไม่ยอมอยู่ในบังคับเมืองเชียงแสนตลุนมินหรือเจ้าสุทโธรรมาชและมังเรทพิยกทัพอังวะมาตั้งอยู่เชียงแสนและลงไปปราบเมืองเชียงของได้ จากนั้นก็ไปปราบเมืองน่าน (พ.ศ. 2167 / จ.ศ.986 - พ.ศ. 2169 / จ.ศ.988 ตั้งแสนหลวงเรือดอนเป็นเจ้าฟ้าทิพยเนตรเป็นพรองเมืองเชียงแสน ตั้งนายหมวกผู้บุตรเป็นเจ้าหมวกคำบัญชาเมืองเชียงแสน - พ.ศ. 2170 / จ.ศ. 989 มังเรทพิยกลอบปรังพระชนม์น็อคเปตลุนขึ้นครองเมืองหงสาวดี พระเจ้าสุทโธเสด็จกลับอังวะเกณฑ์ทัพลงไปชิงเมืองหงสาวดี - พ.ศ.2170 พระเจ้าสุทโธรรมาชขึ้นไปอยู่ (กิน) กับนางฟ้ากาเผือก - พ.ศ. 2170 เจ้าพลศึกซ้ายศรีสองเมืองส่งเจ้าหมื่นละครเมืองลำปาง ยกทัพขึ้นมายึดเมืองเชียงแสนจับเจ้าฟ้าทิพยเนตรและเจ้าหมวกคำ ส่งมาขังที่เชียงใหม่ - พ.ศ. 2171 สุทโธรรมาชได้เมืองหงสาวดี นำทัพกลับมาตีเชียงใหม่ - พ.ศ. 2172 สุทโธรรมาชตีเมืองเชียงใหม่ ได้จับเจ้าพลศึกซ้ายศรีสองเมืองไปอังวะ แล้วนำเจ้าฟ้าทิพยเนตรกับเจ้าหมวกคำกลับเชียงแสน - หมื่นละครหรือเจ้าศรีสองเมืองวิไชยปราการ ถอยออกจากเชียงแสนพาไพร่พลไปอาศัยอยู่เมืองฟาง - พ.ศ. 2173 เมืองฝางแข็งเมืองไม่ยอมอยู่ในบังคับของเชียงแสนและอังวะ พระเจ้าสุทโธรรมาชยกทัพไปล้อมเมืองฝาง ชาวฝางและพวกพลหาญลำปางต่อสู้เข้มแข็งอยู่ 3

				<p>ปี พ.ศ. 2175 จึงยึดเมืองฝางได้</p> <ul style="list-style-type: none"> - พระเจ้าสุทโธทรมหาราชยกประทับอยู่ที่คุ้ม <p>โรงงานฟ้ากาเผือกจนถึงปี พ.ศ. 2179 /</p> <p>จ.ศ. 998 จึงเสด็จกลับเมืองอังวะ</p> <ul style="list-style-type: none"> - พ.ศ. 2180 / จ.ศ. 999 สร้างวัดเซตวัน - พ.ศ. 2180 / จ.ศ. 999 สร้างวัดเซตวัน - พ.ศ. 2181 / จ.ศ. 1000 นางฟ้ากา <p>เผือกอนิจกรรม</p>
28	เจ้าฟ้าทิพยเนตร	พ.ศ.2181 จ.ศ.1000	12	บูรณะวัดบุญยืน
29	เจ้าฟ้าหมวกคำ	พ.ศ.2193 จ.ศ.1012	5	-
30	พระแสนเมือง	พ.ศ.2198 จ.ศ.1012	18	<ul style="list-style-type: none"> - พม่าเรียกตัวไปอังวะ 3 ปี - นำท้าวใหญ่เมืองเชียงแสน - กองทัพราชวงศ์ชิ่งติดตามกษัตริย์ต้าหมิงองค์สุดท้ายมาถึงอังวะ - พ.ศ.2203 สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงยึดเมืองเชียงใหม่และเมืองฝางได้ ชาวเชียงแสนตื่นตระหนกทั้งเมืองไปอาศัยอยู่เชียงแสนน้อยเป็นเวลา 2 ปี จึงกลับมาตั้งเมืองใหม่ - เจ้าเมืองแพร์โดยอยุธยาสนับสนุนครองเมืองเชียงใหม่
31	พระอินทร์เมือง (บุตรพระแสนเมือง)	พ.ศ.2216 จ.ศ.1035	7	<ul style="list-style-type: none"> - มหาธรรมอังวะส่งกองทัพมาเชียงแสน <p>เจ้าฟ้าสว่างกุ้งเป็นแม่ทัพ พม่าเริ่มจัดการปกครองเมืองเชียงแสนใหม่ ให้แม่ทัพเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดกำกับราชการเมืองเชียงแสน</p>
32	พระเฉลิมเมือง (บุตร พระอินทร์เมือง)	พ.ศ.2222 จ.ศ.1041	14	<ul style="list-style-type: none"> - เจ้าเมืองแพร์ผู้ครองเมืองเชียงใหม่ถึงอนิจกรรม ปี พ.ศ.2228/จ.ศ.1047 พม่าส่งอินแชะมหาอุปราชมังซาระยกกองทัพลงมาทางเชียงแสน เข้ายึดเชียงใหม่ได้ อินแชะตั้งตัวเป็นกษัตริย์ล้านนา
33	เจ้าฟ้าเมืองหลวง	พ.ศ.2236 จ.ศ. 1055	4	<ul style="list-style-type: none"> - พม่า โดยแม่ทัพประจำเมืองเชียงแสนแต่งตั้งเจ้าฟ้าไทยใหญ่มาเป็นเจ้าเมือง

				<p>แทนที่การให้ขุนนางเมืองเชียงแสนแต่งตั้ง กันเอง</p> <p>- แม่ทัพพม่าถูกเรียกตัวกลับอังวะ</p>
34	เจ้าหน่อเมือง (บุตรพระ เฉลิมเมือง เดิมเป็นเจ้าพัน นาซ้าย)	พ.ศ.2240 จ.ศ.1059	3	- เลิกตำแหน่งพรองเมือง แต่ให้ผู้ช่วยเจ้า เมืองเป็นเจ้าพันนาขวาและเจ้าพันนาซ้าย
35	เจ้ารับเสน (บุตรพระ เฉลิมเมือง น้องเจ้าหน่อ เมือง) ผู้เป็นเมียหวุ่น 1. มังฝ่าละแจสู้	พ.ศ.2241 จ.ศ.1062	14	<p>- มหาธรรมอังวะสั่งให้ย้ายเจ้าหน่อเมืองไป เชียงราย ให้น้องชายเป็นเจ้าเมือง</p> <p>- พม่าเพิ่มผู้กำกับราชการเมืองเชียงแสน ประกอบด้วย เมียวหวุ่น 1, ลิตเก (จักกาย) 1 และบริวารอีกจำนวนหนึ่ง</p> <p>- เจ้าเจตพुरายโอรสอินชะเมืองเชียงใหม่ แย่งอำนาจการบังคับบัญชาเมืองเชียงแสน เรียกเอาตัวเมียหวุ่นที่พระเจ้าอังวะตั้งลงไป สำเร็จโทษที่เชียงใหม่</p> <p>- พระเจ้าอังวะยกกองทัพไปรบเมืองแมน เหนือเมืองเชียงรุ่งไม่ได้ ถอยกลับมาแล้วจับ เมียหวุ่นที่เจ้าฟ้าเชียงใหม่ตั้งส่งลงไปอังวะ จากนั้นให้ยกเมืองเชียงแสนออกจากอำนาจ ของเมืองเชียงใหม่ ให้ขึ้นตรงต่อกรุงอังวะ พ.ศ.2244/จ.ศ.1063</p> <p>- เชียงของแข็งเมือง มหาธรรมให้ชาวเชียง แสนยกทัพไปปราบปรามสำเร็จ</p>
36	เจ้าลักที (บุตรเจ้ารัมเสน) ผู้เป็นเมียหวุ่น 1. มังแอ่พะละแอ่ 2. มังพลชะแพรก	พ.ศ.2254 จ.ศ.1073	14	<p>- นำท่วมใหญ่ ปี พ.ศ. 2258 / จ.ศ.1079</p> <p>- แผ่นดินไหวใหญ่ ปี พ.ศ. 2258 / จ.ศ. 1079</p>
37	เจ้ายอดงำเมือง (บุตรเจ้า ลักที)	พ.ศ. 2267 จ.ศ.1086	5	<p>- พระยาหาญเมืองพง อพยพเจ้ามาอาศัย อยู่ที่หาดวังต้นเหนือเมืองเชียงแสน</p> <p>- เทพสิงห์ยึดเมืองเชียงใหม่จากพม่าแล้ว ส่งกองทัพมาล้อมเมืองเชียงแสน พระยา หาญเมืองพงอาสาเข้าตีทัพเชียงใหม่แตก กลับไป</p> <p>- พระเจ้าอังวะปูนบำเหน็จพระยาหาญ</p>

				<ul style="list-style-type: none"> - เจ้าองค์ดำยึดเชียงใหม่จากเทพสิงห์ - มังพลชะแพกยกทัพเชียงใหม่ไปตีเชียงใหม่ ถูกตีแตกกลับมา
38	พระยาหาญวังดี	พ.ศ.2271 จ.ศ.1090	14	-
39	พระยานรักษ์	พ.ศ.2289 จ.ศ.1108	1	<ul style="list-style-type: none"> - ลื้อ, เขิน, แมน ยกมาโจมตีเชียงใหม่ - พระยานรักษ์หนีไปอยู่ปากเขาในลาว - ลาวยกมาโจมตีเชียงใหม่ พระยานรักษ์ตายในที่รบ
40	เจ้าบวร	พ.ศ.2300 จ.ศ.1119	2	<ul style="list-style-type: none"> - มังลอง สถาปนาราชวงศ์คอนบอง ยึดเมืองหงสาวดีได้ - มังลอง โจมตีกรุงศรีอยุธยา พ่ายศึกถอยทัพ - น้อยวิสุทธ์ตีเมืองเชียงใหม่ ปี พ.ศ.2302 ฆ่าเจ้าบวร
41	น้อยวิสุทธ์	พ.ศ.2302 จ.ศ.1121	-	- เจ้าดวงดีเมืองเชียงใหม่ได้ ฆ่าเจ้าวิสุทธ์
42	เจ้าคำปัว (บุตรเจ้ายอดงำเมือง) นา ขา ใหม่พุทธวงศ์ นาซ้าย - เมียวหุ่่น -	พ.ศ.2303 จ.ศ.1122	7	<ul style="list-style-type: none"> - มังลอกเป็นเจ้ายังวะ เชียงแสนไม่มีเจ้าเมือง เมียวหุ่่นพม่าคัดเลือกเจ้าคำปัวบุตรเจ้ายอดงำเมือง แต่งตั้งให้เป็นเจ้าเมือง - พ.ศ.2306 เชียงใหม่เสียแก่พม่า มังระเป็นเจ้ายังวะ - พ.ศ.2308 พม่าเกณฑ์กองทัพล้านนาลงไปโจมตีอยุธยา - เจ้าคำปัวทิ้งเมืองเชียงใหม่ หนีไปอยู่เมืองเสียมทางตะวันตกหนองแสในญวนนาน ใหม่พุทธวงศ์อยู่เมืองนูนสิบสองปี <p style="text-align: center;">เสียกรุงครั้งที่ 2 สิ้นสุดยุคอยุธยา เริ่มต้นยุคธนบุรี-รัตนโกสินทร์</p>
43	เจ้านาขาน้อยคำ เมียวหุ่่น 1. สิงหยกอถาง	พ.ศ.2310 จ.ศ.1129	37	<ul style="list-style-type: none"> - ตุลาคม พ.ศ.2310 พระเจ้าตากขับไล่พม่าออกจากกรุงศรีอยุธยา ตั้งกรุงธนบุรี - พ.ศ.2313 กองทัพธนบุรีโจมตีเมืองเชียงใหม่ครั้งแรก

2. ไปมย่ง่วน			<ul style="list-style-type: none"> - พ.ศ.2314 ทัพโปสุพลา-เชียงใหม่ เชียงแสนล้อมเมืองหลวงพระบาง - พ.ศ.2317 ทัพพนบุรี, พิชณุโลกและลำปาง ยึดเมืองเชียงใหม่ไปมย่ง่วนถอยมาอยู่เชียงแสน - พ.ศ.2319 อะแซห่วนก็โจมตีเมืองพิษณุโลก - ไปมย่ง่วนเกณฑ์ทัพเชียงแสนยกมาล้อมเมืองเชียงใหม่ - มังระลันพระชนม์ ทัพอะแซห่วนก็แตกหนีจากพิษณุโลก - พ.ศ. 2321 ทัพเชียงแสน, เชียงราย ยกลงไปตีเมืองลำพูน - พ.ศ.2322 ทัพเชียงใหม่, ลำปาง, เข้าโจมตีเชียงแสน สบกก เสียไพร่ให้ฝ่ายใต้ 1,700 ครัวเรือน - ทัพเชียงใหม่, ลำปาง แพร่โจมตีเชียงแสนแตก เจ้าหน่อคำและไพร่พลเมืองอพยพข้ามไปหลบภัยสงครามที่ในป่าฝั่งตะวันออกแม่น้ำโขง พ.ศ.2325 ลีนสุตยุดกรุงธนบุรี พ.ศ.2326 ปะดุงตะแครง ครองกรุงอังวะ พ.ศ.2327 กองทัพพม่า 9 ทัพ ยกเข้าทำศึกใหญ่กับกรุงเทพฯ ทับเชียงแสน, น่าน, เทิง, ฝาง, พระยาเข้าล้อมเมืองลำปาง ถูกตีแตกจากนครสวรรค์และลำปางเสียไพร่พลเป็นจำนวนมาก พ.ศ.2329 กองทัพปะดุงยกเข้ามาทางกาญจนบุรีถูกตีแตกที่ทำดินแดง พ.ศ.2330 พญาแพร่, พญายอง เป็นกบฏ นำทัพเมืองยองเข้าฆ่าฟันพม่าในเมืองเชียงแสน พญาแพร่จับไปมย่ง่วนส่งไปกรุงเทพฯ พ.ศ.2330 กองทัพใหญ่พม่ายกลงไปล้อมเวียงป่าซางและเมืองลำปาง ทัพกรุงเทพฯ
--------------	--	--	---

			<p>ขึ้นมาตีตระหลบหลังทัพพม่าถูกทำลาย</p> <p>พ.ศ. 2336 เจ้ากาวิละเมืองเชียงใหม่ ยกทัพใหญ่มาล้อมเชียงแสน กวาดต้อนผู้คนตามพันนารอบนอกลงไปเวียงป่าซาง</p> <ul style="list-style-type: none"> - เจ้านาขวหน่อคำ ได้รับตำแหน่งจากปะดุงให้เป็นอุปราช ผู้สำเร็จราชการ (เมียวหวุ่น) และเป็นเจ้าเมืองเชียงแสน - พ.ศ.2340 เกณฑ์ทัพเชียงแสนยกไปสมทบทัพใหญ่มาล้อมโจมตีเมืองเชียงใหม่ กรุงเทพฯ ส่งทัพใหญ่ขึ้นมาช่วยเชียงแสนใหม่พม่าแตกพ่ายยับเยิน - พ.ศ.2344 จอมหงส์ (บุตรเจ้าใหม่พุทธวงศ์) ผู้เป็นนาขวของเจ้าคำปัวเจ้าเมืองเชียงแสนลำดับที่ 40 อาสาพระเจ้าปะดุงปราบปรามล้านนา ยกขึ้นมาตั้งเมืองสาต ให้บุตรชายมาตั้งทัพอยู่เวียงพานแม่สาย - พ.ศ.2345 เจ้าอุปราชธรรมลังกาเมืองเชียงใหม่ ยกทัพขึ้นไปโจมตีเมืองสาตจับจอมหงส์ได้ทางเชียงแสน เจ้านาขวยยกกำลังไปขับไล่บุตรจอมหงส์ที่เวียงพานออกไป - พ.ศ.2346 ทัพกรุงเทพฯ, เมืองน่าน, เมืองเชียงใหม่, เวียงจันทร์, ลำปาง, แพร่ ยกขึ้นมาล้อมเมืองเชียงแสน สู้รบอยู่ 2 เดือนเศษทัพได้ถอยกลับ - พ.ศ.2347 ทัพล้านนาเชียงใหม่, น่าน, ลำปาง, แพร่ 4,000 คน ขกขึ้นมาโจมตีเชียงแสน เชียงแสนถูกยึด กวาดต้อนเชลยศึก 23,000 คน ออกจากเมืองจนหมดสิ้น - เจ้าหน่อคำเสียชีวิตที่กรุงเทพฯ <p>รวมเวลาอายุเมืองเชียงแสนตั้งแต่ปี พ.ศ. 1830 จนถึงปี พ.ศ. 2347 เป็นเวลาทั้งสิ้น 517 ปี</p>
--	--	--	--

เขียนในสมัยรัชกาลที่ 4 - 6

บรรยายโดย นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตัน (นายยกเทศบาลอำเภอเชียงแสน)

ร.ต.ต. สุดใจ เชื้อเจ็ดตัน

ลุงเฮือน ใหม่คำวัง

ท่านทั้งสามเป็นชาวเชียงแสนโดยกำเนิด ได้เล่าถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในวัยเด็กกว่าเมืองเชียงแสนขณะนั้นมีสภาพเป็นอย่างไร การทำมาหากินของผู้คน การหลบภัยสงคราม ซึ่งเรื่องราวการอพยพของชาวเชียงแสน และตำนานต่าง ๆ ก็มีรายละเอียดตั้งเอกสารของท่านวิทยากรของอาจารย์บัณฑิต กินาวงศ์ ซึ่งได้อธิบายไว้อย่างละเอียดแล้ว และท่านวิทยากรยังได้พูดถึงการพยายามสำรวจและค้นหาพระเจ้าล้านตื้อซึ่งเป็นพระพุทธรูปที่เชื่อกันว่าจมอยู่ในแม่น้ำโขง ส่วนต่อไปนี้จะพูดถึงพระเจ้าล้านตื้อ

จากคำบอกเล่า พบพระพุทธรูปกลางลำน้ำโขงครั้งแรกเมื่อราวปี พ.ศ. 2479 พรานหาปลา ผู้หนึ่งทอดแหหาปลาอยู่กลางน้ำโขงบริเวณหน้าสถานีตำรวจภูธรอำเภอเชียงแสนได้เห็นพระพุทธรูปขนาดใหญ่โผล่ขึ้นมากลางน้ำจำได้ว่ามีพระรัศมีบนพระเศวตและเห็นส่วนพระเศียรเพียงแค่พระหนุ แต่อย่างไรก็ตาม การพบเห็นของพรานปลาผู้นั้นขัดกับหลักฐานที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ที่ว่าการค้นพบพระรัศมีนั้นพบก่อน ปี พ.ศ.2446 เมื่อครั้งแรกได้นำไปประดิษฐานไว้ที่วัดคว้าง (หลังตลาดเชียงแสน) ต่อมาย้ายไปรักษาที่วัดปงสนุก และวัดมุงเมืองตามลำดับ เมื่อสร้างพิพิธภัณฑสถานเสร็จจึงนำออกแสดงจนมาถึงทุกวันนี้ ต่อมาในปี พ.ศ.2488 มีพรานปลาอีกคนหนึ่งพบเสาวิหารขนาดใหญ่จำนวน 2-3 ต้นล้มทับกันจมอยู่ในน้ำโขง ลึกลาว 4 เมตร ที่บริเวณสามแยกหน้าสถานีตำรวจ

ครั้นถึงปี พ.ศ. 2492-2493 เพี้ยสมบุรณ์ (ชาวลาวอพยพมาตั้งถิ่นฐานในอำเภอเชียงแสน) ฝันว่าพระพุทธรูปล้มคว่ำพระเศียรลง หันไปทางทิศใต้ ดังนั้นราวเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคมของปีเดียวกันนั้นจึงมีการลงค้ำหาพระพุทธรูปกันอย่างจริงจัง โดยเริ่มจากตั้งศาลเพียงตาขึ้นในบริเวณเกาะดอนแท่นและทำพิธีบวงสรวงพระพุทธรูป เตรียมเรือเหล็กขนาดใหญ่ 2 ลำ พร้อมช่าง 3-4 เชือก นิมนต์พระสงฆ์ทำพิธี เนื่องจากกระแสน้ำแรงและเย็นมากจึงไม่อาจพบพระรูปแต่อย่างใด

ต่อมาในเดือนกุมภาพันธ์ - เดือนมีนาคม พ.ศ. 2509 อิตาเลียน - ไทย จำกัด ได้สัมปทานการสร้างสนามบินในหลวงพระบาง มาพักอยู่ที่เชียงแสน(สมัยนั้นการเดินทางไปหลวงพระบางต้องใช้วิธีการเดินเรือจากเชียงแสนไปถึงจะสะดวงที่สุด) นายชูสง่า ไชยพันธ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย ขณะนั้นจึงได้ให้ทางบริษัทฯ ดังกล่าว ส่งนักประดาน้ำและอุปกรณ์ต่างๆดำเพื่อค้นหาและกู้เอาพระพุทธรูปขึ้นมา ซึ่งเป็นจุดที่เกาะกลางน้ำตรงหน้าสถานีตำรวจบริเวณดังกล่าวเป็นน้ำวน เขียวมาก นักประดาน้ำทนความเย็นไม่ไหว การค้นหาในตอนนั้นจึงไม่ประสบผลสำเร็จ ได้เพียงพระพุทธรูปองค์เล็ก และโบราณวัตถุอื่น ๆ อีกเพียงเล็กน้อยจึงหยุดค้นหา

การค้นหาพระพุทธรูปที่จมอยู่ในลำน้ำโขง ตั้งแต่การพบครั้งแรกจนกระทั่งถึงทุกวันนี้กว่า 70 ปีแล้วเรื่องราวยังเป็นที่สนใจและถูกเล่าขานผ่านลูกหลานชาวเชียงแสน เมื่อสืบทอดผ่านกันมาจึงกลายเป็นตำนานและนิทานพื้นบ้าน

เชียงใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 7 - 8

บรรยายโดย รศ.พิกุล โค้วสุวรรณ (อาจารย์พิเศษคณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)

รศ. พิกุล โค้วสุวรรณ มาจากตระกูลเจ้าเชียงใหม่โดยกำเนิด ซึ่งท่านได้เล่าถึงสภาพทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมือง ของเมืองเชียงใหม่จากประสบการณ์ในวัยเด็กของท่านว่า สภาพสังคมของเมืองเชียงใหม่ในสมัยนั้นเป็นสังคมแบบเอื้ออาทร สามารถขอหรือแลกกันได้ ไม่ต้องซื้อขาย อยู่กันอย่างสงบสุข ไม่มีโจรผู้ร้าย ประมาณ 5-6 โมงเย็น หมู่บ้านก็จะเงียบกันหมดแล้ว การคมนาคม ถนนหนทางก็ไม่ค่อยจะดีนัก จะเดินทางไปมาระหว่างเชียงใหม่และเชียงใหม่ลำปางมาก ชาวบ้านทำการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ เช่น ปลูกต้นยาสูบ ปลูกข้าวไร่ ทำไร่ ทำสวน ต้นหน้หนาวก็จะหาปลา ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์มาก ด้านวัฒนธรรมนั้น ก็จะมีการละเล่นหรือพิธีกรรมที่เกิดจากความเชื่อของชาวบ้าน เช่น ถ้าปีไหนแล้งมาก ๆ ก็จะมีการแห่นางแมวขอฝน มีพิธีฮ้องขวัญ ถ้ามีการเจ็บป่วยก็จะรักษาแบบภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น ใช้สมุนไพร หรือแก้เคล็ดด้วยวิธีต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นฮีตเก่าแก่ ซึ่งปัจจุบันไม่แน่ใจว่ายังคงมีอยู่หรือไม่ ส่วนด้านเศรษฐกิจนั้น คนเชียงใหม่หนึ่งร้อยเปอร์เซ็นต์เป็นเกษตรกร เป็นการทำการเกษตรแบบพึ่งพา เวลาทำนาปลูกข้าวก็จะไปช่วยกัน (ลงแขก) ไม่มีการจ้าง มีเงินน้อยก็อยู่ได้ และคุณภาพชีวิตของคนแต่ก่อนดีมาก เพราะอยู่กับธรรมชาติ ไม่มีสารเคมี และด้านการปกครอง ก็อยู่กันแบบเป็นแคว้น ต่อมาก็เป็นกิ่งอำเภอ มีรักษาการนายอำเภอ ซึ่งชาวบ้านเกรงกลัวกันมากเหมือนกับเป็นเจ้านายสูงสุด ว่าไงก็ว่าตาม ไม่มีใครกล้าแสดงความคิดเห็น เพราะกลัวความผิด

เมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

เมืองประวัติศาสตร์ที่ผสมผสานระหว่างอดีตกับปัจจุบันในเขตจังหวัดเชียงใหม่ที่สำคัญ ได้แก่ เมืองเชียงใหม่ เนื่องจากมีประวัติความเป็นมาค่อนข้างชัดเจน และยังปรากฏร่องรอยโบราณวัตถุ โบราณสถานหลายแห่ง จากหลักฐานทางโบราณคดีสันนิษฐานว่า การสร้างเมืองคงเริ่มขึ้นระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๙ เป็นต้นมา ตามที่ระบุไว้ในชินกาลมาลีปกรณ์ และพงศาวดารโยนก เพราะศักราชดังกล่าวใกล้เคียงกันมาก รวมทั้งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นสืบเนื่องกันมาสัมพันธ์กับรูปแบบ อายุสมัยของ โบราณวัตถุสมัยประวัติศาสตร์ที่สร้างขึ้นทั้งในและนอกตัวเมืองซึ่งมีอายุหลังกลางพุทธศตวรรษที่ ๑๙ ลงมาทั้งสิ้น

นอกจากนี้ ชื่อเมืองเชียงใหม่ยังปรากฏอยู่ในศิลาจารึกหลักที่ ๒ จารึกวัดศรีชุมด้านที่ ๑ บรรทัดที่ ๑๔ กล่าวถึงอาณาเขตของพ่อขุนศรีนาวนำถุมว่า ...เบื้องตะวันตกถึงละพูน..เบื้องพายัพถึง เชียงแสน พยว..ลาว.. หากข้อความที่กล่าวถึงนี้เป็นจริง เมืองเชียงใหม่ น่าจะสร้างขึ้นตั้งแต่ครั้งหลัง พุทธศตวรรษที่ ๑๘ แต่เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์แล้ว จะเห็นว่าสุโขทัยไม่ได้มีอำนาจ

ทางการเมืองปกครองขึ้นไปถึงหัวเมืองฝ่ายเหนือทั้งสามเมืองตามที่ได้กล่าวอ้างไว้ อีกทั้งในช่วงเวลาดังกล่าว แคว้นทริภุญไชย (ลำพูน) แคว้นโยนก (หิรัญนครเงินยาง) และแคว้นพะเยา ต่างเป็นอิสระต่อกันมิได้ตกอยู่ภายใต้การปกครองของผู้หนึ่งผู้ใด ประการสุดท้ายจารึกนี้สร้างโดยพระมหาเถรศรีศรีธรรมาจุฬามณี ระหว่างปี พ.ศ. ๑๘๘๔-๑๙๑๐ ข้อความส่วนใหญ่เป็นการยกย่องบรรพบุรุษของตน และคุณความดีที่ตนได้กระทำไว้ ช่วงเวลาที่สร้างจารึกน่าจะหลังจากการสร้างเมืองเชียงใหม่ ๑๓-๑๔ ปี อนึ่ง สถานะของเมืองเชียงใหม่ในขณะนั้นเปรียบได้กับเมืองหลวงของแคว้นล้านนา จนสิ้นพระชนม์ เมืองเชียงใหม่ย่อมเป็นที่รู้จักโดยทั่วไป พระมหาเถรศรีศรีธรรมาจุฬามณีอาจอ้างเอาเมืองเชียงใหม่เป็นอาณาจักรของสุโขทัยในสมัยพ่อขุนศรีนาวนำถมเพื่อเสริมสร้างฐานะของบรรพบุรุษ ซึ่งในสมัยพ่อขุนศรีนาวนำถมครองสุโขทัยเมืองเชียงใหม่ยังมิได้สร้าง

เชียงใหม่เป็นเมืองโบราณที่สำคัญยิ่งเมืองหนึ่งทางประวัติศาสตร์ของอาณาจักรล้านนา ในบริเวณภาคเหนือตอนบนตลอดระยะเวลาาร่วม ๕๐๐ ปี นับแต่พระเจ้าแสนภูพระราชนัดดาของพญามังรายทรงสร้างขึ้น เพื่อเป็นที่มั่นในการควบคุมดูแลหัวเมืองต่าง ๆ ในเขตโยนกมาตั้งแต่เมื่อปี พ.ศ. ๑๘๗๑ เป็นต้นมา

พระเจ้าแสนภูปกครองเมืองเชียงใหม่อยู่ถึง พ.ศ. ๑๘๗๘ ในชื่อกาลมาลีปกรณ์กล่าวว่า พระองค์ทรงสร้างวังขึ้นที่บริเวณหัวเกาะดอนแทน ถึง พ.ศ. ๑๘๗๖ จึงเสด็จทิวงคตที่บนเกาะดอนแทน พระบรมศพตั้งไว้ที่วังบนเกาะดอนแทน แล้วบรรดาอำมาตย์เมืองเชียงใหม่เชิญเสด็จพระเจ้าคำฟูผู้ครองเมืองเชียงใหม่ มาครองเมืองเชียงใหม่ พระเจ้าคำฟูจึงยกราชสมบัติในเมืองเชียงใหม่ให้ท้าวผายูราชโอรสปกครอง แล้วจึงเสด็จมาครองเมืองเชียงใหม่ อัญเชิญพระบรมศพพระเจ้าแสนภูไปประดิษฐานไว้ที่เมืองเก่าเหนือปากแม่น้ำกก โดยให้ขุดหลุมใหญ่แล้วสร้างปราสาทครอบหลุมนั้น

อาณาเขตของเมืองเชียงใหม่ในระยะเริ่มนั้น ในพงศาวดารโยนกกล่าวว่ามีพื้นที่ครอบคลุมบริเวณราบลุ่มเชียงใหม่ทั้งหมด รวมเรียกว่า แคว้นเชียงใหม่เหนือ มีอาณาเขตติดต่อกับเมืองกายสามท้าว ทิศใต้ติดต่อกับเมืองเชียงรายที่ตำบลแม่เดิม ทิศตะวันออกถึงตำบลเชียงซี ทิศตะวันออกเฉียงเหนือติดกับชายแดนฮ่อที่ตำบลหลวงบ่อแร่ ทิศตะวันตกเฉียงใต้ติดกับเมืองฝางที่กัวคอสุนัข หรือ กิวสะโต การปกครองในระยะแรกแบ่งการปกครองเป็นแขวงและพันนา รวมทั้งหมด ๖๕ พันนา

ครั้นถึง พ.ศ. ๑๘๘๓ พระเจ้าคำฟูไปชักชวนพระยาหวานานให้ร่วมมือกันตีเมืองพะเยา กองทัพพระเจ้าคำฟูเข้าเมืองพะเยาได้ก่อนจึงเอาทรัพย์สินในเมืองไปหมด พระยาหวานานจึงยกทัพมาตีทัพพระเจ้าคำฟู พระเจ้าคำฟูต้องล่าทัพกลับเมืองเชียงใหม่ พระยาหวานานจึงยกไปตีเมืองฝางไว้ได้ อีกเมืองหนึ่ง พระเจ้าคำฟูยกทัพใหญ่ไปตีพระยาหวานานล่าทัพกลับเมืองน่าน

พ.ศ. ๑๘๘๓ พระเจ้าคำฟูยกทัพไปตีเมืองแพร์ แต่ไม่สำเร็จจึงล่าทัพกลับมาทางเมืองลำปาง มาประทับที่เมืองเชียงใหม่ พ.ศ. ๑๘๘๙ เสด็จไปเยี่ยมพระสหายชื่อจัวหงที่เมืองเชียงคำ ได้ลอบเป็นชู้กับเมียของจัวหง อยู่ต่อมาได้เจ็ดวันพระเจ้าคำฟูถูกเงือกคาบไปสิ้นพระชนม์ เสนาอำมาตย์เชิญพระศพกลับเมืองเชียงแสน แล้วจึงทูลเชิญเสด็จพระเจ้าผายูมาจัดการพระบรมศพพระเจ้าคำฟู นำไปบรรจุไว้ที่วัดพระสิงห์เมืองเชียงใหม่ ส่วนเมืองเชียงแสนให้ท้าวกอนาพระราชบุตรครองต่อมา

พ.ศ. ๑๙๑๐ พระเจ้าผายูสวรรคต ท้าวกอนาเสด็จมาครองเมืองเชียงใหม่ โปรดฯให้ท้าวมหาพรหม พระอนุชาครองเมืองเชียงราย เมืองเชียงแสน และเมืองฝาง ท้าวมหาพรหมก็เสด็จไปประทับที่เมืองเชียงแสน พ.ศ. ๑๙๑๓ ฮ่อมาทำภัยธนูที่เมืองเชียงแสน ลูกขุนหมายนาผู้หนึ่งสามารถเอาชนะฮ่อได้ ท้าวมหาพรหมจึงทูลต่อพระเชษฐาให้ตั้งลูกขุนหมายนาผู้นั้น เป็นพระยาศรีสิทธิมหาชัยสงคราม กินเมืองเชียงแสน ส่วนท้าวมหาพรหมไปครองเมืองเชียงราย เมืองเชียงแสนเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ในชั้นแรก เมื่อพม่าเข้ามาปกครองอาณาจักรล้านนา ก็ได้จัดส่งเจ้านายหรือขุนนางมาคอยกำกับดูแลเมืองเชียงแสนตลอดเวลา เพราะที่ตั้งเมืองเชียงแสนมีภูมิประเทศที่เหมาะสมแก่การตั้งมั่นทำสงครามกับอยุธยา อีกทั้งการส่งกำลังบำรุงมายังทัพพม่าที่เมืองเชียงใหม่ก็ทำได้ง่าย

ต่อมาในช่วงกรุงธนบุรี เมืองเชียงใหม่และหัวเมืองอื่น ๆ ทางภาคเหนือได้พากันแข็งเมืองต่อต้านพม่า พระเจ้ากาวิละและพระยาจำบ้าน (วิเชียรปราการ) ได้รับกำลังสนับสนุนจากกรุงธนบุรีเข้าตีเมืองเชียงใหม่แตกใน พ.ศ. ๒๓๑๗ ไปมะยูง่วนแม่ทัพพม่า ได้ออกมาตั้งมั่นที่เมืองเชียงแสน และพยายามตีเมืองเชียงใหม่อยู่เสมอแต่ไม่ประสบผลสำเร็จ

พ.ศ. ๒๓๔๗ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ กรมหลวงเทพหริรักษ์, พระยายมราช ยกกองทัพพร้อมกับเจ้าอนุวงศ์ เมืองเวียงจันทน์ เจ้าอุปราชเมืองเชียงใหม่ เจ้าเมืองนครลำปาง และเจ้าเมืองนครน่าน ยกทัพมาปิดล้อมเมืองเชียงแสนเป็นเวลา ๕ เดือน จึงเข้าตีเมืองได้สำเร็จ เจ้าอุปราชเมืองเชียงใหม่จึงสั่งให้รื้อกำแพงเมืองและเผาบ้านเรือนเสีย เพื่อไม่ให้เป็นที่มั่นของพม่าอีก กับสั่งให้กวาดต้อนผู้คนประมาณ ๒๓,๐๐๐ ครัวเรือน แบ่งออกเป็น ๕ ส่วน แยกไปไว้ตามหัวเมืองต่าง ๆ ทางภาคเหนือได้แก่ เวียงจันทน์ ลำปาง เชียงใหม่ และน่าน ส่วนที่เหลือให้กวาดต้อนลงมากรุงเทพฯ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งบ้านเรือนที่ตำบลเสาให้จังหวัดสระบุรี และที่ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี จนถึงปัจจุบัน

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๓๕๒ พวกเงี้ยวได้เข้ามาตั้งมั่นอยู่ที่บ้านสายเมือง (แม่สาย) ใจเขตเมืองเชียงแสน พระเจ้าเมืองเชียงใหม่ (เจ้ากาวิละ) จึงให้เจ้าอินตะสิริคุมพล ๑๐๐ คนเศษยกไปปราบได้ เชลยเงี้ยวมาเป็นจำนวนมาก

ครั้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ใน พ.ศ. ๒๔๑๒ ทาง เชียงใหม่ได้แจ้งขอราชการไปยังกรุงเทพฯ ว่ามีพวกพม่า ไทลื้อ และไทเขิน จากเมืองเชียงตุงอพยพ ครอบครัวชายหญิงประมาณ ๓๘๐ คน รวบรวม ๓๓๓ ครอบครัว มาตั้งบ้านเรือนในเมืองเชียงแสน และตั้ง ตัวเป็นอิสระ ไม่ยอมอยู่ภายใต้การปกครองของไทย ดังนั้น ใน พ.ศ. ๒๔๑๗ เจ้าอินทวิช-ยานนท์ เจ้า เมืองเชียงใหม่ ได้ปรึกษากับพระนรินทรเสนาข้าหลวง ให้เกณฑ์ชาวเมืองเชียงใหม่ ๑,๐๐๐ คน มีพระ ยาอุตรกาลโกศลเป็นผู้นำ มีนายเทพวังและนายหน่อเมืองเป็นแม่ทัพ ยกทัพไปสมทบกับทัพเมือง ลำพูนที่มีกำลัง ๕๐๐ คน มีนายมหายศเป็นแม่ทัพ และทัพเมืองลำปางที่มีกำลังพล ๑,๕๐๐ คน มีเจ้า ราชบุตรกับนายสุริยะเป็นแม่ทัพรวมพลได้ ๒,๕๐๐ คน ทั้งสามทัพร่วมกันขับไล่พวกพม่า ไทลื้อ ไท เขิน ออกจากเมืองเชียงแสนได้สำเร็จ เป็นเหตุให้เมืองเชียงแสนถูกทิ้งร้างไปอีกช่วงระยะเวลาหนึ่ง

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๒๑ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้นายอินตะ (บุตรเจ้าบุญมา เจ้าผู้ครองนครลำพูน) นำชาวลำพูนประมาณ ๑,๕๐๐๐ ครอบครัวไปอยู่ที่เมืองเชียง แสน แต่ถูกชาวเชียงตุงยกทัพลงมาขับไล่ เจ้าอินตะจึงต้องนำผู้คนไปอยู่ที่เมืองพาน จนถึง พ.ศ. ๒๔๒๒ เมืองเชียงใหม่ส่งนายน้อยอุตมะกับพระยาคว้าวไปเจรจากับเมืองเชียงตุง เจ้าอินตะจึงนำไพร่ พลกลับมาอยู่ที่เมืองเชียงแสนอีกครั้งหนึ่ง

เจ้าอินตะ ใน พ.ศ. ๒๔๒๕ ได้รับพระราชทานสัญญาบัตรเป็นพระยาราชเดชดำรงตำแหน่งเจ้า เมืองนครเชียงแสน ปกครองเมืองเชียงแสนอยู่จนถึงแก่กรรมในปี พ.ศ. ๒๔๔๐ ทางราชการไม่ได้ตั้ง ผู้ใดเป็นเจ้าเมืองแทน คงมีนายน้อยไชยวงศ์ นายคำตัน นายต้อยหลวง นายน้อยเลาแก้ว และพระยา ราชบุตร (คำหมื่น) ปกครองเมืองอยู่

พ.ศ. ๒๔๔๒ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้นายน้อย ไชยวงศ์ เป็นที่พระยาราชเดชดำรงฯ ให้นายน้อยคำตัน เป็นพระยาอุปราชา ให้นายต้อยหลวงเป็นที่พระยาบุรี รัตน์ นายน้อยเลาแก้วเป็นที่พระยาราชวงศ์ และนายคำหมื่นเป็นที่พระยาราชบุตรช่วยกันปกครองเมือง เชียงแสน ในระยะนี้มีโจรกลุ่มของพระยาศรีสองเมือง กับสล่าทวิ สล่าทุมเมืองฮอด พวกเงี้ยวยกกลุ่ม โจรเงี้ยวหนีมาจากเมืองแพร่มาปล้นเมืองเชียงแสน แต่พระยาราชเดชดำรงฯ และญาติพี่น้องพาไพร่พล ออกมาขับไล่อยู่หลายครั้ง จนปี พ.ศ. ๒๔๔๓ เวลากลางคืนพวกโจรเงี้ยวได้ลอบโจมตีคนในเมืองโดย ไม่รู้ตัวและวางเพลิงที่ว่าการแขวงและบ้านเรือนราษฎร พวกเจ้าเมืองและชาวบ้านต้องหลบหนีเอาตัว รอดเพราะพวกเงี้ยวมีจำนวนมากว่า พวกเงี้ยวยกไปปล้นเมืองเชียงราย ต่อมาทางราชการจึงให้กอง ทหารมาตั้งอยู่ที่เมืองเชียงแสน

พ.ศ. ๒๔๔๔ สล่าทุมเมืองฮอด และสล่าป้อกพาพวกเงี้ยวมาปล้นเมืองเชียงแสนอีกแต่ตัวหัวหน้า ถูกยิงตาย พวกเงี้ยวที่เหลือถูกขับไล่ไปหมด หลังจากนั้นพวกโจรผู้ร้ายก็ลดลง พระยาราชเดชดำรงฯ (น้อย ไชยวงศ์) ปกครองเมืองเชียงแสนจนถึงแก่กรรมใน พ.ศ. ๒๔๕๓ และใน พ.ศ. ๒๔๕๓ นั้นเอง ทางราชการได้จัดการปกครองขึ้นใหม่ เรียกว่า การปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล มีเจ้าพระยาสุรสีห์

วิศิษฐ์ศักดิ์เป็นรัฐมนตรี และองคมนตรีประจำมณฑลพายัพ พระภักดีณรงค์เป็นข้าหลวงเมืองเชียงรายหรือผู้ว่าราชการเมืองเชียงรายโดยเชียงแสนมีฐานะเป็นแขวง (อำเภอ) และมีนายแขวงปกครองต่อมา

พ.ศ.๒๔๘๒ ทางราชการเปลี่ยนชื่ออำเภอเชียงแสนเป็นแม่จัน และย้ายที่ทำการไปอยู่ที่แม่จัน ห่างจากที่ว่าการอำเภอเดิมประมาณ ๓๐ กิโลเมตร ตำบลที่ตั้งที่ว่าการอำเภอนี้เรียกว่าเชียงแสนใหม่ หรือ เชียงแสนแม่จัน ส่วนเมืองเชียงแสนนั้นมีฐานะเป็นกิ่งอำเภอ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ จึงยกฐานะเป็นอำเภอเชียงแสน และรัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการฟื้นฟูบูรณะอำเภอเชียงแสนขึ้น โดยมอบหมายให้กรมศิลปากรดำเนินการฟื้นฟูบูรณะและอนุรักษ์โบราณสถานที่สำคัญในเมืองเชียงแสน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นต้นมา

โบราณสถานที่สำคัญของเมืองเชียงแสน : หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ควรอนุรักษ์

ปัจจุบันร่องรอยของโบราณสถานในอำเภอเชียงแสนที่หลงเหลือให้เห็น มักเป็นซากปรักหักพังของสิ่งก่อสร้างในพุทธศาสนา ได้แก่ พระเจดีย์ และพระวิหาร ซึ่งส่วนใหญ่มีรายชื่อปรากฏอยู่ในพงศาวดารเมืองเงินยางเชียงแสน และมีวัดอยู่ทั้งสิ้น ๑๔๐ วัด แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ วัดในเมือง ๗๖ วัด และวัดนอกเมือง ๖๔ วัด การที่เราสามารถเรียกชื่อวัดต่าง ๆ ได้ ก็เพราะยึดถือจากตำแหน่งที่ระบุไว้ในพงศาวดารล้านนาเขียนขึ้นในระยะหลัง และกลุ่มชนที่อาศัยในเมืองเชียงแสนปัจจุบันก็เป็นกลุ่มชนที่อพยพเข้ามาอยู่ใหม่เกือบทั้งสิ้น เช่น จากอำเภอเชียงของในจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ พะเยา และลำพูน เป็นต้น ดังนั้น ชื่อที่เรียกวัดต่าง ๆ เหล่านี้ ผู้เขียนจึงมิได้นำไปผูกพันกับระยะเวลาที่ปรากฏในตำแหน่งแลพงศาวดารมากนักหากแต่เป็นการให้ข้อมูลเบื้องต้นและค่านึงถึงหลักฐานความเป็นไปได้เท่านั้นเอง ชื่อของโบราณสถานบางแห่งก็ได้ถูกเรียกตามพงศาวดาร แต่ถูกเรียกตามที่ชาวบ้านในปัจจุบันรู้จักกัน เช่น วัดมุงเมือง วัดช้างค้ำ และวัดสองพี่น้อง เป็นต้น ในบริเวณเมืองเชียงแสน นอกจากวัดป่าสักและวัดเจดีย์หลวง ก็ยังมีโบราณสถานอื่น ๆ ที่สำคัญและน่าสนใจ ได้แก่

วัดพระธาตุจอมกิตติ ตั้งอยู่บนดอยจอมกิตติ นอกเมืองเชียงแสนไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ประมาณ ๑.๗ กิโลเมตร สิ่งสำคัญภายในวัด ได้แก่ เจดีย์จอมกิตติ ที่ตั้งบนฐานรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสเตี้ย ๆ ถัดขึ้นไปเป็นฐานบัวคว่ำย่อมุมซ้อนกันสี่ชั้นรองรับเรือนธาตุย่อมุมเช่นกัน ซึ่งมีซุ้มประดิษฐานพระพุทธรูปปูนปั้นประทับยืนทั้งสี่ด้าน ส่วนยอดเป็นองค์ระฆังกลมสูงมีลายดอกกลมระหว่างเส้นคู่ขนานรัดตรงกลาง ส่วนยอดทำเป็นกลีบมะเฟืองรองรับปล้องโฉนและปลียอด ส่วนเจดีย์จอมแจ้งและเจดีย์สวนสนุกนั้นอยู่ในบริเวณใกล้เคียง

ตำนานการสร้างพระธาตุจอมกิตติค่อนข้างจะสับสนเพราะมีการสร้างถึง ๒ ครั้งกล่าวคือ ครั้งแรก พระเจ้าฟ้างคราชและพระเจ้าพรหมมหาราช พระราชโอรส โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ.

๑๔๘๓ เพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุกระดูกหน้าผาก กระดูกอก และกระดูกแขนของพระองค์ สมัยเดียวกันกับการสร้างพระธาตุจอมทองของเมืองเชียงราย

ครั้งที่ ๒ พระเจ้าสุวรรณคำล้าน เจ้าเมืองเชียงแสน ให้หมื่นเชียงสง สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๐๓๐ ซึ่งตรงกับรัชสมัยพระยอดเชียงราย ก่อสร้างเจดีย์ครอบองค์เดิม ต่อมาพระธาตุชำรุด ทрудโทรมมาก เจ้าฟ้าเฉลิมเมืองพร้อมด้วยคณะศรัทธาได้บูรณปฏิสังขรณ์อีกเมื่อปี พ.ศ. ๒๒๒๗ จากรูปทรงสถาปัตยกรรมขององค์เจดีย์ที่ปรากฏในปัจจุบัน พระเจดีย์องค์นี้คงไม่เก่าไปกว่าพุทธศตวรรษที่ ๒๑ ส่วนพระพุทธรูปประทับยืนในซุ้มทิศ (ส่วนที่เป็นของเดิม) คงจะซ่อมเสริมสร้างขึ้น ภายหลังระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๒๒-๒๓ ปัจจุบันเจดีย์องค์นี้ได้รับการบูรณะเสริมความมั่นคงและปิดทองแผ่นทองจังก่อใหม่

วัดพระบวช ตั้งอยู่ตรงข้ามวัดมุงเมือง โบราณสถานสำคัญภายในวัด ได้แก่ พระเจดีย์ที่มีฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัสทรงสูง ถัดขึ้นไปเป็นฐานย่อมุมและองค์ระฆังกลม ลักษณะเจดีย์แบบนี้เข้าใจว่าเป็นศิลปะแบบแรกที่สร้างขึ้นในระบอบที่พุทธศาสนาแบบหินยานลัทธิลังกาวงศ์ เริ่มแพร่หลายจากอาณาจักรสุโขทัยเข้ามาสู่ดินแดนในภาคเหนือ และแสดงอิทธิพลของเจดีย์ทรงกลมแบบพุกาม และอาจเป็นต้นแบบให้กับเจดีย์ทรงกลมในระยะต่อมา

ตามตำนานและพงศาวดารกล่าวว่า พญากือนาทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระเจดีย์วิหารและพระพุทธรูปขึ้นในปี พ.ศ.๑๔๘๗ เมื่อครั้งยังทรงดำรงตำแหน่งเป็นรัชทายาทครองเมืองเชียงแสน ต่อมาในปี พ.ศ.๒๒๖๐ เมืองเชียงแสนเกิดอุทกภัย ทำให้วัดนี้ทรุดตัวลงไป อย่างไรก็ดี จากรูปทรงทางปัตยกรรมของเจดีย์ เชื่อว่าน่าจะสร้างขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙ - ๒๐

วัดมุงเมือง ตั้งอยู่ใกล้ที่ทำการไปรษณีย์เชียงแสน ภายในวัดมีโบราณสถานที่สำคัญ ได้แก่ พระเจดีย์ที่มีฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัส ย่อมุมซ้อนกัน ๔ ชั้น รองรับฐานปัทมย่อมุม ถัดขึ้นไปเป็นเรือนธาตุ มีซุ้มประดิษฐานพระพุทธรูปยืนปางเปิดโลกทั้ง ๔ ด้าน ส่วนยอดเป็นองค์ระฆังกลม มีเจดีย์เล็ก ๆ ประดับอยู่ที่มุมคล้ายเจดีย์ที่วัดป่าสัก วัดนี้ไม่ปรากฏหลักฐานการสร้างจากรูปทรงทางสถาปัตยกรรมและพระพุทธรูปยืนปูนปั้นที่ประดิษฐานอยู่ในซุ้มทิศ พอจะอนุมานได้ว่า คงจะสร้างขึ้นหลังวัดป่าสัก เพราะมีวิวัฒนาการทางรูปแบบเพิ่มมากยิ่งขึ้น และคงมีอายุอยู่ราวครึ่งหลังของพุทธศตวรรษที่ ๒๐

วัดพระเจ้าล้านทอง ตั้งอยู่ริมถนนพหลโยธิน ห่างจากวัดพระบวชไปทาง ทิศตะวันออก ประมาณ ๒๐ เมตร ตามตำนานและพงศาวดารกล่าวว่า พระยาศิริราชเงินกอง โอรสของพระยาดีโลกราช ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๐๒๓ พร้อมทั้งหล่อพระพุทธรูปปางมารวิชัยสำริดขึ้นองค์หนึ่งหนักล้านทอง (๑,๒๐๐ กิโลกรัม) เรียกกันว่า พระเจ้าล้านทองเป็นพระประธานประดิษฐานอยู่ในวิหารหลวงซึ่งขนาดหน้าตักกว้าง ๒.๒๕ เมตร สูง ๒.๗๐ เมตรเศษ ในวัดนี้ยังเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปสำริดอีกองค์หนึ่ง นำมาจากวัดพระเจ้าทองทิพ ซึ่งเป็นวัดร้าง เรียกกันว่า “พระเจ้าทอง

ทิพ” พระพุทธรูปองค์นี้มีหน้าตักกว้าง ๑ ศอก ๑๕ นิ้ว สูง ๒ ศอก ๑๐ นิ้ว มีอิทธิพลของศิลปะสุโขทัย และอยุธยาปะปนอยู่ ดังจะเห็นได้จากเปลวพระรัศมีแบบสุโขทัย พระพักตร์และไรพระศกแบบอยุธยา รวมทั้งการทำฐานที่สูงขึ้นซึ่งเป็นที่นิยมในศิลปะล้านนาในยุคหลัง จึงอาจกำหนดอายุได้ราวพุทธศตวรรษที่ ๒๒-๒๓ ด้านหลังของวิหารมีพระเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองขนาดใหญ่เหลือเพียงส่วนฐาน ส่วนบนชำรุดหักพังไปหมด จากซากโบราณสถานที่เหลือ แสดงว่ามีการก่อสร้างครอบเจดีย์ที่มีองค์ระฆังรูปแปดเหลี่ยมขนาดเล็กตั้งอยู่ภายใน

วัดพระยืน ตั้งอยู่ติดกับด่านตรวจคนเข้าเมืองเชียงแสน ปัจจุบันเหลือเพียงพระเจดีย์เท่านั้น ลักษณะของเจดีย์องค์นี้เป็นฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัสซ้อนลดหลั่นกัน ๓ ชั้น มีเรือนธาตุย่อมุม มีลวดบัวคอดกลางโดยตลอด ตอนบนเป็นองค์ระฆังทรงแปดเหลี่ยม

ตามตำนานและพงศาวดารกล่าวว่า พญาคำฟู โอรสของพญาแสนภู ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๑๘๗๕ ต่อมาพระเจดีย์เกิดชำรุด พระยาหลวงไชยชิตจึงทำการซ่อมแซมในปี พ.ศ. ๒๑๘๑ สังเกตจากรูปทรงของสถาปัตยกรรม สันนิษฐานน่าจะอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ ๒๑

วัดเสาศิลา ตั้งค่อนไปทางทิศเหนือของตัวเมือง สิ่งสำคัญภายในวัด ได้แก่ ฐานพระวิหารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดใหญ่ มีฐานชุกชีประดิษฐานพระพุทธรูปปางมารวิชัยปูนปั้นอยู่ทางด้านหลัง ถัดจากวิหารเป็นเจดีย์ย่อมุมและองค์ระฆังทรงกลม

วัดนี้ไม่ปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับการสร้าง จากรูปทรงกลมของสถาปัตยกรรมพอจะสันนิษฐานได้ว่า คงจะมีอายุระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๙-๒๐

วัดอาทิตันแก้ว ตั้งอยู่ใกล้ประตูเมืองทางด้านทิศเหนือ ห่างออกไปประมาณ ๗๐๐ เมตร สิ่งสำคัญภายในวัด ได้แก่ เจดีย์ประธานที่สร้างครอบซ้อนกัน ๒ องค์ และวิหารซึ่งมีฐานชุกชีสำหรับประดิษฐานพระพุทธรูป

ตามพงศาวดารโยนกกล่าวว่า ในปี พ.ศ. ๒๐๓๘ พระเมืองแก้วเสด็จมาเมืองเชียงแสนเพื่อประนีประนอมกับพระสงฆ์ในสำนักต่าง ๆ ในสมัยนั้น เนื่องจากมีความขัดแย้งระหว่างพระสงฆ์ในสำนักต่าง ๆ อย่างรุนแรง โดยเป็นองค์ประธานในการบวชกุลบุตรชาวเชียงแสนให้เป็นสงฆ์ในสำนักต่าง ๆ ให้สามารถกระทำพิธีร่วมกันได้ หลังจากนั้นมีการสร้างเจดีย์ครอบองค์เดิม จึงกลายเป็นเจดีย์ทรงกลมที่มีชั้นมาลัยเถารูปฐานบัวลูกแก้วแปดเหลี่ยมแบบเดียวกับวัดพระยืน การสร้างครอบทับอาจมีผลมาจากความขัดแย้งในระหว่างนิกายทางศาสนา คือ นิกายสวนดอกกับนิกายป่าแดง เพราะรูปแบบของเจดีย์ที่ถูกสร้างครอบน่าจะเป็นการสร้างของนิกายสวนดอก เพราะมีร่องรอยเค้าของเจดีย์พุ่มข้าวบิณฑ์แบบสุโขทัยที่พบในวัดสวนดอก เพราะถือว่าเป็นอลัชชี การบวชพระไม่ถูกต้อง ไม่เคร่งครัดในวินัย มีการสะสมเงินทอง ไร่นา เป็นต้น แม้กระทั่งมีการทำลายสีมาของนิกายสวนดอก

หลายแห่งเช่นเดียวกับการพอกทับเจดีย์ในแห่งอื่น ๆ เช่น ที่วัดสะดือเมือง เมืองเชียงใหม่ และวัดเจดีย์เหลี่ยม วัดพระพายหลวง สุโขทัย ส่วนเจดีย์องค์ในคงมีอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙-๒๐

วัดพระธาตุกุเจ้า ตั้งอยู่บนดอยเชียงเมียง บริเวณบ้านสบรวก ห่างจากที่ว่าการอำเภอเชียงแสนไปทางทิศเหนือประมาณ ๑๑ กิโลเมตร

ตามตำนานและพงศาวดารกล่าวว่า ลาวก่อ ลาวเกื้อ และลาวแก้ว ชวนกันไปเที่ยวสพห้วยตม พบปูขนาดใหญ่ตัวหนึ่งชวนกันไล่ตามจับ แต่ปูได้หนีเข้าไป ลาวก่อและลาวเกื้อ จึงให้ลาวแก้วผู้หนึ่งนั่งคอยอยู่ที่ไต้ลำห้วย ปรากฏว่าไม่พบพี่ทั้งสอง จึงได้กลับไปทูลพระบิดาพระเจ้าลาวจกกราชทรงเห็นว่า โอรสทั้งสามไม่รักใคร่สมานกันหากอยู่ด้วยกันคงไม่เป็นสุข จึงส่งลาวก่อไปเมืองกวาง ลาวเกื้อไปครองเมืองผาลานผานอง ส่วนลาวแก้วครองเมืองของพระองค์ตามลาวจกกราชสิ้นพระชนม์ลาวแก้วได้ครองราชย์สมบัติ ทรงพระนามว่า พระยาลาวแก้วแก้วมาเมืองพระองค์ทรงสร้างเจดีย์ขึ้นบนดอยที่ปูหนีขึ้นไปเมื่อปี พ.ศ. ๑๓๒๐ โบราณสถานภายในวัดประกอบด้วยมณฑปที่มีฝาผนังทึบสามด้าน ภายในมีแท่นประดิษฐานพระพุทธรูป พระวิหารก่ออิฐสอปูน หลังคาตกแต่งด้วยลวดลายปูนปั้นเช่นเดียวกับที่วัดสัสดีในเมืองเชียงแสน ด้านหลังเป็นกลุ่มเจดีย์ที่ทรุดโทรมพังทลาย แต่ยังปรากฏร่องรอยของคติในการทำรูปช้างปูนปั้นประดับที่ส่วนฐาน บนยอดดอยเชียงเมียงนี้ยังสามารถมองเห็นทัศนียภาพบริเวณสามเหลี่ยมทองคำได้อย่างชัดเจน

วัดสังฆาแก้วดอนตัน ตั้งอยู่บนถนนริมโขง มีซากเนินดิน วิหาร และเจดีย์จำนวน ๕ เนิน

ตามพงศาวดารโยนกที่เขียนขึ้นเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ ๒๓ กล่าวว่า สร้างโดยปู่เจ้าลาวจกเมื่อราวต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๒ แต่จากหลักฐานทางโบราณคดีเชื่อว่าน่าจะมีอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ ๒๓ โบราณวัตถุที่น่าสนใจในวัดนี้ ได้แก่ แผ่นอิฐที่มีการขูดขีดลวดลายทั้งที่เป็นตัวอักษรและรูปภาพต่าง ๆ เกี่ยวกับชาดกเรื่องพระเวสสันดร ที่พบบริเวณผนังของวิหารทางเหนือที่พังลงมาใกล้บันไดทางขึ้นรูปวงกลมและฉาบปูนปิดทับ คงเป็นความศรัทธาของผู้สร้างมากกว่าที่สร้างขึ้นเพื่อเจาะจงให้คนเห็น ปัจจุบันแผ่นอิฐเหล่านี้จัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงแสน

วัดผาขาวป่าน อยู่ติดถนนเลียบริมแม่น้ำโขง ห่างจากที่ว่าการอำเภอเชียงแสนไปประมาณ ๓๐๐ เมตร สิ่งสำคัญภายในวัด ได้แก่ พระเจดีย์บนฐานสูง มีเรือนธาตุและซุ้มทิศประดิษฐานพระพุทธรูปประทับยืนปางประทานอภัยและพระพุทธรูปปางลีลา ส่วนยอดเป็นเจดีย์ทรงกลม

ตำนานกล่าวว่า พระยาลาวแก้วแก้วเมืองมา โอรสของลาวจกกราชทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๑๓๔๐ มูลเหตุการณสร้างวัดนี้อีกประเด็นหนึ่งเพราะมีเรื่องเล่ากันว่า มีตาผ้าขาวคนหนึ่งลงไปอาบน้ำในแม่น้ำโขง และถูกกระแสน้ำพัดจมลงถึงแก่กรรม อย่างไรก็ตามจารึกที่พบที่วัดผาขาวป่าน ซึ่งปัจจุบันจัดแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงแสน กล่าวว่าในปี พ.ศ. ๒๑๖๐ เจ้าเมืองเชียงแสนพร้อมด้วยภรรยาได้สร้างเจดีย์ขึ้นองค์หนึ่งเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า

และธาตุของพระอรหันต์ พร้อมทั้งอุทิศบ้านเรือน คน และที่ดินให้แก่วัด ซึ่งเมื่อพิจารณาจากรูปทรงสถาปัตยกรรมแล้ว พระเจดีย์องค์นี้น่าจะมีอายุหลังพระธาตุจอมกิติ คือ มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๒๓

วัดปงสนุก ตั้งอยู่ถนนริมโขง ห่างจากที่ว่าการอำเภอเชียงแสนไปทางทิศใต้ประมาณ ๕๐๐ เมตร วัดนี้ไม่ปรากฏหลักฐานการสร้าง ด้านหลังของพระอุโบสถ มีพระเจดีย์ทรงกลมที่มีรูปทรงคล้ายกับเจดีย์ที่วัดพระบวช สันนิษฐานว่าอาจมีอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๒๑ แผนผังของพระเจดีย์และพระอุโบสถมีลักษณะผิดไปจากสมัยโบราณ ก็เพราะว่าในพุทธศตวรรษที่ ๒๕ มีการเปลี่ยนวิหารหลังเดิมให้เป็นพระอุโบสถ และสร้างพระวิหารขึ้นใหม่ ทำให้แผนผังผิดไปจากเดิมคือ พระเจดีย์และวิหารต้องตั้งอยู่ในแกนเดียวกัน

ชื่อวัดปงสนุกนี้มีปรากฏที่เมืองลำปาง สนับสนุนเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ที่ว่ามีการอพยพผู้คนไปมาระหว่างเมืองลำปางกับเมืองเชียงแสน

วัดพระธาตุผาเงา ตั้งอยู่นอกเมืองทางทิศใต้ ห่างจากที่ว่าการอำเภอเชียงแสนไปตามเส้นทางเชียงของ - เชียงแสนประมาณ ๕ กิโลเมตร อยู่ตรงข้ามโรงเรียนบ้านสบคำ เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม มีเนื้อที่ประมาณ ๑๔๓ ไร่ สิ่งสำคัญภายในวัด ได้แก่ พระธาตุผาเงา ซึ่งเป็นเจดีย์ทรงระฆังขนาดเล็กตั้งอยู่บนหินก้อนใหญ่ ซึ่งบูรณะขึ้นใหม่ แต่เดิมเป็นวัดร้าง ชาวบ้านสบคำต้องการย้ายวัดสบคำจากที่เดิมที่ถูกแม่น้ำโขงกัดเซาะพังทลาย จึงมาฟื้นฟูวัดร้างนี้ขึ้นเป็นวัดดังเดิม

พ.ศ. ๒๕๒๑ วิหารหลังปัจจุบันสร้างทับวิหารเดิม ภายในวิหารแห่งนี้ได้พบพระพุทธรูปปูนปั้นบริเวณหน้าตักพระประธานที่เรียกกันว่า หลวงพ่อผาเงา เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ สืบเนื่องมาจากตอนที่คณะศรัทธาวัดพระธาตุผาเงาจะทำพิธียกพระประธานขึ้น เพื่อทำการบูรณะ ระหว่างการดำเนินการได้ ค้นพบพระพุทธรูปดังกล่าวถูกฝังใต้ฐานชุกชีพระประธานใหญ่ พระพุทธรูปองค์นี้ประทับนั่งขัดสมาธิราบ ปางมารวิชัย พระพักตร์รูปไข่ ประหุเป็นปม พระรัศมีเป็นเปลว แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของศิลปะสุโขทัย มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙-๒๐ บนเขาด้านหลังวัด เป็นที่ตั้งของพระบรมพุทธรูปนิตเจดีย์ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อร่วมฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี และเทิดพระเกียรติพระมหากษัตริย์ไทย โดยมีท่านผู้หญิงอุศนา ปราโมช เป็นประธาน พร้อมคณะศรัทธาอีกหลายท่าน นอกจากนี้บนยอดเขายังสามารถมองเห็นทัศนียภาพอันสวยงามของตัวเมืองเชียงแสนได้โดยรอบ

วัดสองพี่น้อง ตั้งอยู่บนเส้นทางที่จะไปเมืองเชียงของ เลยจากพระธาตุผาเงาประมาณ ๑ กิโลเมตร สิ่งสำคัญภายในวัด ได้แก่ เจดีย์ประธานทรงปราสาทหรือทรงมณฑป (องค์พี่) มีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมมี ๕ ยอด และซุ้มไว้พระพุทธรูปยืน ๔ ด้าน จึงมีแผนผังคล้ายเจดีย์เชียงยัน และการทำบัวหัวเสาแบบเจดีย์วัดกู่กุดที่ลำพูน

ตามตำนานกล่าวว่า เจดีย์องค์ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อบรรจุอัฐิของพญาคำฟู (พ.ศ.๑๘๘๑ – ๑๘๘๘) ส่วนพื้นที่นี้พญาแสนภูทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างเมืองเวียงปรีภชาขึ้นเพื่อหาทำเลสร้างแห่งใหม่ (เมืองเชียงแสน) ปัจจุบันยังปรากฏร่องรอยของกำแพงเมืองคูเมืองอีกทั้งวัดร้างจำนวนหนึ่งให้เห็น

เจดีย์ประธานวัดคู่อ้นนอกเมืองเชียงแสนไม่ปรากฏหลักฐานประวัติความเป็นมามีลวดลายปูนปั้นประดับองค์ระฆังเจดีย์ที่มีรูปแบบน่าสนใจ

ลักษณะและประวัติศาสตร์เมืองเชียงแสน

ลักษณะเมืองเชียงแสน

ผังเมือง

เมืองเชียงแสนเป็นเมืองโบราณขนาดใหญ่ มีเนื้อที่ประมาณ ๒ ตารางกิโลเมตร ลักษณะผังเมืองมีรูปร่างคล้ายกับสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวตามแนวเหนือใต้ หรือในอีกลักษณะหนึ่งเรียกว่าเมืองหอยสังข์ ทั้งนี้เนื่องจากรูปลักษณะที่คดโค้งไม่เป็นไปตามรูปทรงเรขาคณิตโดยแท้จริง ตัวเมืองมีกำแพงชั้นเดียว และมีคูน้ำล้อมรอบ กำแพงเมืองมี ๓ ด้านคือ กำแพงด้านทิศตะวันตกนั้นมีแม่น้ำโขงเป็นขอบเขตโดยธรรมชาติอยู่ตลอดแนว

รอบกำแพงเมืองทั้งสามด้านมีประตูเมือง ๕ แห่ง คือ ด้านทิศเหนือ ๑ แห่ง ด้านทิศตะวันตก ๓ แห่ง และด้านทิศใต้ ๑ แห่ง กับป้อมทั้งหมด ๗ แห่ง ได้แก่ ที่ประตูเมืองกำแพงด้านทิศตะวันตก ๓ ป้อม ที่ประตูเมืองกำแพงด้านทิศเหนือและทิศใต้ประตูละ ๑ ป้อมและที่มุมกำแพงเมืองด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือกับมุมทิศตะวันตกเฉียงใต้ด้านละ ๑ ป้อม

กำแพงเมือง

ลักษณะของกำแพงเมืองเชียงแสนเป็นกำแพงเมืองชั้นเดียว โดยการขุดเอาดินจากคูเมืองขึ้นมาพูนถมเป็นคันดินสูงและก่ออิฐทับดินบนสันกำแพงโดยรอบ กำแพงเมืองมีทั้งหมด ๓ ด้าน ซึ่งในพงศาวดารโยนกกล่าวถึงการปรับปรุงเมืองเก่า สร้างเป็นเมืองเชียงแสนในสมัยพระเจ้าแสนภู่ว่า

“.....เจ้าพระยาแสนภูซึ่งครองเมืองเชียงรายมีพระราชประสงค์จะสร้างพระนครอยู่ใหม่จึงให้แสวงหาที่ชัยภูมิดี อันสมควรจะสร้างเป็นมหานครราชธานีนั้น อำมาตย์ทั้งหลายตรวจหาได้ที่เมืองรอยเก่าริมแม่น้ำของ อันเป็นแคว้นแคว้นเมืองโยนกนาคนบุรีแต่โบราณ เป็นชัยภูมิสถานสมควรสร้างเป็นพระนครได้ จึงโปรดให้สร้างพระนครใหม่ในที่นั้น ให้ขุดคูและก่อปราการพระนครสามด้าน แต่ด้านตะวันออกเว้นไว้ เอาแม่น้ำของเป็นคูปราการเวียง ตั้งพิธีกัลปบาตรฝั่งหลักเมืองใน วันศุกร์ เดือนเจ็ด (คืนเดือนห้า) ขึ้นสองค่ำ ปีมะโรง สัมฤทธิศก จุลศักราช ๖๙๐ ตามแต่ตราไว้ลัคนาในราศีตุล วงปราการด้านกว้าง ๗๐๐ วา ดันยาวไปตามแม่น้ำของ ๑๕๐๐ วา...”

ขนาดของกำแพงเมืองจากการวัดส้อมตัวอย่างบางจุดและหาค่าเฉลี่ยของขนาดทั่ว ๆ ไป มีฐานกว้าง ๑๔ เมตร สูงประมาณ ๔.๘๐ – ๕.๐๐ เมตร กำแพงเมืองด้านทิศเหนือยาว ๑,๑๕๐ เมตร กำแพงด้านทิศใต้ยาว ๙๐๐ เมตร และกำแพงเมืองด้านทิศตะวันตกยาว ๒,๔๘๐ เมตร รวมความยาวของทั้งสามด้าน ๔,๕๓๐ เมตร หรือ ๔.๕๓ กิโลเมตร

ประตูเมือง

ประตูเมืองเชียงแสนเท่าที่ปรากฏอยู่ตามกำแพงโดยรอบตัวเมืองมีทั้งหมด ๕ ประตูได้แก่

ประตูยางเทิง อยู่ที่กำแพงเมืองด้านทิศเหนือ ห่างจากมุมกำแพงด้านตะวันตกเฉียงเหนือ ๗๐๐ เมตร ประตูกว้าง ๕ เมตร ขอบประตูมีโครงสร้างก่ออิฐ สอดิน มีขนาดกว้าง ๑๐ เมตร สูงประมาณ ๔.๘๐ เมตร

ประตูหนองมุด ตั้งอยู่ห่างจากมุมกำแพงด้านตะวันตกเฉียงเหนือ ๘๐๐ เมตร ประตูเมืองมีขนาดเล็ก กว้าง ๔.๙๐ เมตร ของประตูมีโครงสร้างก่ออิฐ สอดิน กว้างประมาณ ๔ เมตร สูงประมาณ ๓.๔๐ เมตร

ประตูเชียงแสน ปัจจุบันเรียกประตูเจ้าพ่อป่าสัก เป็นประตูที่ใหญ่ที่สุดและคงเป็นประตูที่สำคัญที่สุดในสมัยโบราณ ตั้งอยู่ประมาณกึ่งกลางกำแพงเมืองด้านทิศตะวันตก ห่างจากประตูหนองมุดไปทางทิศใต้ ๓๗๐ เมตร โครงสร้างขอบประตูถูกไถทำลายลงไปมาก เมื่อมีการก่อสร้างถนนพหลโยธิน ผ่านเข้าประตูเมืองเชียงแสน ความกว้างของประตูวัดได้ ๙.๗๐ เมตร กำแพงเมืองส่วนที่เป็นของประตูสูง ๓.๖๐ เมตร ปัจจุบันประตูสำคัญที่ใช้เป็นทางเข้าออกเมืองเชียงแสน

ประตูท่าม่าน อยู่ที่กำแพงเมืองด้านทิศตะวันตก ห่างจากประตูเชียงแสนไปทางทิศใต้ ๕๐๐ เมตร ช่องประตูกว้าง ๔.๖๐ เมตร โครงสร้างของประตูก่ออิฐ สอดิน กว้าง ๕ เมตร สูง ๓.๕๐ เมตร

ประตูดินขอ อยู่ที่กำแพงเมืองด้านทิศใต้ ห่างจากมุมกำแพงเมืองด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ไปทางทิศตะวันออก ๗๐๐ เมตร ช่องประตูกว้าง ๓ เมตร โครงสร้างขอบประตูก่ออิฐ สอดิน ขนาดกว้าง ๕.๒๐ เมตร สูงประมาณ ๔ เมตร

นอกจากนี้ในตำนานเชียงแสนยังระบุชื่อประตูเมืองทางด้านทิศตะวันออกไว้อีก ๖ ประตู คือ ประตูรั้วปีก ประตูท่าอ้อย ประตูท่าคราว ประตูท่าสุกัน ประตูท่าหลวง และประตูท่าเสาหิน ประตูต่าง ๆ เหล่านี้ปัจจุบันไม่มีร่องรอยเหลืออยู่เนื่องจากอาจจะถูกแม่น้ำโขงเซาะพังทลายลงไปหมดแล้ว

ป้อม

นอกจากสำรวจของโครงการโบราณคดีประเทศไทย ภาคเหนือ พบว่าในปัจจุบันป้อมรอบเมืองเชียงแสนยังเหลืออยู่ทั้งหมด ๗ ป้อม ด้วยกันคือ

ป้อมประตูยางเทิง เป็นป้อมประกอบด้วยหน้าประตูยางเทิง ป้อมมีลักษณะเป็นรูปเกือกม้า ขนาดกว้าง ๓๐ เมตร ตัวป้อมก่อด้วยอิฐสอดินตามแนวเส้นรอบวงหน้า ๒.๕๐ เมตร สูงประมาณ ๒.๕๐ เมตร มีคูน้ำซึ่งขุดต่อมาจากคูเมืองล้อมรอบ คูน้ำมีขนาดกว้าง ๑๒ เมตร ภายในป้อมเป็นที่ว่าง มีแนวทางเดินก่ออิฐ ถมดินต่อออกมาจากเมืองตรงขอบประตูยางเทิงมาเชื่อมกับป้อม บนสันป้อมก่อเป็นสองระดับ คือด้านนอกก่ออิฐสูงขึ้นเป็นแนวป้องกันและด้านในก่อเป็นพื้นที่ทางเดินแคบ ๆ โดยรอบ

ป้อมมุกกำแพงเมืองด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ เป็นป้อมที่สร้างเสริมต่อขึ้นในบนมุกกำแพงเมือง มีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมู ตัวป้อมก่อด้วยอิฐและมีความหนาประมาณ ๑.๗๐ เมตร ภายในป้อมถนดินสูง ส่วนบนของผนังป้อมก่ออิฐเป็นสองระดับ คือส่วนที่ติดกับด้านนอกก่ออิฐหนา ๑.๒ เมตร สูงจากระดับดินถมประมาณ ๑.๕๐ เมตร และระดับที่สองซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นทางเดินสันป้อมด้านใน มีขนาดกว้าง ๕๐ เซนติเมตร สูงจากระดับดินถมประมาณ ๑.๑๐ เมตร ความสูงของป้อมวัดจากฐานที่ติดกับคูเมืองด้านล่างถึงสันป้อมประมาณ ๙ เมตร

ป้อมประตูหนองมุด เป็นป้อมที่ประกอบอยู่หน้าประตูหนองมุด ลักษณะเป็นป้อมรูปเกือกม้า โครงสร้างก่อด้วยอิฐสอดิน หนาประมาณ ๒.๒๐ เมตร ส่วนฐานรูปเกือกม้า กว้าง ๒๕ เมตร ยาว ๓๓ เมตร สูงประมาณ ๒.๘๐ เมตร มีร่องรอยส่วนฐานป้อมมีสันนิษฐานว่าเดิมคงจะต่อกับกำแพงเมือง ในปัจจุบันนี้เหลือเพียงแนวคันดินไม่สูงนักเนื่องจากการทำถนนผ่านส่วนบริเวณสันป้อมนั้นสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นสองระดับเช่นเดียวกับป้อมอื่น ๆ คือ มีสันแนวป้องกันและทางเดินบนสันป้อม ปัจจุบันส่วนสันป้อมพังทลายลงจนไม่เห็นส่วนสันป้อมที่แท้จริง รอบป้อมมีคูน้ำซึ่งต่อกับคูเมือง มีขนาดกว้าง ๑๒ เมตร ล้อมรอบ

ป้อมประตูเชียงแสนหมายเลข ๑ เป็นป้อมที่มีขนาดใหญ่ที่สุด ตั้งอยู่หน้าประตูเชียงแสน เยื้องไปทางทิศใต้ มีแผนผังเป็นรูปเกือกม้า ขนาดกว้างที่ส่วนฐาน ๔๕ เมตร ยาว ๖๕ เมตร ตัวป้อมก่ออิฐสอดิน ความหนาส่วนฐาน ๒.๕๐ เมตร ส่วนบนสันป้อมหนา ๑.๗๐ เมตร สูงประมาณ ๓.๖๐ เมตร ภายในป้อมสันนิษฐานว่าคงจะถมดินที่ฐานเพื่อใช้เป็นทางขึ้นบนสันป้อมลักษณะสันป้อมก่อเป็นสองระดับ คือ ระดับเชิงเทิน อยู่สูงจากระดับทางเดิน ๙๐ เซนติเมตร มีความหนา ๑.๘๐ เมตร มีร่องเจาะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดกว้าง ๑๕ เซนติเมตร ยาว ๒๕ เซนติเมตร และชั้นทางเดินบนสันป้อมด้านในมีขนาดกว้าง ๙๐ เซนติเมตร รอบป้อมมีคูน้ำกว้างประมาณ ๑๐ เมตร ล้อมรอบ

ป้อมประตูเชียงแสนหมายเลข ๒ ตั้งอยู่ตรงกับประตูเชียงแสน ห่างจากป้อมหมายเลข ๑ ไปทางทิศเหนือ ๑๐ เมตร ลักษณะเป็นป้อมรูปครึ่งวงกลม ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๓๐ เมตร ตัวป้อมก่อด้วยอิฐสอดินหนา ๒.๔๐ เมตร สูง ๒.๒๐ เมตร สันป้อมด้านบนในปัจจุบันพังทลาย

ลงหมดแล้ว แต่สันนิษฐานว่าคงจะก่อเป็นสองระดับเช่นเดียวกับป้อมหมายเลข ๑ รอบป้อมมีคูน้ำกว้าง ๑๐ เมตร ล้อมรอบ คูน้ำนี้ต่อกับคูน้ำที่ล้อมรอบป้อมหมายเลข ๑ และต่อกับคูเมืองและที่มุมฐานป้อมด้านเหนือมีทางเดินก่ออิฐสอดดิน กว้าง ๑ เมตร สูง ๑.๓๐ เมตร เชื่อมต่อกับกำแพงเมืองที่ประตูเชียงแสน ทั้งป้อมหมายเลข ๑ และหมายเลข ๒ นี้ ในปัจจุบันมีถนนพหลโยธินตัดผ่านเข้าสู่เมืองเชียงแสน

ป้อมประตูท่าม่าน ตั้งอยู่หน้าประตูท่าม่าน ลักษณะเป็นรูปเกือกม้าขนาดสั้น ส่วนฐาน ๓๘ เมตร ยาว ๓๐ เมตร ผนังป้อมก่ออิฐสอดดิน ฐานป้อมหนาประมาณ ๕ เมตร สันป้อมหนาประมาณ ๒.๕๐ เมตร ด้านในก่ออิฐลดหลั่นลงมา ลักษณะเป็นชั้นบันได มีถนนลูกรังตัดผ่านป้อมด้านใต้ขาออกเป็นช่องกว้างประมาณ ๔.๕๐ เมตร ผนังป้อมส่วนที่สูงที่สุดประมาณ ๓.๒๐ เมตร ภายในป้อมไม่ถมดิน มีคูน้ำขนาดกว้าง ๑๒ เมตร ล้อมรอบ

ป้อมประตูดินขอ ตั้งอยู่หน้าประตูดินขอ บริเวณกำแพงด้านทิศใต้ ผนังของป้อมมีลักษณะคล้ายครึ่งวงกลมเกือกม้า ขนาดกว้างส่วนฐาน ๓๖ เมตร ยาว ๑๔ เมตร โครงสร้างของป้อมก่อด้วยอิฐสอดดิน ฐานป้อมกว้าง ๕.๑๐ เมตร สันป้อมกว้างประมาณ ๑.๕๐ เมตร มีคูน้ำซึ่งต่อกับคูเมือง ล้อมรอบ คูน้ำนี้กว้าง ๑๓ เมตร และคูเมืองกว้างประมาณ ๑๕ เมตร

ประวัติศาสตร์เมืองเชียงแสน

เมืองเชียงแสนเป็นเมืองโบราณเมืองหนึ่งในดินแดนภาคเหนือของประเทศไทยที่ยังคงเหลืออยู่และมีสภาพที่สมบูรณ์ มีความสำคัญทั้งทางด้านประวัติศาสตร์โบราณคดี ศิลปะ และวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ความเจริญรุ่งเรืองของเมืองเชียงแสนนั้น ยังคงปรากฏให้เห็นจากหลักฐานความเก่าแก่ของโบราณสถานที่มีอยู่มากมายหลายแห่งทั้งภายในเมืองและนอกเมืองในบริเวณใกล้เคียง รวมทั้งโบราณวัตถุต่าง ๆ เรื่องราวความเป็นมาของเมืองเชียงแสนนั้นมีบันทึกอยู่ในตำนานพงศาวดารและเอกสารพื้นเมืองหลายฉบับ ซึ่งล้วนแล้วแต่กล่าวถึงพัฒนาการของชุมชนโบราณไปสู่ความเป็นบ้านเป็นเมืองเชียงแสนทั้งสิ้น เราอาจแบ่งประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงแสนได้เป็น ๒ สมัยคือ

สมัยตำนาน คือ ช่วงก่อนพุทธศตวรรษที่ ๑๙

สมัยประวัติศาสตร์ คือ ช่วงระยะเวลาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๙ เป็นต้นมา

วิธีแบ่งแบบนี้ เป็นการยึดเอาระยะเวลาที่พระเจ้าแสนภูทรงสร้างเมืองเชียงแสนในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙ ซึ่งเป็นระยะที่มีร่องรอยหลักฐานบนพื้นดินปรากฏชัดเจนเป็นหลัก

สมัยตำนาน

เรื่องราวความเป็นมาของเมืองเชียงใหม่ในสมัยแรกเริ่มนั้นในปัจจุบันยังไม่มีหลักฐานใดที่บอกได้แน่ชัด เรื่องราวของเมืองเชียงใหม่ในระยนี้ส่วนใหญ่มีกล่าวถึงไว้เฉพาะในตำนานพงศาวดารและเอกสารพื้นบ้านต่าง ๆ เท่านั้น ได้แก่ ตำนานมูลศาสนา ชินกาลมาลีปกรณ์ พงศาวดารสิบห้าราชวงศ์ พงศาวดารโยนก ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๖๑ และประวัติศาสตร์เมืองพะเยา — ตำนานเชียงใหม่ เป็นต้น

เรื่องราวในตำนานและพงศาวดารที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาของเมืองเชียงใหม่ นั้น พอจะแบ่งได้เป็น ๒ เรื่อง คือ เรื่องตำนานสิงหนวัติกุมารและลวจังกราชของพระเจ้าเม็งราย ซึ่งกล่าวถึงการอพยพของผู้คนเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่แถบริมฝั่งแม่น้ำโขง และได้มีการสร้างบ้านแปลงเมือง มีการปกครองสืบต่อกันมาจนกลายเป็นเมืองเชียงใหม่ในที่สุด

เนื้อเรื่องในตำนานสิงหนวัตินั้น กล่าวถึงตั้งแต่สมัยพุทธกาลว่าพระเจ้าสิงหนวัติกุมารพาพลเมืองอพยพจากเมืองนครไทยเทศลงมาตามลำแม่น้ำโขงลงมาถึงอาณาเขตเมืองสุวรรณโคฒคำ และตั้งบ้านแปลงเมืองในบริเวณที่ราบลุ่มทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำโขง ทำสงครามสู้รบกับพวกกล่อมหลายครั้ง จนถึงสมัยพระเจ้าพังคราชกลับทำสงครามแพ้พวกกล่อมจนต้องหนีไปอยู่ที่เวียงศรีทวงในเขตของพระพวกระกูลลาวจก ต่อมาพระเจ้าพรหมกุมารผู้เป็นโอรสสามารถปราบปรามพวกกล่อมลงได้สำเร็จและได้ขยายอาณาเขตกว้างขวางออกไปถึงแถบเมืองเชียงรายได้สร้างเมืองสำคัญ ๆ เช่น เมืองชัยนารายณ์ เมืองชัยปราการ จนกระทั่งในสมัยพระเจ้าไชยศิริ แคว้นโยนกก็ถูกพวกไทยใหญ่ตีได้พระเจ้าไชยศิริต้องหนีลงไปทางใต้ ส่วนเมืองโยนกนั้นอยู่มาไม่นานก็เกิดอาเพศบ้านเมืองล่มจมกลายเป็นหนองน้ำไปเนื่องจากชาวบ้านกินปลาไหลเผือก

ส่วนเรื่องเกี่ยวกับลวจังกรานั้นในตำนานสิงหนวัติกกล่าวว่าเดิมเป็นชาวมลฑลชุน ตั้งบ้านชุมชนอยู่ตามแนวภูเขา มีหัวหน้าเรียกกันว่าปู่เจ้าลาวจก เนื่องจากมีจอบขุดดินเป็นสมบัติมากกว่า ๕๐๐ เล่มสำหรับแจกจ่ายให้บริวารเข้าเฝ้าไปทำไร่ ตระกูลปู่เจ้าลาวจกนี้อาศัยอยู่ในเขตดอยตุงสมัยต่อมาได้อพยพลงสู่พื้นที่ราบลุ่มสร้างเมืองหิรัญนครเงินยาง

กษัตริย์องค์แรกของราชวงศ์ลวจังกรานั้น คือ พระเจ้าลวจังกราช ซึ่งในตำนานกล่าวว่าพระอินทร์ได้ให้เทวบุตรจุติลงมาเกิดเพื่อให้เป็นกษัตริย์ปกครองนครโยนกล้านนาไทย พระเจ้าลวจังกราชจึงให้ลาวก่อไปอยู่ที่บ้านถ้ำ ให้ลาวเกื้อไปอยู่ผาล้าผาพวง และให้ลาวเกื้อครองเมืองหิรัญนครเงินยาง ทรงพระนามว่าลาวแก้วแก้วมาเมือง ต่อจากนั้นได้มีกษัตริย์ปกครองมาหลายพระองค์จนถึงสมัยขุนเงินเรื่องหรือขุนลาวเงินได้โปรดให้โอรสชื่อขุนจอมธรรมไปสร้างเมืองพะเยา ขุนจอมธรรมที่โอรส ๒ องค์คือ ขุนเจืองและขุนจอง ขุนเจืองนั้นต่อมาได้ครองราชย์สมบัติและได้เป็นกษัตริย์ที่มีแสนยานุภาพมากสามารถปราบปรามเมืองต่าง ๆ เข้ามาไว้ในอาณาเขตของพระองค์ ทั้งในเขตที่ราบลุ่มเมืองเชียงใหม่และเขตแดนของพวกแควญวน ทรงอภัยจาก พะเยามาปกครองเมืองหิรัญนครเงินยางให้ขุนจองครองเมืองพะเยาแทน ต่อจากขุนเจืองก็มีกษัตริย์ปกครองเรื่อยมาจนถึงสมัยพระเจ้าลาวเมง ซึ่งมีโอรสคือ

พระเจ้าเม็งราย ผู้มีอำนาจมากได้ย้ายเมืองหลวงไปอยู่ที่เชียงใหม่ ได้ปราบปรามขยายอาณาเขต ออกไปจนสามารถยึดแคว้นหริภุญไชย แล้วรวมเข้าเป็นอาณาจักรล้านนาได้ในที่สุดในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙

เรื่องตำนานทั้งสองเรื่องที่ว่ามานั้นในเอกสารแต่ละฉบับจะกล่าวถึงเนื้อหาและรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่และระยะเวลาที่เกิดเหตุการณ์ที่ต่างกันและนอกจากนี้เรื่องราวในตำนานนั้นได้อ้างถึงระยะเวลาที่เนิ่นนานตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยที่ผู้ประพันธ์ตำนานได้พยายามเชื่อมโยงประวัติพุทธศาสนาให้สัมพันธ์สืบเนื่องไปกับประวัติของการสร้างเมือง ดังเช่น ในตำนานสิงหนวัตกุมาร ซึ่งมักกล่าวอ้างถึงกาลเวลาที่ตรงกับเหตุการณ์สำคัญ ๆ ในพุทธประวัติควบคู่ไปกับประวัติของเมือง เช่น กล่าวถึงเมื่อพระเจ้าสิงหนวัติสร้างเมืองพันธุมสินคร ได้ ๕๒ ปี ก็เกิดเหตุอัศจรรย์ที่แผ่นดินไหว ฟ้าร้อง ครวนคราง ซึ่งในตำนานได้บอกไว้ที่เกิดเหตุอัศจรรย์เช่นนี้ เพราะพระพุทธรูปเจ้าลงมาปฏิสนธิในพระครรภ์แห่งพระนางศรีมหาเมธา เป็นต้น มีการอ้างเอาสถานที่ต่าง ๆ ในเมืองโยนกนาคพันธ์ว่าเกิดจากการที่พระพุทธรูปเจ้าได้เสด็จมายังที่นั่นและมีพุทธทนายไว้สถานที่เหล่านั้นจึงเกิดขึ้นตามพุทธพยากรณ์ทั้งสิ้น และบางครั้งเนื้อเรื่องก็ผูกพันกับความเชื่อในเรื่องศักดิ์สิทธิ์ ภูติผีปีศาจและเทวดา เช่น การที่พระอินทร์ให้ลางจกราช เทวบุตรลงมาเป็นกษัตริย์แห่งแคว้นโยนก หรือการที่เมืองโยนกนาคพันธ์ต้องเกิดอาเพศล่มจมลง เนื่องจากชาวบ้านกินปลาไหลเผือก นอกจากนี้ในเนื้อความยังมีการตัดและตั้งศักราชหลายครั้ง การที่เนื้อเรื่องในตำนานมีลักษณะเช่นนี้ ทำให้ผู้อ่านเกิดความสับสนเรื่องระยะเวลาที่เกิดเหตุการณ์และไม่สามารถบอกสถานที่ที่กล่าวถึงในตำนานได้ เช่น นครโยนก นครหริภุญไชยเงินยาง ว่าอยู่ที่ใดแน่ ประกอบกับร่องรอยหลักฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาของเมืองเชียงใหม่ในระยะนี้ก็ไม่ปรากฏเด่นชัด ชุมชนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาของเมืองเชียงใหม่ในระยะนี้ก็ไม่ปรากฏเด่นชัด ชุมชนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของตำนานในระยะแรกเริ่มนั้นก็ไม่ปรากฏหลักฐานเป็นสิ่งที่ก่อสร้างโบราณวัตถุสถานต่าง ๆ ตามที่กล่าวอ้างไว้ เรื่องราวความเป็นมาของเมืองเชียงใหม่จึงยังมีความคลุมเครืออยู่มาก จนยังไม่สามารถวิเคราะห์ให้เป็นเรื่องราวในประวัติศาสตร์ได้

สมัยประวัติศาสตร์

ระยะเวลาตั้งแต่สมัยพระเจ้าเม็งราย คือตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙ ลงมานั้นอาจเรียกได้ว่าเป็นช่วงประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงใหม่เพราะร่องรอยของหลักฐานทางโบราณวัตถุสถานในบริเวณเมืองเชียงใหม่เริ่มปรากฏให้เห็นชัดเจนในระยะนี้ อีกทั้งพระเจ้าเม็งรายก็เป็นกษัตริย์ที่มีตัวตนอยู่จริงดังตำนานกล่าวไว้

หลังจากที่พระเจ้าเม็งรายยึดแคว้นหริภุญไชยได้สำเร็จแล้ว ได้รวบรวมบรรดาเมืองต่าง ๆ ขึ้นเป็นอาณาจักรล้านนาและภายหลังได้ย้ายเมืองหลวงไปอยู่ที่เชียงใหม่ จากนั้นได้มีกษัตริย์ปกครองต่อมาคือ ขุนครามหรือพระเจ้าคราม พระเจ้าครามมีโอรสคือพระเจ้าแสนภู ซึ่งต่อมาได้ทรงสร้างเมืองเชียงใหม่ขึ้นในบริเวณเมืองรายเก่าแถบริมฝั่งแม่น้ำโขง ในราว จ.ศ.๖๙๐ หรือ พ.ศ. ๑๘๗๑

อาณาเขตของเมืองเชียงแสนเมื่อแรกสร้างนั้นในพงศาวดารโยนกกล่าวว่า มีพื้นที่ครอบคลุมบริเวณที่ราบลุ่มเชียงแสนทั้งหมด รวมเรียกว่าเมืองเชียงแสนแคว้นเหนือ มีอาณาเขตทิศเหนือ ติดต่อกับเชียงตุงที่เมืองกายสามเท่า ทิศใต้ติดต่อกับเมืองเชียงรายที่ตำบลน้ำแม่เดิม ทิศตะวันออกติดต่อกับเมืองเชียงของที่ตำบลดอยเชียงซี ทิศตะวันออกเฉียงเหนือติดต่อกับแดนฮ่อที่ตำบลเมืองหลวงบ่อแร่ ทิศตะวันตกติดต่อกับเมืองสาตที่ตำบลผาตาเหลว ทิศตะวันตกเฉียงเหนือติดต่อกับเชียงตุงที่ตำบลดอยช้าง และทิศตะวันตกเฉียงใต้ติดต่อกับเมืองฝางที่กัวคอสุนัขหรือกิวสโต การปกครองในระยะแรกแบ่งการปกครองออกเป็นแคว้น แขวง และพันนา รวมทั้งหมดมี ๖๕ พันนา หลังจากที่พระเจ้าแสนภูทรงสร้างวัดวาอารามต่าง ๆ ที่สำคัญได้แก่ วัดเจดีย์หลวงและวัดเชียงมั่นพระเจ้าแสนภูประทับอยู่ในเมืองเชียงแสนจนสวรรคตในราว จ.ศ. ๖๙๘ (พ.ศ. ๑๘๗๖) พระเจ้าคำฟู พระโอรสซึ่งครองเมืองเชียงใหม่อพยพมาครองเมืองเชียงแสนและให้พระเจ้าผายูขึ้นครองราชย์ก็ได้ย้ายมาประทับที่เมืองเชียงแสนอีก แต่โปรดให้โอรส คือพระเจ้าคือนาไปปกครองแทน เมืองเชียงแสนจึงค่อย ๆ ลดความสำคัญลง ดำรงฐานะเป็นเมืองลูกหลวง โดยผู้ครองเมืองอยู่ในฐานะอุปราช แต่ต่อมาเมืองเชียงแสนก็ลดความสำคัญลงไปอีก ผู้ที่ครองเมืองเชียงแสนจึงเป็นใครก็ได้ตามแต่เจ้าผู้ครองเมืองเชียงใหม่เห็นสมควร

ในระยะตั้งแต่สมัยพระเจ้าคือนา (พ.ศ. ๑๘๙๙) มานั้นเมืองเชียงแสนได้ทำสงครามกับกองทัพฮ่อหลายครั้ง โดยเฉพาะในสมัยพระเจ้าสามฝั่งแกนได้มีกองทัพฮ่อยกมาประชิดเมืองและทำสงครามกัน ๒ ครั้ง กองทัพฮ่อพ่ายแพ้กลับไป และหลังจากนั้นเมืองเชียงแสนก็อยู่ในความสงบเรื่อยมา กษัตริย์ที่ปกครองเมืองเชียงใหม่หลายพระองค์ ได้แก่ พระเจ้าคือนา พระเจ้าติโลกราช พระยอดเชียงราย พระเมืองแก้ว มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ได้ทำนุบำรุงศาสนา มีการสร้างวัดวาอารามขึ้นมากมาย มีหลักฐานทางด้านจารึกหลายหลักซึ่งระบุถึงการสร้างวัดต่าง ๆ ในเมืองเชียงแสน

ประมาณ พ.ศ. ๒๑๐๑ ตรงกับสมัยพระเจ้าเมกุฏิครองเมืองเชียงใหม่ พระเจ้าหงสาวดี บุเรงนองแห่งพม่า ได้ยกทัพมาตีบรรดาเมืองต่าง ๆ ในอาณาจักรล้านนาไทย เมืองเชียงแสนจึงตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าในขณะนั้น จนกระทั่งในสมัยสมเด็จพระนเรศวรฯ พม่าทำสงครามแพ้ไทยเจ้าผู้ครองเมืองเชียงใหม่ในขณะนั้น คือ มังนราธาฮ่อ ยอมอ่อนน้อมต่อกรุงศรีอยุธยาและได้มีท้าวพระยาเมืองเชียงใหม่นิพนธ์มาพึ่งสมเด็จพระนเรศวรฯ เป็นอันมาก และต่อมาสมเด็จพระนเรศวรทรงโปรดให้พระยารามเดโช ไปครองเมืองเชียงแสน

ในระยะตอนปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาและสมัยกรุงธนบุรีเมืองเชียงแสนถูกพม่าเข้ายึดครองอีกครั้งและใช้เป็นเมืองปราการรบกับพระเจ้ากรุงธนบุรี เมื่อครั้งที่ยกทัพขึ้นไปขับไล่พม่าแถวหัวเมืองทางภาคเหนือเมืองเชียงแสนถูกพม่ายึดครองอยู่จนถึง พ.ศ. ๒๓๔๗ สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้โปรดให้เจ้าฟ้ากรมหลวง เทพหัสดินฯ กับพระยายมราช ยกทัพขึ้นไปสมทบกับกองทัพจากเมืองเวียงจันทน์ เชียงใหม่ ลำปาง และน่าน ขึ้นไปขับไล่พม่าออกจากเมืองได้สำเร็จแล้วจึงให้เผาเมืองเสียเพื่อไม่ให้เป็นที่มั่นของข้าศึกอีกต่อไปกับให้กวาดต้อนผู้คนประมาณ ๒๓,๐๐๐ ครอบครัว แบ่งเป็น ๕

ส่วน แยกย้ายกันไปตั้งถิ่นฐานในที่ต่าง ๆ คือ เชียงใหม่ ลำปาง น่าน เวียงจันทน์ และส่วนหนึ่งลงมายัง กรุงเทพฯ

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพวกเงี้ยว ลื้อ เขิน จากเมืองเชียงตุงอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในเมืองเชียงแสนโดยไม่ยอมอยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของไทย จึงโปรดให้เจ้าอินทวิไชยยานนท์ เจ้านครเชียงใหม่ นำกำลังมา ๔,๕๐๐ ยกขึ้นไปปราบปรามและขับไล่ออกจากเมืองเชียงแสน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๗ แล้วโปรดให้เจ้าอินท๊ะ บุตรเจ้าบุญมาผู้เป็นหลานเจ้ากาวิละ เจ้านครเชียงใหม่ ซึ่งขณะนั้นครองเมืองลำพูนนำราษฎรเมืองลำพูน ลำปาง และ พระราชทานบรรดาศักดิ์เจ้าอินท๊ะ เป็นพระยาราชเดชดำรง ตำแหน่งเจ้าเมืองเชียงแสนใน พ.ศ. ๒๔๓๔ เมืองเชียงแสนได้ถูกรวมเข้ากับเมืองเชียงราย เมืองฝาง เวียงป่าเป้า เมืองพะเยา อำเภอก แม่ใจ อำเภอดอกคำใต้ อำเภอแม่สรวย เมืองเชียงคำ เมืองเชียงของ รวมเป็นจังหวัดพายัพภาคเหนือ และต่อมา ราว พ.ศ. ๒๔๔๒ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายไชยวงษ์ บุตรพระยาราชเดชดำรง เป็นพระยาราชเดชดำรงสืบตระกูลแทนบิดาและย้ายศูนย์การปกครองไปที่กาสา (ปัจจุบันเป็นอำเภอแม่จัน) ตั้งเป็นอำเภอ ส่วนเมืองเชียงแสนให้ยุบลงเป็นกิ่งอำเภอเชียงแสนหลวง ขึ้นกับจังหวัดเชียงราย

จนกระทั่งปัจจุบันนี้เมืองเชียงแสนถูกตั้งเป็นอำเภออีกครั้ง เมื่อวันที่ ๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๐ เรียกว่าอำเภอเชียงแสน ประกอบด้วย ๔ ตำบล คือ ตำบลเวียง ตำบลป่าสัก ตำบลป่าสักน้อย และตำบลบ้านแซว ขึ้นกับจังหวัดเชียงราย

(จากวิจัยเรื่องการศึกษาร่องรอยโบราณคดีจากการขุดค้นบริเวณที่อยู่อาศัยในบริเวณเมืองโบราณเชียงแสน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย , ภาควิชาโบราณคดี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร โดย บุษยา ไชยเสโน, ๒๕๓๐)

ประวัติเมืองเชียงแสนและเวียงปรีกษา

ในอีกตำนานหนึ่งโดยสงวน โชติสุจริตน์ (2508) เขียนไว้ใน “ตำนานเมืองเหนือ” โดยมีเนื้อหา ดังนี้ เมืองเชียงแสนเป็นเมืองโบราณเก่าแก่ของชาติไทย ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำโขง (หรือแม่น้ำของต้นน้ำอยู่ในประเทศธิเบตจีน เรียกว่า แม่น้ำลานจง) ก่อนที่จะกล่าวถึงความเป็นมาของเมืองเชียงแสน ต้องย้อนกล่าวถึงความเป็นมาของอาณาบริเวณแถบนี้แต่อดีตกาลโน้น ซึ่งมีปรากฏในตำนานต่าง ๆ ดังนี้

ตำนานสิงหนวัตินกล่าวไว้ว่า พระเจ้าสิงหนวัตินราชโอรสของพระเทวกาล กษัตริย์เมืองนครไทยเรศ (เมืองไทยในมณฑลยูนนาน) ได้อพยพครอบครัวลงมาสร้างเมืองขึ้น เรียกว่าเมืองนาคพันธุสิงหนวัตินคร หรือเมืองโยนกันครไชยบุรีราชธานีศรีช้างแสน ต่อมาในรัชสมัยพระเจ้ามหาไชยชนะ (พ.ศ. 1088 มหาศักราช 467) เมืองนี้ได้ล่มไปคือ เมืองหนอง ตำบลท่าข้าวเปลือก อำเภอแม่จัน (เรื่องเวียงปรีกษา)

พงศาวดารเมืองเงินยางเชียงแสนกล่าวว่า ท้าวลวจักรราชซึ่งเกิดโดยโอปาปติกชาติ (เกิดเอง) ได้เป็นกษัตริย์สร้างเมืองเงินยางขึ้นเมื่อปีกุนเอกศกตติยศักราช 1 (จุลศักราช 1181) เมืองนี้เรียกกันหลายชื่อว่าเมืองหริญนคร เงินยาง หรือเงินย้ง, เมืองหริญญนครเงินยางชัยบุรีศรีเชียงแสน เมืองนี้ได้ตั้งอยู่ตลอดมาจนถึงรัชสมัยพระเจ้ามังราย (เมงยาย) และต่อมาเมื่อพระเจ้ามังรายได้มาตีเมืองหริญญชัยได้แล้วไปสร้างเมืองกุมกาม (หรือกุ่มก๋วม) หมายถึงสร้างเมืองครอบแม่น้ำระมิงไว้ทั้งสองฟาก คำว่า กุ่มก๋วม หมายถึง ครอบ ในระยะนี้เมืองหริญญนครเงินยางคงจะกลายเป็นเมืองร้างเพราะปรากฏว่าพระเจ้ามังราย (หรือเมงราย) โปรดให้เจ้าแสนพูราชนัตตาไปทำการบูรณะ ในตำนานสิงหนวัต (ประชุมพงศาวดารภาคที่ 61) ได้กล่าวไว้ในหน้า 147 ว่า “ในกาลนั้น พระยามังราย และเจ้าละมั่งครามทั้งสองพ่อลูกจึงปรึกษากันว่า ควรเราจะมีอาชญาให้เจ้าแสนพูตนเป็นหลานนั้นไปเลือกตั้งเวียงเงินยางเชียงแสนให้คืนเป็นเวียงแถมแล...” ดังนี้

เจ้าขุนคราม (มังคราม) โอรสองค์โตของพระเจ้ามังรายซึ่งครองหัวเมืองฝ่ายเหนือ โดยตั้งอยู่ที่เมืองเชียงรายนั้นมีราชบุตรอยู่ 3 องค์ คือ องค์พี่มีชื่อว่า “เจ้าแสนพู” องค์ที่ 2 ชื่อว่า “เจ้าน้ำท่วม” องค์ที่ 3 ชื่อว่า “เจ้าน้ำน่าน” พระเจ้าเมงรายจึงมีรับสั่งกับเจ้าขุนครามว่า จะให้เจ้าแสนพูไปตั้งเวียงเงินยางเชียงแสนที่ร้างไปนั้น ให้เป็นบ้านเมืองขึ้นใหม่และให้เจ้าแสนพูครองเมืองนั้น ส่วนเจ้าน้ำท่วมให้ไปครองเมืองฝาง เจ้าน้ำน่านไปครองเมืองเชียงของ เจ้าขุนครามก็เห็นด้วยและเรียกตัวราชบุตรทั้ง 2 มารับมอบหมายตามรับสั่ง

ฝ่ายเจ้าแสนพูเมื่อรับคำสั่งแล้ว ก็พร้อมด้วยไพร่พลพร้อมด้วยครัวลูกเมียของเสนา อำมาตย์ราชบุตรทั้งปวง ออกเดินทางในวันอังคารเดือน 3 (คือเดือน 5 ใต้) ขึ้น 5 ค่ำ ศักราช 649 ตัว ปีเม็งไค้ (ปีกุน พ.ศ.1830) โดยลงเรือพ่วงล่องไปตามแม่น้ำกก เดินทางได้ 7 คืนก็ถึงแม่น้ำของ (หรือโขง) ก็ขึ้นตามลำแม่น้ำของไปได้หน่อยหนึ่ง ครั้นถึงวันอังคารขึ้น 12 ค่ำ ก็ถึงท่าเชียงหล้า หัวดอนม่อน ก็หยุดพักเอาชัยที่เวียงเบิกสา (หรือเวียงปรีक्षा ปัจจุบันเรียกเชียงแสนน้อย) ฝั่งแม่น้ำของข้างตะวันตกก่อนแล้วเจ้าแสนพูจึงให้จัดผู้เฒ่าผู้แก่นักปราชญ์ผู้รู้โบราณมาแล้วจัดการทำพิธี และทำการบูรณะเมืองโยนกนาคพันธ์ซึ่งกลายเป็นเมืองร้างนั้นไปขึ้นใหม่มีประตูทั้งหมด 11 แห่ง คือทางหัวเวียง (ทิศเหนือ) มีประตูยาง (หรือยางเทิง) 1 ทางริมแม่น้ำของมีประตูคือประตูรั้งปีก 1 ประตูท่าอ้อย 1 ประตูท่าสุกัม (หรือวิศนุกรม) 1 ประตูท่าหลวง 1 ประตูเสาดิน 1 ประตูท่าดาว 1 (คำว่าประตูท่าดาว หมายถึงพายเรือต้องไปหยุดที่นั่นครั้ง 1 คำว่า ดาว = คราว = ครั้ง ครั้ง 1 นั่นเอง) ประตูเมืองทางด้านตะวันออกนี้ถูกแม่น้ำโขงพัดเซาะพังทลายลงในน้ำเสียเมื่อประมาณ 50-60 ปีมานี้ เวลานี้คงเหลือแต่ประตูทางด้านเหนือ ด้านใต้ และตะวันตก คือประตูท่าม้าทางหางเวียง (ทิศใต้เรียกอีกอย่างว่าประตูทัพม่าน) 1 ประตูดินของทางตะวันตกเฉียงใต้ 1 ประตูเชียงแสนด้านตะวันตก 1 ประตูหนองมุด ทางตะวันตกเฉียงเหนือแจ้งหัวรินนั้น 1 รวมมี 11 ประตู

ได้ทำการแผ้วถาง อยู่จนถึงวันเดือน 3 เหนือ (เดือน 5 ใต้) เพ็ญวันศุกร์ ยามกลางงาย (คือยามเช้า) เป็นเวลา 3 วัน เจ้าแสนพูก็กยกพลลงเรือไปขึ้นที่ท่าแจ้งสี่ ก็หยุดพักที่นั่น แล้วยกขึ้นทำควานผู้เขาเสด็จออกจากเรือแล้วก็ขึ้นไปสักการบูชาไหว้มหาธาตุดอยภูเข้ กระทำปทักษิณ 3 รอบแล้ว จึงล่อง

มาเสด็จเข้าสู่เวียงยามเที่ยง พักเอาชัยมงคลที่ริมประตูยางนั้นก่อน แล้วก็ให้เสนาอำมาตย์ทั้งหลายก่อกำแพงเมืองและสร้างคุ่มหลวงที่เก่ากลางเวียงนั้น ทำการบูรณะอยู่ได้ 3 เดือน ถึงเดือน 6 เพ็ญ วันอังคารยามแตรจึงแล้วเสด็จ ตเจ้าแสนพู่จึงเข้าสถิตในหอคำหลวง แล้วให้อำมาตย์ราชครูนักปราชญ์อาจารย์ทั้งหลายทำพิธีคูปกตกเป็นเจ้าแก้วรัฐไชยบุรีศรีเชียงแสนในวันนั้น และโปรดให้ทำการบูรณะวัดเชียงมั่นขึ้นในวันเดือน 10 เพ็ญปีนั้นเอง (พ.ศ.1830) แล้วโปรดให้หมื่นเจตตรา กับนายช่างการถมผู้เป็นบุตรของขุนเครื่องคำ (หรือขุนเครื่อง) โอรสองค์โตของพระเจ้าเมงราย ซึ่งถูกพระบิดาสงสัยว่าจะคิดกบฏ จึงให้ยิงเสียชีวิต ๓ เวียงยั้งนั้นมาเป็นพันนาขวา และพันนาซ้าย และแต่งตั้งขุนนางเจ้าเมืองบรรดาเมืองขึ้นของเมืองเชียงแสนอีก 32 ตำแหน่ง และจัดการปกครองเมืองเชียงแสน โดยแบ่งเป็นจตุสดมภ์ คือ 1 ทาญราชวัง มีหน้าที่เกี่ยวกับราชการคุ่ม (คือวัง) 2 ทาญราชโกฏู้ คือตำแหน่งคลังและอยู่ฉางเสบียงอาหาร 3 ทาญบ้าน ทำการปกครองดูแลพวกพลเมืองกิจการบ้านเมืองภายใน 4 ทาญเมือง มีหน้าที่ราชการต่างเมือง

ต่อมาอีก 2 ปีถึง พ.ศ.1832 เจ้าแสนพู่ได้สร้างเจดีย์สวมครอบพระเจดีย์เก่าที่วัดแจ้งสิบุญเรือง ซึ่งหักพังไปนั้นสูง 8 วา วัดนี้มีศิลาจารึกกว่าเป็นที่บรรจุพระบรมธาตุ 60 องค์ ต่อมาในปี พ.ศ. 1833 เดือนอ้ายเหนือขึ้น 15 ค่ำวันศุกร์สร้างพระวิหารหลวงและสร้างพระเจดีย์สูง 29 วา กว้าง 14 วา และพร้อมกันนี้ได้บูรณปฏิสังขรณ์พระธาตุจอมกิตติ พระธาตุดอยภูเข้ พระธาตุติดอยรัง

ในปี พ.ศ.1838 มีพระมหาเถรเจ้าชื่อพระพุทธโฆษาจารย์ มาแต่เมืองปาฏลีบุตร เข็ญเอาพระบรมธาตุ (กระดูกข้อเท้าข้างขวา) มาถวายเจ้าแสนพู่ จึงโปรดให้สร้างพระมหาเจดีย์บรรจุไว้ที่นอกเมืองตรงประตูเชียงแสนด้านตะวันตก และสร้างพระอารามกว้าง 50 วา แล้วเอาต้นไม้สักมาปลูกแวดล้อมไว้ 300 ต้น เรียกว่า “วัดป่าสัก” แล้วสถาปนาพระพุทธโฆษาจารย์เป็นพระสังฆราชสถิต ณ วัดนั้น

เจ้าแสนพู่ได้ครองเมืองเชียงแสนสืบต่อมา จนถึงปี พ.ศ.1856 เจ้าขุนครามพระราชบิดาจึงครองราชย์สมบัติ ณ เมืองเชียงใหม่สวรรคต (ในพงศาวดารโยนกกว่าสวรรคต ณ เมืองเชียงราย) เจ้าแสนพู่จึงลงไปเสวยราชย์ ณ เมืองเชียงใหม่ พระองค์ครองเมืองเชียงแสนอยู่นาน 25 ปี แล้วให้หมื่นเจตตราพันนาขวา และนายช่างการถมพันนาซ้าย 2 คนพี่น้องซึ่งเป็นลูกผู้น้อง ให้ครองเมืองเชียงแสน ครั้นในปี พ.ศ.1862 หมื่นเจตตราถึงแก่กรรม จึงโปรดให้เจ้าคำฟูราชโอรสไปครอง ต่อมาในปี พ.ศ. 1875 พระเจ้าแสนพู่จึงได้เสด็จครองเมืองเชียงแสนอีกครั้งหนึ่งและครองอยู่ได้ 2 พรรษาถึงปี พ.ศ. 1877 ก็สวรรคต ณ เมืองเชียงแสน เจ้าคำฟูได้เสวยราชย์ต่อมา และได้ให้เข็ญพระศพพระราชบิดาไปประดิษฐานไว้ ณ เวียงเก่า เหนือปางแม่น้ำกก เรียกว่า ตำบลท่ากาดเปลือก (ในตำนานสิงหนวัติว่า “พระเจ้าคำฟูจึงให้ท้าวผาญโอรสมาครองเมืองเชียงแสนแล้ว พระองค์มาครองเมืองเชียงใหม่ แต่ต่อมาในปี พ.ศ.1899 พระเจ้าคำฟูสวรรคต เจ้าท้าวผาญจึงได้ครองเมืองเชียงใหม่ และให้เจ้าท้าวทอนราชโอรสไปครองเมืองเชียงแสน ต่อมา พ.ศ.1906 พระเจ้าผาญสวรรคต เจ้าท้าวทอนราชจึงไปครองเมืองเชียงใหม่ และทรงมอบให้เจ้าท้าวมหาพรหมอนุชา ครองเมืองเชียงแสนและหัวเมืองภาคเหนือทั้งหมด คือเมืองเชียงราย เมืองฝาง เมืองสาต แต่เจ้ามหาพรหมมหาได้ประทับที่เมืองเชียงแสนไม่ คงประทับอยู่ที่เมืองเชียงราย และในปี พ.ศ.1909 ได้สร้างวัดบุญยืน สร้างพระเจดีย์บรรจุ

พระบรมธาตุและพระธาตุอรหันต์ไว้ที่เมืองเชียงแสน ในปีเดียวกันนั้นเองก็มีศึกฮ่อมาตีเมืองเชียงแสน ลูกขุนหมายนาผู้หนึ่ง ทำความชอบรบชนะพวกฮ่อ จึงโปรดให้เป็นพระยาศรีลลิตไชยสงครามลุ่มฟ้าครองเมืองเชียงแสน

พ.ศ.1958 ในสมัยพระเจ้าสามฝั่งแกน (หรือพระเจ้าสามปะยาแม่ใน) ได้เกิดมีกองทัพของพวกฮ่อยกมาประชิดเมืองเชียงแสน มีพระเถระผู้หนึ่งชื่อ ศิริวงโส บวชอยู่วัดดอนแท่น มีความรู้ทางศิลปศาสตร์และวิทยาคม ทำพิธีกรรมให้บังเกิดพายุฝนและเกิดอัสนีบาดตกในกองทัพฮ่อ กองทัพฮ่อจึงถอยไปตั้งที่เมืองยอง นั้ตดาของพระเจ้าสามฝั่งแกนชื่อ เจ้าขุนแสง (นางแห่งเป็นเจ้าขอนแก่น) ยกกองทัพตามตีพวกฮ่อที่เมืองยองแตกพ่ายกลับไป แล้วตั้งใจให้เมืองยองเป็นใหญ่แก่หัวเมืองทั้งหลายในแคว้นนั้น ถึงปีได้ส่งเครื่องบรรณาการและพวกช่างฟ้อนหอกฟ้อนดาบไปฟ้อนถวายพระเจ้าเชียงใหม่ เป็นประเพณีแต่นั้นมา เพราะเจ้าสามฝั่งแกนโปรดให้เจ้าขอนแก่นเป็นที่ “เจ้าพระยาศรีสุวรรณคำล่านนา)” ครองเมืองเชียงแสน เจ้าพระยาศรีสุวรรณคำล่านนาครองเมืองเชียงแสนต่อมาจนถึง พ.ศ.2030 ก็พิราลัย ท่านได้บูรณะพระธาตุจอมกิตติและจารึกหลักศิลากำหนดอาณาเขตวัดไว้ ต่อมาพระเจ้าติโลกราชจึงโปรดให้เจ้าทองวัว ราชบุตรเป็นที่พระยาศิริรัฐเงินกอง ไปครองเมืองเชียงแสน ได้สร้างวัดพระเจ้าล้านทองในปี พ.ศ.2032 สร้างวัดพระคำดอนแท่นในปี พ.ศ.2034

พ.ศ.2097 พระเจ้าเมกุสิทุธิวงษ์ พระเจ้าเชียงใหม่ โปรดให้เจ้ากรมล (หรือพระยากำพล) พระญาติไปครองเมืองเชียงแสน ได้สร้างวัดป่าแดงหลวงในปี พ.ศ.2099 ครั้นในปี พ.ศ.2101 พระเจ้าหงษาดี บุเรงนองยกกองทัพมาตีได้อาณาจักรลานนาไทยทั้งหมด เมืองเชียงแสนก็ตกอยู่ในอำนาจของพม่าต่อมาเป็นเวลาานาน พม่าก็ได้ตั้งให้ขุนนางชาวเมืองที่ไว้วางใจมาครอง บางครั้งก็ให้พวกพม่ามาครอง ต่อมาเมื่อสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ติได้เมืองเชียงใหม่และลานนาไทย ก็ได้โปรดให้พระยารามโตโชมาครองเชียงแสนในปี พ.ศ.2144 ครองไม่นานนักก็เสียเมืองแก่ชาวล้านช้าง ยุคนี้เป็นยุคจลาจลเกิดการสงครามสู้รบกันเสมอ ในเวลาต่อมาเชียงแสนก็ตกอยู่ในอำนาจของพม่าอีก พระเจ้าสุทโธธรรมราชาษัตริย์พม่ายกมาตีได้อาณาจักรลานนาและสิบสองปันนาได้ มาตั้งอยู่ที่เมืองเชียงแสน ในปี พ.ศ.269 ทรงสร้างวัดเซตวันขึ้นที่วังนางฟ้ากาเผือกเมื่อ พ.ศ.2179

พม่าได้ครองแคว้นลานนาไทย และเมืองเชียงแสนต่อมาจนถึง พ.ศ.2244 พระเจ้าอังวะให้แสนศิริธนะ มาครองเมืองเชียงแสน และให้เมืองเชียงแสนไปขึ้นตรงต่อกรุงอังวะ ไม่ขึ้นต่อเชียงใหม่เช่นกาลก่อน ยกให้มีฐานะเป็นเสมือนประเทศราชอีกประเทศหนึ่ง และแต่งตั้งเจ้าเมืองปกครองสืบ ๆ มา จนถึงปี พ.ศ.2322 พระยาจำบ้าน ได้ครองเมืองเชียงใหม่ยุคนี้ ทางเชียงใหม่ขึ้นต่อกรุงธนบุรี ได้ยกไปตีเมืองเชียงแสน ปรากฏว่าเมืองเชียงแสนร้าง ต่อมาในปีเดียวกัน มีพระยาชายลูกน้องของพระยาจำบ้านหนีไปตั้งอยู่เมืองเชียงแสน พระยาภาวโลหะ มีพล 300 ยกไปตีเมืองได้คร้วชเลยมามาก ในกาลต่อมา พม่าได้ตั้งอยู่ที่เมืองเชียงแสนอีก และได้ยกไปรบกวณเมืองเชียงใหม่เสมอ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 1 ทรงเห็นว่า หากปล่อยให้พม่าตั้งมั่นอยู่ในเชียงแสนอีกต่อไป จะเป็นอันตรายมากขึ้น จึงเมื่อ พ.ศ.2347 ปีชวด เดือน 5 โปรดให้พระเจ้าหลานเธอเจ้าฟ้ากรมหลวงเทพหริรักษ์ พระยายมราช ยกกองทัพขึ้นมาสวมทับกับกองทัพเชียงใหม่ ยกไปตีพม่าที่เมืองเชียงแสน ให้แตกให้จงได้ จึงตั้งล้อมเมืองอยู่ได้ 2 เดือน เสบียงอาหารก็ขัดสนลง และผู้คนในกองทัพก็เกิด

เจ็บป่วย พระเจ้าหลานเธอเจ้าฟ้ากรมหลวงเทพหริรักษ์ จึงปล่อยให้ล่าถอยทัพกลับไปยังแต่กองทัพ เชียงใหม่ ภายใต้การนำของเจ้าอนุพราชมธรรมลังกา (ต่อมาเมื่อได้เป็นพระเจ้าเชียงใหม่ เรียกว่า เจ้าเชียงใหม่ข้างเผือก) อนุชาของพระเจ้ากาวิละคงตั้งล้อมเมืองอยู่ พวกชาวเมืองเห็นกองทัพกรุงยก กลับไปแล้ว ก็ลอบออกมาหากองทัพเชียงใหม่ ไปมะยง่วนเห็นดังนั้นก็เกรงว่า ชาวเมืองจะลอบเปิด ประตูให้กองทัพเชียงใหม่ ครั้นห้ามปรามก็มีฟัง จึงยกทัพหนีออกจากเมือง กองทัพเชียงใหม่ยกเข้าตี พม่าแตกหนีข้ามฟากไป ตัวไปมะยง่วนแม่ทัพถูกฆ่าตายในที่รบ

กองทัพเชียงใหม่จึงยกเข้าเมืองเชียงแสนไว้ได้ และให้รื้อกำแพงเมืองเสีย เพราะเกรงจะเป็นกำลังของพม่าอีก และได้อพยพครัวเชียงแสน 23,000 เศษ แบ่งเป็น 5 ส่วน ให้ไว้เมืองเชียงใหม่ ส่วน 1, เมืองนครลำปางส่วน 1, เมืองน่านส่วน 1, เมืองเวียงจันทน์ส่วน 1, อีกส่วนหนึ่งถวายเป็นไป กรุงเก่า โปรดให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่จังหวัดสระบุรี และจังหวัดราชบุรี ซึ่งยังมีหมู่บ้านของเชื้อสายชาว เชียงแสนอยู่ที่ตำบลเสาไห้ จังหวัดสระบุรี และจังหวัดราชบุรี มาจนทุกวันนี้ และพวกนี้เรียกตัวเองว่า “พวกยวน” หรือ “คนไทยยวน” อันหมายถึงชาวเมืองโยนกเดิม ส่วนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในจังหวัด เชียงใหม่ ก็คือบรรพบุรุษของคนบ้านฮ่อม ช่างม้อ และบ้านเชียงแสนในเวลานี้

มีคำเล่าต่อ ๆ กันว่า ในการอพยพครัวชาวเชียงแสนครั้งนั้น เพื่อมิให้ราษฎรที่ถูกกวาดต้อน พระเจ้าพะวัง ห่วงหน้าห่วงหลังในการเดินทาง ที่จะต้องพาลูกเด็กเล็กแดงไปด้วยทำให้เดินทางชักช้า กองทัพเชียงใหม่จึงได้นำเอาเด็กเล็ก ๆ ที่ยังเดินทางไม่ได้ไปปล่อยไว้ในนาแล้วรดน้ำเข้าจนเต็มให้ จมน้ำตายหมด ส่วนเด็กที่โตขนาดสี่ห้าขวบซึ่งยังเดินทางในระยะไกลด้วยตนเองยังไม่ได้ ก็ถูกนำ บรรทุกเรือไปลุ่มเสียดกลางแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นที่น่าสลดใจมาก และหลังจากนั้นมาเชียงแสนก็กลายเป็น เมืองร้างไปเป็นเวลานาน

ต่อมาในปี พ.ศ. 2352 พวกเงี้ยวเข้าไปตั้งอยู่ที่บ้านสายเมือง (คือแม่สาย) ในเขตเมืองเชียง แสน พระเจ้าเชียงใหม่ (กาวิละ) จึงได้ให้ท้าวอินทศิริ คุมพล 100 เศษ ยกไปตีต้อนจับได้เชลยเงี้ยว มาเป็นอันมาก

พ.ศ. 2413 ในรัชกาลที่ 5 ทางเชียงใหม่ได้แจ้งข้อราชการไปยังกรุงเทพฯ ว่ามีพวกพม่า เงี้ยว เขิน ยกครัวมาตั้งอยู่ที่เชียงแสนรวม 370 คน รวม 333 ครัวเรือน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงมี พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าอินทนนท์อุปราชผู้รั้งเมืองเชียงใหม่ให้แต่งคนไปว่ากล่าวให้ พม่า เงี้ยว ลี้ เขิน ให้อพยพออกไป และหากจะอยู่ต่อไปก็ต้องยอมอยู่ในบังคับบัญชาของเมืองเชียงราย และเชียงใหม่ แต่พวกพม่า เงี้ยว ลี้ เขิน ชัดซิ่นต้อตึง ไม่เชื่อฟัง ต่อมาในปี พ.ศ. 2417 เจ้าอินทวิชยา นนท์ เจ้าเมืองเชียงใหม่ ได้ปรึกษากับพระนรินทรเสนาข้าหลวง ให้จัดการเกณฑ์กำลังไปขับไล่พวกพม่า ลี้ เขิน เงี้ยว ที่เข้ามานั้นถอยออกไป โดยเกณฑ์คนเมืองเชียงใหม่ 1,000 ให้พระยาอุตการโกศล, นายเทพวัง, นายหน่อเมือง เป็นนายทัพเกณฑ์คนเมืองลำปาง 1,000 ให้เจ้าราชบุตร, นายสุริยะ เป็น แม่ทัพ เกณฑ์คนเมืองลำพูน 500 ให้นายมหายศคุมไป รวมกำลังทั้งหมด 2,500 คน ยกออกไปทำ การขับไล่พวกพม่า เงี้ยว ลี้ เขิน ออกไปสำเร็จ

แต่นั้นมา เมืองเชียงแสนก็ได้กลายเป็นเมืองร้างไปอีกชั่ววาระหนึ่ง เพราะไม่มีผู้ใดกล้าไปอยู่อาศัย จนกระทั่งปี พ.ศ.2421 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่รัชกาลที่ 5 โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าอินตะ (บุตรเจ้าบุญมา เจ้าผู้ครองนครเมืองลำพูน) ยกครัวเมืองเชียงใหม่-ลำพูน ประมาณ 1,500 ครัว ไปตั้งอยู่ที่เมืองเชียงแสน แต่ถูกเมืองเชียงตุงลงมาทำการขับไล่ เจ้าอินตะจึงหนีลงมาอยู่เมืองพาน ต่อมาในปี พ.ศ.2422 หลังจากที่ทางเชียงใหม่ได้ส่งนายน้อยอุตมะกับพระยาควำไปเจรจาความเมืองกับเมืองเชียงตุงแล้ว เจ้าอินตะจึงได้ยกเข้าไปตั้งในเมืองเชียงแสนอีกครั้งหนึ่ง (อ่านจดหมายเหตุเมืองเชียงรายและเมืองเชียงแสน) เจ้าอินตะผู้นี้ต่อมาในปี พ.ศ.2425 ได้รับพระราชทานสัญญาบัตรเป็น พระยาราชเดชดำรง ตำแหน่งเจ้าเมืองเชียงแสน ซึ่งเจ้าเมืองในบริเวณนี้มีอยู่ด้วยกัน 5 ตำแหน่ง คือ พระยาประเทศอุดรทิศ เจ้าเมืองพะเยา, พระยามหิทธิวงศา เจ้าเมืองฝาง, พระยารัตนาธมาเขตร์ เจ้าเมืองเชียงราย, พระยาราชเดชดำรง เจ้าเมืองเชียงแสน, พระยาจิตตวงศ์วรยศรัชนี เจ้าเมืองเชียงของ

พระยาราชเดชดำรง (อินตะ) และเจ้านายบุตรหลานพี่น้องได้สร้างความเจริญให้แก่เมืองเชียงแสนเป็นอันมาก ได้เป็นต้นคิดชักนำเอาราษฎรแพ้วทักร้างถางพง และจัดการทำเหมืองฝาย ทำไร่ ทำนา และจัดให้มีราษฎรตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นหมวดหมู่ และได้ต่อสู้กับโจรผู้ร้ายที่ยกมาเบียดเบียนอยู่เสมออันจนราบคาบ ต่อมาก็มีผู้คนมากขึ้น พระยาราชเดชดำรง (อินตะ) ปกครองเมืองเชียงแสนต่อมาถึงปี พ.ศ.2440 (จ.ศ.1259 ร.ศ.116) ก็ถึงแก่กรรม และทางการก็ยังไม่ได้แต่งตั้งผู้ใดเป็นเจ้าเมือง คงมีแต่นายน้อยไชยวงศ์, นายคำตัน, นายน้อยหลวง, นายน้อยเสากแก้ว, และพระยาราชบุตร (คำหมื่น) บุตรปกครองเมืองอยู่

ต่อมาในปี พ.ศ.2442 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 โปรดเกล้าฯ ให้นายน้อยไชยวงศ์ เป็นพระยาราชเดชดำรง, ให้นายน้อยคำตันเป็นพระยาอุปราชา, นายน้อยหลวงเป็นที่พระยาบุรีรัตน์, นายน้อยเสากแก้วเป็นพระราชวงศ์, และนายคำหมื่นเป็นพระยาราชบุตร ช่วยกันปกครองเมืองเชียงแสน ขณะนั้นเรียกว่า “นายแขวง” (เท่ากับนายอำเภอปัจจุบัน) ในระหว่างนี้มีโจรผู้ร้ายยกมารบกวน คือ กองโจรของพญาสะหลีสองเมือง (หรือศรีสองเมือง) กับสล่าทวิ สล่าทุกเมืองอ้อด พวกเงี้ยว ยกพวกโจรเงี้ยวที่แตกหนีจากเมืองแพร่มาแย่งชิงเอาเมือง แต่พระยาราชเดชดำรง (ไชยวงศ์) กับญาติพี่น้องคุมไพร่พลออกสู้รบอย่างเข้มแข็ง จนพวกโจรเงี้ยวแตกพ่ายไปหลายครั้ง ในปี พ.ศ. 2443 เดือนเกียงเหนือ (เดือน 11 ใต้) เวลากลางคืน พวกโจรได้ลอบเข้าโจมตี โดยพวกในเมืองไม่ทันรู้ตัว พวกเงี้ยวจุดไฟเผาที่ว่าการแขวง และบ้านเรือนราษฎรเสียหายมาก พวกเจ้าเมืองและชาวเมืองต้องหลบหนีเอาตัวรอด เพราะปรากฏว่าพวกเงี้ยวมากกว่า แล้วพวกเงี้ยวยกไปปล้นถึงเมืองเชียงราย ต่อมาทางการจึงให้กองทหารไปตั้งคอยรักษาเมืองอยู่ที่อำเภอเชียงแสน ในปี พ.ศ.2444 (ศก 120) สล่าทุกเมืองอ้อดและสล่าป้อก พวกเงี้ยวยกมาปล้นอีกแต่หัวหน้าแต่ตัวหัวหน้าถูกยิงตาย พวกลูกน้องถูกขับไล่จนพันเขตแดนไป แต่นั้นมาการโจรผู้ร้ายก็ค่อยสงบไป พระยาราชเดชดำรง (ไชยวงศ์) ปกครองอยู่จนถึง พ.ศ.2453 (ร.ศ.129) ก็ถึงแก่กรรม พระยาราชเดชดำรง (ไชยวงศ์) และเจ้านายญาติพี่น้องได้ทะนุบำรุงบ้านเมืองให้เจริญขึ้นอีก มีผู้คนอพยพไปอยู่เมืองเชียงแสนมากขึ้น นับว่าเป็นผู้ทำคุณประโยชน์ต่อบ้านเมืองเป็นอันมาก ซึ่งต่อมาเชื้อสายของพระยาราชเดชดำรง และเจ้านายญาติพี่น้องในกาลต่อมาใช้นามสกุล “เชื้อเจ็ดตน”

ในสมัยนั้น ทางกรได้จัดการปกครองขึ้นใหม่ โดยให้เจ้าพระยาสุรสีห์วิศิษฐ์ศักดิ์ เป็นรัฐมนตรีและองคมนตรีประจำมณฑลพายัพ พระภักดีณรงค์ เป็นผู้ว่าราชการเมืองเชียงราย (หรือข้าหลวงบริเวณเชียงราย) และที่เมืองเชียงแสนมีสภาพเป็น “อำเภอ” แต่สมัยนั้นเรียกกันว่า “แขวง” ต่อจากพระยาราชเดชดำรง (ไชยวงศ์) ได้มีนายอำเภอเชียงแสนปกครองต่อมาอีก 10 กว่าท่าน เช่น พระแสน สิทธิเชตร์ (บุญสม อินทรลาวัณย์), หลวงพินิจ เปาวนเขตต์ (มิ่ง จารุชาติ), หลวงสิทธิประศาสตร์ (คราย บุษบรรณ), ขุนวิศิษฐ์ อุดรการ (กวี พัชราภรณ์), หลวงศุภการ บริรักษ์ (ชะลอ จารุจินดา) เป็นต้น

พ.ศ.2482 ทางกรเปลี่ยนชื่ออำเภอเชียงแสนเป็น อำเภอแม่จัน และย้ายที่ว่าการอำเภอไปตั้งอยู่ที่ตำบลแม่จัน ห่างจากที่ว่าการอำเภอเดิม 30 กม. ตำบลที่ตั้งที่ว่าการอำเภอนี้เรียกว่า “เชียงแสนใหม่” หรือ “เชียงแสนแม่จัน” ส่วนที่ตั้งที่ว่าการอำเภอเดิม (หรือเชียงแสนหลวง) นั้นลดฐานะเป็นกิ่งอำเภอ ต่อมาใน พ.ศ.2500 จึงได้ยกฐานะเป็น อำเภอเชียงแสน และรัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการฟื้นฟูบูรณะอำเภอเชียงแสนขึ้นมอบให้กรมศิลปากรดำเนินการฟื้นฟูบูรณะปูชนียวัตถุสำคัญในเมืองเชียงแสนในปี พ.ศ.2501

เรื่องเมืองเชียงแสน นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ยังปรากฏในพงศาวดารโยนก ของพระยาประชาภิจักรจก (แช่ม บุนนาค) ว่า

พระเจ้าแสนพุก กษัตริย์อันดับที่ 13 แห่งราชวงศ์เมงราย ทรงสร้างเมื่อปี พ.ศ.1871 เพื่อเป็นราชธานีของลานนาไทยในยุคของพระองค์ พระเจ้าแสนพุกได้ขึ้นเสวยราชย์สืบต่อจากเจ้าxonคราม พระบิดาของพระองค์ในปี พ.ศ.1870 พระองค์ทรงมอบให้เจ้าคำฟู ราชโอรสครองเมืองเชียงใหม่แทน ส่วนพระองค์ทรงย้ายราชธานีมาอยู่ที่เมืองเชียงราย ดำเนินรอยตามพระราชบิดา พระองค์ทรงครองเมืองเชียงรายได้ไม่นานเท่าไรนัก ก็ทรงดำริที่จะสร้างเมืองเชียงแสน ทรงเห็นว่าบริเวณเมืองรอยเก่าริมฝั่งแม่น้ำของ (หรือโขง) อันเป็นที่ตั้งเมืองโยนกนาคบุรีแต่โบราณกาลนั้น เป็นชัยภูมิอันดีควรจะสร้างนครไว้ จึงโปรดให้แผ้วถางบริเวณนั้น และให้ขุดคู ก่อกำแพงรอบพระนคร 3 ด้าน ด้านตะวันออกเว้นไว้ เอาแม่น้ำโขงเป็นคูเมือง พงศาวดารโยนกกระบวนเดือนปีที่สร้างเมืองว่า

“ตั้งพิธีกลบบาต ฝั่งหลักเมือง ในวันศุกร์เดือน 7 (คือเดือนห้าใต้) ขึ้นสองค่ำ ปีมะโรง สัมฤทธิศก จุลศักราช 690 ยามแตรเช้า วัลักขณาในราศีตุล วงปรากฏด้านกว้าง 700 วา ด้านยาวไปตามแม่น้ำโขง 1,500 วา มีประตูท่าแห่ง คือ ประตูยางเทิง 1 ประตูหนองมุด 1 ประตูเชียงแสน 1 ประตูท่าม่าน 1 ประตูดินขอ 1”

ครั้นสร้างเมืองเสร็จเรียบร้อยแล้ว พระเจ้าแสนพุกก็ยกจากเมืองเชียงรายเสด็จมาครองเมืองอันสร้างใหม่นี้ และขนานนามเมืองว่า “เมืองหิรัญนครชัยศรีเชียงแสน” (ซึ่งหมายถึงเมืองพระเจ้าแสนพุก) พระองค์ทรงครองเมืองเชียงแสนอยู่ได้ 7 ปี ก็สวรรคตในปี พ.ศ.1877 พระชนมายุได้ 60 พรรษา เจ้าฟ้าคำฟูราชโอรสได้ครองเมืองเชียงแสนสืบต่อมา เมื่อพระองค์สิ้นพระชนม์ชีพไปแล้ว เจ้าท้าวผายุราชโอรสก็ย้ายมาครองเมืองเชียงใหม่

ดังกล่าวมานี้ ผิดกันกับตำนานสิงหนวัติ ซึ่งได้กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่สำหรับชื่อ “เมืองเชียงแสนนั้น” คงใช้ในสมัยของพระองค์นี้เอง

สภาพของตัวเมืองเชียงแสนปรากฏว่า ตัวเมืองยาวไปตามแม่น้ำโขงประมาณ 2 กิโลเมตรครึ่ง (2,447 เมตร) มีคูเมืองเพียง 3 ด้าน คือ ด้านเหนือ, ด้านใต้, ด้านตะวันตก, ส่วนด้านตะวันออกคงอาศัยลำแม่น้ำโขงเป็นคูเมือง และในสมัยโบราณมีกำแพงล้อมรอบทั้ง 4 ด้าน ปัจจุบันกำแพงเมืองด้านตะวันออก ถูกน้ำเซาะพังทลายลงจนน้ำท่วม กำแพงเมืองก่อด้วยอิฐวางแผนผังในเชิงหน้าที่รับอย่างประหลาด และมีป้อมปราการแข็งแรงมาก เมืองเชียงแสนเป็นเมืองที่มีความสำคัญในทางยุทธศาสตร์ในอดีตสมัยของชาติไทย ซึ่งเมื่อพระเจ้าเมงรายให้เจ้าแสนพูลงมาบูรณะก่อสร้างเมืองเชียงแสนใหม่ในปี พ.ศ. 1830 นั้นก็คงเพื่อจะตั้งรับศึกฮ่อมากกว่า เพราะต่อจากนั้นไม่นาน กองทัพจีนฮ่อยกมารุกรานดังกล่าว ใช้แต่เท่านั้น เมืองเชียงแสนยังมีความสำคัญอีกประการหนึ่ง ในประวัติศาสตร์ของชาติไทย เพราะเป็นที่ตั้งราชธานีของชาติไทยมาแต่สมัยที่ชนชาติไทยอพยพพลอยร่นหนีภัยการรุกรานของจีน ลงมาตั้งอยู่ในบริเวณแหลมทองและเป็นที่ตั้งแห่งแรกของชาติไทย ก่อนที่จะถอยลงไปทางใต้ เมื่อประมาณ พ.ศ.1300

ด้วยเหตุนี้ นักปราชญ์ทางศิลปโบราณคดี จึงได้สมมติชื่อโบราณวัตถุสถานอันเป็นฝีมือของช่างไทยในยุคนั้นว่า “สมัยเชียงแสน” ซึ่งท่านนักปราชญ์ได้จำแนกศิลปสกุลช่างในประเทศไทยออกเป็น 7 สมัยด้วยกัน คือ

1. สมัยทวาราวดี	ระหว่าง	พ.ศ. 350-1200
2. สมัยศรีวิชัย	ระหว่าง	พ.ศ.1200-1700
3. สมัยลพบุรี	ระหว่าง	พ.ศ.1500-1800
4. สมัยเชียงแสน	ระหว่าง	พ.ศ.1600-2091
5. สมัยสุโขทัย	ระหว่าง	พ.ศ.1800-1981
6. สมัยศรีอยุธยา	ระหว่าง	พ.ศ.1893-2310
7. สมัยกรุงรัตนโกสินทร์		พ.ศ.2325 ลงมา

ตามที่กล่าวมานี้เป็นทฤษฎีเก่า มาจากหนังสือโบราณคดีของคุณหลวงบริวารบุรีรักษ์ แต่อาจารย์เขียน ยิ้มศิริ ได้เขียนคัดค้านด้านทฤษฎีเก่านี้ไว้ในหนังสือ พุทธานุสรณ์ หน้า 46 ว่า “ศักราชของช่างแต่ละสกุลเหล่านี้ ยังไม่เป็นที่ยอมรับกันได้ เท่าที่ถือกันมาแต่ก่อน เมื่อพิจารณาจากด้านศิลปแล้ว ก็จะต้องยกให้สูงขึ้นและยืดออกไปอีก 200-300 ปี ถึงอย่างนั้นก็ยิ่งอ่อนกว่าในตำนานอีก 200-300 ปี” และได้จำแนกพระพุทธรูปสกุลเชียงแสนไว้ตามระยะเวลาตามทฤษฎีใหม่ ดังนี้

1. เชียงแสนรุ่นเริ่มแรก (Early Soft type)	พ.ศ.1400-1600
2. เชียงแสนรุ่นแรก (Soft Type)	พ.ศ.1600-1800
3. เชียงแสนรุ่นหลัง (Semi-Stiff Type)	พ.ศ.1800-1900
4. เชียงแสนรุ่นแปลง (เชียงแสน-สุโขทัย)	พ.ศ.1800
5. เชียงแสนใหม่ (Stiff-Type หรือ New Chieng San)	พ.ศ.2000

เวียงปรีกษา ห่างจากที่ว่าการอำเภอเชียงแสน ไปทางทิศใต้ประมาณ 3 กิโลเมตร เป็นที่ตั้งขิงเวียงเก่าเวียงหนึ่ง เป็นเวียงที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์ของล้านนาไทย เพราะเมืองนี้เป็นเมืองแห่งแรกในประเทศไทยที่มีการปกครองแบบ “ประชาธิปไตย” เวียงนี้มีชื่อเรียกในอดีตว่า “เวียงปรีกษา” เพราะก่อนจะทำอะไรลงไป ก็ต้องมีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนทุกครั้ง ปัจจุบันเรียกว่า “เชียงแสนน้อย” มีเรื่องราวเล่าถึงเหตุการณ์ที่จะตั้งเมืองนี้ว่า

เมื่อประมาณปี พ.ศ.1088 (มหาศักราช 467) พระเจ้ามหาไชยนะ เสวยราชย์ครองเมืองโยนกไชยบุรี (เชียงแสน) ไว้ 1 ปี อยู่มาวันหนึ่ง เป็นวันเสาร์เดือนเจ็ดแรมเจ็ดค่ำ มีราษฎรพวกหนึ่งไปหาปลาทะเลสาบหนึ่ง (แม่น้ำกก) ได้ปลาไหลเผือกตัวหนึ่ง (บางตำนานว่าปลาตะเพียนเผือก) ขนาดใหญ่เท่าลำตาล ยาวประมาณ 7 วา ก็พากันทุบตีให้ตาย แล้วนำไปถวายพระเจ้ามหาไชยชนะ ๆ ทรงโปรดให้แลเนื้อแจกกันกินทั่วเมือง

ครั้นต่ำลงในยามต้น แผ่นดินตั้งสะท้านสนั่นหวั่นไหวครั้งหนึ่งแล้วเงียบหายไป พอตกเข้ามฆนิมยามก็ตั้งสนั่นลั่นเลื่อนอีกครั้งหนึ่ง พอสว่างเข้าปัจฉิมยามก็ตั้งกึกก้องเป็นคำรบสามแล้วเมืองโยนกนครไชยบุรีก็ทรุดถล่มลง กลายเป็นหนองน้ำใหญ่ บรรดาพระเจ้าแผ่นดิน และตียวางศา ข้าราชการบริพาร และราษฎรทั้งหลายที่อาศัยอยู่ในเมืองนั้นก็ถึงแก่การดับขันธไปทั้งหมด คงยังเหลือแต่เรือนหญิงหม้ายหลังหนึ่งที่ชอบหนอง (ที่เมืองลุ่มนั้น ปัจจุบันเรียก เมืองหนอง ตำบลท่าข้าวเปลือก อำเภอแม่จัน ส่วนที่เรือนหญิงหม้ายตั้งอยู่นั้น เรียกว่า ดอนแม่หม้าย)

ครั้นรุ่งเช้า ขุนพันนาและชาวบ้านที่ตั้งอยู่นอกเมือง ก็พากันไปดูและถามหญิงหม้ายนั้น หญิงหม้ายนั้นเล่าให้ฟังว่า เวลาพลบค่ำมีมานพหนุ่มน้อยผู้หนึ่ง มาจากที่ใดไม่แจ้ง มาพักอาศัยที่เรือนหญิงหม้ายนั้น ได้กลืนชาวเมืองแกงปลาไหลเผือกที่จับเอามาก็ถามว่า ชาวเมืองนี้เขาเอาอะไรมากินกัน ถึงมีกลิ่นหอมมัน หญิงหม้ายนั้นจึงตอบว่า เขาแกงปลาไหลเผือกกิน มานพจึงถามอีกว่า ป้าไม่ได้กินกับเขาหรือ หญิงหม้ายตอบว่า ป้าเป็นคนชรา เป็นแม่หม้ายไม่มีลูกหลาน จึงมิได้มีใครเอามาให้กิน มานพนั้นจึงกล่าวกับหญิงหม้ายว่า ป้าไม่ได้กินก็ดีแล้ว อย่าได้พูดจาไป ข้าจะไปเที่ยวยามหนึ่งก่อน ภายหลังมีเหตุการณ์ประการใด หากไม่เห็นข้าผู้หลานกลับมา อย่าได้ลงจากเรือนไป สักครู่ใหญ่ก็ได้ยินเสียงดังสนั่นหวั่นไหวแล้วเงียบหายไปถ้วน 3 ครั้ง ครั้นแลไปในเมืองก็มองเห็นแต่น้ำ ตัวเมืองได้ลุ่มจมลงไปหมด

ขุนพันนาและชาวบ้านทั้งหลายได้ยินดังนั้น ก็รับเอาหญิงหม้ายไปเลี้ยงไว้ แล้วพวกเขา ก็ประชุมกันเลือกเอานายบ้านคนหนึ่ง ชื่อ “ขุนลิ่ง” ยกให้เป็นประธาน แล้วสร้างเมืองใหม่ขึ้นริมฝั่งแม่น้ำโขงทางทิศตะวันตก (เป็นตะวันออกเวียงเก่าที่ลุ่มไป) ตั้งหลักเมืองในวันอังคาร เดือนแปด ขึ้นเจ็ดค่ำ ปีเม็งเหมา คือ ปีเถาะ มหาศักราช ได้ 467 (พ.ศ.1088) ให้ชื่อเมืองว่า “เวียงปรีกษา” หลังจากที่ขุนลิ่งถึงแก่กรรมไปแล้วได้ผลัดเปลี่ยนประธาน หรือประธานาธิบดีอีกหลายชั่วคน และเป็นเวลาติดต่อกันถึง 93 ปี จนถึงสมัยพระเจ้าอโนรุทธมหาราชแห่งอาณาจักรพุกาม (Pagan) แห่งอาณาจักรบงก้าทั้งล้านนาไทยและแหลมทอง เวียงปรีกษาก็ได้ตกอยู่ในอำนาจของพระเจ้าอโนรุทธมหาราชด้วย

เชียงใหม่ในสมัยรัชกาลที่ ๙ และเชียงใหม่ในอนาคต

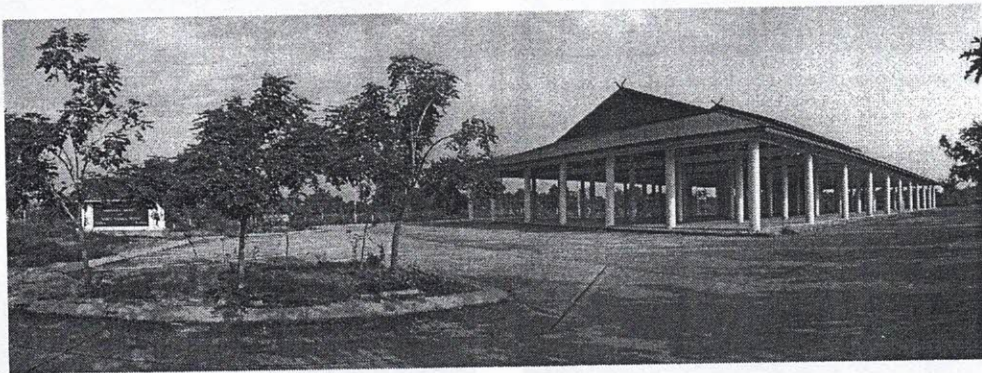
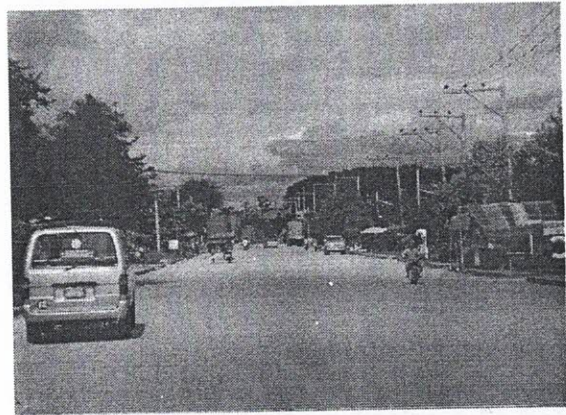
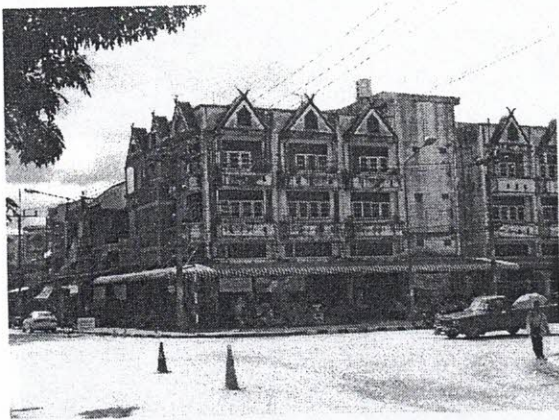
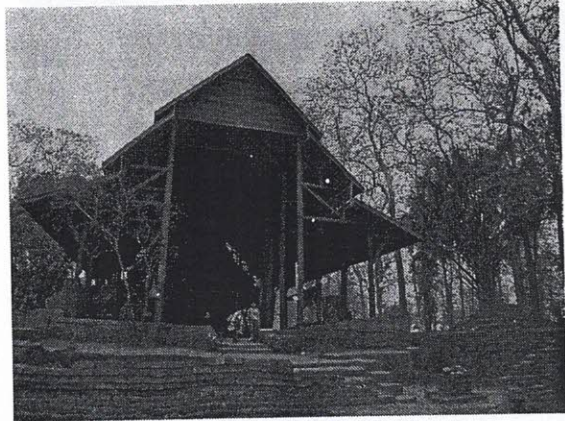
1. เชียงแสนและบริบทในสมัยรัชกาลที่ ๙ : ผลกระทบในปัจจุบัน
2. ตำนานและประวัติศาสตร์ล้านนา ที่สัมพันธ์กับเมืองเชียงใหม่
3. ภูมิทัศน์วัฒนธรรมในแอ่งเชียงใหม่
4. ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของเชียงใหม่ที่กำลังจะถูกกลืน
5. เชียงแสนในอนาคต : ตัวอย่างและกรณีศึกษา

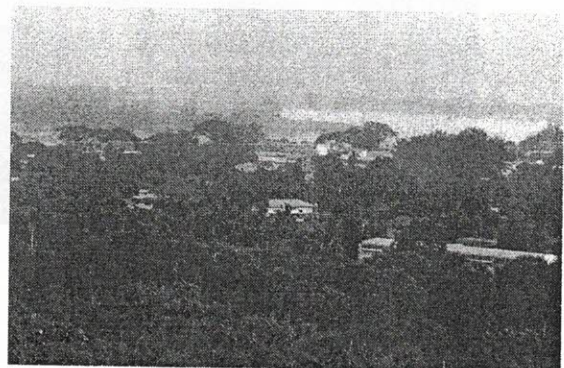
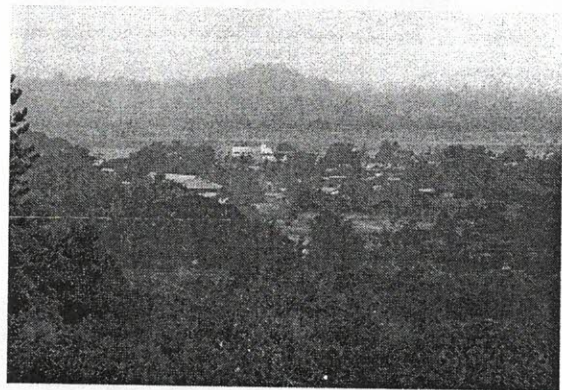
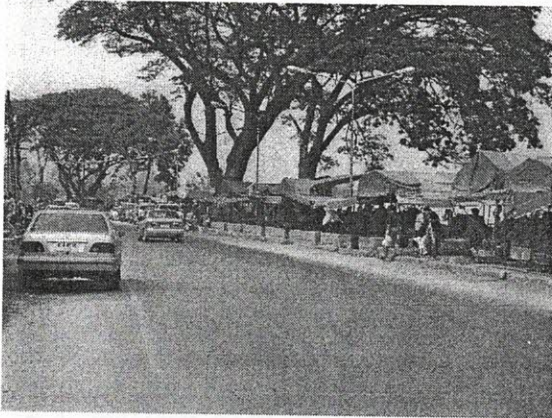
วีระพันธ์ ชินวัตร

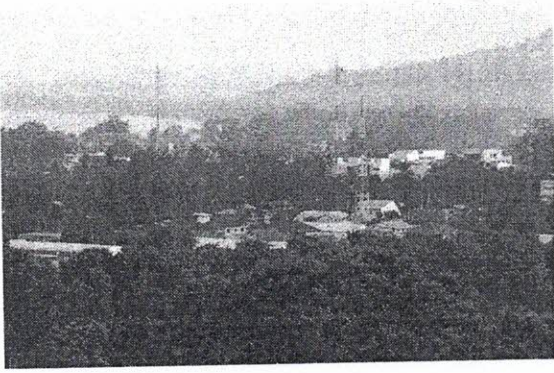
ที่ปรึกษาคณะบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
 กรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา
 กรรมการอนุรักษศิลปะสถาปัตยกรรม สมาคมสถาปนิกสยามฯ
 นักศึกษาหลักสูตรนานาชาติ การจัดการมรดกทางสถาปัตยกรรมและการท่องเที่ยว

1. เชียงแสนและบริบทในสมัยรัชกาลที่ ๙ : ผลกระทบในปัจจุบัน

มองเชียงแสนปัจจุบันด้วยภาพถ่าย

ความสำคัญของแอ่งที่ราบเชียงแสน และบริบททางภูมิทัศน์วัฒนธรรม

อดีต

- เป็นพื้นที่ที่มีหลักฐานถึงการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ที่ย้อนกลับไปได้ร่วม 3,000 ปี
- เป็นพื้นที่ที่มีหลักฐานถึงภูมิปัญญาของชาวไทยวน ที่มีความเชื่อมโยงและผูกพันกับวัฒนธรรมร่วมในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง
- เป็นที่ตั้งเมืองหลวงแรกเริ่มก่อนตั้งอาณาจักรล้านนา โดยบรรพบุรุษของพระยาเม็งราย
- เป็นที่ตั้งเมืองทำนนานาชาติที่เป็นศูนย์รวมเศรษฐกิจการค้า ลุ่มแม่น้ำโขง
- เป็นที่ตั้งเมืองหน้าด่านที่มีความสำคัญในการป้องกันข้าศึกให้กับเชียงรายและเชียงใหม่และเป็นเมืองหลวงของ อาณาจักรล้านนา

ปัจจุบัน

- เป็นพื้นที่เมืองชายแดนที่มีความสำคัญในการเป็นเมืองท่าขนส่งทางน้ำและเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง
- เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ ที่มีศักยภาพเป็นมรดกทางธรรมชาติ ใน ระดับภูมิภาคที่มีความสำคัญ
- เป็นพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ ที่สำคัญของภาคเหนือตอนบน

อนาคตอันใกล้

จากการที่เมืองเชียงแสนตั้งอยู่ในชัยภูมิริมแม่น้ำโขงที่เป็นจุดเชื่อมต่อที่สำคัญของภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ที่ยังคงมีหลักฐานความสำคัญทั้งด้านมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ จนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งการค้าที่สำคัญ มีความเสี่ยงสูงที่จะเกิดความขัดแย้งในการขยายการใช้พื้นที่และกิจกรรมระหว่างการท่องเที่ยววัฒนธรรม และการขยายตัวทางเศรษฐกิจอุตสาหกรรมในปัจจุบัน

ทำอย่างไรจึงจะให้เกิดความสมดุลระหว่างการรักษามรดกวัฒนธรรมและธรรมชาติ กับ การท่องเที่ยวและการขยายตัวทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน ได้อย่างลงตัว ?

ผลกระทบต่อคุณค่าภูมิทัศน์วัฒนธรรมเมืองเชียงแสนและบริบทในปัจจุบัน

1. ผลกระทบที่เกิดจากนโยบายของรัฐ

ยุทธศาสตร์ของจังหวัดเชียงรายมุ่งเน้นไปยังการเตรียมตัวเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน และสนับสนุนการท่องเที่ยว เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการการขยายตัวของ GDP 8% ในระดับประเทศ และมีสัดส่วนการขยายตัวดังกล่าวในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน 20 % เป็นหลัก

2. ผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาที่ผ่านมา

การใช้ที่ดินส่วนใหญ่ในเมืองเป็นลักษณะผสม (Mixed use) ไม่มีการวางแผนการใช้ที่ดิน และการควบคุมการใช้ที่ดิน

3. ผลกระทบที่เกิดจากการบุกรุกโบราณสถาน

การใช้ที่ดินทั้งเอกชนและรัฐ กระจัดกระจายซ้อนทับบนซากโบราณสถานในเขตเมือง ซึ่งถึงแม้จะมีการบูรณปฏิสังขรณ์ไปบ้างแล้ว โดยกรมศิลปากรก็ตาม ถ้าปล่อยให้เกิดการขยายตัวอย่างไร้ทิศทางของการใช้ที่ดินเพื่อประโยชน์การค้าเป็นหลัก ก็จะส่งผลกระทบต่อความเป็นเมืองประวัติศาสตร์และภูมิทัศน์วัฒนธรรมของอาณาจักรโยนกเชียงแสนในอดีตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

4. ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว

สาเหตุหลัก คือเหลือหลักฐานสำคัญทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้น้อย มีแต่ซากปรักหักพัง การอนุรักษ์กลายเป็นเรื่องของรัฐ แต่ขาดงบประมาณ ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่อพยพเข้ามาภายหลังขาดความผูกพันต่อพื้นที่ ทำให้ละเลยต่อมรดกวัฒนธรรมของท้องถิ่น ส่งผลกระทบต่อ “สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม”

ความหมายของ “สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม”

สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ

แม่น้ำ ทะเล ทะเลสาบ หนอง
คลอง บึง ภูเขา ป่าไม้ ฯลฯ
ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

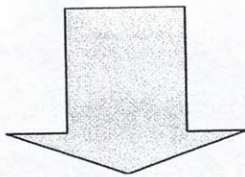

สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น

บ้านเรือน ชุมชน ทางเดิน ถนน
เรือกสวน ไร่นา เมือง ฯลฯ
ที่มนุษย์สร้างขึ้น จากวิถีชีวิต
วัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์

ตัวทำลายสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมที่สำคัญที่สุด : มนุษย์

น้ำเสีย ขยะ มลพิษ การขยายตัวเมืองอย่างไร้ทิศทางสู่ธรรมชาติ ทัศนียภาพของเมือง ฯลฯ

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมเป็นพิษ

ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม“ชุมชน”

อดีต

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมในชุมชน มีความสมดุลระหว่างการดำเนินวิถีชีวิตจารีตประเพณีในสังคมท้องถิ่น
และธรรมชาติ สังคมชุมชนมีขนาดไม่ใหญ่ ไม่เกิดการทำลายธรรมชาติ

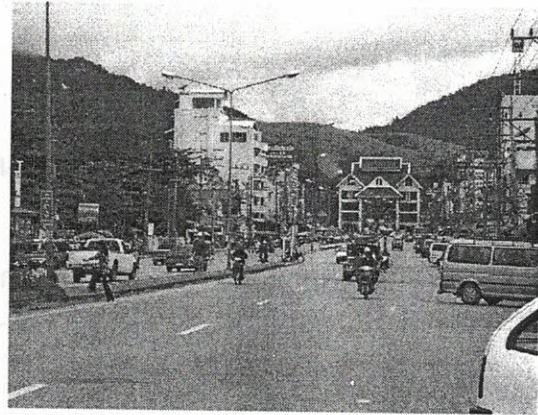
ปัจจุบัน

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมในชุมชน ขาดความสมดุล เนื่องจาก

- การพัฒนาที่รวดเร็ว สังคมชุมชนขยายตัวอย่างขนานใหญ่
- เทคโนโลยีที่เปลี่ยนไป ส่งผลความเป็นพิษ เชิงปริมาณมาก
- การขาดความเข้าใจและละเลยในรากเหง้าสังคมวัฒนธรรม ของตนเอง
- การย้ายถิ่นฐานที่อยู่จากคนต่างชุมชน และ ขาดความมั่นคงในปัจจัย 5 ของการ
ดำเนินชีวิต ต่างคนต่างอยู่
- กฎหมาย การจัดการระเบียบในสังคม ขาดการบริหารจัดการอย่างมีคุณธรรม

สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลง

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติกำลังจะหายไป อาคารพาณิชย์ที่ขาดเอกลักษณ์ท้องถิ่น เมืองที่เปลี่ยนไป
นี่คือสภาพแวดล้อมวัฒนธรรมของชุมชนที่เปลี่ยนไป ภูมิทัศน์วัฒนธรรม กำลังถูกเปลี่ยนแปลง
ระบบสนับสนุนการดำรงอยู่ของชีวิตกำลังถูกสั่นคลอน

ระบบสนับสนุนการดำรงอยู่ของชีวิต (Life Support System)

คืออะไร ?

อากาศ น้ำ ดิน แร่ธาตุ ความหลากหลายทางชีวภาพ วงจรการหมุนเวียนและกลไกการควบคุม
รักษาสภาวะปกติ ที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่ ถือได้ว่าเป็นต้นทุนของพื้นที่ ทำหน้าที่เป็นระบบสนับสนุนชีวิต
บนโลก หรือที่เรียกว่า สิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมถึงวัฒนธรรมด้วย

ระบบสนับสนุนการดำรงอยู่ของชีวิต มีหน้าที่ 4 ประการ

1. หน้าที่ควบคุมป้องกัน เกิดขึ้นโดยกระบวนการทำหน้าที่ต่าง ๆ ในธรรมชาติเพื่อให้เกิดความ
สมดุลในโลก เช่น โอโซนในชั้นบรรยากาศป้องกันรังสีอัลตราไวโอเล็ต

2. หน้าที่ผลิต ก่อให้เกิดทรัพยากรพื้นฐานในเรื่องปัจจัย 4 ของมนุษย์ เช่น ออกซิเจน น้ำ อาหาร วัตถุดิบในการผลิตต่าง ๆ น้ำมัน ฯลฯ

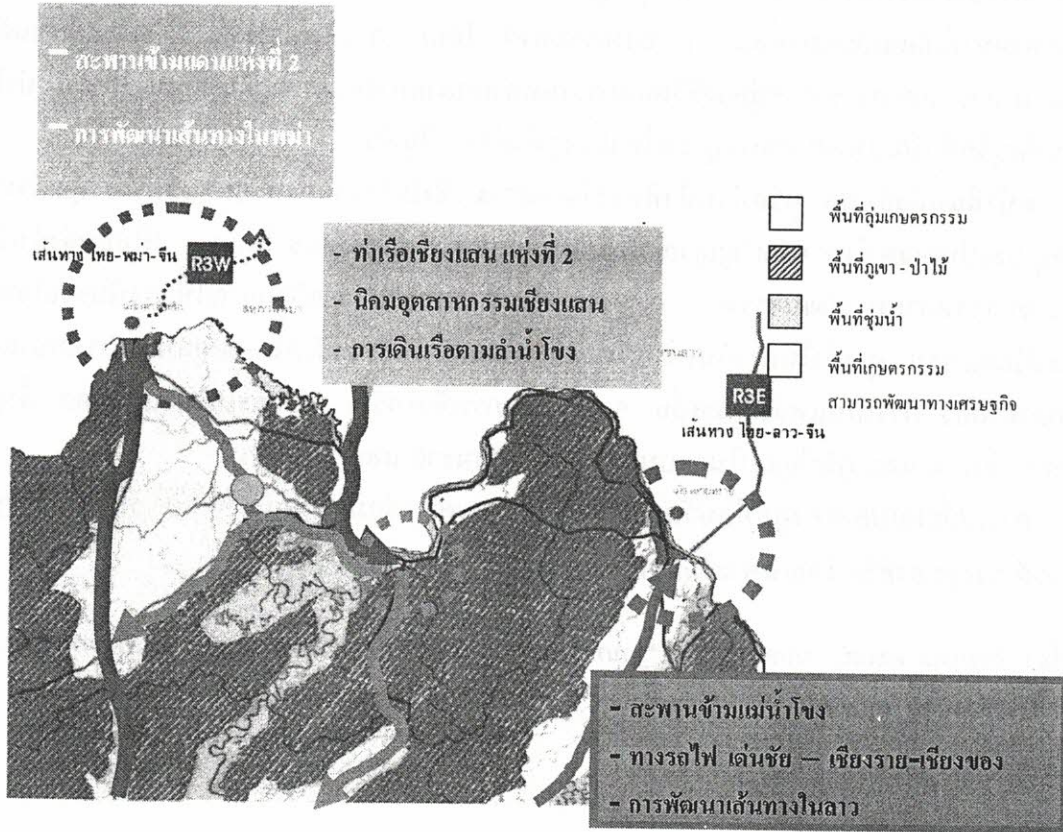
3. หน้าที่สนับสนุน หรือการทำหน้าที่รองรับการดำรงอยู่และวิวัฒนาการตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน และสืบไปในอนาคต และการเป็นพื้นที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม เพื่อกิจกรรมต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการทำหน้าที่ผลิตและหน้าที่อื่น ๆ ของธรรมชาติ ได้แก่ การสังเคราะห์แสง การสร้างชั้นดิน วิวัฒนาการ และการดำรงอยู่ของชีวิตและความหลากหลายทางชีวภาพ พื้นที่เกษตรกรรม ป่าไม้ พื้นที่อนุรักษ์ เป็นแหล่งผสมพันธุ์ วางไข่ เลี้ยงดูตัวอ่อน เป็นต้น

4. หน้าที่แหล่งข้อมูล หรือทำหน้าที่ทางวัฒนธรรม ซึ่งไม่ใช่สิ่งของหรือผลผลิตที่มี คุณค่าทาง วัตถุ แต่เป็นคุณค่าในทางจิตวิญญาณ วัฒนธรรมและทางวิทยาศาสตร์ ได้แก่ เป็นแหล่งกำเนิด ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ข้อมูลในทางศาสนาและจิตวิญญาณให้แรงบันดาลใจทาง ศิลปวัฒนธรรม คุณค่าในทางนันทนาการ และความสัมพันธ์ทางสังคม ข้อมูลทางการศึกษาและ วิทยาศาสตร์ การเป็นแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ที่มีศักยภาพที่จะสร้าง คุณประโยชน์ในอนาคต ทั้งภูมิ ปัญญาดั้งเดิม และ ภูมิปัญญาในระบบ มรดกทางธรรมชาติ และ วัฒนธรรม

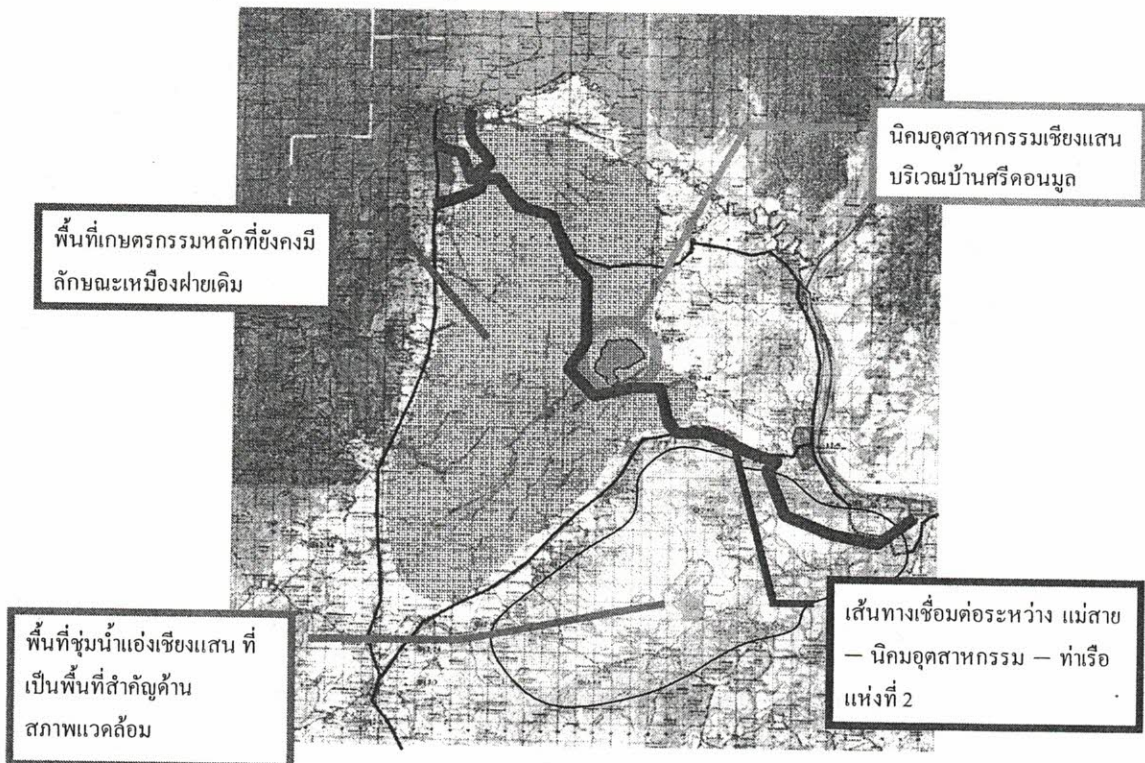
การเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่ เกินสมดุล ย่อมส่งผลกระทบต่อ ระบบสนับสนุน การดำรงอยู่ของชีวิต โดยเฉพาะในข้อที่ 3 และ 4 ในระยะยาว

(ที่มา: จิราภรณ์ คชเสนี. บทความเรื่อง "ฐานทรัพยากร: ต้นทุนทางสิ่งแวดล้อม", มติชนสุดสัปดาห์, ปีที่ 26, 19-25 พ.ค. 49, หน้า 90)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคุกคามพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และธรรมชาติ

ประเด็นการคุกคามต่อพื้นที่ภูมิทัศน์วัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่โดยตรง

■ กลุ่มรักเชียงใหม่แสนจึกบกวนออกกฎหมาย

หัวรั้วใช้พร.บ.เขตศก.พิเศษ สร้าง 'นิคมอุตสาหกรรมมูล'

แนะให้โอกาสประชาชนมีส่วนร่วม

เชียงใหม่-กลุ่มอนุรักษ์-นักวิชาการ หัวรั้ว
รัฐบาลใช้อำนาจ พร.บ.เขตเศรษฐกิจพิเศษ
ตั้งนิคมอุตสาหกรรม ศรีดอนมูล จีบทวน
การออกกฎหมาย แนะนำให้ประชาชนเข้า
ไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจไม่มากนัก

นายณิธิ ยาประสิทธิ์ ประธานกลุ่มรักษ์
เชียงใหม่ กล่าวว่ นักวิชาการของกลุ่มได้
ศึกษาการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม และร่าง
พระราชบัญญัติเขตเศรษฐกิจพิเศษ พบว่า
ร่างพระราชบัญญัติซึ่งได้รับความเห็นชอบ
โดยหลักการจากคณะรัฐมนตรีมีความถ่วง
เป็นห่วงว่าการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม ที่
ศรีดอนมูลเสียอีก เพราะเดิมการจัดตั้งนิคม
อุตสาหกรรม จะต้องผ่านขั้นตอนกระทรวง
ทบวง กรมต่างๆ จนไปถึงระดับรัฐบาล และ
มีการขอความเห็นชอบจากประชาชนใน
พื้นที่ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดแต่ปรากฏว่า
เขตเศรษฐกิจพิเศษกลับระบุว่า การอนุญาต
ให้จัดตั้งสามารถทำได้โดยหากมีที่ดินเพียงพอ
และมีกลุ่มผู้ประกอบการเข้าไปลงทุน ภายใต้
อำนาจของผู้ว่าการเขตเศรษฐกิจพิเศษ

สำหรับร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว ที่

ระบุว่าผู้ว่าการเขตเศรษฐกิจพิเศษจะไม่ขึ้น
ตรงกับผู้ว่าราชการจังหวัด แต่ขึ้นตรงกับ
นายกรัฐมนตรีโดยตรงซึ่งน่าสงสัยว่าจะ
หลีกหนีในการขัดต่อรัฐธรรมนูญในการให้
ประชาชนได้มีส่วนร่วมก่อนตัดสินใจ สิ่งที
น่าเป็นห่วงมากที่สุดคือถ้ามีการประกาศใช้พระ
ราชบัญญัตินี้ การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมที่
เชียงใหม่อาจเกิดขึ้นที่จุดไหนก็ได้หากว่า
มีที่ดินเพียงพอแล้วที่ศรีดอนมูลหรือพื้นที่
โดยรอบ

ดังนั้นจึงอยากให้รัฐบาลใหม่ได้
ทบทวนและดูแลการออกกฎหมายอย่าง
เข้มงวด โดยเฉพาะเรื่องการให้สิทธิท้องถิ่น
ประชาชน นักวิชาการ ฯลฯ ในพื้นที่ ได้มี
โอกาสในการตัดสินใจนั้นต้องมีความชัดเจน
มากกว่านี้ เพราะไม่เช่นนั้นเกรงว่านิคม
อุตสาหกรรมฯ อาจดับไปเกิดที่ศรีดอนมูล
อีกครั้งเนื่องจากในปัจจุบันพบว่าผู้ลงทุนที่
เข้าไปมีตจวที่ติดจากชาวบ้าน ได้ขยาย
ระยะเวลาในสัญญามีตจวที่ติดกับชาว
บ้านออกไปอีกหลายเดือน แสดงว่าพวกเขา
ยังมีความหวังว่าจะได้ก่อสร้างนิคมอุตสาหกรรม

ที่ศรีดอนมูลเช่นเดิม

ร่างพระราชบัญญัติยังระบุว่าพื้นที่ที่
อยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ สามารถนำไปจัด
สรรเป็นอะไรก็ได้ไม่จำเป็นต้องเป็นนิคม
อุตสาหกรรม แต่อาจจะเป็นอุตสาหกรรม
การท่องเที่ยว สถานบริการ และอื่นๆ ซึ่ง
อื่นๆ ที่ว่านี้ไม่ชัดเจนว่าเป็นอะไร หากที่ศรี
ดอนมูลไม่ได้ตั้งนิคมอุตสาหกรรม อาจ
จะเป็นพื้นที่พักของชาวต่างชาติที่ทำงานในนิคม
อุตสาหกรรม ส่วนนิคมอุตสาหกรรมอาจจัด
ตั้งในพื้นที่โดยรอบก็ได้ ซึ่งผลกระทบก็
ไม่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ยังมีเรื่องน่าห่วงในเรื่องที่
ระบุว่า ชาวบ้านแรงงานต่างด้าวสามารถเข้า
ออกเมืองได้โดยไม่ต้องปฏิบัติตามพระราช
บัญญัติการเข้าเมืองออกเมือง จึงเกรงว่าจะ
ก่อให้เกิดปัญหาหลายเสพติด อาชญากรรม
 ฯลฯ เนื่องจากเชียงใหม่มีชายแดนเป็นระยะ
ทางไกลโดยมีแม่น้ำโขงและแม่น้ำรวกเป็น
เขตกั้นพรมแดนกับพม่าและ สปป.ลาว ไม่
เหมือน อ.แม่สอด จ.ตาก ที่มีชนชาติพม่า
เพียงชาติเดียว จึงอยากให้รัฐบาลใหม่ดูแล
เรื่องนี้ให้มาก โดยกำหนดจุดเข้าออก
ที่ชัดเจน

2. ตำนานและประวัติศาสตร์ล้านนา ที่สัมพันธ์กับเมืองเชียงใหม่

ยุคก่อนประวัติศาสตร์

ก่อนพุทธศตวรรษที่ 19 มีประวัติการตั้งถิ่นฐานจากตำนานต่าง ๆ ในปัจจุบันมีวัดโบราณสถานที่ มีชื่อปรากฏอยู่ในตำนานเหลืออยู่ แต่ไม่สามารถยืนยันความเก่าแก่และความสัมพันธ์ทางกายภาพของวัดกับตำนานได้อย่างชัดเจน

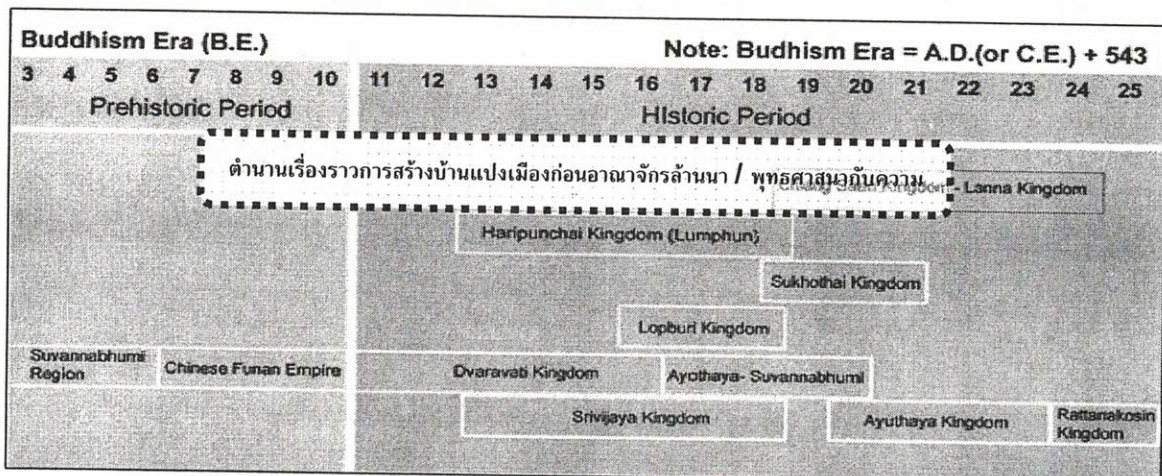
ตำนานความเชื่อหลัก ๆ ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ จากพงศาวดาร ได้แก่

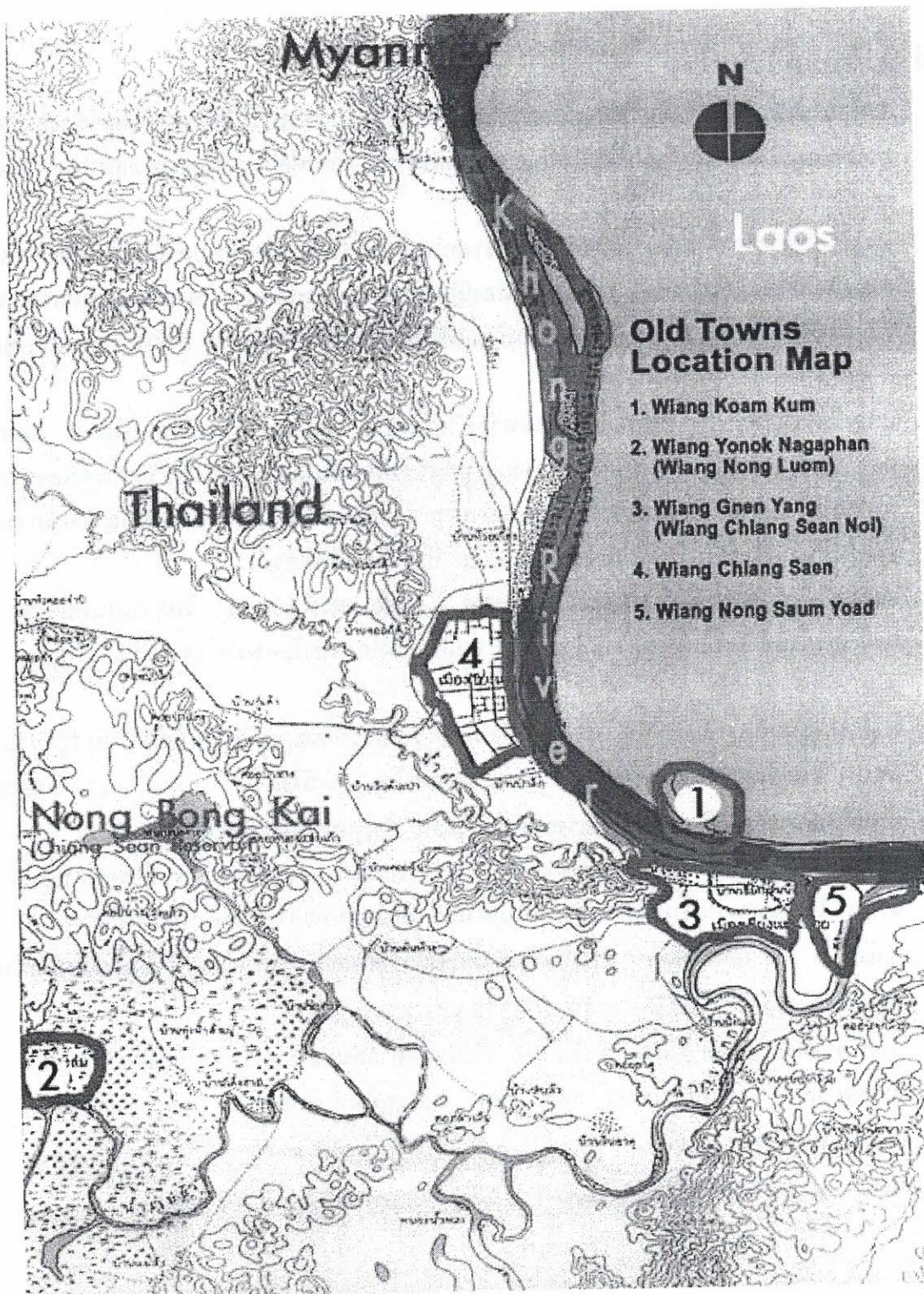
1. ตำนานเมืองสุวรรณโคมคำ
2. ตำนานสิงหนวัตกุมาร (เมืองนาคพันธุสิงหนวัตินครหรือเมืองโยนก) นครโยนกทรุดล่มจมน้ำ คล้ายกับ
3. ประชุมพงศาวดาร 61 พงศาวดารเมืองเงินยางเชียงแสน (เมืองโยนกนครราชธานีไชยบุรี ช้างแสน) เรื่องการฆ่าปลาตะเพียนเผือกตัวเท่าต้นตาลยาว 7 วา ทำให้เวียงโยนกนครยุบจมลงเกิดเป็นหนองน้ำใหญ่
4. ประชุมพงศาวดาร 61 พงศาวดารเมืองเงินยางเชียงแสน เรื่อง ภูมเทวดามาเกิดในโลกมนุษย์เพื่อขอยกพระพุทธศาสนา มาเกิดเป็นกษัตริย์ ชื่อ ละจังกราช ครองเมืองเงินยงหรือเงินยาง (กษัตริย์ยวนขนานนามใหม่ว่า ละจังกราชเอกกษัตริย์ ครองเมืองหริภุญคร) ต่อมาชื่อหริภุญครเงินยางเชียงแสน

ยุคประวัติศาสตร์

พุทธศตวรรษที่ 19 เมืองเก่าเชียงใหม่ถูกสร้างบนเวียงรอยเดิมขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ 19 มีหลักฐานตัวเมืองล้อมรอบด้วยกำแพงก่ออิฐสามด้าน

1. พระเจ้าแสนภู สร้างเมืองเชียงใหม่ จ.ศ. 690 หรือ พ.ศ.1871 (ตามพงศาวดารโยนก)
2. พระเจ้าแสนภู สร้างเมืองเงินยางเชียงแสน จ.ศ. 650 หรือ พ.ศ.1831 (ตามหนังสือประชุมพงศาวดาร ที่ 61)

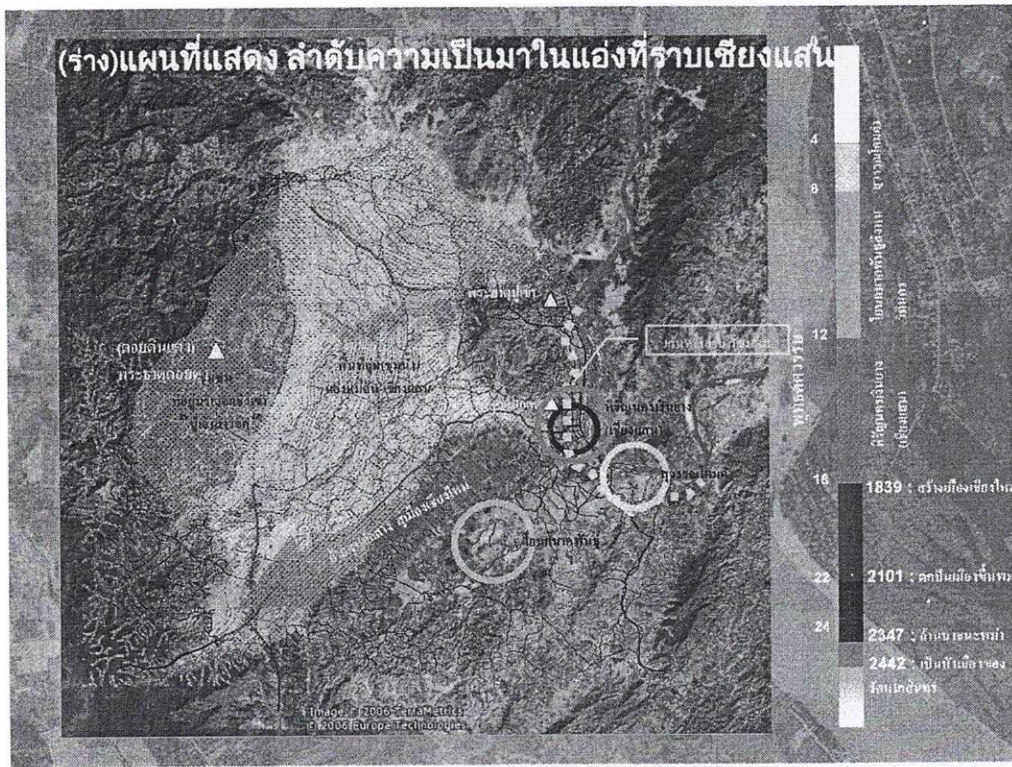
แผนที่ แสดงที่ตั้งของเมืองโบราณ ตามที่ปรากฏในตำนานล้านนาต่างๆ โดยรอบเมือง เชียงแสน

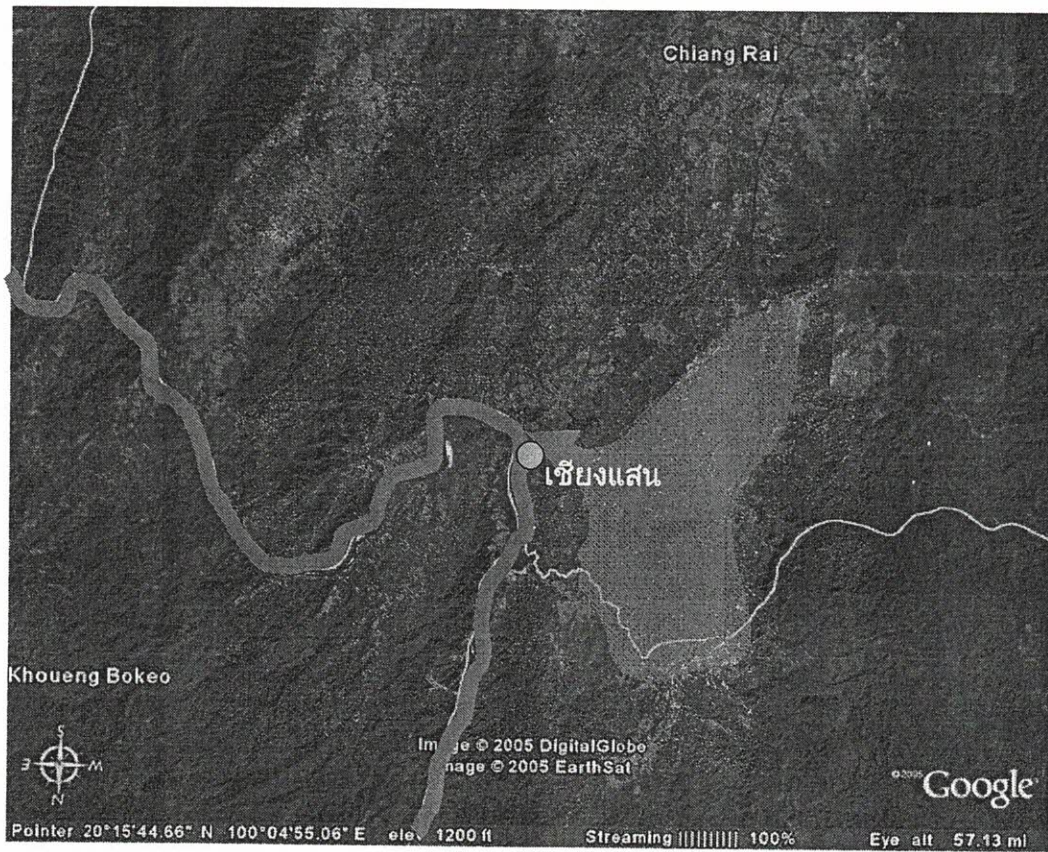
ตำนานบอกอะไรบ้าง

1. สะท้อนให้เห็นถึงความคิดในพุทธศตวรรษที่ 19-20 อธิบายถึงประวัติความเป็นมาของชุมชนของตนเองจากเรื่องเล่าต่างๆมาจัดเป็นกรอบความคิดใหม่ ภายใต้ความเชื่อทางพุทธศาสนา โดยผ่านการเขียนเป็นตำนาน
2. บอกเรื่องราวเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างชนชาติไท ในพื้นที่โดยรอบอาณาจักรโยนกนาคพันธู์ จวบจน อาณาจักรล้านนา ว่ามีการติดต่อปฏิสัมพันธ์กันมาโดยตลอด ตั้งแต่ก่อนพุทธศตวรรษที่ 17 สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการสร้างบ้านแปงเมืองของกลุ่มชนต่างๆ ที่เข้ามาอยู่อาศัยกันอย่างไม่ขาดสาย
3. บอกเรื่องราวเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างเวียงต่างๆ ในช่วงการสร้างบ้านแปงเมือง ก่อนพุทธศตวรรษที่ 19 และ การเป็นศูนย์กลางการปกครองของเชียงแสน ในสมัยล้านนารุ่งเรืองราวพุทธศตวรรษที่ 20-21 ซึ่งเป็นช่วงที่เริ่มเขียนตำนาน สะท้อนให้เห็นวิวัฒนาการภูมิปัญญาในการเลือกชัยภูมิเมือง เพื่อทำนา ความเป็นศิริมงคล และ ป้องกันข้าศึกศัตรู
4. สะท้อนให้เห็นความสำคัญของเมืองเชียงแสน (หิริญนครเงินยาง) ในการเป็นศูนย์กลางการปกครองตั้งแต่เริ่มก่อตั้งราชวงศ์ลาวจักรราช จนถึงสมัยปกครองโดยพม่า (พ.ศ.1181-1805 และ พ.ศ.1830-2347)
5. บอกถึงความเกี่ยวพันระหว่าง ระบบเหมืองฝาย กับการปกครองเวียงโดยใช้การนับ จำนวนที่นา อันเป็นลักษณะเฉพาะของการทำนาลุ่มของชนชาติไท และพัฒนาไปเป็นภูมิปัญญาเพื่อใช้ในการปกครองของอาณาจักรล้านนาในเวลาต่อมา ในนาม “กฎหมายมังรายศาสตร์”
6. สะท้อนความคิดในการผสมผสานคติความเชื่อ นับถือผี มาเป็นการนับถือพุทธในอาณาจักรล้านนา โดยเฉพาะในพื้นที่แอ่งเชียงแสนนับเป็นพื้นที่ปฐมบทของการผสมผสานความเชื่อนั้น
7. ป่าไม้ น้ำ ข้าว และพุทธศาสนา เป็นต้นกำเนิดแห่งวัฒนธรรม ไต - ไท ที่เชื่อมโยงคนไทในเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้าด้วยกัน เป็น “วัฒนธรรมร่วมภูมิภาค”
8. บอกถึงร่องรอยของการเกิดภัยธรรมชาติ ที่มีผลต่อการล่มสลายของอาณาจักรต่างๆในอดีต เช่น สุวรรณโคมคำ โยนกนาคพันธู์ ฯลฯ จากการเปลี่ยนทิศทางของแม่น้ำ และการเคลื่อนตัวของแผ่นดินในบริเวณ

นั่นหมายความว่า “ตำนานล้านนา” ต่าง ๆ มีคุณค่าอย่างมหาศาล นับเป็นมรดกชิ้นสำคัญ ของ ล้านนา-เชียงแสน

(ร่าง) แผนที่แสดง ลำดับความเป็นมาในแอ่งที่ราบเชียงแสน

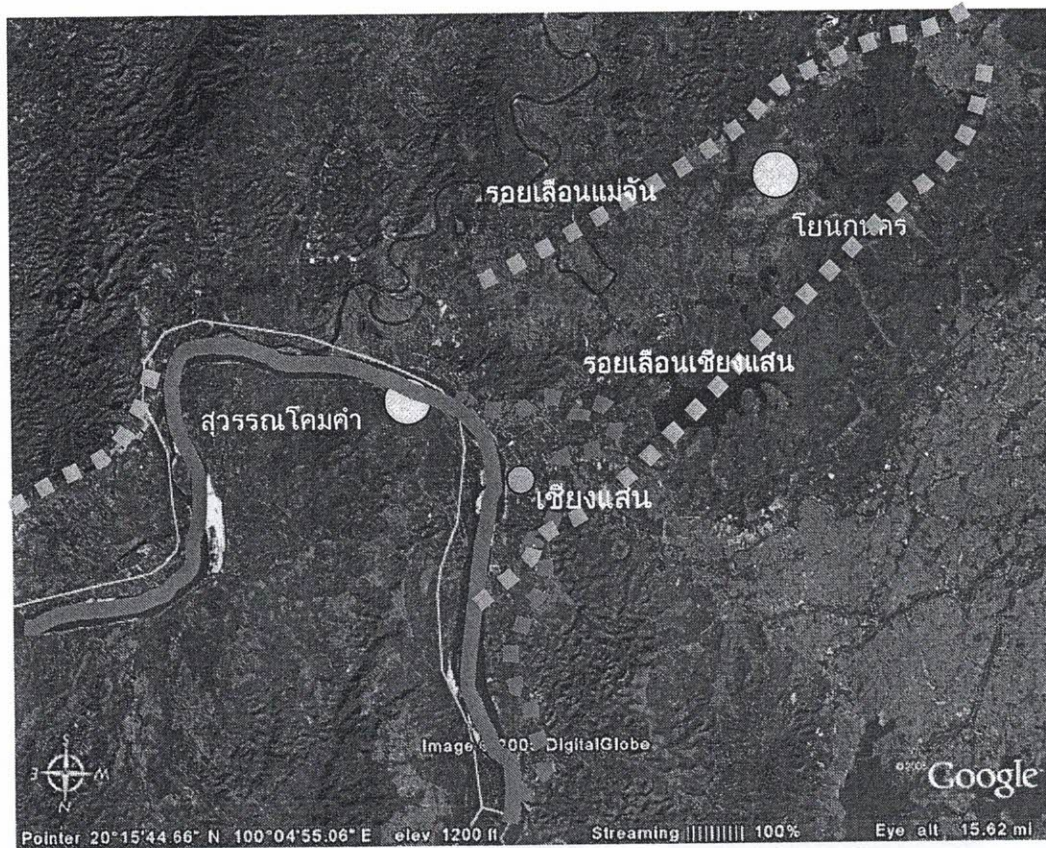

ข้อสันนิษฐาน

แอ่งที่ราบเชียงแสน อดีตกาลก่อน 3,000 ปี เป็นหนองน้ำขนาดใหญ่มาก่อน และกำเนิดแม่น้ำโขงตามตำนานสุวรรณโคมคำ กล่าวถึง พุทธพยากรณ์ว่ามีพญานาค 2 ตัว คู้ยควักลงมาเป็นแม่น้ำโขงและเปิดหนองน้ำแห่งนี้ให้ไหลลงไปตามลำน้ำโขง แล้วจึงเหือดแห้งไปกลายเป็น พื้นที่ราบลุ่ม และเป็นที่ตั้งถิ่นฐานเมืองสำคัญต่างๆต่อไป

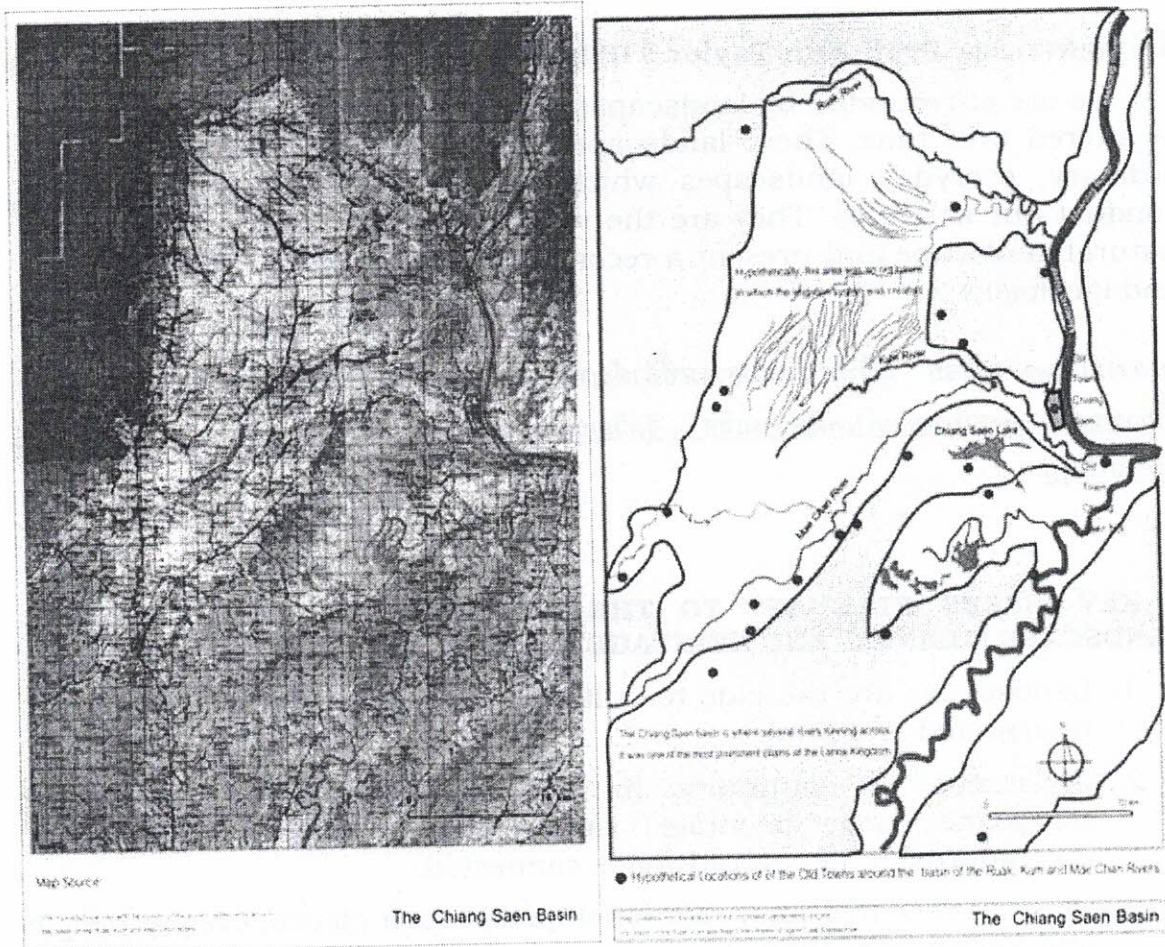

ข้อสันนิษฐาน

การล่มสลายของ นครสุวรรณโคมติ และ โยนกนคร (ช้างแสน) ตามตำนาน น่าจะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทิศทาง ของแม่น้ำโขง และ แผ่นดินไหว

CULTURAL LANDSCAPE: ภูมิทัศน์วัฒนธรรม และกรอบการศึกษา

คำจำกัดความของ “UNESCO”

The term **“Cultural landscape”** embraces a diversity of manifestations of the interaction between humankind and its natural environment

คำจำกัดความของ US NATIONAL PARK SERVICE

A geographic area, including both cultural and natural resources & the wildlife or domestic animals therein, associated with an historic event, activity, or person or that exhibits other cultural or aesthetic values. 4 types recognised

1. Historic site
2. Historic designed landscape
3. Historic vernacular landscape (everyday landscape)

4. Ethnographic (Indigenous) landscape

คำจำกัดความของ **Prof. Ken Taylor** จาก **ICOMOS Australia**

.....We are surrounded by landscapes that people have settled, modified, or altered over time. These landscapes are “**cultural landscapes**”, the ordinary, everyday landscapes which surround us and in which we conduct our activities. They are the result of human intervention in the natural landscape and present a record of human activity, human values and ideologies.....

ในความเห็นของผู้วิจัย ภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่สำคัญทั้งหลายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับ ความหมายในคติความเชื่อ จิตวิญญาณ-ศาสนา (Spiritual - Religious meaning)

6 KEY ISSUES RELEVANT TO THE INTERPRETATION OF CULTURAL LANDSCAPE MEANING AND HERITAGE VALUES

1. Landscapes are the clue to culture: they tell a story which can be interpreted and read.
2. Existence of continuity in the landscape: they present a composite image (montage) rather than a separate dots on a map approach, i.e. everything is connected.
3. They represented inter-relationships between places, events, people and setting over time.
4. Existence of layers of change over time.
5. They are significant reminders of the past: they contain elements that are part of our collective and private memories.
6. They reveal social history and can arouse associative values (related to knowledge of past events, people and places) and interpretative values.

การสร้างบ้านแปงเมืองของชนชาติไท พิจารณาจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์ในพื้นที่ ผ่านคติความเชื่อเกี่ยวกับชัยภูมิเมือง ที่ถูกระบุในตำนานล้านนา

“...สภาพทางภูมิศาสตร์ เป็น สิ่งกำหนดปัจจัยสำคัญที่เป็นปัจจัยพื้นฐานในการตั้งถิ่นฐานของชุมชน .... บริเวณ “ชอกห้วยราวดอย” คือถิ่นที่อยู่อาศัยดั้งเดิมของกลุ่มชนทำเหมืองฝายทดน้ำเข้านา ชุมชน

เกษตรกรรมขนาดเล็กเหล่านี้เป็นรากฐานของการก่อรูป “รัฐ” ที่มีหน่วยการปกครองแบบ “พินนา” แต่ละเวียงหรือ เมือง ประกอบด้วย หลาย “พินนา” และหลายๆเมือง รวมกันเป็นอาณาจักร ....”

1. มีแม่น้ำไหลผ่าน และมีความอุดมสมบูรณ์เพียงพอ

ตำนานสิงหนวัติ “ประเทศหนึ่งมีสภาพอันเพียงเรียงงามมีน้ำใหญ่ น้ำสาม น้ำน้อยมากมาย ก็บ่พอใกล้แหล่งแม่น้ำชนที (โขง) เท่าใด คือว่า แม่น้ำห้วยน้อยอันจักสร้างไร่แตงนาดีนักแล ....”

2. มีที่ราบเพื่อการตั้งบ้านเรือนและการทำนา

“มีสภาพอันเพียงเรียงงาม” หมายถึง ที่ลุ่มและที่ราบ (เพียง) อันงดงามสมบูรณ์ ปลูกข้าวได้ปริมาณมาก

3. มีภูเขา เนื่องจากคุ้นเคยกับลักษณะภูมิประเทศในล้านนาเป็นภูเขาสลับซับซ้อนและ

หุบเขา การสร้างราชธานี เริ่มได้รับอิทธิพลมาจากลัทธิพนมหรือลัทธิเจ้าภูเขาของเขมร คือการสร้างเมืองรอบภูเขาเล็ก ๆ.....และมีความเชื่อว่าภูเขาที่เป็นเทือกเขาสูงใหญ่ ควรตั้งอยู่ที่ทิศตะวันตกของเมืองจึงเป็นมงคล

(บดินทร์ กินาวงศ์, ปริญญา ภายสิทธิ์, เตือนใจ ไชยศิลป์, ปิ่นนริศ จันทิมา, พัชรินทร์ ชัยอินคำ, สมบัติ วิทยาคม, สืบศักดิ์ พรหมแย้มและวิภาวดี สิงขรวัดน์, ประวัติศาสตร์เมืองเชียงราย-เชียงใหม่, 2546, สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดเชียงราย, เชียงราย)

การศึกษาที่บ่งชี้ถึง ความสัมพันธ์ของระบบเหมืองฝายและการจัดการน้ำ ต่อ การสร้างอาณาจักรล้านนา น้ำ และ วัฒนธรรมไท ที่หล่อหลอมสัมพันธ์กับ ธรรมชาติ และระบบนิเวศน์

“Meng” (the embryonic form of state) with its local king called “ZhaoMeng”. A Dai proverb goes like this, “A Meng consists of one thousand canals.” This indicates that a Meng covers an area in which there are many irrigation canals.

Zhaopianling, the supreme ruler of Xishuangbanna, and all the ZhaoMenges paid much attention to the management of irrigation works, and the irrigation system was well developed here.

Therefore it is safe to say that irrigation was not only the economic but also the political foundation on which the early state was founded.

The irrigation system originating from rice-cultivation played an important part in the transition from a clan community to a village community and in the formation of a state.

(Lishi, Gao. *On the Dai's Traditional Irrigation System and Environmental Protection in Xishuangbanna*. 1999, Yunnan Nationality Press, People Republic of China.)

น้ำกับวัฒนธรรมชาวไต ที่สัมพันธ์กับระบบนิเวศน์สภาพแวดล้อม

The Dai nationality is among the earliest rice-growing nationalities. Their typical culture and art, especially their religious beliefs, worship and festivals are closely related to water. Without water, there would be no rice agriculture. Water resources heavily rely on a balanced ecosystem from which the typical Dai "LONG Forest" culture originated.

ความสำคัญของ ป่าไม้ต่อระบบนิเวศน์และเหมืองฝาย

The LONG Forest is the foundation of the Dais' irrigation undertakings in Xishuangbanna , and is in fact a special culture which reveals to a certain extent the harmonious relationship between man and nature. The **seven** important functions of the LONG Forest :

- A traditional nature reserve,*
- An inexhaustible green reservoir,*
- A treasure house of plants,*
- A good natural air conditioner,*
- A paradise of the natural enemies of destructive insects,*
- A natural defense against wind and fire,*
- A key link in the Dais' agricultural ecosystem.*

(Lishi, Gao. *On the Dai's Traditional Irrigation System and Environmental Protection in Xishuangbanna*. 1999, Yunnan Nationality Press, People Republic of China.)

คติ ความเชื่อ ในการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ ของชาวล้านนา

- ❖ คติความเชื่อ ในการสืบสานพระพุทธศาสนา ในพื้นที่บริเวณนี้ไปอีก 5,000 ปี ที่ปรากฏอยู่ในตำนาน

พระบรมธาตุพระพุทธเจ้า : สัญลักษณ์แห่งพุทธศาสนา

มีการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์เป็นหลักหรือศูนย์กลางของเมืองแต่ก่อนครั้งพุทธศตวรรษที่ 12-13 แต่ มิได้เน้นให้เห็นเป็นสำคัญไม่ ในราวพุทธศตวรรษที่ 16-17 พระมหาธาตุเจดีย์ขนาดใหญ่ก็มักจะพบ นอกเมืองออกไปในท่าเล ที่เป็นแหล่งเพื่อการจาริกแสวงบุญมากกว่า เพราะเป็นบริเวณที่ทุกคนจาก ทั่วทุกสารทิศมาราบไหว้บูชากันได้เป็นอย่างดี

เหตุที่บ้านเมืองในเขตแคว้นล้านนาทางเหนือไม่นิยมสร้างพระบรมธาตุเจดีย์เป็นประธานภายใน เมืองนั้น ดูเหมือนมีเหตุผลอยู่ 2 ประการคือ

ประการที่ 1 คงเนื่องมาจากการให้ความสำคัญแก่บริเวณที่สูงเช่น ภูเขาที่สามารถสร้างความโดดเด่น ในเรื่องภูมิทัศน์ได้เป็นอย่างดี

ประการที่ 2 สะท้อนให้เห็นความหลากหลายของผู้คนในเรื่องชาติพันธุ์ ที่ยังไม่มี ความกลมกลืนกันดี ถ้าหากสร้างศาสนสถานไว้ภายในเมืองหรือนครใหญ่ ๆ แล้ว เป็นเรื่องยากที่จะป้องกันรักษาความ ปลอดภัยไว้ได้ ในเวลาที่มีงานเทศกาลกราบไหว้พระบรมธาตุกัน

ในความเห็นของข้าพเจ้าเอง ข้าพเจ้าไม่เชื่อในเรื่องราวการลี้ภัยและการเข้ามาแทนที่ของชน ชาตินั้นชาตินี้ เช่น จากมอญมาเป็นขอม และในที่สุดกลายเป็นไทย กลับคิดว่าดินแดนประเทศไทยก็ เช่นเดียวกันกับพม่าและกัมพูชา คือมีอารยธรรมที่มีพัฒนาการมาตั้งแต่สมัยยุคต้นประวัติศาสตร์ คือ ราวพุทธศตวรรษที่ 11-12 ลงมาเลยที่เดียว เป็นอารยธรรมทางพุทธศาสนาที่มีการสืบเนื่องมาจนถึง ปัจจุบันก็ว่าได้ แก่นแท้ของอารยธรรมทางพุทธศาสนาดังกล่าวนี้อีกคือ **พระบรมธาตุ เพราะเป็นสิ่งที่มีความหมายและดำรงอยู่สืบมาทุกยุคทุกสมัย**

นับว่าพระบรมธาตุสำคัญแต่ละเมืองนั้น มีความหมายในเรื่องบูรณาการวัฒนธรรมและ การเมืองของรัฐเป็นอย่างมาก เพราะทำให้ คนแต่ละเมืองที่อยู่ในเขตแคว้นเดียวกันมีความสัมพันธ์ กันไปมาหาสู่กัน และมีความสมบูรณ์ในเรื่องของศาสนาและระบบความเชื่อ เพราะมีแหล่งศาสนสถาน สำคัญพร้อมมูล ไม่จำเป็นต้องเดินทางไปยังที่อื่น ๆ ในทำนองตรงข้ามก็ยังคงดึงดูดผู้คนจากถิ่นอื่น รัฐอื่น หรือแคว้นอื่นทั้งใกล้เคียงและห่างไกล ให้เดินทางมาจาริกแสวงบุญด้วย

ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม, ความหมายพระบรมธาตุในอารยธรรมสยามประเทศ, พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพฯ, เมือง โบราณ, 2546

การผสมผสานความเชื่อดั้งเดิมของคนไทยเข้ากับพุทธศาสนา

สังคมวัฒนธรรมชนชาติไทย ที่สะท้อนจากตำนานสร้างโลกของคนไทย

1. การผสมผสานความเชื่อดั้งเดิมของคนไทยเข้ากับพุทธศาสนา
2. วัฒนธรรมข้าวในฐานะที่เป็นวัฒนธรรมร่วมของชนชาติไทย
3. ความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยกับคนชาติพันธุ์อื่น ๆ

ถ้าจะมองในเชิงการสังสันท์ทางวัฒนธรรมระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมและวัฒนธรรมใหม่ที่รับมาจากภายนอก ซึ่งโดยปกติวัฒนธรรมที่รับมาจากภายนอกมักถูกปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับความเชื่อดั้งเดิม แต่ในกรณีนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าด้วยเหตุที่ความเชื่อดั้งเดิมของคนไทยก่อนรับพุทธศาสนาเชื่อว่าคนไทยเป็นลูกแกนลูกฟ้า และในทางพุทธศาสนาซึ่งถือว่าเป็นวัฒนธรรมที่รับเข้ามาใหม่ก็มีเรื่องพรหมหรือเทวดาลงมาจากสวรรค์มากินวันดินหอมแล้วเป็นบรรพบุรุษของมนุษย์สืบมา เป็นความคิดที่ไม่ขัดแย้งกับความเชื่อดั้งเดิมของคนไทย และต้องนับว่าสอดคล้องกับความเชื่อดั้งเดิมของคนไทยเป็นอย่างดีจึงเกิดการผสมผสานความเชื่อของสองวัฒนธรรมได้อย่างสนิทสนม

ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า ตำนานสร้างโลกเป็นหลักฐาน และข้อมูลอันหนึ่งที่สะท้อนความเก่าแก่ทางวัฒนธรรมของชนชาติไทยที่มีระบบความคิดความเชื่อเกี่ยวกับโลกและมนุษย์ที่มีมาก่อนแล้ว ก่อนรับพุทธศาสนาและเมื่อรับพุทธศาสนาแล้วก็มีการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมผสมผสานความเชื่อดั้งเดิมของคนไทยเข้ากับพุทธศาสนา....

....เห็นได้ชัดในกรณีของระบบความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย ที่เป็นการผสมผสานระหว่าง ผี พุทธ และพราหมณ์... ....เป็นการ “ยกระดับ” ศีดั้งเดิมของคนไทยให้กลายเป็น พุทธ.... ทำนองเดียวกันกับที่นิทานพื้นบ้านของคนไทยแถบล้านนา และอีสานถูกเรียบเรียงขึ้นในรูปของนิทานชาดก เช่น สุวรรณสังชาดก.... เพื่อทำให้นิทานพื้นบ้านหรือวัฒนธรรมพื้นบ้าน (The Little Tradition) เป็นที่ “รับรอง” โดยวัฒนธรรมหลวง (The Great Tradition)

(ศิราพร ณ ถลาง, *ชนชาติไทยในนิทาน: แลลอดแวนคติชนและวรรณกรรมพื้นบ้าน*, พิมพ์ครั้งแรก, กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์ มติชน, 2545)

จากแนวคิดทางพระพุทธศาสนา และหลักฐานที่เป็นตำนานสามเรื่อง คือสุวรรณโคตมคำ สิงหนวัติ และลวจักราช (กับตำนานเบ็ดเตล็ด เช่น ตำนานพระธาตุดอยตุง) อาจสร้างคำอธิบายได้ว่า เป็นเรื่องที่ต้องการยกย่องกษัตริย์ในราชวงศ์ของพญามังราย (ซึ่งสืบสายมาจากลวจักราช)ว่า... เป็นนอภกษัตริย์ที่นับถือพระพุทธศาสนา จึงเป็นธรรมทายาทหรือหน่อพุทธางกูร อันถือได้ว่าเป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากพระพุทธองค์ ซึ่งตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนาถือว่ามีความสำคัญมากกว่าการสืบสายโลหิต

...เรื่องเช่นนี้ชี้ให้เห็นอีกอย่างหนึ่งถึง *การผสมผสานความเชื่อท้องถิ่น* เกี่ยวกับผีบรรพบุรุษราชวงศ์มังราย ที่มีอยู่ก่อน เมื่อนำพุทธศาสนาเข้ามาจึงไม่อาจนำคติเกี่ยวกับกษัตริย์วงศ์พระมหาสมมติ มาลบความเชื่อเรื่องนี้ไปได้ จึงมีการปรับเรื่องโดยให้ผีบรรพบุรุษนับถือพระพุทธศาสนาเสียก่อน เมื่อตายไปแล้วขึ้นสวรรค์แล้วจึงได้เป็นกษัตริย์ลงมาครองแผ่นดินโดยธรรม...

(มานิต วัลลิโภดม, ศรีสักดิ์ วัลลิโภดม, พิเศษ เจียจันทร์พงษ์, พระเจ้าพรหม: วีรบุรุษในตำนานของ โยนกล้านา, 2545, สำนักพิมพ์มติชน, กรุงเทพฯ)

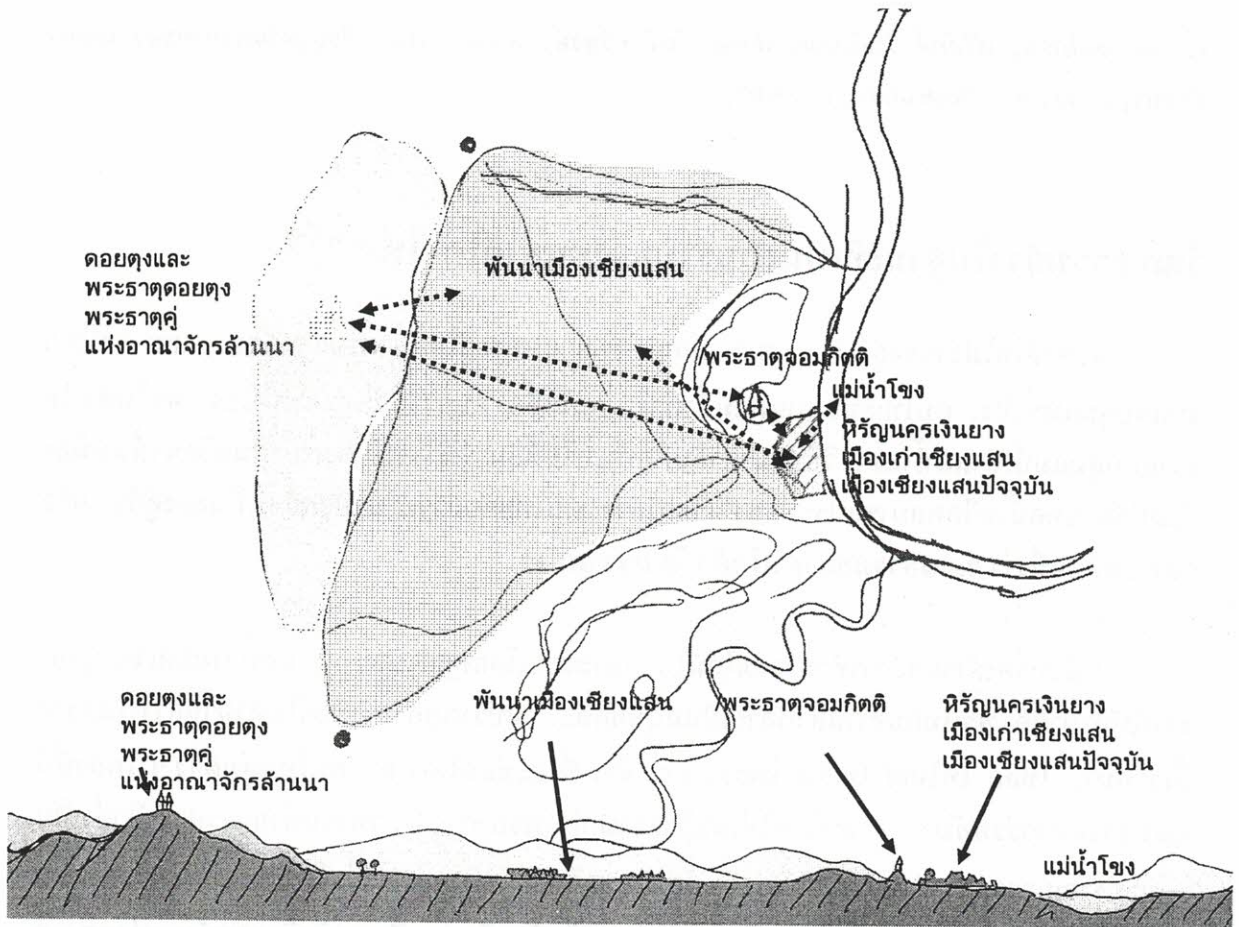
วัฒนธรรมข้าวในฐานะที่เป็นส่วนร่วมของชนชาติไต-ไท

ชนชาติไทไม่ว่าจะอยู่ที่ประเทศใด มักจะตั้งหลักแหล่งอยู่ใกล้น้ำเพื่อปลูกข้าว... เช่น คนไทยวนแถบลุ่มแม่น้ำปิง, คนไทเขินแถบลุ่มแม่น้ำเขิน, คนไทลื้อ-คนลาวแถบลุ่มแม่น้ำโขง, คนไทดำ ไทขาวแถบลุ่มแม่น้ำดำแม่น้ำแดง วิธีทำมาหากินคือทำนาในที่ลุ่ม ไม่ว่าจะป็นนาน้ำฝนหรือนาบน้ำเหมือง (โดยใช้ฝายทดน้ำหรือคลองชลประทาน) เรียกได้ว่า คนไทยกับการทำนาปลูกข้าวเป็นของคู่กัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า *วัฒนธรรมของคนไทคือวัฒนธรรมข้าว*

แม้ว่าเรื่องข้าวและการทำนามจะมีได้มีในตำนานสร้างโลกทุกสำนวน แต่ความคิดเรื่องปุ่-ย่าสอนให้ทำนาก็ดี พรหมกินข้าวแล้วกลายเป็นมนุษย์ก็ดี.... มีปรากฏกระจายอยู่ในตำนานสร้างโลกของทั้งล้านนา, ไทลื้อ ไทใหญ่ ไทเขิน ไทขาว ลาว จ้วง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าคนไทกลุ่มต่างๆ เหล่านี้มี *วัฒนธรรมข้าวร่วมกัน*.... สะท้อนให้เห็นถึงความเก่าแก่ของการทำมาหากินด้วยการปลูกข้าวซึ่งเป็นแก่นของวัฒนธรรมชนชาติไท... ลิเนาสกี นักมานุษยวิทยาผู้หนึ่งกล่าวไว้ว่า “ตำนานเป็นที่มาของแบบแผนทางพฤติกรรมให้กับคนในสังคม” *ตำนานสร้างโลกในส่วนที่พาดพิงถึงการทำนาปลูกข้าวก็เท่ากับ “บทบัญญัติ” ว่าด้วยประเพณีการทำนาปลูกข้าวของคนไท* หรือ ถือเป็นตำนานที่อธิบายว่า เหตุใดคนไทต้องมีอาชีพปลูกข้าว

(ศิริพร ณ ถลาง, *ชนชาติไทในนิทาน: แลลอดแวนคติชนและวรรณกรรมพื้นบ้าน*, พิมพ์ครั้งแรก, กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์ มติชน, 2545)

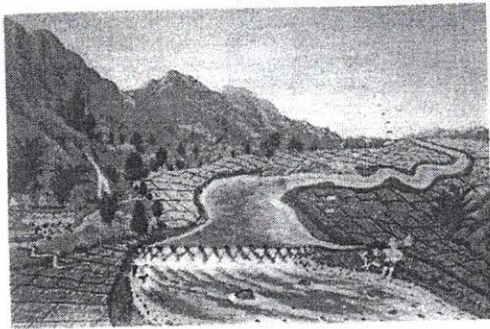
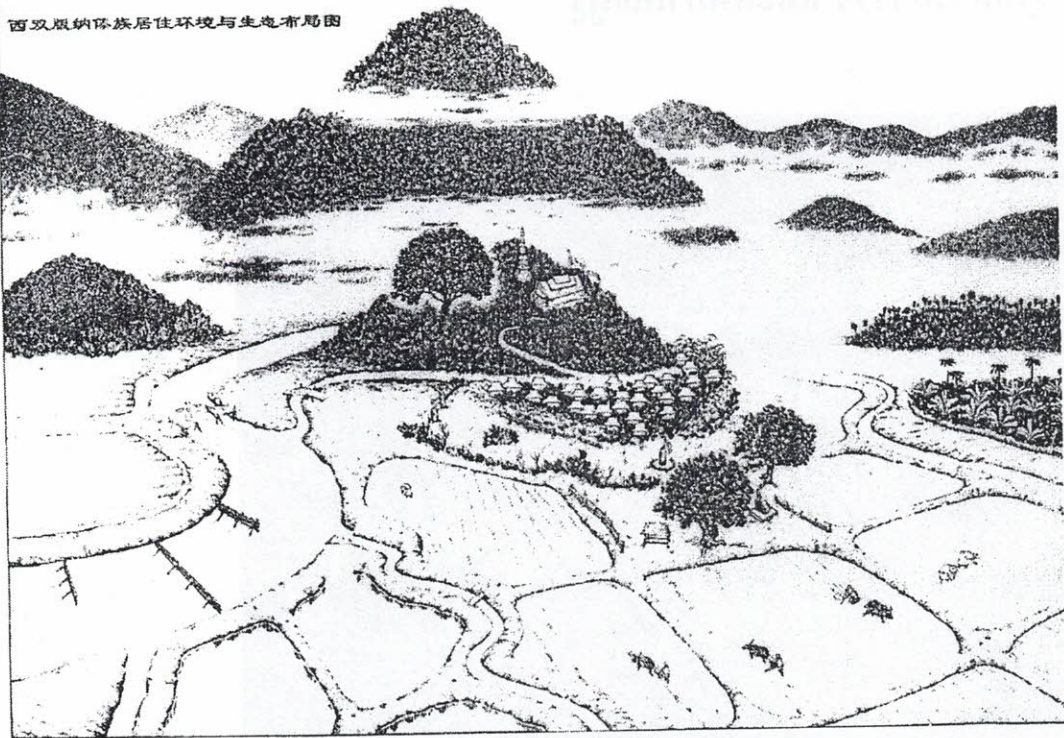
ตำนานและนิทานล้านนาส่วนใหญ่ ถูกเขียนขึ้นเพื่อสร้าง ศรัทธา และ กลวิธีการสืบสาน พุทธศาสนา อย่างแยบยล โดยการหลอมรวมพุทธศาสนาเข้ากับความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษและวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ ของชาวไต นับเป็นการสร้างเสริมความแข็งแกร่งในการรวมตัวเป็นอาณาจักรล้านนาในเวลาต่อมา

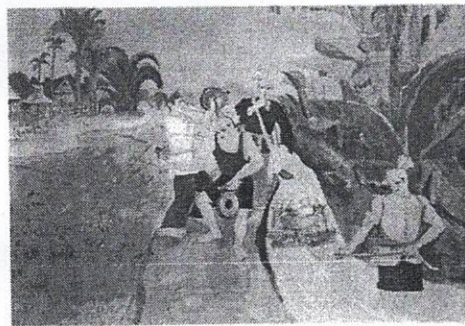
ภาพลายเส้น แสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบภูมิทัศน์วัฒนธรรมในพื้นที่แอ่งเชียงแสนตามโลกทัศน์ของคนล้านนาในตำนาน

ลักษณะภูมิทัศน์สภาพแวดล้อม ของกลุ่มหมู่บ้านชาวไตในสิบสองปันนา

西双版纳傣族居住环境与生态布局图

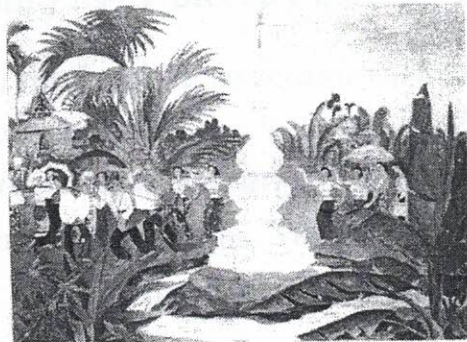
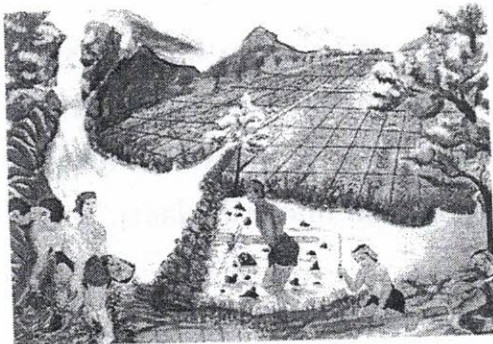

西双版纳的木楼——傣族村寨 (摄影家)—— 翁龙景 摄影

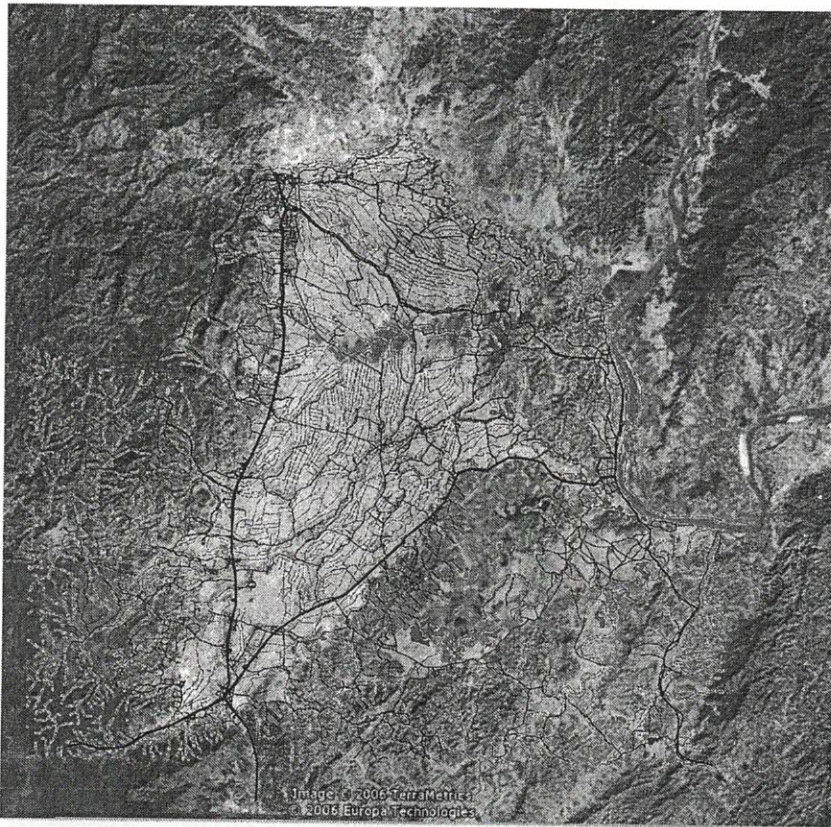
傣族晾晒“五格”淘米筛的检验工具——竹蔑

傣族农民女画家 (翁津曼金先) 摄影

“歌”曼舞团佛塔，庆祝泼水节沟涌水

องค์ประกอบภูมิทัศน์วัฒนธรรมในพื้นที่แอ่งเชียงแสนที่ปรากฏร่องรอย ตาม ตำนาน จากการสำรวจ และสัมภาษณ์ผู้รู้

4. ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของเชียงแสนที่กำลังจะถูกลืม

“Re-Interpretation The Significance of Cultural Landscape in associated with The Old Town Chiang Saen”

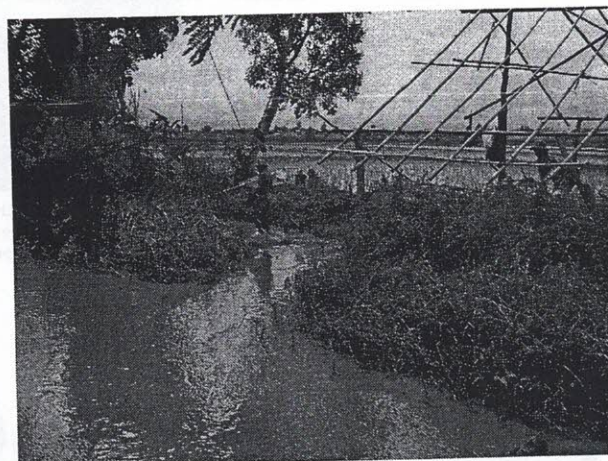
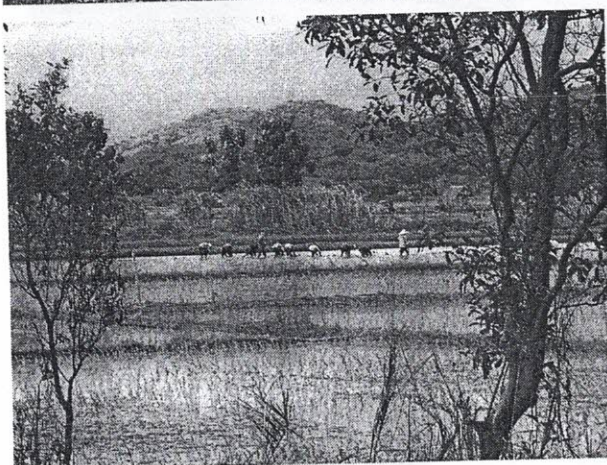
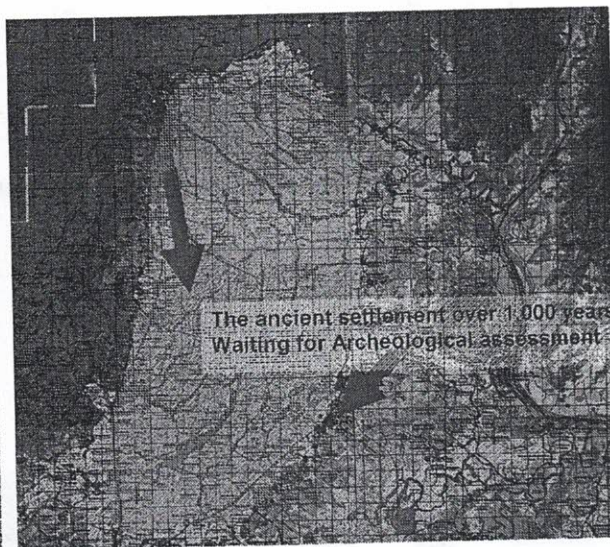
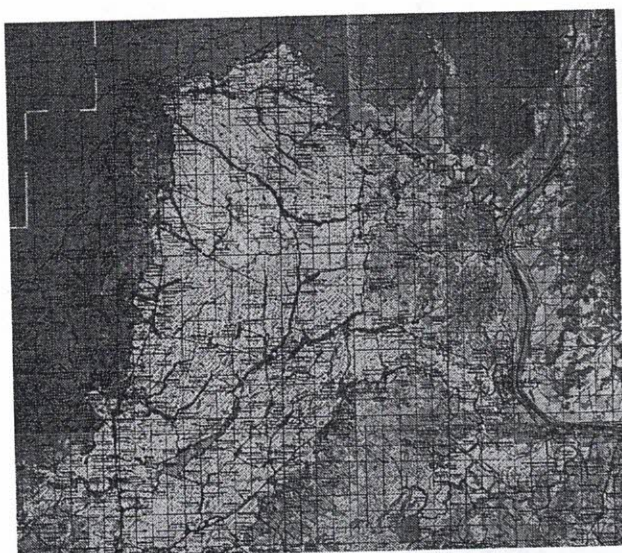
การสื่อความหมายใหม่ ไม่ใช่การค้นพบ เพื่อนำไปตีความ หรือแปลความ ที่นำไปสู่การสงวนรักษา (Preservation) แต่การสื่อความหมายใหม่นี้ เป็นแนวทางสำคัญในการที่จะช่วยอนุรักษ์พัฒนามรดกวัฒนธรรม ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นสำนึกของคนในสังคมให้เกิด แนวคิดการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ที่ “สมดุล” และคง “คุณค่า” ของมรดกทางวัฒนธรรมที่กำลังจะถูกลืมให้ เป็นประโยชน์อย่าง “สมดุล” ต่อธรรมชาติ สังคมและวิถีชีวิตปัจจุบัน

สื่อความหมายใหม่ เพื่อนำไปสู่ การหลอมรวมทางความคิด ความเข้าใจ (**Fusion of Thought**) และคุณค่า ความสำคัญของ ภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับเมืองเชียงใหม่

สื่อความหมายใหม่ ให้เห็นถึง **“คุณค่าทางจิตวิญญาณ” (Spiritual Value)** ที่แฝงอยู่ในภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับเมืองเชียงใหม่

สื่อความหมายใหม่ ให้เห็นถึง **“สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม” (Cultural Environment)** อันเป็นแนวทางการรักษาสมดุทาง ธรรมชาติ และ ความเข้าใจในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ที่สัมพันธ์และสอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรม ของชาวล้านนาในอดีต

ร่องรอยของระบบเหมืองฝายในแอ่งเชียงใหม่

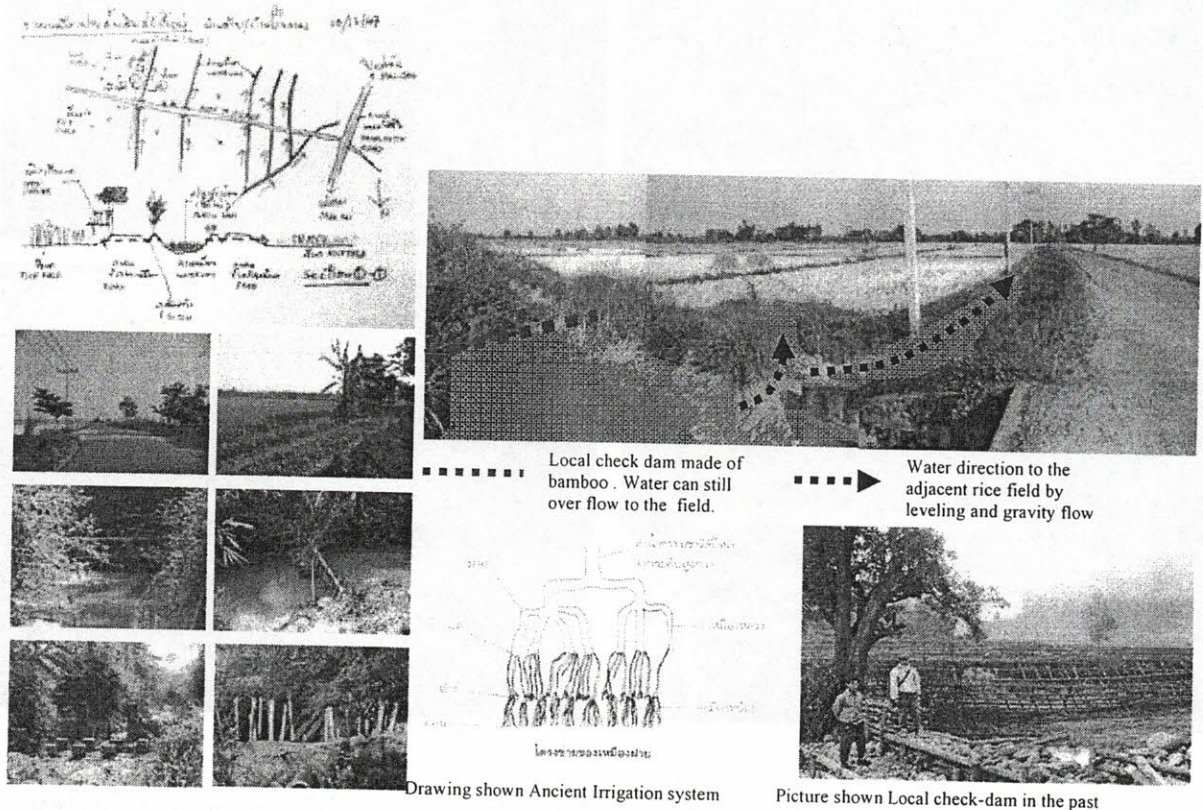
หมายเหตุ: ชลประทานจังหวัดเชียงราย ยืนยันว่า ไม่เคยมีชาวบ้านมาขอให้ กรมฯ ขุดลำเหมืองใหม่ แต่อย่างใด เพียงแต่ขอให้ช่วยขุดลอกลำเหมืองที่มีอยู่ดั้งเดิม และซ่อมแซมฝายเดิมที่กันแม่น้ำคำแม่

จน เท่านั้น ตั้งแต่เริ่มมีกรมชลประทานมา สันนิษฐานว่า น่าจะเป็นแนวเหมืองฝายดั้งเดิม อย่างน้อย น่าจะมีความเก่าแก่ย้อนไปกว่า 100 ปี ทั้งนี้ตรงกับคำบอกเล่าของชาวบ้านในบริเวณ จำเป็นจะต้อง สอบค้นให้ชัดเจนต่อไป

ความสำคัญ: พันนาดั้งเดิม คู่ เมืองเก่าเชียงใหม่ ปฐมเมืองหลวงของอาณาจักร ล้านนา

สันนิษฐานว่าเป็น โครงข่ายระบบเหมืองฝายดั้งเดิม มาตั้งแต่สมัยโบราณ อาจเก่าไปถึง สมัยลพบุรีที่ยังคงร่องรอยไว้ให้เห็นเป็นหลักฐาน ในฐานะพันนาดั้งเดิมเพียงแห่งเดียวที่อยู่คู่กับ เมืองเก่าเชียงใหม่ ปฐมเมืองหลวงสำคัญของอาณาจักรล้านนา สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นของ บรรพบุรุษชาวไทยโบราณ ที่นำเอาหลักการแบ่งปันน้ำ เรียกเป็นหน่วย “พันนา” พัฒนาไปสู่รูปแบบ การปกครองที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของชนชาติไท สามารถยกระดับเป็น เมือง และ อาณาจักรล้านนา ได้ในที่สุด

“นาและข้าว” เป็นส่วนสำคัญของ ระบบสนับสนุนการดำรงอยู่ของชีวิต ที่เรียกว่า สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมในพื้นที่แอ่งเชียงใหม่ที่มีมาแต่เดิม

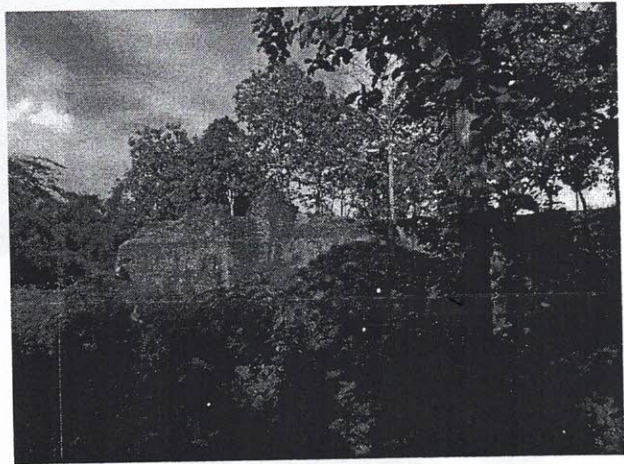
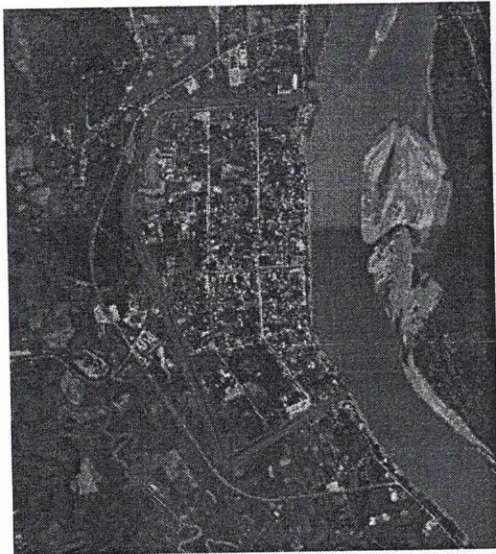
เมืองเก่าเชียงแสน

ความสำคัญ : ปฐมเมืองหลวงของอาณาจักรล้านนา และเวียงร้อยเดิมสมัยหริภุญนครเงินยาง

เป็นเมืองโบราณขนาดใหญ่ ที่มีหลักฐานยืนยันย้อนกลับไปจนถึงสมัยลพบุรี ก่อตั้งเมืองหริภุญนครเงินยาง ในราวพุทธศตวรรษที่ 17 ที่เปรียบเสมือนปฐมเมืองหลวงเริ่มแรกของอาณาจักรล้านนา ถือเป็นศูนย์กลางอาณาจักรของชาติไตที่มี “วัฒนธรรมร่วม” ในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์มานานนับพันปี และมีความสำคัญในฐานะเมืองหน้าด่านเพื่อการป้องกันข้าศึกจากตอนเหนือและเมืองท่านานาชาติเพื่อการค้าขาย มีกลุ่มซากโบราณสถานอีกมากมาย ที่รอการขุดค้นเพื่อการค้นคว้าเรื่องราวในอดีต และ นำมาใช้เป็นประโยชน์ต่อปัจจุบันได้

เป็นเมืองที่มีคนอยู่อาศัยอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 500 กว่า ปี ก่อนจะร้างไปถึงสองครั้ง นับตั้งแต่สมัยกำเนิดเมืองหริภุญนครเงินยาง ในปีพ.ศ. 1181 จนถึงสมัยพญากาวิละขับไล่พม่าออกจากเมืองได้สำเร็จ ในปี พ.ศ. 2347

ปัจจุบันเป็นเมืองโบราณสถาน ที่มีศักยภาพในการเป็นเมืองมรดกที่มีชีวิต (Living Heritage) ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ที่มีผู้คนอาศัยอยู่ ตั้งแต่สมัย ร.5 ราวปี พ.ศ. 2420 ตามคำทำนายที่ระบุไว้ใน พื้นเมืองเชียงแสน ที่ควรค่าแก่การฟื้นฟู

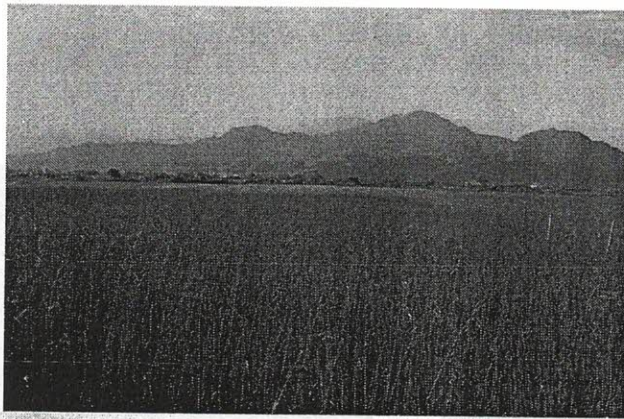
ดอยตุง และ พระธาตุดอยตุง

ความสำคัญ : ศูนย์รวมศรัทธา พุทธศาสนาภาคเหนือและสมเด็จพระย่า แม่ฟ้าหลวง

พระธาตุดอยตุง เป็น พระธาตุ “คู” แห่งเดียวที่ถูกสร้างขึ้นบนยอดดอยตุงที่สูงที่สุดในบริเวณแอ่งเชียงใหม่ เพื่อให้เป็นนัยสำคัญ เป็นอนุสรณ์สัญลักษณ์เริ่มแรกของพระพุทธศาสนาที่ได้ลงหลักปักฐาน ณ พื้นที่แอ่งเชียงใหม่ เมื่อกว่า 1,000 ปีก่อนในสมัยของลาวจักรราช บรรพบุรุษของพญามังราย โดยการนำเข้ามาของกษัตริย์แห่งอาณาจักรทวารวดี

เป็นสัญลักษณ์ของการปฏิสังขรณ์และผสมผสานพุทธศาสนาเข้ากับคติความเชื่อดั้งเดิมของชนพื้นเมืองเดิมได้อย่างสมดุล โดยมีตำนานสิงหนวัติที่เขียนขึ้น เพื่อส่งเสริมราชวงศ์ลาวจักรราช ผู้ก่อตั้งเมืองหิรัญนครเงินยางและเป็นต้นบรรพบุรุษของราชวงศ์มังราย ให้เกิดความชอบธรรมในการขึ้นครองราชย์สถาปนาอาณาจักรล้านนา โดยมี “กฎหมายมังรายศาสตร์” ที่พัฒนามาจากการบริหารการจัดการน้ำ ที่เรียกว่า ระบบปันนา เป็นคู่มือการปกครอง ให้เกิดความยั่งยืน

ดอยตุง เป็น สัญลักษณ์แทน สมเด็จพระย่า แม่ฟ้าหลวง เป็นศูนย์รวมที่แสดงถึงความศรัทธาของประชาชนในภาคเหนือ ในปัจจุบัน

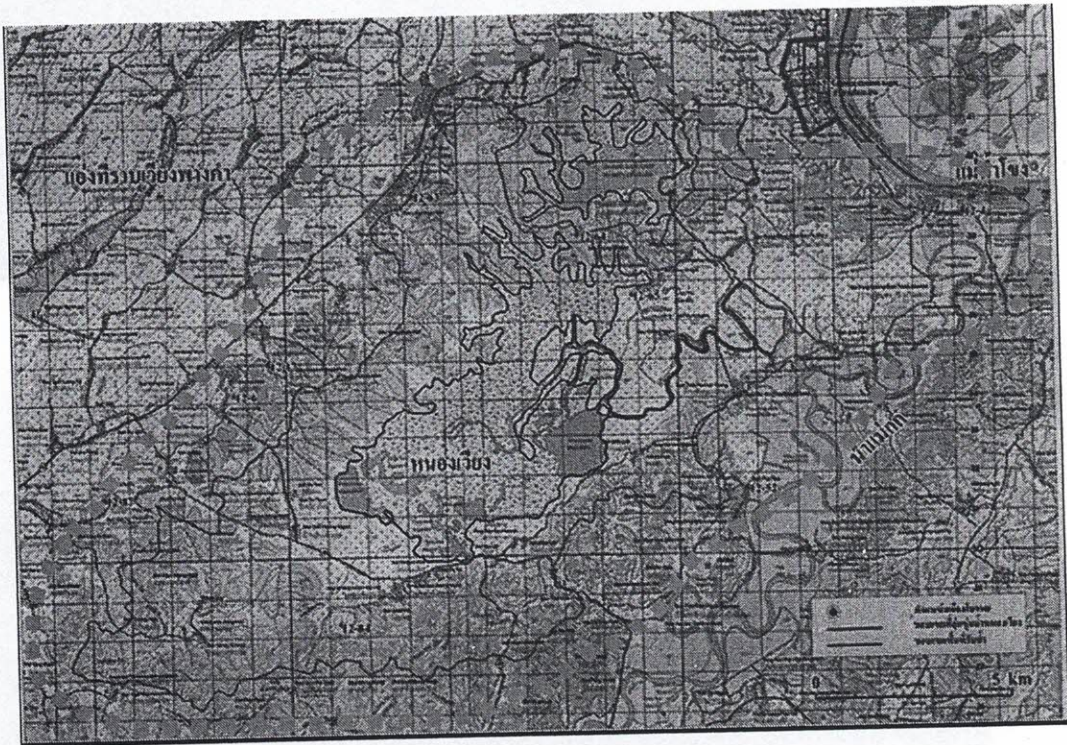
พระธาตุดอยตุง จังหวัดเชียงราย เป็นปูชนียสถานอันศักดิ์สิทธิ์ของล้านนา

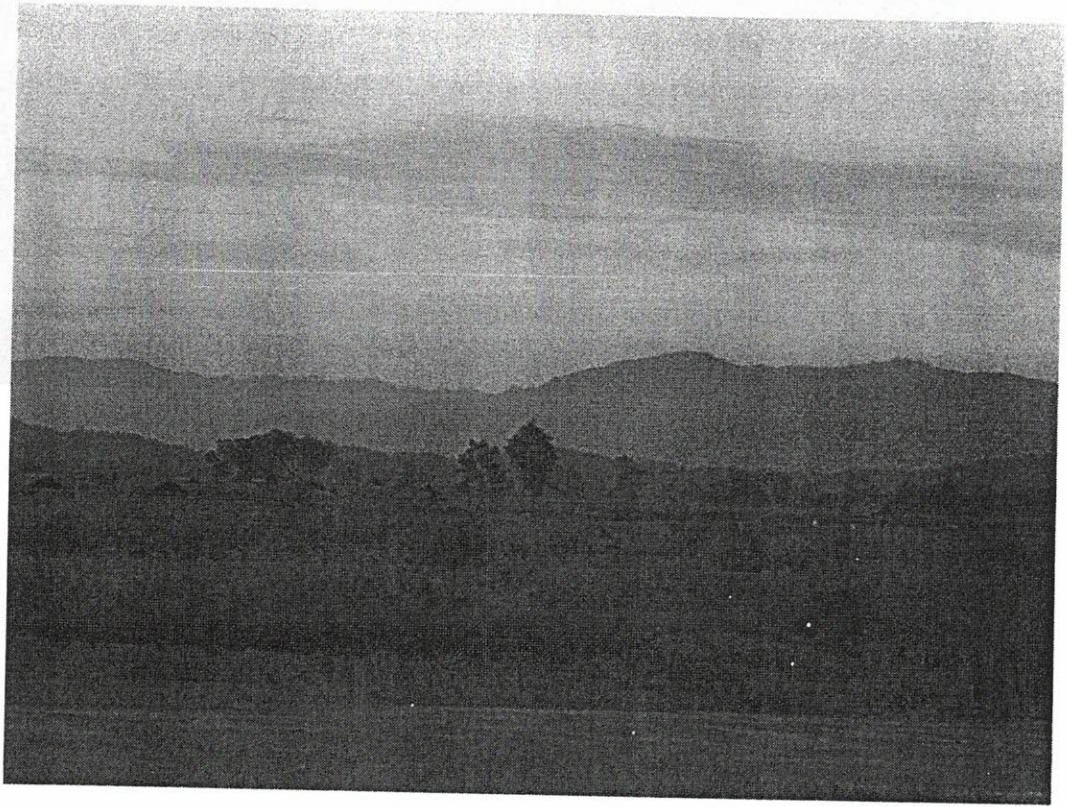

พื้นที่หนองล่อม และ ทะเลสาบเชียงแสน

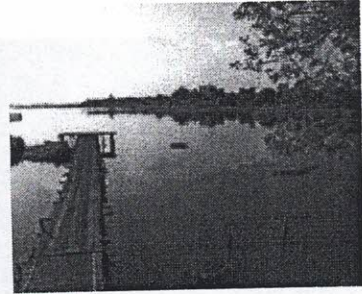
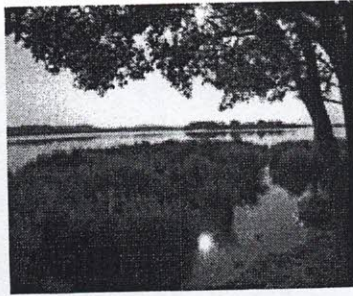
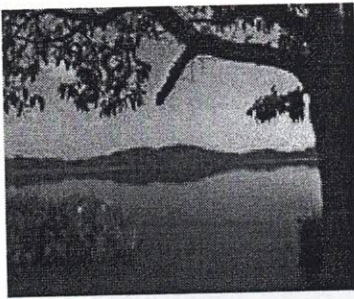
ความสำคัญ : เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ ที่ซ้อนทับกันอยู่อย่างมี “คุณค่า”

สันนิษฐานว่าเป็นที่ตั้งของเมืองโยนกนาคพันธุ์ ตามตำนาน สิงหนวัติที่มีความเก่าแก่ ย้อนไปถึงพุทธศตวรรษที่ 7-8 ที่ยังมีกลิ่นอายของจิตวิญญาณความเชื่อตามเรื่องราวตำนานในอดีต ที่มีความผูกพันกับ “นาค” สัญลักษณ์ของความเชื่อท้องถิ่นและการยอมรับระหว่างคนท้องถิ่นเก่าแก่กับเจ้าชายสิงหนวัติผู้เข้ามาอยู่ใหม่ แสดงให้เห็นถึงการผสมผสานระหว่างชนชาติที่ก่อให้เกิดพัฒนาการที่เป็นแบบฉบับเฉพาะของชาวแคว้นโยนกในอดีตที่มีความผูกพันกับ “น้ำ” ที่ก่อให้เกิดวัฒนธรรมร่วมในพื้นที่ภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ และเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญในระดับภูมิภาค เอเชียอาคเนย์มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง ที่มีแนวโน้มจะมีความสำคัญมากขึ้นในระดับโลก หากมีการอนุรักษ์และการจัดการที่ดี

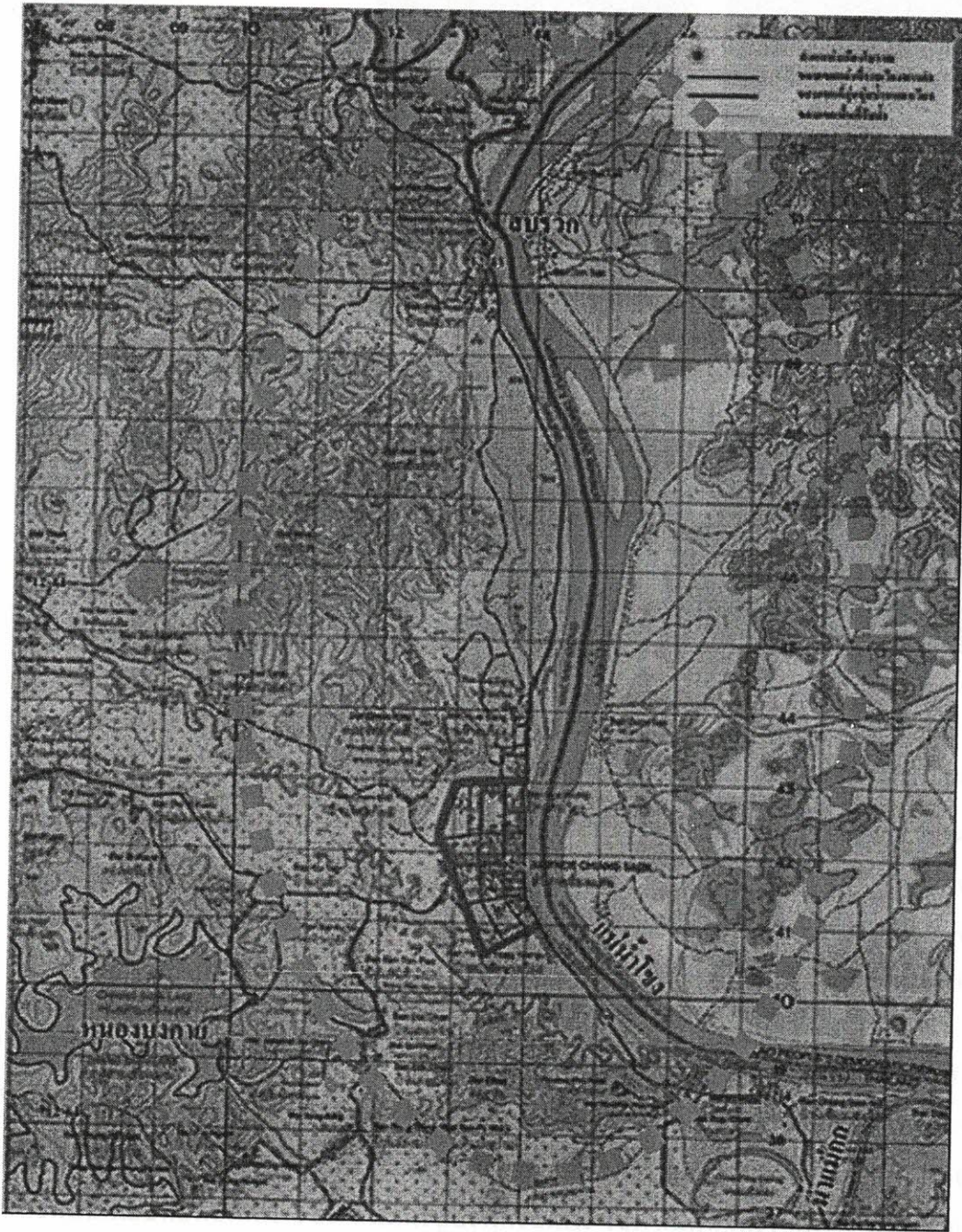
French-Upper Mekong Sub-region Academic Cooperation Centre

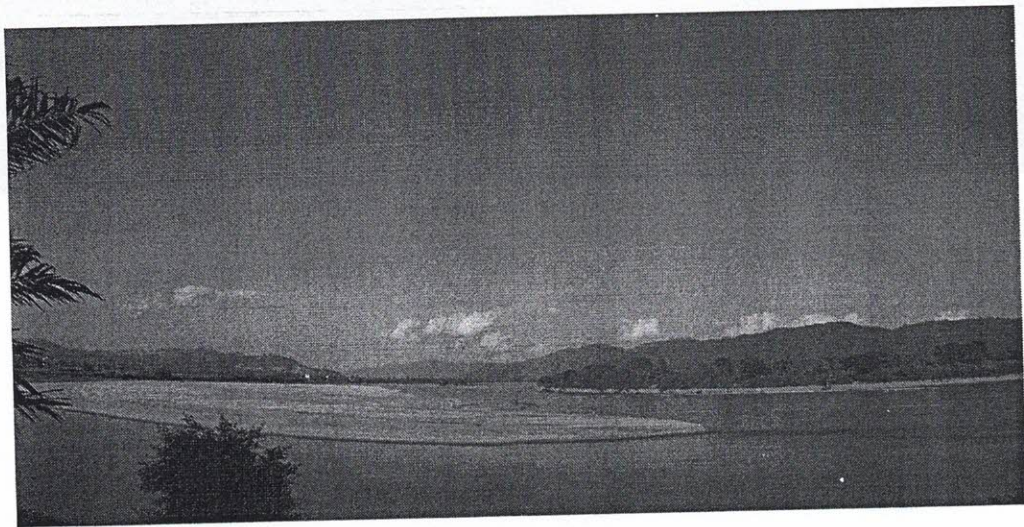

แม่น้ำโขง และ พื้นที่ริมฝั่งบริเวณเชียงแสน-สบรวก

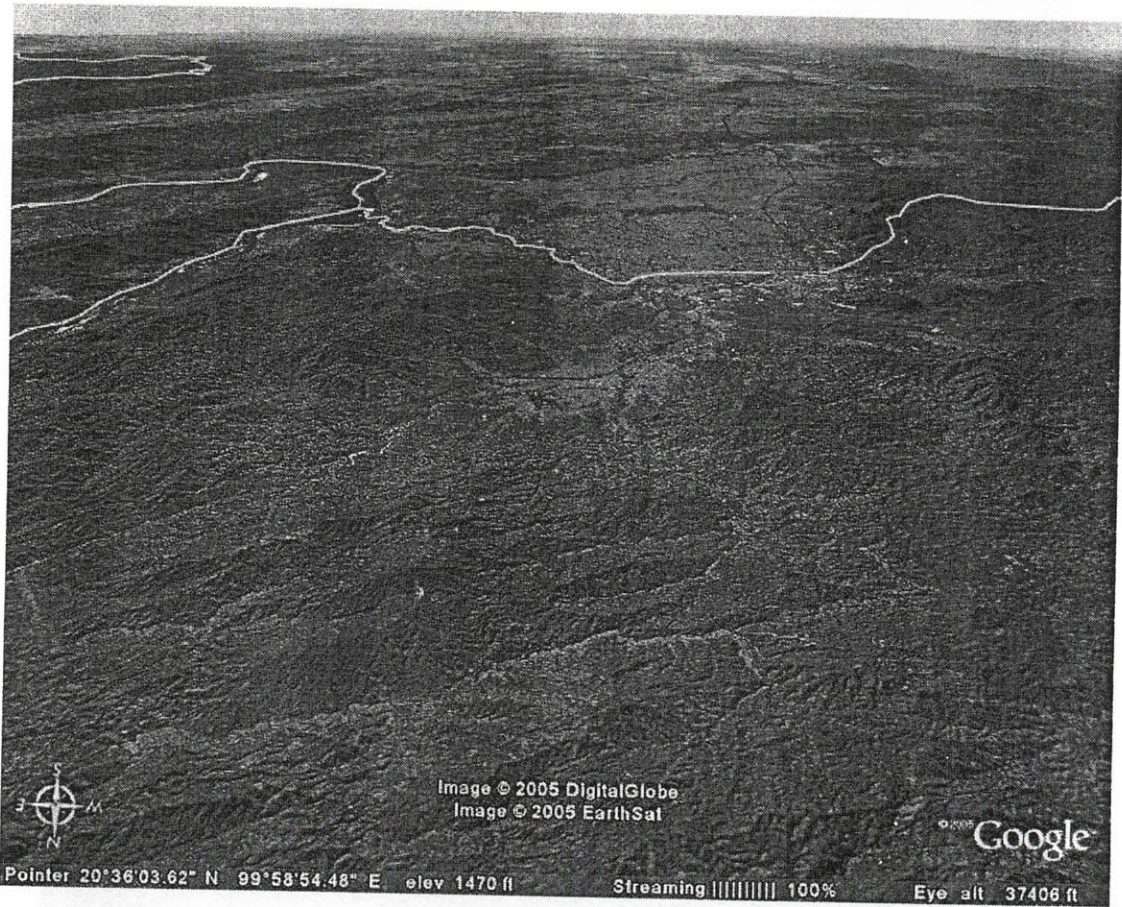
ความสำคัญ : เป็นต้นกำเนิด วิถีชีวิตวัฒนธรรมของผู้คนในลุ่มแม่น้ำโขง อันเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรม

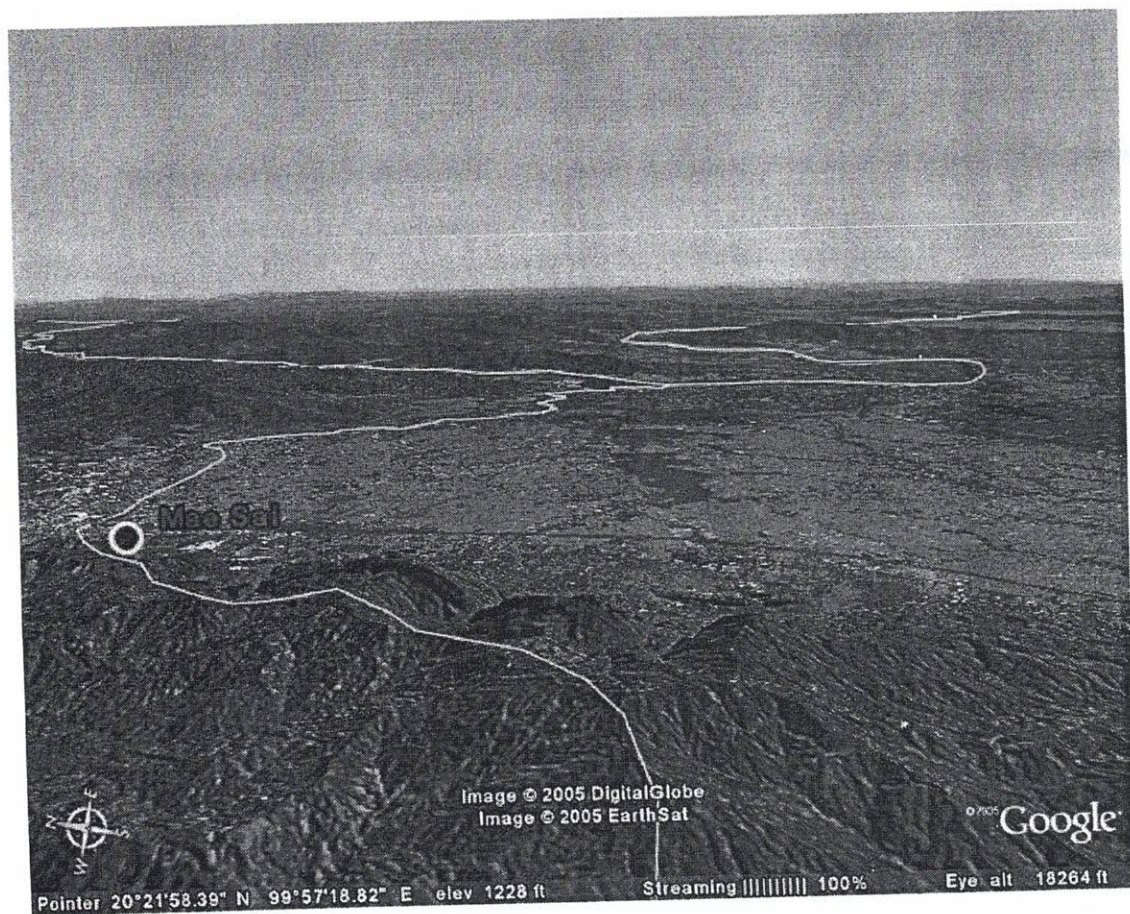
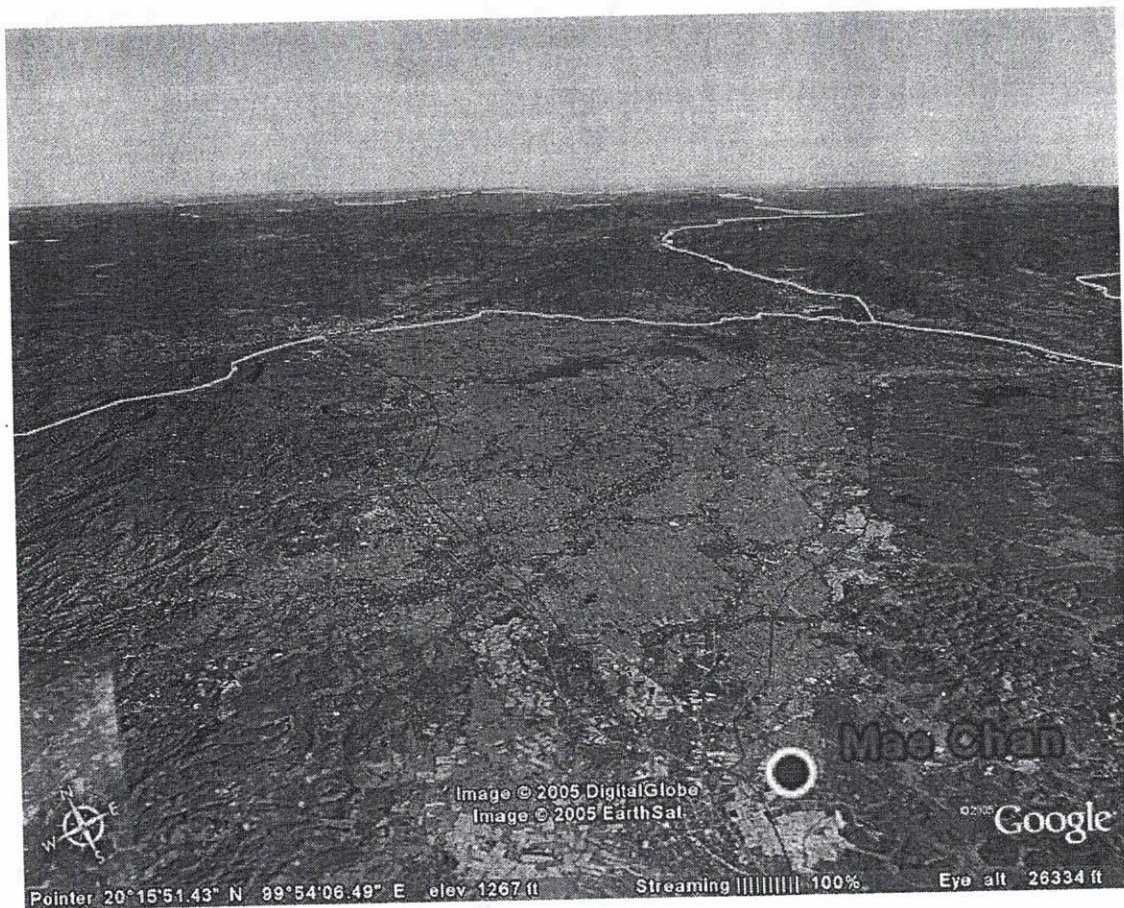
มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง ตามตำนานสุวรรณโคมคำ กล่าวถึง ในอดีตกาลมีพญานาค สองตัว คู้ยควักดินเป็นทางลงมาจากตอนเหนือลงมาจนกลายเป็นแม่น้ำโขง และทำทำนบกั้นแม่น้ำ กลายเป็นแก่งห้วยฝี่ เป็นต้นสะท้อนให้เห็น โลกทัศน์ของคนโบราณที่อธิบายถึงกำเนิดของแม่น้ำ ผูกพันกับคติความเชื่อสิ่งเหนือธรรมชาติ ที่ควรค่าแก่การรักษาไว้ อันเป็นการสนับสนุน ระบบสนับสนุนการดำรงอยู่ของชีวิต ให้เกิดสมดุล และถือ เป็นต้นกำเนิดของ วัฒนธรรมที่เกิดจาก “น้ำ” และ “นาค” อันเป็นลักษณะเฉพาะของ ชนชาติไต ที่มีวิถีการดำเนินชีวิตผูกพันอยู่กับ แม่น้ำโขง จนอาจเรียกได้เป็น อารยธรรมลุ่มแม่น้ำโขง มีเมืองที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขง เป็นเอกลักษณ์ที่สืบต่อกันมาอย่างยาวนาน

ภาพพื้นที่แอ่งที่ราบเชียงแสน ในมุมต่าง ๆ พิจารณาจากลักษณะภูมิประเทศ

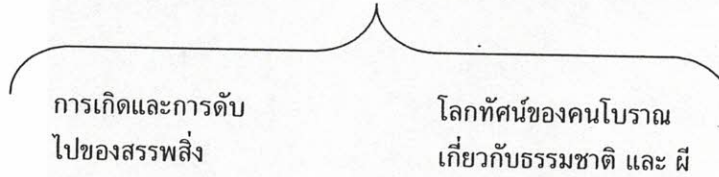

เราเรียนรู้อะไรจากภูมิทัศน์วัฒนธรรมในอดีตบ้าง
ประโยชน์ต่อการอนุรักษ์อย่างไร ต่อปัจจุบัน ?

และนำมาใช้ให้เป็น

ความศรัทธา (คุณค่าจิตวิญญาณร่วม – **collective spiritual value**)

ตำนาน, นิทาน เขียนขึ้นจากเค้าโครงเหตุการณ์จริงเพื่อผสมผสาน

แก่นของพุทธศาสนา + ความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณ = พุทธวัฒนธรรม
Buddhism **Spirit** เอกลักษณ์ของชาวไต-ไท-ไทย
ที่สืบเนื่องมาจนทุกวันนี้
Buddhism-Culture:
Tai Identity

พุทธวัฒนธรรม + ศรัทธา = หล่อหลอมให้เกิดการสร้างบ้านแปงเมือง
เป็นอาณาจักร เป็น “รัฐ”

แอ่งที่ราบเชียงแสน ตามพุทธพยากรณ์ในตำนาน = พื้นที่ ศักดิ์สิทธิ์ เพื่อทำนุบำรุง
พุทธศาสนา 5,000 ปี

สิ่งที่ควรดำเนินการนำมาใช้ให้เกิดการอนุรักษ์ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของแอ่ง
เชียงแสน

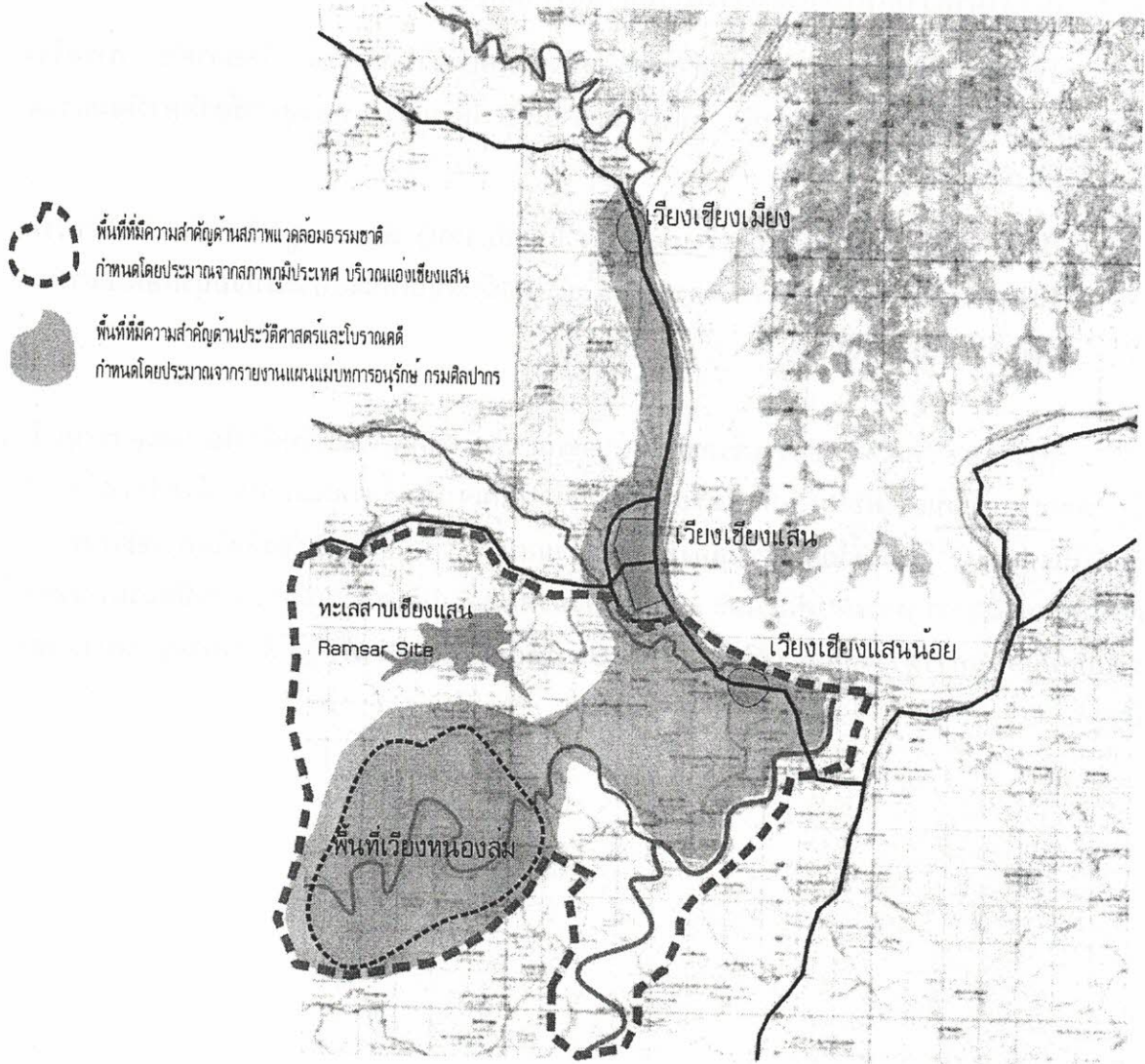
- ปลุกฝังให้เกิดความศรัทธา รู้รักสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม ท้องถิ่นให้มากขึ้น :
การรื้อฟื้นประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นเกี่ยวกับตำนาน นิทานให้มากขึ้น (โดยเฉพาะในเรื่อง
ข่าวกับพระพุทธรักษา/ประเพณีเกี่ยวกับพระธาตุต่างๆ) เท่ากับได้รับการยอมรับ และการมีส่วนร่วม
ของประชาชนในพื้นที่

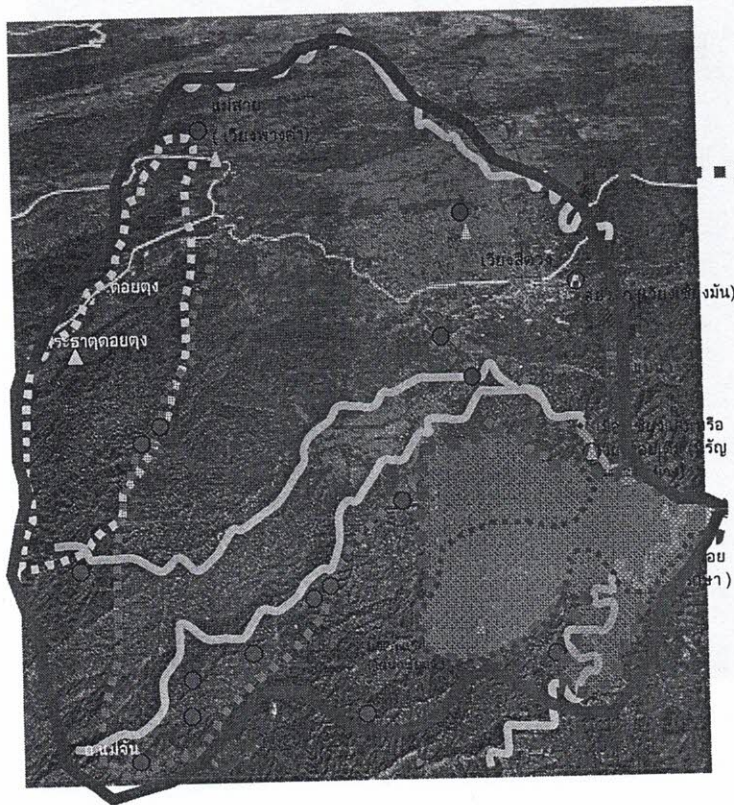
- กำหนดบริเวณพื้นที่แอ่งเชียงแสน (**Zoning**) ให้เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางวัฒนธรรม หรือเป็น “เขตพื้นที่พิเศษด้านวัฒนธรรม” โดยให้มีผลประโยชน์ตกอยู่กับท้องถิ่น มากกว่า เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ รองรับการค้าขายแต่เพียงอย่างเดียว
- สนับสนุนการใช้ประโยชน์ “เศรษฐกิจพิเศษด้านวัฒนธรรม” เพื่อท้องถิ่นให้มากขึ้น ภายใต้แนวคิด เศรษฐกิจพอเพียง และใช้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มาร่วมสนับสนุน
- ให้ความรู้ความเข้าใจและสร้างความศรัทธาให้ต่อเนื่อง โดยต้องมีเจ้าภาพร่วม
- กำหนดมาตรการ การลงทุนด้านเศรษฐกิจพิเศษเพื่อวัฒนธรรม โดยอาศัย การสร้าง แรงจูงใจทางการลดภาษี และ หักรายได้บางส่วนเข้า กองทุนเพื่อรักษาวัฒนธรรม ท้องถิ่น
- “รัฐ” (ในที่นี้หมายรวมถึง รัฐบาลกลาง และท้องถิ่น) ต้องเป็นผู้ริเริ่ม และเป็นเจ้าภาพ ในการดำเนินการ โดยการตั้งกองทุน เพื่อนำไปสนับสนุนเป็นงบประมาณอนุรักษ์พัฒนาด้าน วัฒนธรรมในท้องถิ่น

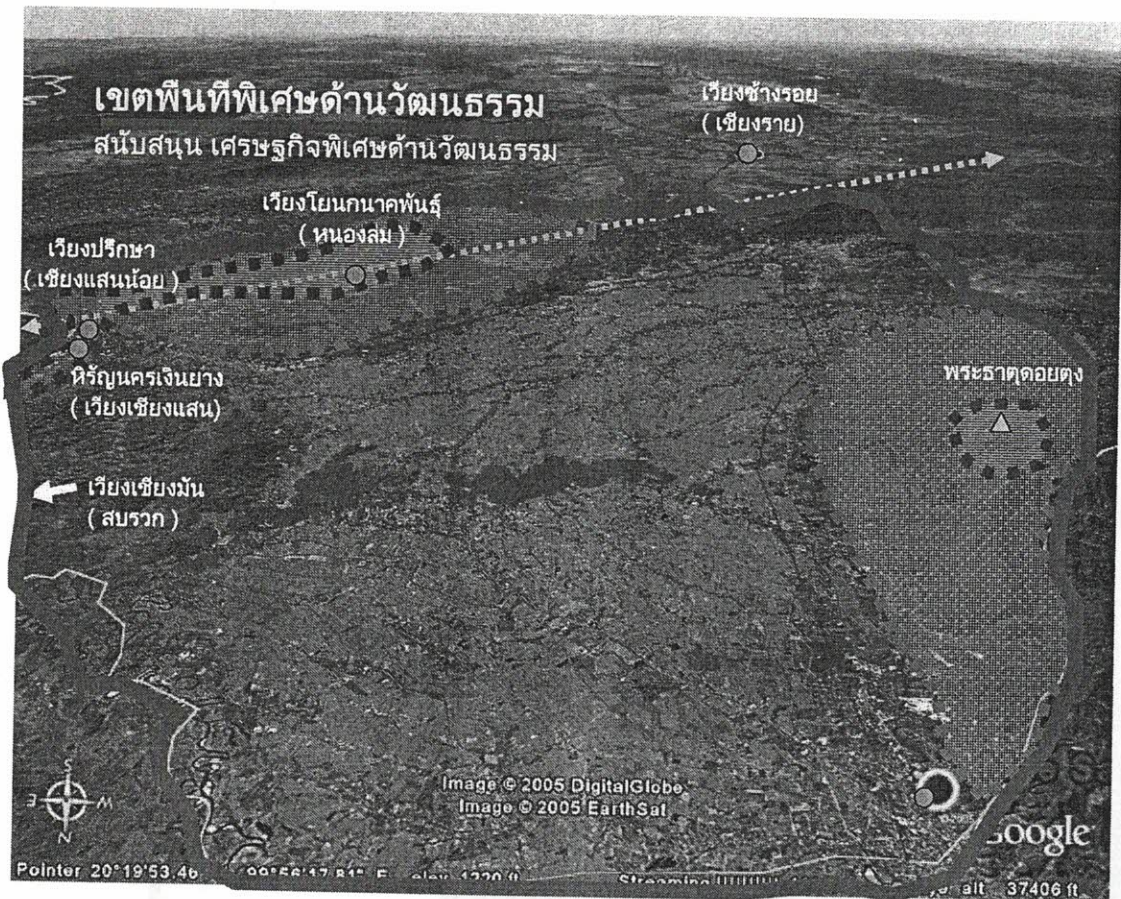
การรักษา “คุณค่า” ของร่องรอยภูมิทัศน์วัฒนธรรมซึ่งเป็นมรดกที่จับต้องได้ และถูกระบุแล้ว ว่า เป็นมรดกวัฒนธรรมของพื้นที่แอ่งเชียงแสน จึงมีความจำเป็นต้องดำเนินการอย่างรีบด่วนในการ จัดทำในรูปของ “แผนที่วัฒนธรรมแอ่งที่ราบเชียงแสน” เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการอธิบาย สื่อ ความหมายเรื่องราว ความสำคัญ และ คุณค่า ของมรดกและภูมิทัศน์วัฒนธรรม ที่เป็นส่วนหนึ่งของ ระบบสนับสนุนการดำรงอยู่ของชีวิต (**Life Support System**) ให้ดำรงคงอยู่ อย่างสมดุล ปัจจุบัน

พื้นที่ ที่มีความสำคัญด้านสภาพแวดล้อมธรรมชาติและประวัติศาสตร์ โบราณคดี

เขตพื้นที่พิเศษด้านวัฒนธรรม สนับสนุนเศรษฐกิจพิเศษด้านวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะในภาพรวม

▪ จัดทำแนวคิด เพื่อนำไปสู่การจัดทำ “แผนที่วัฒนธรรม เพื่อการอนุรักษ์มรดก และภูมิทัศน์วัฒนธรรมสำคัญ ที่สัมพันธ์กับเมืองเก่าเชียงแสน” เพื่อสื่อความหมายออกไป โดยมีแนวทางปฏิบัติ และมาตรการต่างๆ เพื่อสนับสนุน

1. พันทนาและระบบเหมืองฝายของเมืองเชียงแสน

แนวคิด : ให้ความสำคัญกับการผลิต “ข้าว” ในพื้นที่ โดยการสนับสนุนของท้องถิ่นและจังหวัด เพื่อนำไปสู่ การฟื้นฟูประเพณีในรอบปีเกี่ยวกับ ข้าว ที่สัมพันธ์กับ ความเชื่อพุทธและผี ให้เป็นงานประเพณีระดับจังหวัด รวมทั้งสนับสนุนให้ชาวบ้าน ฟื้นฟูเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในหมู่บ้าน และใช้มาตรการการยกเว้นภาษี มาช่วยสนับสนุน เพื่อเน้นให้เห็นความสำคัญของ ข้าว อันจะนำไปสู่ การรักษา พันทนา และระบบเหมืองฝายเดิมของเชียงแสน รวมถึงจะต้องให้ความสำคัญกับระบบการจัดการน้ำและระบบเหมืองฝาย โดยคนในท้องถิ่นเอง และมีรัฐ เป็นผู้สนับสนุนอยู่ห่าง ๆ

2. พระธาตุดอยตุง และดอยตุง รวมถึงพระธาตุอื่น ๆ ในบริเวณ

แนวคิด : สื่อความหมายให้เห็นถึง ความสำคัญของ “พระธาตุ” ในความเชื่อของพุทธศาสนา และความหมายสำคัญของพระธาตุดอยตุง อันเปรียบเสมือนพระธาตุคู่อาณาจักรล้านนา เพื่อสร้าง

“ศรัทธา” ให้ขยายวงกว้างออกไป อันจะเป็นการช่วยรักษา มรดกทางวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องด้วยอีก ทางหนึ่ง รวมถึงการสืบสานประเพณีไหว้สามแม่ฟ้าหลวงในแบบท้องถิ่น ณ ดอยตุง ให้เป็นประจำทุกปี

3. พื้นที่เวียงหนองล่องและทะเลสาบเชียงแสน

แนวคิด : ควรมีการสำรวจทางโบราณคดีในพื้นที่เพื่อกำหนดเขตพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ และ กำหนดเขตพื้นที่ชุ่มน้ำ ให้ชัดเจน มีพื้นที่ส่วนกันเขตแนว (Buffer) เพื่อกันออกจากพื้นที่ที่สามารถ พัฒนาได้ และมีแนวทางและมาตรการในการใช้ปฏิบัติประกอบ โดยการมีส่วนร่วมในการวางแผนของ ทุกภาคส่วน

4. พื้นที่ริมแม่น้ำโขงตั้งแต่บริเวณ สบรวก ถึงปากแม่น้ำกก

แนวคิด : ควรจัดทำแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน ให้สอดคล้องกับการอนุรักษ์ พื้นที่ทางประวัติศาสตร์ ในบริเวณ และ มีมาตรการห้ามและส่งเสริม ประกอบการใช้พื้นที่ ให้เป็นไปตามแนวคิดการรักษา มรดกวัฒนธรรมของพื้นที่

5. เมืองโบราณต่างๆ รอบแอ่งเชียงแสน

แนวคิด : ควรจัดทำแผนการสำรวจขุดค้น และ พื้นฟูบูรณะ เมืองโบราณต่างๆ ตามความจำเป็น

6. ถนนและเส้นทางต่างๆ ที่เชื่อมโยง

แนวคิด : ควรกำหนด แนวเขตพื้นฟู ภูมิทัศน์โดยรอบ สองข้างถนนและเส้นทางสายต่างๆ โดยเฉพาะ เส้นทางที่มีความสำคัญในอดีต ที่มีความเห็นร่วมกันของทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดการฟื้นฟูลักษณะภูมิ ทัศน์สองข้างถนน ให้สอดคล้องกับ เขตพิเศษเพื่อการพัฒนาด้านวัฒนธรรม

7. สถาปัตยกรรมในพื้นที่

แนวคิด : สำรวจ สถาปัตยกรรมทั้งเก่าและใหม่ ที่มีคุณค่าตามแนวคิด มรดกภูมิทัศน์วัฒนธรรมใน พื้นที่แอ่งที่ราบเชียงแสน เพื่อฟื้นฟูเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในหมู่บ้านต่างๆ โดยมีแนวทาง และมาตรการกระตุ้นการฟื้นฟู รองรับ เป็นรายโครงการไป

- จัดทำ แนวคิด “เมืองมรดกที่มีชีวิต” เพื่อนำไปสู่การจัดทำ “แผนแม่บทการ อนุรักษ์เชิงพัฒนา เมืองเก่าเชียงแสน” รวมถึงเมืองเก่าอื่นๆในบริบท
- จัดทำแผนงานท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่สอดคล้องกับนโยบายการอนุรักษ์มรดก และภูมิทัศน์วัฒนธรรมในพื้นที่แอ่งเชียงแสน พร้อมแนวทางปฏิบัติและมาตรการสนับสนุน ภายใต้ แนวนโยบาย “เศรษฐกิจพิเศษด้านวัฒนธรรม” ที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้คนในท้องถิ่นให้มากขึ้น โดยมีความสมดุล
- วางแนวทางในการประสานงาน และ มาตรการ ในการสอดส่องดูแล ของ รัฐ ทั้ง ในระดับ “ท้องถิ่น” และ “ประเทศ”

5. เชียงแสนในอนาคต : ตัวอย่างและกรณีศึกษา

อนาคต เมืองเชียงแสน ควรเป็นอย่างไร?

- ต้อง มี องค์ความรู้ ความเข้าใจในเรื่อง เมืองเชียงแสน ตั้งแต่ อดีต ปัจจุบัน ให้่องแท้ และ ร่วมกัน
- การกำหนดนโยบาย โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เป็นเรื่องสำคัญ

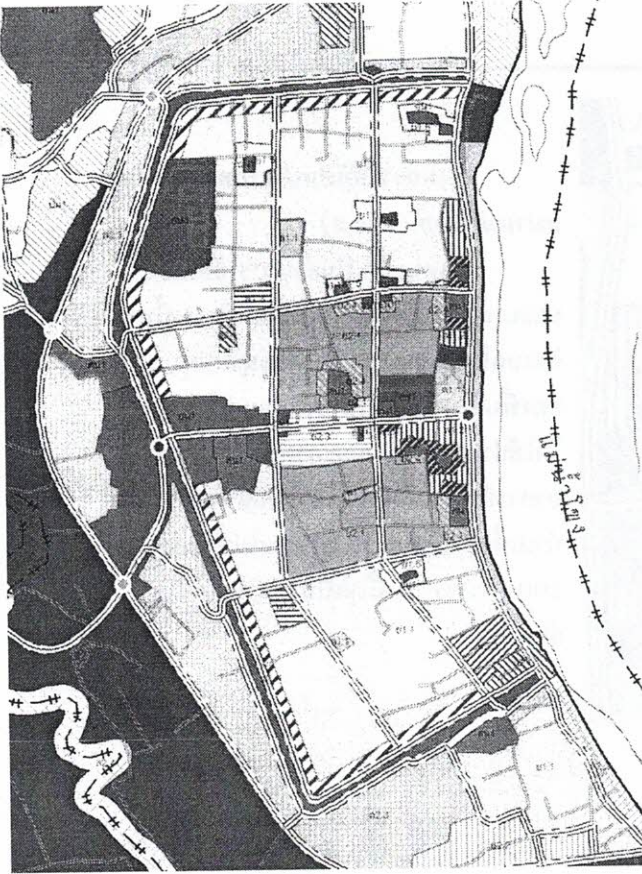
โครงการวางและจัดทำผังพื้นที่เฉพาะ ชุมชนชายแดนเชียงแสน โดย กรมโยธาธิการและผังเมือง แล้วเสร็จ ปี 2547 (กำลังอยู่ในระหว่างการออกเป็น กฎหมายผังเมืองเฉพาะ)

แผนแม่บทการพัฒนาเมืองโบราณเมืองเชียงแสนให้เป็นมรดกโลก โดย กรมศิลปากร (กำลังอยู่ในระหว่างการดำเนินการวางแผน)

“.....หากเศษเสี้ยวของภูมิทัศน์วัฒนธรรมในอดีตของเมืองเชียงแสน ที่คงเหลือในปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นถึง วงจรการทำลายและการสร้างใหม่ที่ขาดความเข้าใจในอดีต เกิดขึ้นวนเวียนซ้ำแล้วซ้ำเล่าอย่างไม่รู้จบสิ้นแล้วนั้น

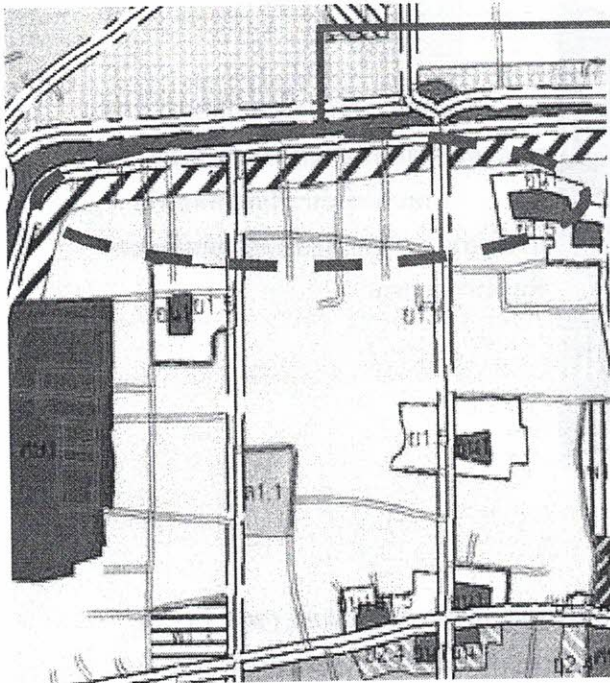
การสื่อให้เกิดความเข้าใจ และตีความใหม่ให้เห็นเรื่องราวความสำคัญด้านต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับเมืองเก่าเชียงแสนในอดีต น่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ ในการดำรงคงอยู่ของ ประวัติศาสตร์ และ ลักษณะภูมิทัศน์วัฒนธรรม ของเมืองเชียงแสนและบริบท ไปพร้อม ๆ กับ การพัฒนาในอนาคต ในทิศทางที่ถูกต้อง และปรับใช้ให้เป็นประโยชน์เป็นที่ยอมรับของสังคมในปัจจุบัน.....”

เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “Cultural Landscape in associated with The Old Town of Chiang Saen: The Interpretation and Conservation of a Forgotten Heritage.”

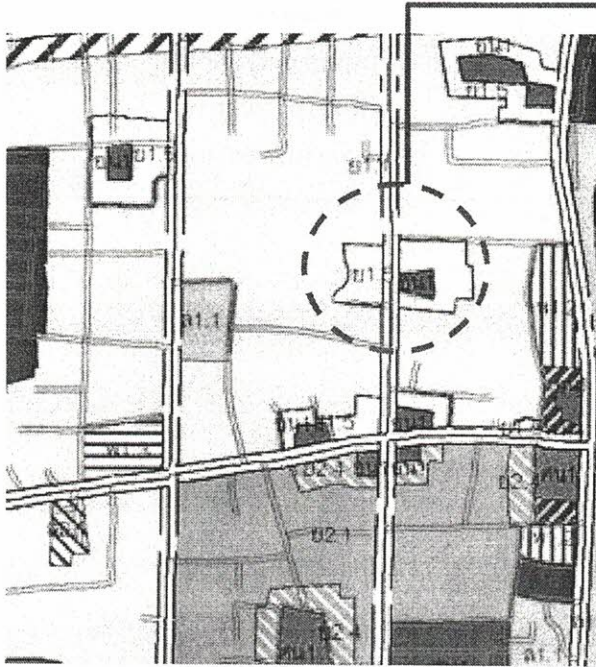
ตัวอย่าง
การกำหนดย่านการใช้ที่ดิน
รอบพื้นที่โบราณสถาน
ในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่

ที่มา
โครงการวางและจัดทำผังพื้นที่เฉพาะชุมชน
ชายแดน เชียงแสน
กรมโยธาธิการและผังเมือง 2547

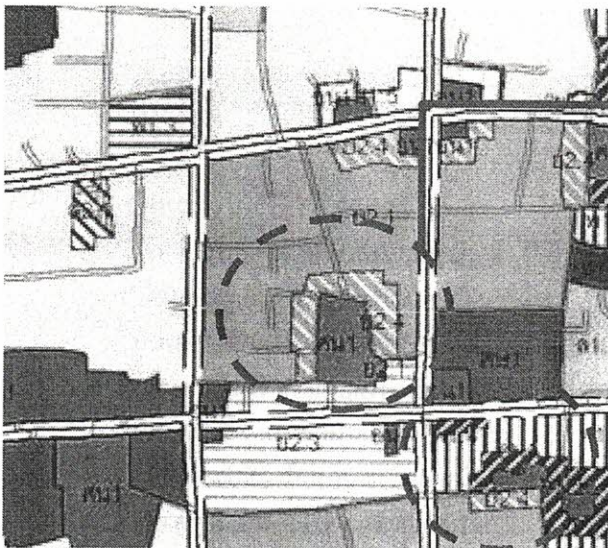
ย่านการใช้ที่ดินประเภทพัก
อาศัยหนาแน่นน้อย (ข 1.1)

เป็นย่านการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทพักอาศัย บริเวณพื้นที่ติดแนวกำแพงเมืองโดยตลอด มีระยะห่างจากเขตอนุรักษ์โบราณสถาน 30.00 เมตร ทั้งนี้ห้ามมิให้บุคคลใดใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารหรือก่อสร้างอาคารอื่นใด เว้นแต่ อาคารพักอาศัยประเภทบ้านเดี่ยว ที่มีขนาดแปลงที่ดินไม่น้อยกว่า 100 ตารางวา ทั้งนี้ให้เป็นไปตามเงื่อนไขข้อกำหนด

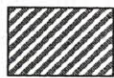
**ย่านการใช้ที่ดินประเภทพักอาศัย
หนาแน่นน้อย (ย 1.2)**

กำหนดให้เป็นย่านการใช้ที่ดินประเภทอยู่อาศัยหนาแน่นน้อย บริเวณพื้นที่ติดเขตโบราณสถาน เพื่อการอนุรักษ์มุมมองของพื้นที่โบราณสถาน ทั้งนี้ห้ามมิให้บุคคลใดใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารหรือก่อสร้างอาคารอื่นใด เว้นแต่ อาคารพักอาศัยประเภทบ้านเดี่ยว ที่มีขนาดแปลงที่ดินไม่น้อยกว่า 100 ตารางวา ทั้งนี้ให้เป็นไปตามเงื่อนไขข้อกำหนด

**ย่านการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภท
พักอาศัยหนาแน่นปานกลาง (ย 2.1)**

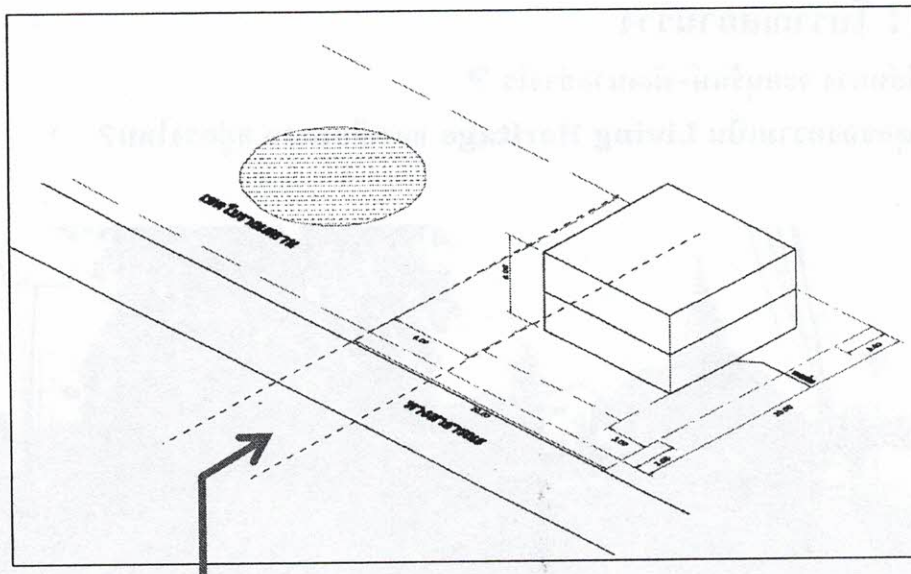
กำหนดให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย การพาณิชย์ โดยอยู่ติดกับเขตพื้นที่โบราณสถาน

ย่านการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทพาณิชย์กรรมการชุมชน (พ 1.1)

ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการพาณิชย์กรรมการค้า การบริการสำหรับชุมชน และการอยู่อาศัย ซึ่งอยู่ติดกับพื้นที่โบราณสถาน

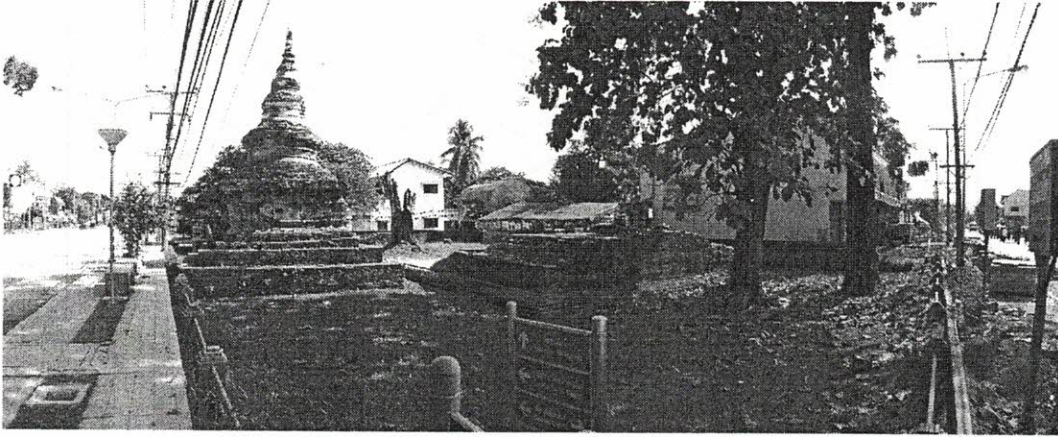
เว้นระยะห่างจากแนวเขตโบราณสถาน
ไม่น้อยกว่า 6.00 เมตร

รูปแสดงตัวอย่างอาคารตามข้อกำหนดอาคาร ย่านการใช้ที่ดิน
ย 1.2, ย 2.1, พ 1.1

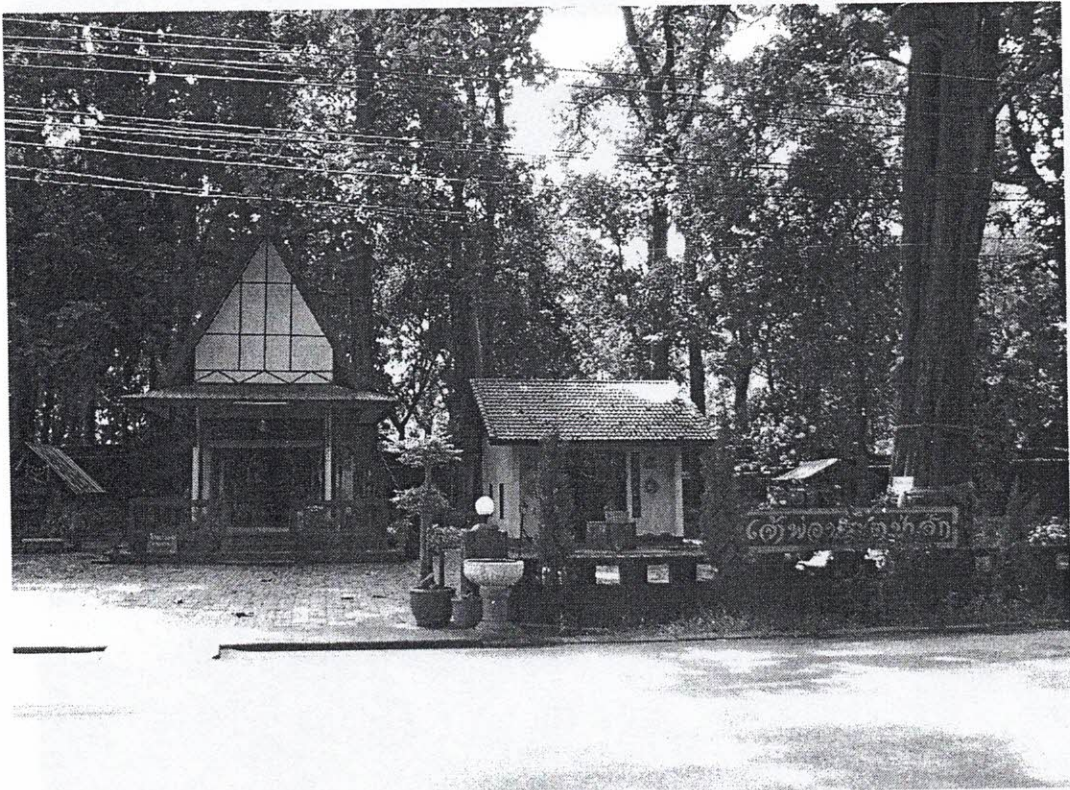
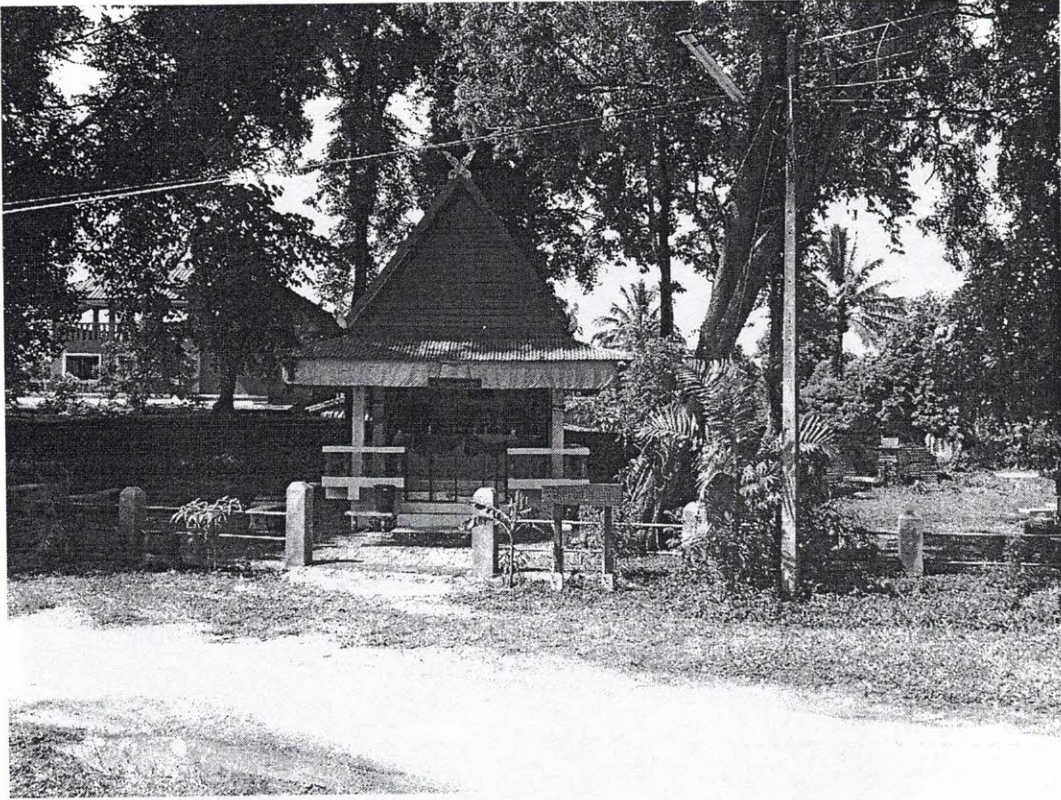
กรณี : โบราณสถานร้าง

วัดเจดีย์หลวง จะอนุรักษ์-พัฒนาอย่างไร ?

จุดสมดุลของความเป็น **Living Heritage** ของเชียงใหม่ อยู่ตรงไหน?

กรณี : ศาลเจ้าแม่หางเซ็ง, เจ้าพ่อป่าสัก ควรทำอะไร ?

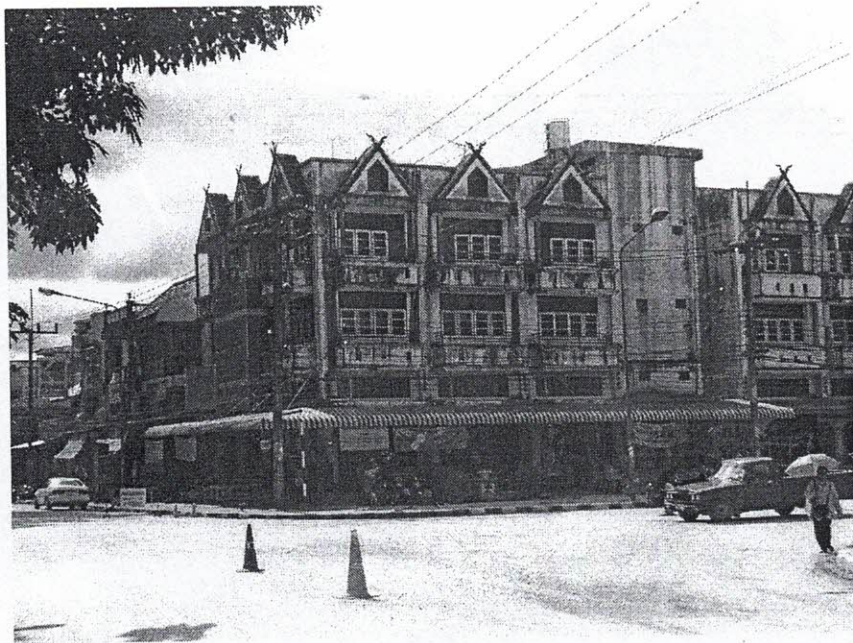
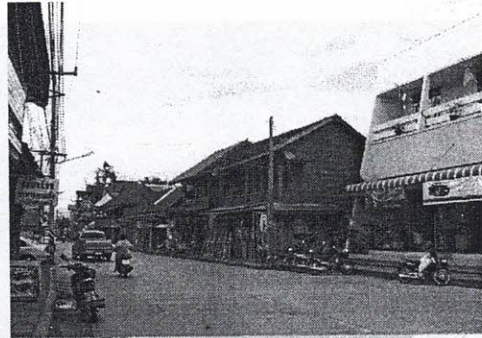
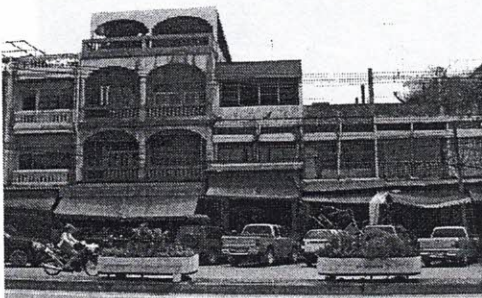

กรณี: คูเมือง กำแพงเมืองเชียงแสน กรมศิลปากร ควรดำเนินการอย่างไร?

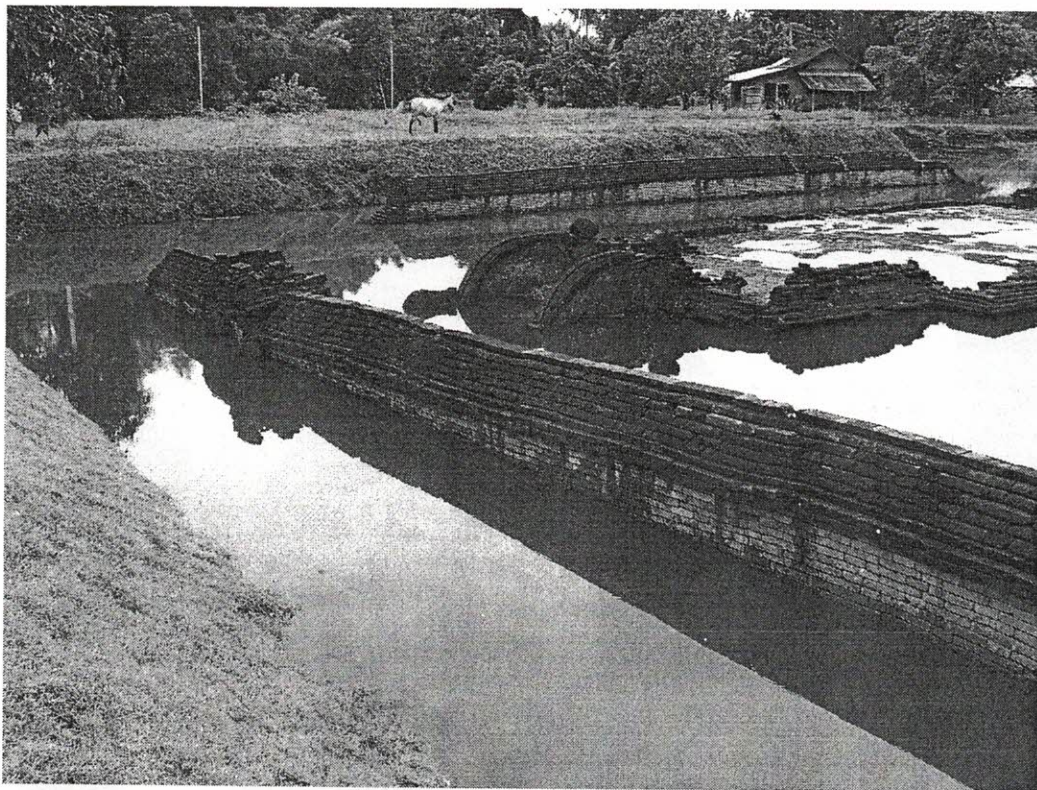

French-Upper Mekong Sub-region Academic Cooperation Centre

กรณีศึกษา : สถาปัตยกรรมปัจจุบัน ตามเมืองต่าง ๆ เปรียบเทียบกับ เมือง
เชียงใหม่

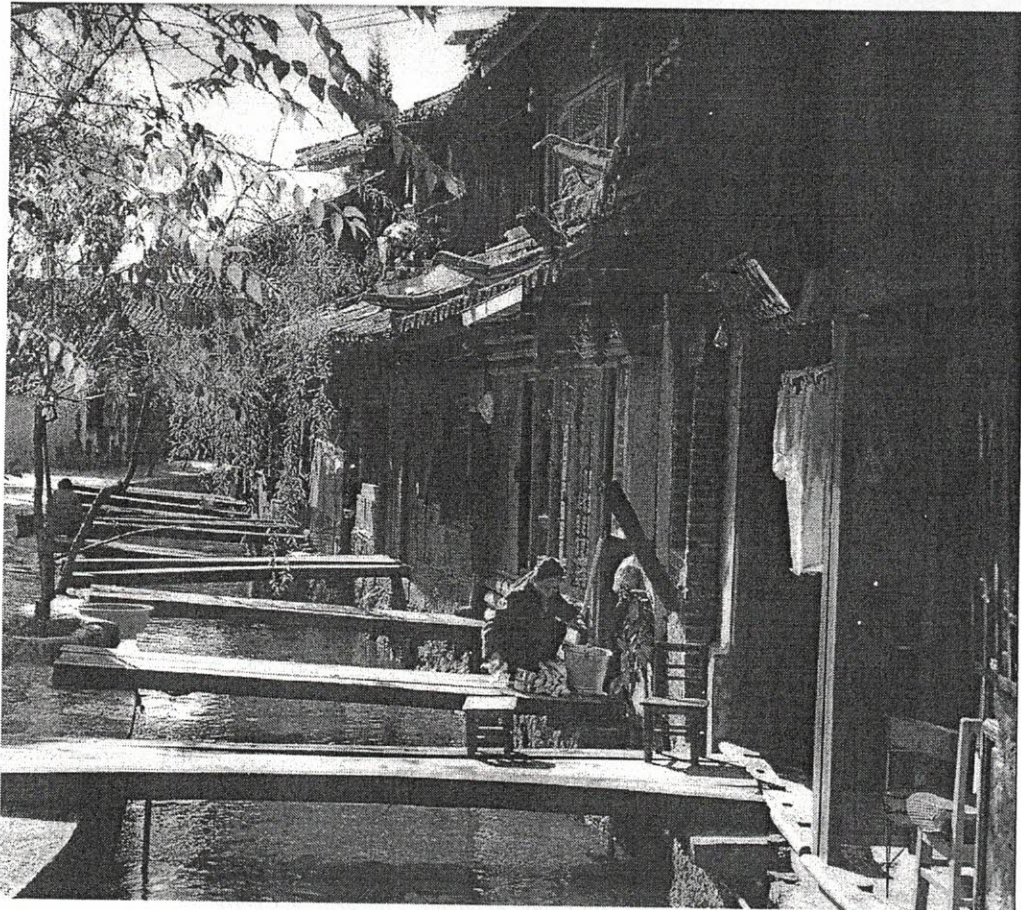
กรณีศึกษา : การบูรณะเวียงกุมกาม เชียงใหม่

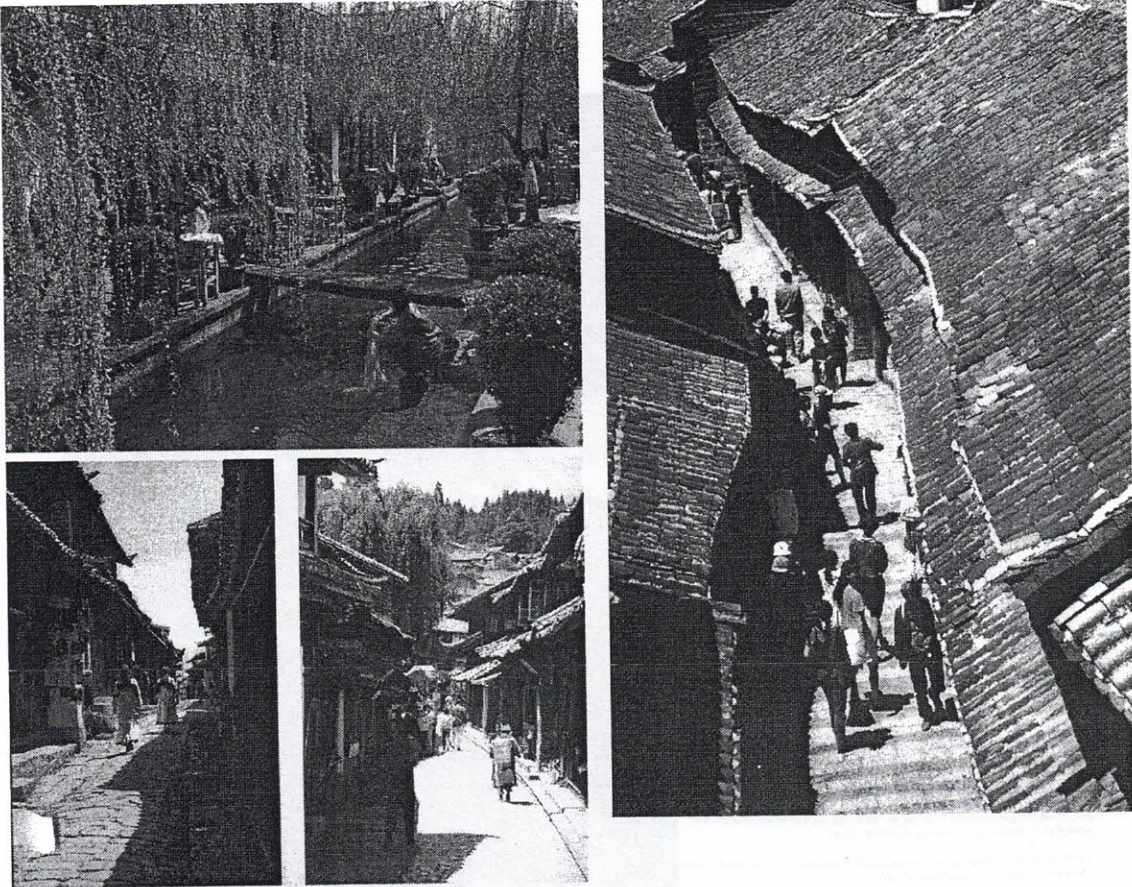
French-Upper Mekong Sub-region Academic Cooperation Centre

กรณีศึกษา : ลิเจียง ตัวอย่างมรดกโลก สำหรับเชียงแสน?

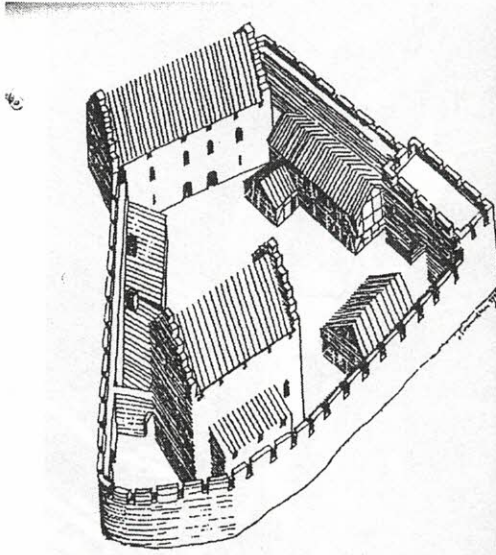
French-Upper Mekong Sub-region Academic Cooperation Centre

การรื้อฟื้นเมืองเชียงแสนทั้งเมืองขึ้นมาใหม่ ทำได้หรือไม่ ?
 มีหลักฐานบ่งชี้รูปแบบ หรือไม่ ?
 ควรฟื้นฟู รูปแบบสมัยไหน ?

กรณีศึกษา : Hedmark Church, Norway

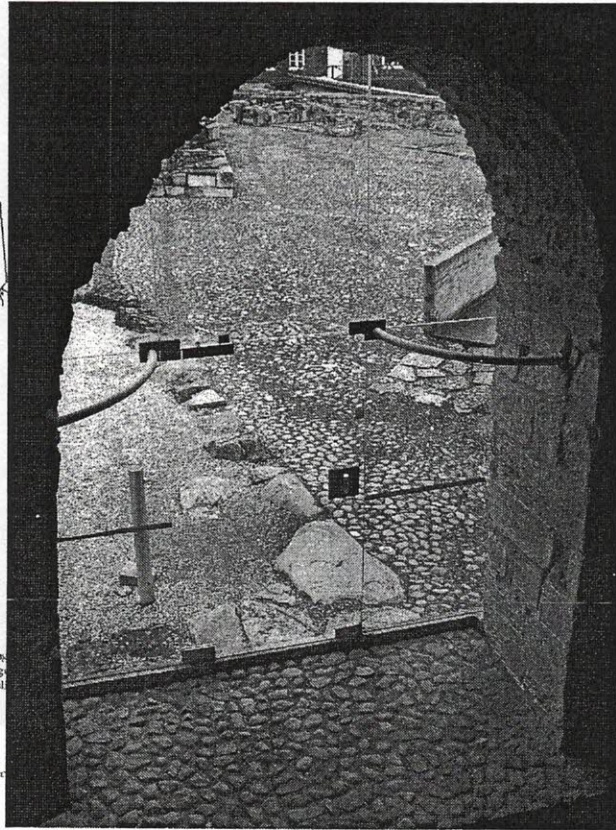

Middelalderens bispeborg
The bishops palace

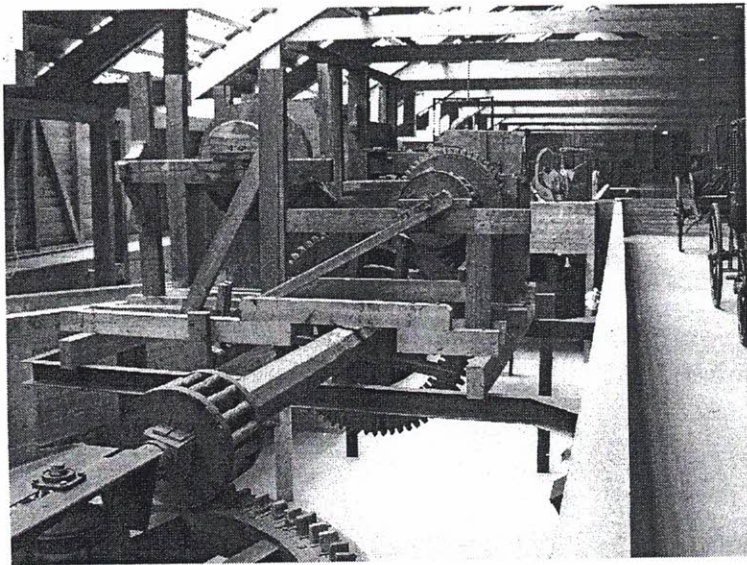
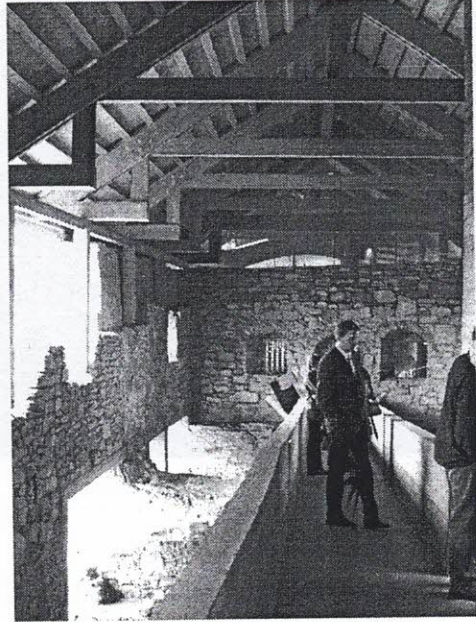
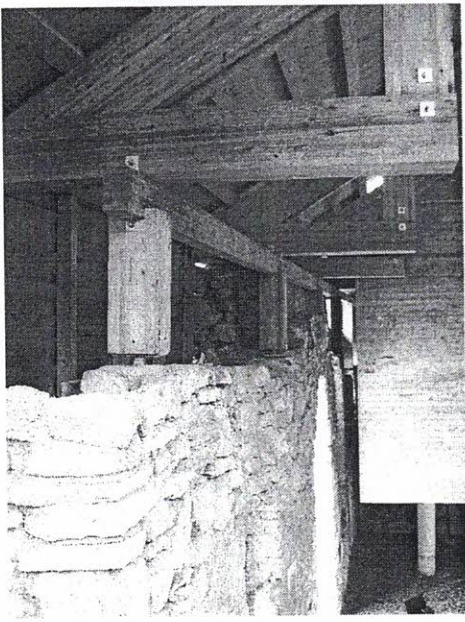
Slik så antagelig borganlegget ut omkring år 1500. Borgen var omgitt av en høy ring. To store steinbygninger dominerte anlegget; sydfløyen som du ser øverst på tegning, store borgtårnet nederst. Inne på gården var det også flere mindre bygninger med ulik formål. Hovedinngangen gikk gjennom det store porttårnet til høyre.

Borgen ble påbegynt omkring 1250, og det ble stadig bygd på anlegget til det ble ødelagt av et svenek angrep under syvårskrigen i 1567.

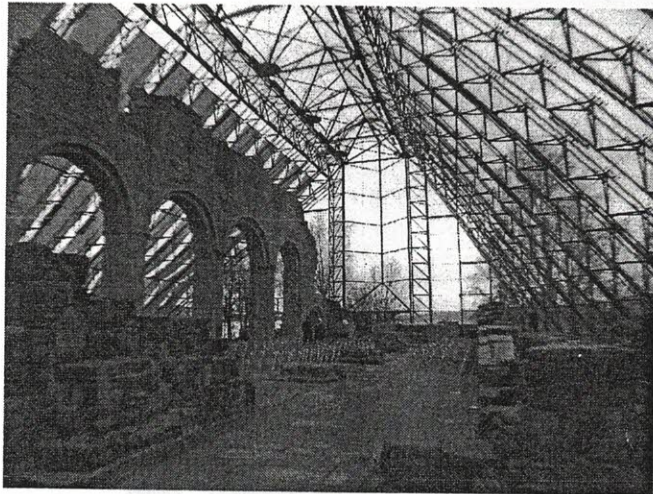
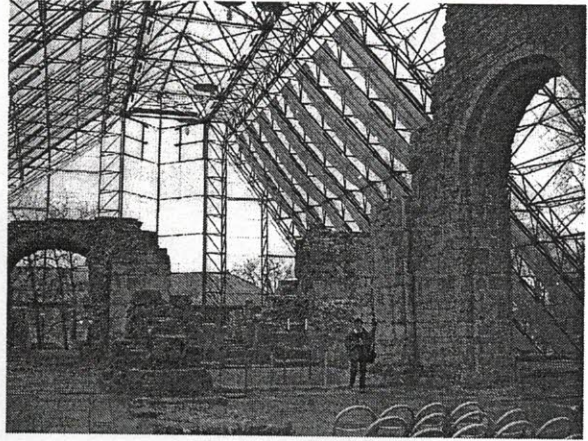
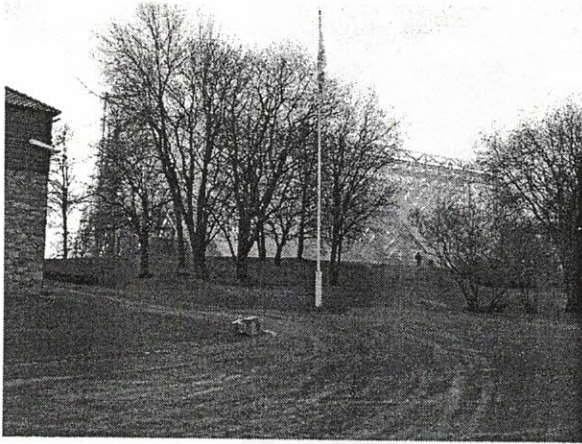
The building of the palace started around 1250. It was destroyed in a Swedish attack. The drawing shows the palace around 1500.

การปรับใช้โบราณสถานสำคัญ ของ ชาวไวคิงอายุกว่า 700 ปี ราวพุทธศตวรรษที่ 17 เพื่อเป็นประโยชน์ตอบสนองปัจจุบัน และ เป็นแหล่งเรียนรู้อดีต

French-Upper Mekong Sub-region Academic Cooperation Centre

ชาวเมืองได้ประโยชน์จากการปรับใช้ โบราณสถาน
ดีกว่า ให้กลายเป็นซากโบราณสถานที่ใช้งานไม่ได้และ
ขาดคนดูแล

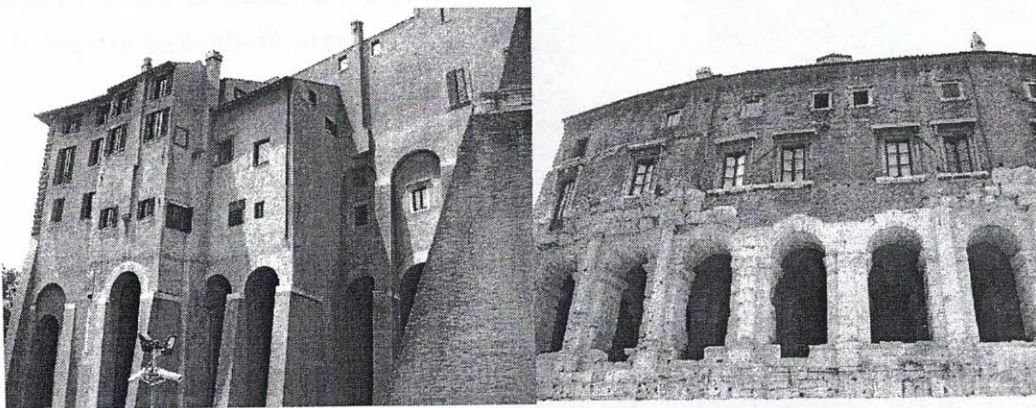
กรณีศึกษา : The Theatre of Marcellus, Rome

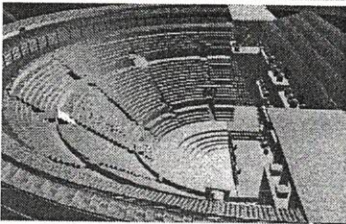
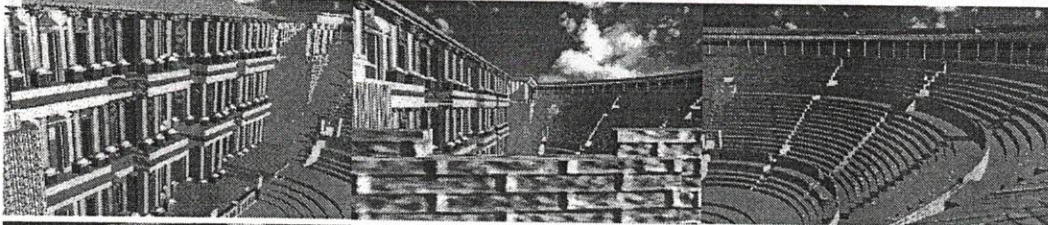
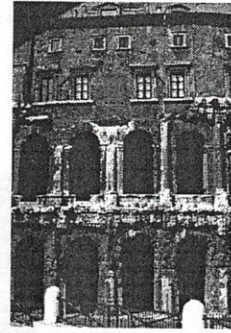
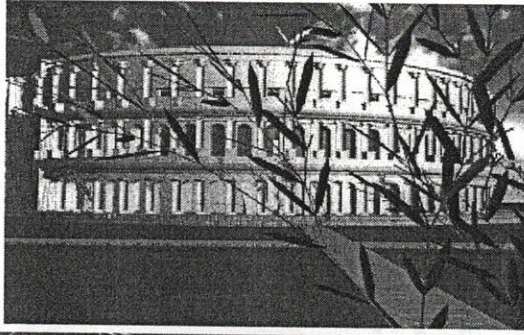

โบราณสถานที่มีการปรับเปลี่ยนประโยชน์ใช้สอย :
จากโรงละครโบราณสมัยโรมันกว่า 2,000 ปี กลาย
มาเป็นที่อยู่อาศัย ในยุคกลาง (Medieval) และ
พัฒนาการเป็นอพาร์ทเมนต์ เมื่อกว่า 50-20 กว่าปี
มานี้

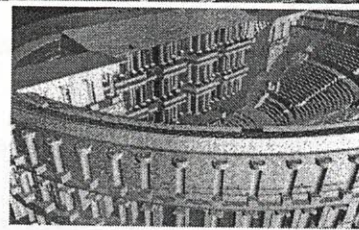

ความได้เปรียบ ของมรดกวัฒนธรรม หิน ต่อ วัฒนธรรม ไม้ คือ การ
ดำรงคงอยู่ทางกายภาพที่ค่อนข้างมากกว่าและนำมาใช้ประโยชน์ได้
มากกว่า

การใช้เทคนิค
คอมพิวเตอร์ สามมิติ
มาใช้ในการสื่อความหมาย
และ
งานอนุรักษ์โบราณสถาน
โดยไม่ต้องสร้างจริง

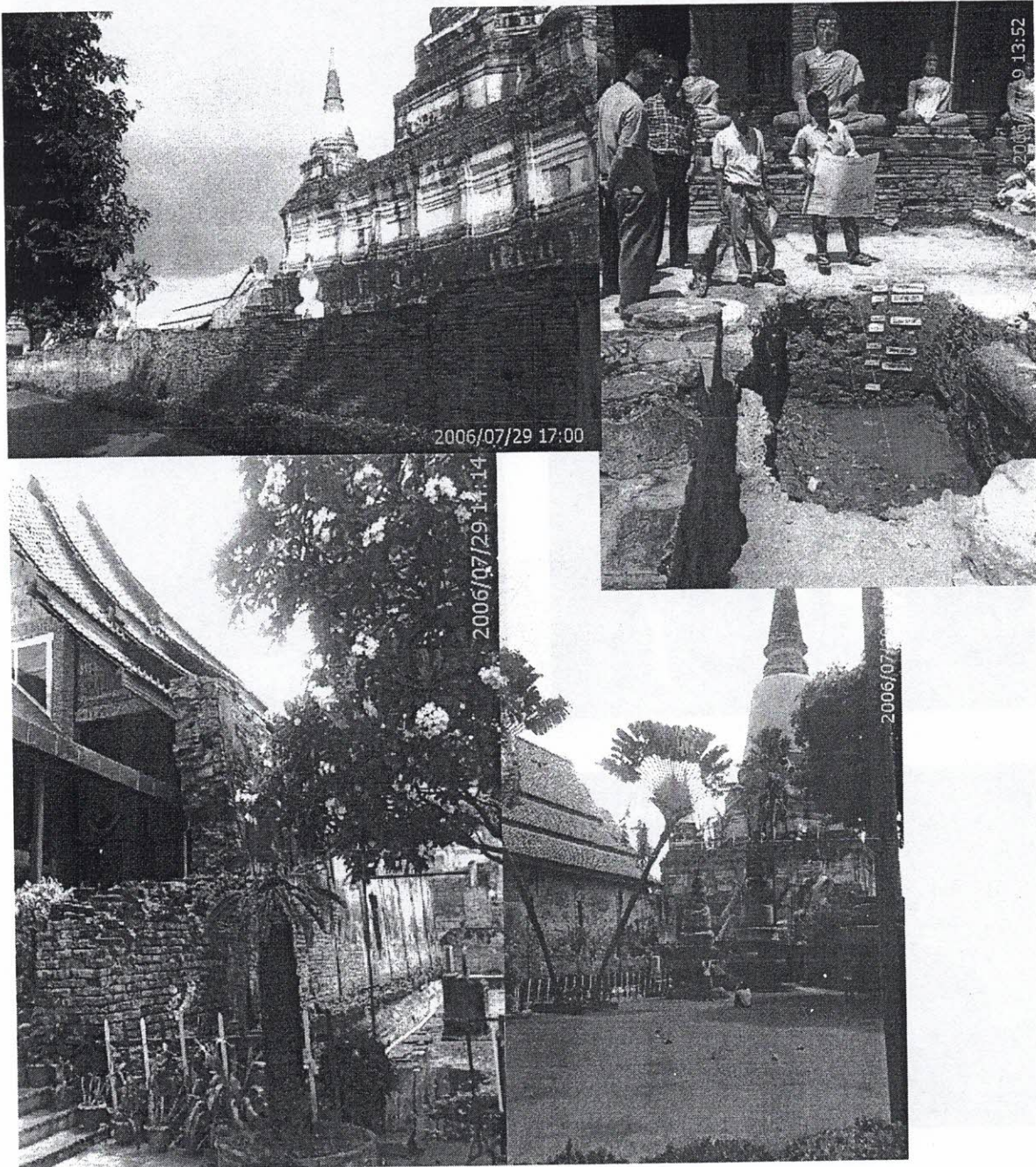

กรณีศึกษา : เจดีย์วัด อาทิตันแก้ว

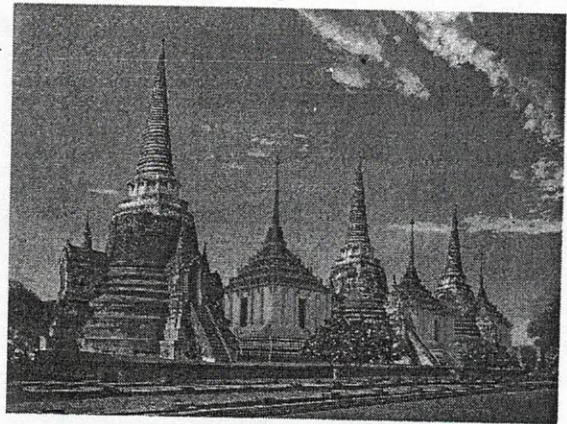
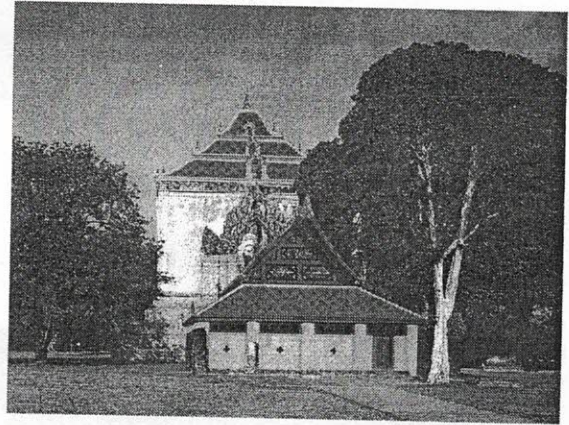
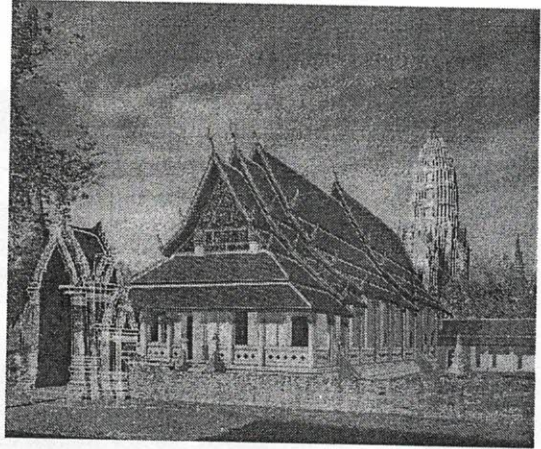
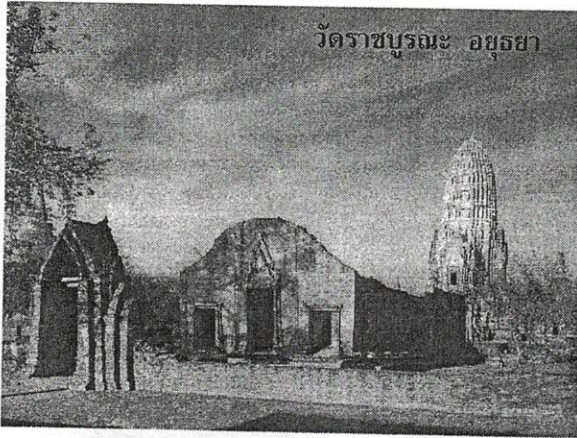
แสดงให้เห็นถึง แนวความคิดของคนโบราณ ใน
การพัฒนามรดกวัฒนธรรม มากกว่า การแข่ง
มรดกวัฒนธรรม ที่ใช้ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน ?

กรณีศึกษา : พระอุโบสถ วัดใหญ่ชัยมงคล (เคยเป็นโบราณสถานวัดร้างมาก่อน)

ข้อถกเถียงในระหว่างนักวิชาการ กรมศิลปากร ในการสร้าง พระอุโบสถ จากซากฐานเดิม ขึ้นมาใหม่
 “ลักษณะ และรูปแบบ ควรเป็นอย่างไร สมัยไหนที่เหมาะสม?”

กรณีศึกษา : เทคนิคการนำเสนอ รูปแบบการฟื้นฟูโบราณสถาน
 โดย ศ.สันติ เล็กสุขุม โดยใช้ภาพร่างจินตภาพ ช้อนทับ มิได้บูรณะจริง

ข้อเสนอแนะ :

1. ควรใช้วิธีการดังกล่าวกับ กลุ่มโบราณสถานที่มีความสำคัญระดับชาติ เพื่อเริ่มต้นก่อน โดยไม่เป็นการทำลาย ชากโบราณสถาน เพื่อรักษาหลักฐาน สำหรับการค้นคว้าต่อไปในอนาคต

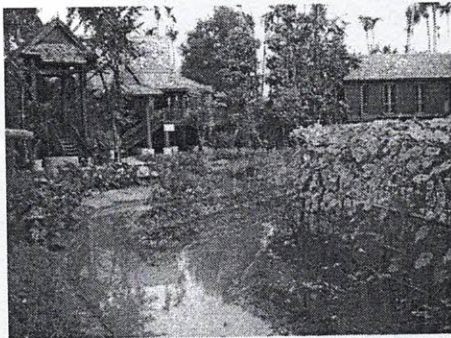
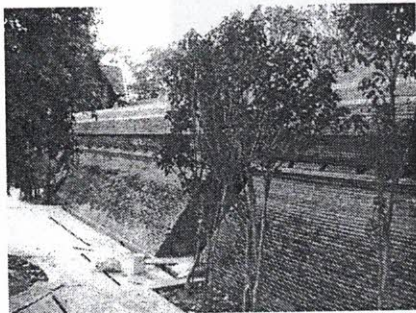

2. อาจจะมีได้หลาย version ตามทรรศนะของนักวิชาการแต่ละค่าย แต่ต้องไม่ทะเลาะกัน
3. เพื่อให้การท่องเที่ยว ได้รับอรรถรสและความรู้มากกว่าปัจจุบัน ควรจัดตั้งศูนย์ Interpretation Center เพื่อสื่อเรื่องราว ตาม ข้อ 2 ก่อนการชมสถานที่จริง
4. ควรดำเนินการควบคุม Carrying capacity หลังจากมีศูนย์ Interpretation Center

กรณีศึกษา : กระแสการปรับตัวของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

กรณี งานพุทธศิลป์กับงานสถาปัตยกรรม ที่เชียงใหม่

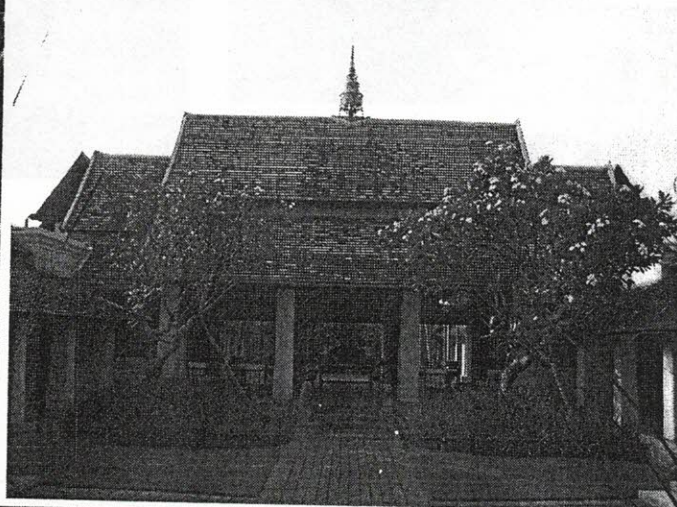
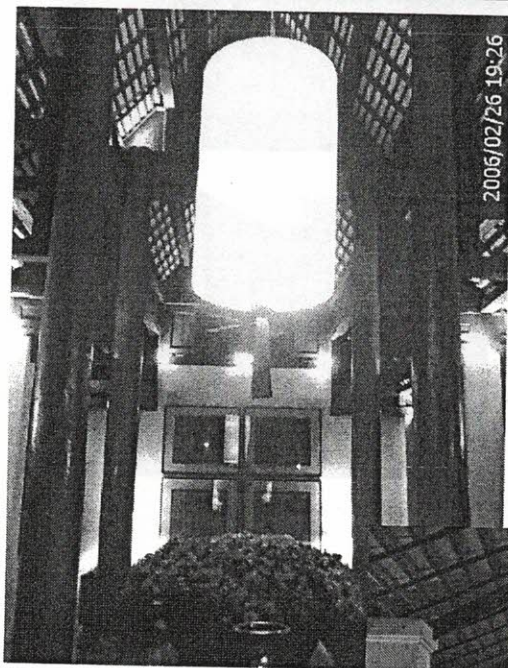
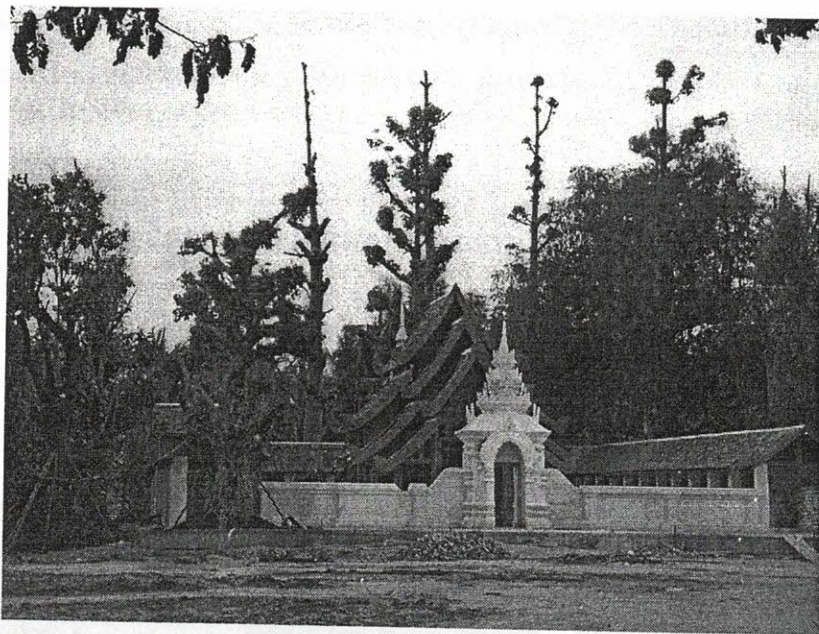
แนวคิดในการกำหนดรูปแบบสถาปัตยกรรม จาก เก่าสู่ใหม่ ที่ลงตัวกับเมืองเชียงใหม่

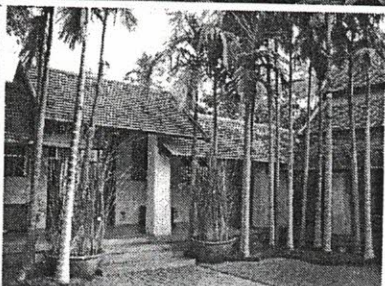
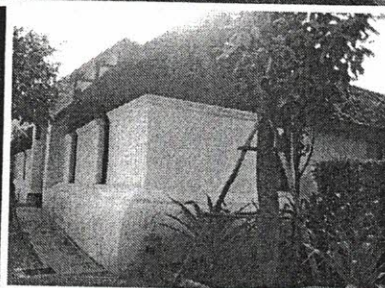
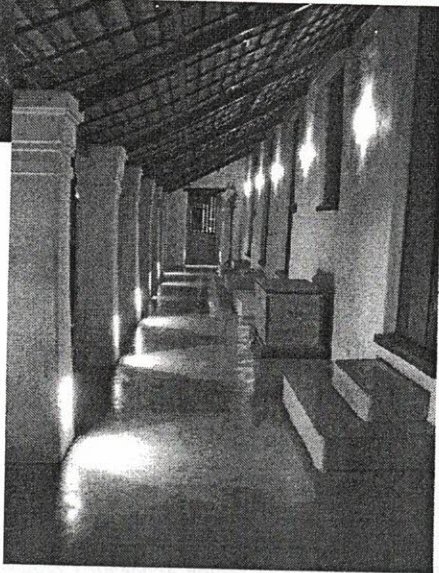
โรงแรม
โอเรียลเต็ล
ดาราเทวี

กรณีเลียนแบบ วัดโหล่หิน จังหวัดลำปาง : ประโยชน์ใช้สอยเป็นอะไร ?

โรงแรม ราชมั่งคณา

กรณีทั้งสองตัวอย่าง เป็นส่วนหนึ่งในอีกหลายๆ กรณี ที่นำเอา รูปแบบสถาปัตยกรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะวัด และงานพุทธศิลป์ต่างๆ เช่นพระพุทธรูป ส่วนประกอบทางพุทธศิลป์ที่ใช้ในพิธีกรรม และพุทธศาสนา รวมถึง รูปสลัสดักดิ์สิทธิ์ ตัวแทนทวารบาลคุ้มครอง มาใช้ ผิดหรือไม่ ลบลู่ศาสนาหรือไม่? สามารถนำมาใช้ฟื้นฟู สถาปัตยกรรม ปัจจุบันในพื้นที่เมืองเชียงใหม่ หรือไม่ อย่างไร?

ผลทางบวก

1. เกิดการรักษาฟื้นฟู แรงงานฝีมือช่าง (สล่า)แบบดั้งเดิมไว้ได้ ก่อนที่จะสูญสลายไป
2. โรงแรมดังกล่าว กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวไปในตัว
3. เกิดกระแส การตื่นตัวของ การปรับปรุง ทำเลียนแบบ สถาปัตยกรรมท้องถิ่นดั้งเดิม เพื่อให้ได้บรรยากาศ ที่รองรับการท่องเที่ยว ในเขตเมืองเก่า
4. เกิดการกระตุ้นการท่องเที่ยวในเมืองเก่า ซึ่งชบเซามาานาน และเกิดเศรษฐกิจหมุนเวียนมากขึ้น

ผลทางลบ

1. คนเมืองบางส่วนที่เคร่งครัดในประเพณีดั้งเดิม ไม่เห็นด้วยกับการเลียนแบบดังกล่าว ถือว่า “ซัด”
2. เกิดกระแสการต่อต้าน การใช้รูปแบบวัฒนธรรมประเพณีเดิม มาขายเป็นการท่องเที่ยว

ความสมดุลของการอนุรักษ์ และ พัฒนาทางวัฒนธรรม อยู่ตรงไหน?

“.....สังคมไทย ยุคใหม่ ได้สร้าง ความหมายใหม่ “ความเป็นไทย” เพิ่มเติมลงไปใน “รูปแบบสถาปัตยกรรมไทยแบบจารีต” (ซึ่งแต่เดิมมีความหมายและบทบาทหน้าที่เดียว) ดังนั้นจะให้ทำอย่างไรได้เมื่อใครก็ตามที่ต้องการสร้างสถาปัตยกรรมที่สะท้อนความเป็นไทย (ไม่ว่ามากหรือน้อย) ก็มีเพียงหนทางเดียวคือ ต้องย้อนกลับไปหิบบั๊มรูปแบบเก่ามาปิดฝุ่นใช้ใหม่ทุกครั้งไป เพราะสังคมไทยร่วมสมัย ไม่เคยนิยาม “ความเป็นไทยแบบร่วมสมัย” ให้เกิดขึ้นในสังคมเลย นับตั้งแต่รัชกาลที่ 6 เป็นต้นมา....”

(ที่มา : ชาตรี ประภิตนทการ, ฐานาศักดิ์สถาปัตยกรรม กับ ความเป็นไทยร่วมสมัย, บทความในวารสารอาษา ฉบับที่ 06:48-07:48 หน้า 117)

ประเด็นคือ :

1. พื้นฐานความเข้าใจทางวัฒนธรรม ในสังคมไทยปัจจุบัน ไม่เท่าเทียมกัน จำเป็นต้อง สื่อ ความเข้าใจให้ตรงกัน เพื่อสืบสานพัฒนาต่อยอด วัฒนธรรม และ นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ในระดับประเทศ

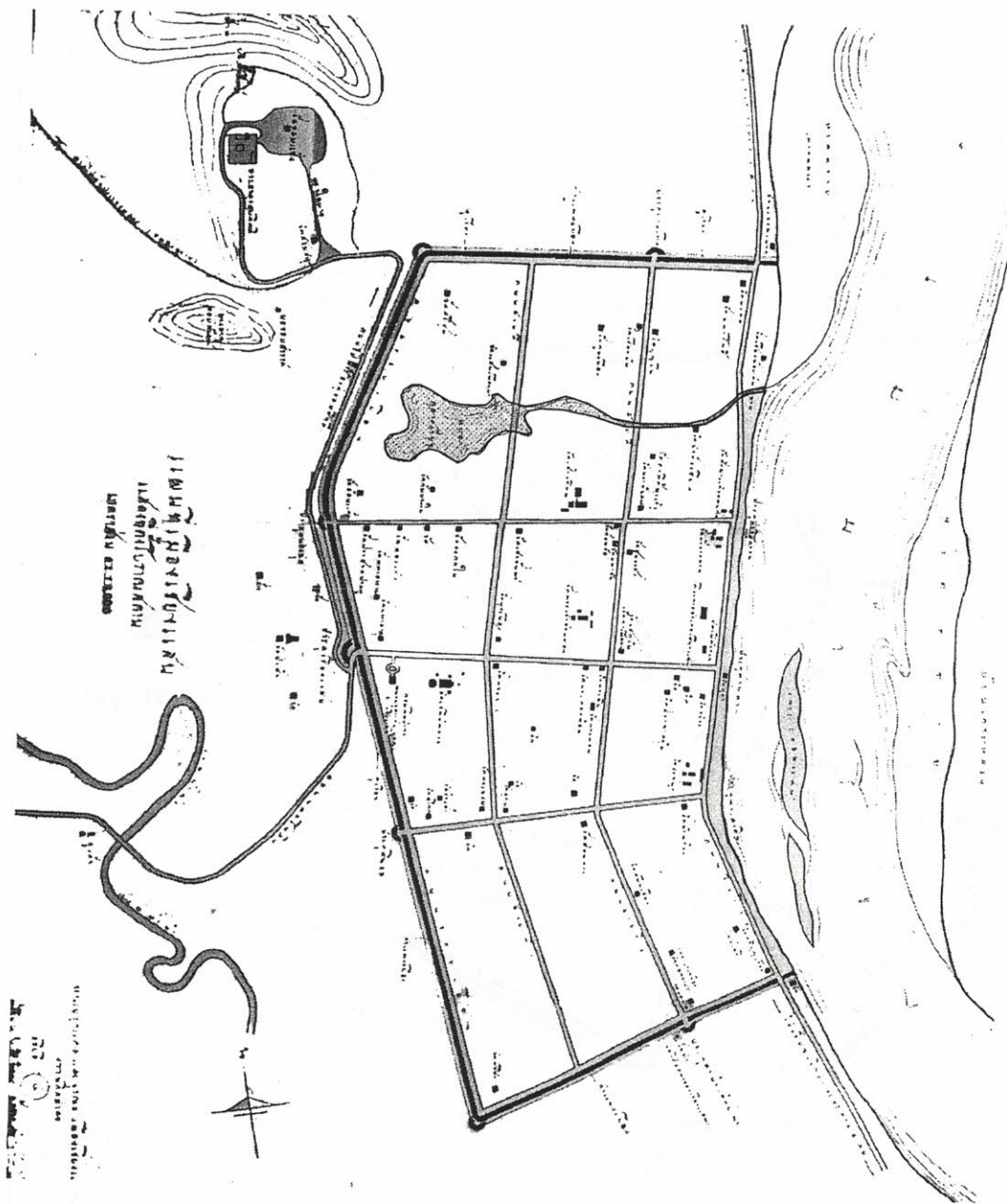
2. ผู้มีส่วนได้เสีย (stake holder) ควรหันหน้าเข้าหากัน เพื่อแก้ไขปัญหาให้เกิดความลงตัว (win-win situation)
3. การแก้ไขปัญหาดังกล่าว จะเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางในการพัฒนา พื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เมืองเชียงใหม่ ในอนาคต
4. “รัฐ” ต้องเป็นผู้ริเริ่มสนับสนุน ในเชิง “สร้างสรรค์” มากกว่า “การห้าม”

แผนที่ภูมิทัศน์วัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ มีประโยชน์อะไร?

1. บันทึกเรื่องราว พื้นที่ สถานที่ เหตุการณ์ ที่ประชาชนส่วนใหญ่ มีความเห็นร่วมกัน (Collective Idea) ว่า มีคุณค่า แก่การดำรงคงอยู่ เพื่อใช้ประโยชน์ต่อไป
2. ใช้เป็นแนวทางสำหรับ “รัฐ” ในการการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ เมืองเชียงใหม่ ทั้งในเรื่องของโบราณคดี และ ผังเมือง
3. ใช้เป็นแนวทางในการเรียนรู้ เรื่องราวในอดีต-ปัจจุบันทางกายภาพ ของเมือง สำหรับเยาวชนรุ่นต่อ ๆ เพื่อสืบสานมรดกเมืองเชียงใหม่
4. ใช้เป็นแผนที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่เมือง ได้อีกทางหนึ่ง

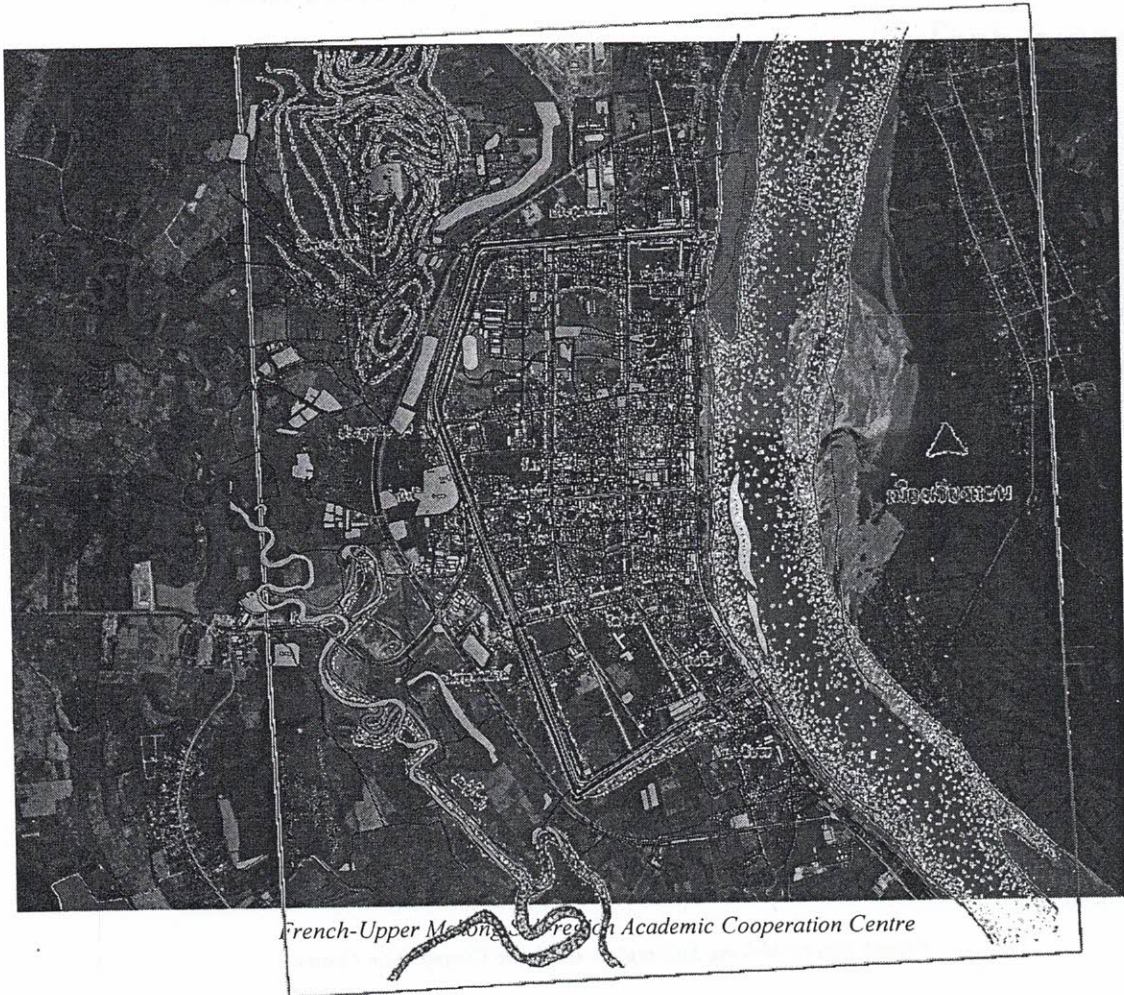
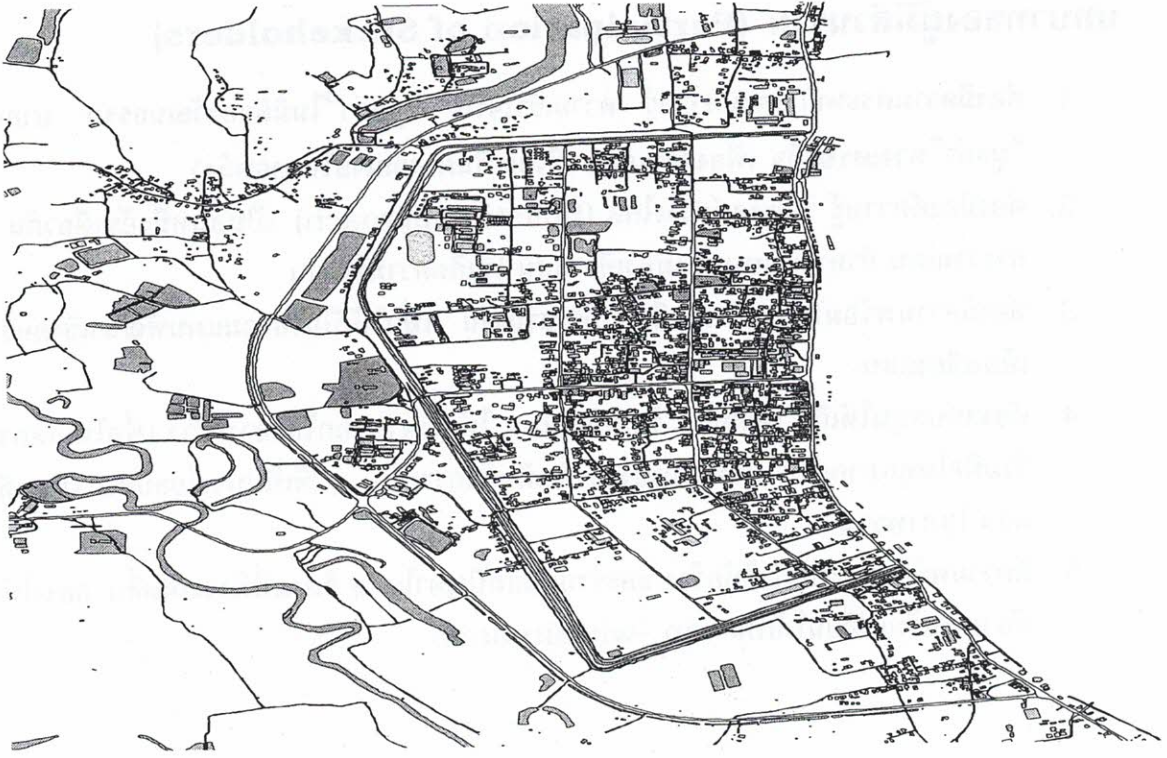

แผนผัง เมืองเชียงแสน พ.ศ.2501

French-Upper Mekong Sub-region Academic Cooperation Centre

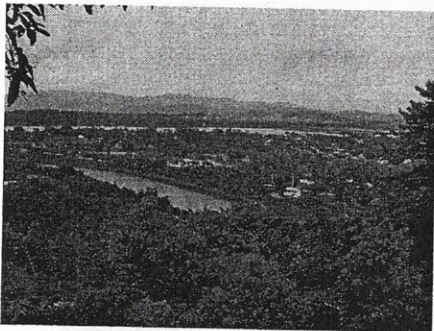
แผนผัง เมืองเชียงแสน พ.ศ. 2547

บทบาทของผู้มีส่วนร่วม (Participation of Stakeholders)

1. ต้องมีความตระหนักและมีความรู้ ความเข้าใจใน “คุณค่า” ในมิติของวัฒนธรรม มากกว่า “มูลค่า” ทางเศรษฐกิจ เพียงด้านเดียว (ซึ่งจะเป็นผลองงายในภายหลัง)
2. ต้องมีองค์ความรู้ วิสัยทัศน์กว้างไกล (Holistic Approach) เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในการวางแผน กำหนด บทบาท เมืองเชียงแสน ให้เกิดความชัดเจน
3. ต้องมีความพร้อมในการ ร่วมมือ ประสานงาน เพื่อให้เป็นไปตามแผนพัฒนาเชิงอนุรักษ์ เมืองเชียงแสน
4. ต้องสนับสนุนให้เกิด เครือข่าย รักษ์เชียงแสน ให้กระจายออกไปในวงกว้าง เพื่อให้เกิดความร่วมมือในทุกภาคส่วน และนำมาซึ่งการดำเนินกิจกรรมใด ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อ เมืองเชียงแสน ในภาพรวม
5. มีความพร้อมที่จะเปิดใจให้กว้าง และร่วมกันแก้ปัญหาใด ๆ ก็ตามที่พึงจะเกิดขึ้น อย่างไม่ย่อท้อ และปรับเปลี่ยนให้เป็น win-win situation

กลยุทธ์ การรักษาสืบสานความเป็นเมืองประวัติศาสตร์เชียงแสน จากยุคเก่าสู่ยุคใหม่

1. สร้างดุลยภาพระหว่าง การพัฒนา และการอนุรักษ์วัฒนธรรม

- รักษาสถานภาพทางกายภาพของสิ่งที่มีความสำคัญในอดีต และ วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น
- คงรูปแบบการดำเนินชีวิตและความรับรู้ ของชุมชนเดิมในส่วนที่มีความเห็นโดยรวม (collective values) ตรงกัน
- ป้องกันและรักษาขอบเขตพื้นที่เอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าและ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ
- สร้างแรงจูงใจในการพัฒนาพื้นที่ โดยการชี้ให้เห็นถึงศักยภาพ, เอกลักษณ์พื้นถิ่น และ ความภาคภูมิใจของชุมชนที่มีต่อสถาปัตยกรรมและ สภาพแวดล้อมของท้องถิ่นที่เป็นอยู่
- สร้าง มาตรการและโอกาสในการหารายได้ โดยการสร้างมูลค่าเพิ่มจากต้นทุนทางวัฒนธรรมเหล่านั้น และสนับสนุนการท่องเที่ยว

- ส่งเสริมความต้องการชุมชนให้มีการร่วมลงทุนจากภายนอก โดยการชี้ให้เห็นถึงจุดเด่นและศักยภาพของชุมชนนั้น

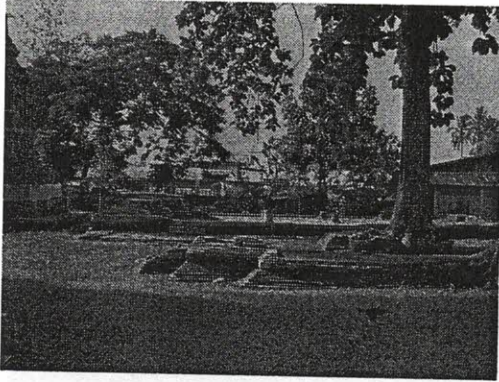
2. ผลักดันให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการสนับสนุนให้เกิดการรักษา เอกลักษณ์มรดก

ทางวัฒนธรรมของชุมชนเอง

- ผลักดันให้เกิดความร่วมมือและสนับสนุนจากฝ่ายการเมืองท้องถิ่นและผู้นำชุมชน อย่างต่อเนื่อง
- สร้างความเข้าใจให้กลุ่มคนต่างถิ่นที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ และ ผู้คนที่ผ่านเข้ามาใช้พื้นที่ ให้เกิดความเข้าใจในประวัติศาสตร์ ความเป็นมาและมรดกสำคัญในพื้นที่ เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นเป็นกำลังสำคัญในการปกป้องรักษา และปฏิบัติตัวได้อย่างถูกต้องแทนที่การเข้ามาครอบงำโดยใช้ต้นทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่ แต่เพียงอย่างเดียว
- ออกกฎหมาย และระเบียบข้อบังคับในการพัฒนา เชิงอนุรักษ์ โดย
  - ออกกฎหมายจัดระเบียบ Zoning สำหรับการใช้ที่ดินในบริเวณที่มีผลกระทบต่อการอนุรักษ์ บริบทของพื้นที่ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
  - คงลักษณะรูปแบบของทางเดินคน และรถ ที่รักษาความเชื่อมโยงของลักษณะชุมชนไว้
  - ใช้นโยบายการป้องกันปราม เพื่อรักษาพื้นที่ทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมชุมชน โดยเฉพาะในเรื่องป้องกันการทุบทำลาย
  - ใช้มาตรการสร้างแรงจูงใจ (Incentive) ต่างๆ เช่น การลดหย่อนภาษีท้องถิ่น, การให้รางวัลสำหรับการอนุรักษ์, การสนับสนุนด้านต่างๆ เช่น การเงิน ประชาสัมพันธ์หรือแม้แต่ สนับสนุนวัสดุก่อสร้างราคาถูกเพื่อการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมที่มีคุณค่า เป็นต้น เพื่อสนับสนุนให้เกิดการรักษาเอกลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรมเองชุมชน
- ปรับปรุงให้เกิดความร่วมมือระหว่าง หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง ที่รับผิดชอบพื้นที่ที่มีศักยภาพนั้นๆ เพิ่มเติมความรู้ความเข้าใจในคุณค่าของ มรดกทางวัฒนธรรมเหล่านั้น และจุดประกายให้ชุมชนมีการเฝ้าระวังมากขึ้น โดยการนำเสนอ
  - การวิจัย รวบรวม ข้อมูลชุมชน ในเรื่อง ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ และ ข้อมูลด้านวัฒนธรรมชุมชน ในด้านประเพณี กิจกรรม อาคาร และ ย่านต่างๆของชุมชน
  - ถ่ายทอดข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ และ วัฒนธรรมเหล่านั้น มา ปรับใช้ ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์และสภาพแวดล้อมของพื้นที่นั้นๆ
  - จำแนก ประเภทบุคคลที่เข้ามาในพื้นที่ (นักศึกษา, ผู้มาเยือน, นักท่องเที่ยว ฯลฯ) เพื่อเป็นข้อมูลประกอบ ในการพัฒนาเชิงอนุรักษ์

- จัดทำรูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสม โดยใช้ รูปถ่าย, แผ่นพับ, เทปวิดีโอ, สื่อวิทยุ, หุ่นจำลอง, นักแสดง หรือ สื่ออื่นๆ ให้กับชุมชน และบุคคลภายนอกได้รับทราบและ เพื่อรับฟังความคิดเห็น
- เป็นตัวกลางในการประสานงานระหว่าง หน่วยงานรัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา, วัฒนธรรม, การท่องเที่ยว, การวางผังเฉพาะชุมชน ในอันที่จะประสานความร่วมมือ ระหว่างกัน เพื่อจัดทำ แผนที่เหมาะสมกับการนำไปปฏิบัติต่อไป

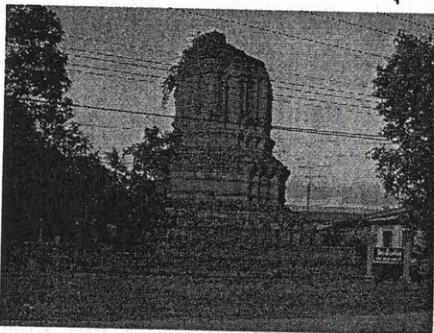
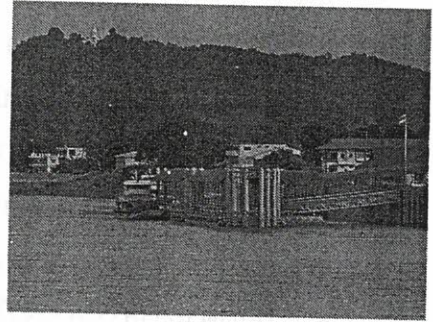

3. กำหนดแนวทางการฟื้นฟูอาคารให้กลับมาใช้ใหม่ : **Adaptive reuse concept** กำหนดรูปแบบกิจกรรมที่ยั่งยืนและเหมาะสมกับอาคารเก่าที่รื้อฟื้นหรือปรับปรุงขึ้นมาใช้ใหม่ จัดทำแผนความเป็นไปได้ในการปรับปรุง หรือรื้อฟื้น อาคารหรือ ย่าน อนุรักษ์ นั้นให้เหมาะสม กับการใช้งานใหม่ โดยคำนึงถึงเรื่องดังต่อไปนี้

- ความสำคัญด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

ของ อาคาร หรือย่าน ที่ควรพัฒนาเชิงอนุรักษ์

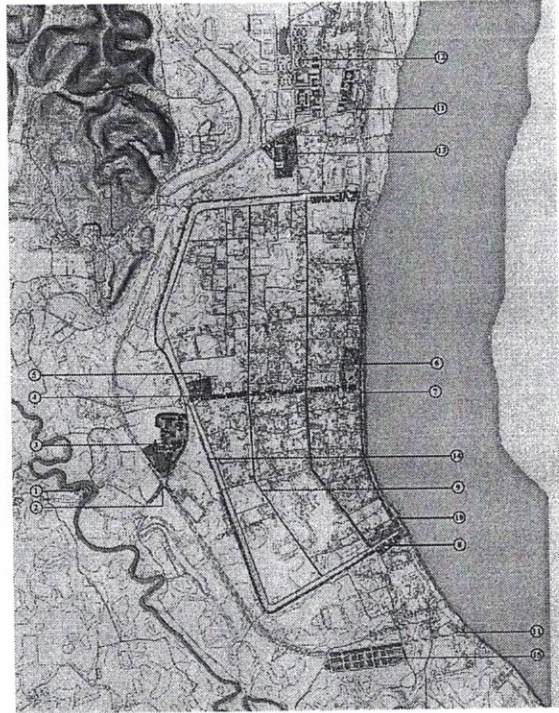
- สภาพอาคาร หรือ ย่าน ในด้านต่างๆ และ ค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซม
- ความเป็นไปได้ในการ ปรับปรุง อาคาร หรือ ย่าน นั้นๆ เพื่อให้เหมาะสมกับ ประโยชน์ใช้สอยใหม่
- งบประมาณในการปรับปรุง และ มูลค่าของ อาคาร หรือ ย่าน นั้นๆ หลังจากปรับปรุงแล้วเสร็จ

- งบประมาณในการ ดำเนินงาน และ ซ่อมบำรุง รวมถึง คาดการณ์รายรับที่จะเข้ามาเพื่อสนับสนุน และ
- การปรับปรุง ระบบสาธารณูปโภคที่ เกี่ยวเนื่อง เพื่อให้ อาคาร หรือย่าน อนุรักษ์นั้นๆ ดำรงอยู่ได้

4. ดำเนินการ
โครงการนำร่อง (Pilot
Project)
ต่อไป

โครงการนำร่อง (Pilot
Project)
เพื่อกระตุ้นให้เกิดโครงการ
ต่อไป

"ก่อนหน้าที่จะมี" ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร

กรมพระยาเดชาดิศร

"ก่อนหน้าที่จะมี" ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร

กรมพระยาเดชาดิศร

กรมพระยาเดชาดิศร

กรมพระยาเดชาดิศร

กรมพระยาเดชาดิศร

กรมพระยาเดชาดิศร

กรมพระยาเดชาดิศร

กรมพระยาเดชาดิศร

กรมพระยาเดชาดิศร

ภาคผนวก

กรมพระยาเดชาดิศร

กรมพระยาเดชาดิศร

กรมพระยาเดชาดิศร

กรมพระยาเดชาดิศร

กรมพระยาเดชาดิศร

กรมพระยาเดชาดิศร

กรมพระยาเดชาดิศร

กรมพระยาเดชาดิศร

กรมพระยาเดชาดิศร

กรมพระยาเดชาดิศร

กรมพระยาเดชาดิศร

กรมพระยาเดชาดิศร

กรมพระยาเดชาดิศร

กรมพระยาเดชาดิศร

กรมพระยาเดชาดิศร

กรมพระยาเดชาดิศร

กรมพระยาเดชาดิศร

กรมพระยาเดชาดิศร

โครงการ เสวนาเรื่อง “เมืองเชียงแสนตามคำบอกเล่า”

1. ชื่อและลักษณะโครงการ

- 1.1 ชื่อโครงการภาษาไทย: เสวนาเรื่อง “เมืองเชียงแสนตามคำบอกเล่า”
- 1.2 ลักษณะโครงการ: เป็นโครงการใหม่/ โครงการพิเศษ

2. หน่วยงาน/ ผู้รับผิดชอบโครงการ: หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส-อนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง ณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

3. พันธกิจ

1. ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมด้านวิชาการสู่สังคม
2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้คนท้องถิ่นเกิดความภาคภูมิใจในถิ่นที่อยู่อาศัยของตน

4. หลักการและเหตุผล

อำเภอเชียงแสน เป็นอำเภอเล็ก ๆ ริมฝั่งแม่น้ำโขง ห่างจากตัวเมืองเชียงรายประมาณ 59 กิโลเมตร เชียงแสนเป็นเมืองเก่าแก่มาแห่งหนึ่งในภาคเหนือ มีชื่อเดิมว่า “เวียงเก่า”

อำเภอเชียงแสนเป็นเมืองประวัติศาสตร์ มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แหล่งโบราณคดี ที่เป็นหลักฐานสำคัญซึ่งบ่งบอกถึงประวัติความเป็นมาอันยาวนาน การก่อตั้งถิ่นฐานของชุมชน ประวัติการสร้างเมือง ที่น่าศึกษาและค้นหา

ปัจจุบันนี้มีนักประวัติศาสตร์หลายคน ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับเมืองเชียงแสนขึ้นมาหลายเล่ม แต่อย่างไรก็ตาม คงจะไม่มีนักประวัติศาสตร์คนไหนที่จะสามารถถ่ายทอดประวัติความเป็นมาอันยาวนานของเมืองนั้น ๆ ได้กระจ่างชัดและถูกต้องตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด เท่ากับเจ้าของถิ่นเอง นั่นก็เพราะว่าคนในท้องถิ่นเหล่านั้นเกิด เติบโต และรู้เห็นความเป็นไปของเมืองนั้นมาตลอดชีวิต บางอย่างมีโอกาสได้รับรู้และเห็น บางครั้งยังได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในเหตุการณ์นั้น ๆ ด้วยตนเอง บางเรื่องก็ได้รับทราบจากการบอกเล่าของบรรพบุรุษสืบต่อกันมา ส่วนนักประวัติศาสตร์บางท่านซึ่งไม่ได้เป็นคนในท้องถิ่น อาจจะมีข้อจำกัดอยู่หลายด้านในการบอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ซึ่งอาจจะเป็นสาเหตุให้เกิดความเข้าใจในประวัติศาสตร์ของเมืองนั้น ๆ คลาดเคลื่อนไปบ้าง

ดังนั้น หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศสฯ จึงได้จัดโครงการ เสวนา เรื่อง “เมืองเชียงแสนตามคำบอกเล่า” ขึ้นมา เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เฒ่าผู้แก่ซึ่งเป็นชาวเชียงแสนโดยกำเนิด รวมถึงนักประวัติศาสตร์ที่มีความรู้ความชำนาญ ได้มาเป็นผู้ถ่ายทอดประวัติความเป็นมาและเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงแสนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและในอนาคต ให้คนรุ่นหลังได้รับฟัง แล้วร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเมืองเชียงแสนในประเด็นที่หลากหลาย

การเสวนาในครั้งนี้ ยังถือเป็นอีกหนทางหนึ่งในการเผยแพร่เรื่องราวทางประวัติศาสตร์เมืองเชียงแสนอย่างถูกต้อง อันจะนำไปสู่การคิดค้นหาแนวทางในการผลักดันให้เมืองเชียงแสนกลายเป็นมรดกโลกต่อไปในอนาคตได้

5. วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้มีโอกาสได้รับฟังคนเชียงใหม่โดยกำเนิดบอกเล่าเรื่องราวเมืองของตนเอง
2. เพื่อกระตุ้นให้คนเชียงใหม่เห็นคุณค่า และตระหนักถึงความสำคัญของเมืองที่ตนเองอาศัยอยู่
3. เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติและความเป็นมาของเมืองเชียงใหม่อย่างถูกต้อง และใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด
4. เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้มีโอกาสร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเมืองเชียงใหม่ในแง่มุมที่หลากหลาย
5. เพื่อเผยแพร่ความรู้จากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงสู่ชุมชนและภูมิภาค

6. วิสัยทัศน์

การเสวนาในครั้งนี้จะเป็นจุดเริ่มต้นในการระดมความคิด เพื่อหาแนวทางผลักดันให้เมืองเชียงใหม่เป็นมรดกโลกในอนาคตได้

7. กลุ่มเป้าหมาย (จำนวน 20 คน)

- นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา
- อาจารย์ นักศึกษา และบุคลากร มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
- สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย
- อาจารย์และนักเรียน โรงเรียนในเชียงใหม่
- อบต./ อบจ. ในจังหวัดเชียงราย

8. ระยะเวลาดำเนินการ

31 สิงหาคม 2549

9. รูปแบบการดำเนินงาน

เป็นการเสวนา พูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างวิทยากร และผู้เข้าร่วมเสวนา

10. สถานที่ดำเนินงาน/ โครงการ

ห้อง 306 อาคาร D1 มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จ. เชียงราย

11. วิทยากร

1. ผศ.ดร. สุนันทา ฟาเบรอส (อาจารย์สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง)

2. อาจารย์บัณฑิต กินาวงศ์ (นักประวัติศาสตร์ นักเขียน และนักวิชาการอิสระ)
3. คุณบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน (นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน)
4. คุณอ่อนเรือน ใหม่คำวัง (ชาวเชียงแสนโดยกำเนิด)
5. ร.ต.ต. สุดใจ เชื้อเจ็ดตน (ชาวเชียงแสนโดยกำเนิด)
6. รศ. พิกุล ไคว้สุวรรณ (อาจารย์พิเศษคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)
7. อาจารย์วีระพันธุ์ ชินวัตร (อาจารย์ นักวิชาการ และกรรมการบริหารบริษัท เอส เจ เอ ทรีตี จำกัด)

12. ประโยชน์ที่จะได้รับจากการจัดทำโครงการนี้

1. ผู้เข้าร่วมได้รับทราบถึงประวัติความเป็นมา และข้อเท็จจริงอีกหลาย ๆ อย่างของเมืองเชียงแสนจากคนในท้องถิ่นโดยตรง และในขณะเดียวกันคนในท้องถิ่นก็ได้มีโอกาสมาบอกเล่าถึงความเป็นมาของเมืองเชียงแสนด้วยตัวเอง
2. ผู้เข้าร่วมได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเมืองเชียงแสนในแง่มุมของตนเอง อันจะนำไปสู่การระดมความคิดเห็นเพื่อผลักดันให้เมืองเชียงแสนเป็นมรดกโลกต่อไป
3. นักประวัติศาสตร์ได้มาฟังการบอกเล่าความเป็นมาของเมืองเชียงแสนจากผู้เฒ่าผู้แก่ของเมืองเชียงแสน
4. การเสวนาครั้งนี้ถือเป็นโอกาสที่จะได้แก้ไขความเข้าใจที่ผิดเพี้ยนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เมืองเชียงแสนให้ถูกต้องตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด
5. คนเชียงแสนได้ตระหนักถึงคุณค่าและเล็งเห็นความสำคัญ รวมทั้งเกิดความภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิดของตน อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์ และปกป้องหวงแหนไว้ให้คนรุ่นหลังได้เล่าสืบทอดต่อ ๆ กันไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด
6. นักศึกษา อาจารย์ พนักงานของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ในฐานะผู้ที่อยู่ในสถาบันการศึกษาที่สำคัญของจังหวัดเชียงราย จะได้รับความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเมืองเชียงแสน แล้วสามารถนำไปเผยแพร่สู่สังคมได้อย่างเหมาะสมตรงตามความเป็นจริง

13. แหล่งทุนในการดำเนินงาน

- การสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
- ค่าลงทะเบียน 300 บาท / คน

14. แผนการปฏิบัติงานโดยรวม

กิจกรรม	กรกฎาคม 49 สัปดาห์ที่				สิงหาคม 49 สัปดาห์ที่				กันยายน 49 สัปดาห์ที่			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
1. เขียนโครงการเสนอขอของบดำเนินการ												
2. ประชาสัมพันธ์โครงการ												
3. ประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง												
4. ส่งจดหมายเชิญเข้าร่วมโครงการ												
5. จัดหาวิทยากร												
6. จัดเตรียมสถานที่												
7. จัดเตรียมเอกสารประกอบ												
8. รวบรวมรายชื่อผู้เข้าร่วมโครงการ												
9. ดำเนินการตามแผน												
10. สรุปผลการดำเนินงาน												

กำหนดการเสวนา

เรื่อง “เมืองเชียงแสนตามคำบอกเล่า”

จัดโดย หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส-อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

วันพฤหัสบดีที่ 31 สิงหาคม 2549

ณ ห้อง 306 อาคาร D1

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จ. เชียงราย

08.00 - 08.30	ลงทะเบียน
08.30 - 08.40	กล่าวรายงาน
08.40 - 08.50	กล่าวต้อนรับโดย รศ. นริวรรณ จินตกานนท์ (รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนาความสัมพันธ์ภายนอก)
08.50 - 09.00	กล่าวเปิดโดย นายบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน (นายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน)
09.00 - 10.30	“การอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของคนในล้านนา” (ผศ.ดร. สุนันทา ฟาเบรอ - อาจารย์สำนักวิชาศิลปศาสตร์)
10.30 - 12.00	“เชียงแสนในสมัยสุโขทัย-อยุธยา-ต้นรัตนโกสินทร์” (อ. บดินทร์ กินาวงศ์ - นักประวัติศาสตร์ นักเขียน และนักวิชาการอิสระ)
12.00 - 13.00	พักรับประทานอาหารกลางวันตามอัธยาศัย
13.00 - 14.30	“เชียงแสนในสมัยรัชกาลที่ 4 - 6” (คุณลุงอุ่นเรือน ใหม่คำวัง, คุณบุญส่ง เชื้อเจ็ดตน, ร.ต.ต. สุดใจ เชื้อเจ็ดตน)
14.30 - 16.30	“เชียงแสนในสมัยรัชกาลที่ 7 - 8” (รศ. พิกุล ไคว้สุวรรณ - อาจารย์พิเศษคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)
16.30 - 18.00	“เชียงแสนในสมัยรัชกาลที่ 9 และเชียงแสนในอนาคต” (อ. วีระพันธุ์ ชินวัตร - อาจารย์ นักวิชาการ และกรรมการบริหารบริษัท เอส เจ เอ ทรีดี จำกัด)
18.15 - 18.30	กล่าวขอบคุณโดย ผศ.ดร. สุนันทา ฟาเบรอ (อาจารย์สำนักวิชาศิลปศาสตร์)

คำกล่าวรายงาน

โดย นางสาวจรรุวรรณ กาศนอก
เจ้าหน้าที่บริหาร หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศสฯ

คำกล่าวรายงาน

โครงการ เสวนาเรื่อง “เมืองเชียงแสนตามคำบอกเล่า”

โดย

นางสาวจรรววรรณ กาศนอก

เจ้าหน้าที่บริหาร หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศสฯ

วันพฤหัสบดีที่ 31 สิงหาคม 2549 เวลา 08.30 - 08.40 น.

ณ ห้อง 306 อาคาร D1

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จ. เชียงราย

เรียน ท่านรองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนาความสัมพันธ์ภายนอก
ท่านวิทยากร
ท่านผู้บริหาร
และผู้เข้าร่วมเสวนาทุกท่าน.....

หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส-อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ได้จัดโครงการ เสวนาเรื่อง “เมืองเชียงแสนตามคำบอกเล่า” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้คนเชียงแสนโดยกำเนิด ได้มาบอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงแสน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและในอนาคต ให้คนรุ่นหลังได้รับฟัง

การเสวนาในวันนี้ ได้รับเกียรติจากท่านรองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนาความสัมพันธ์ภายนอก เป็นผู้กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมเสวนา และท่านนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน เป็นผู้กล่าวเปิดการเสวนา และยังได้รับเกียรติจากท่านวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิถึง 5 ท่าน มาร่วมพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งแต่ละท่านก็ล้วนมีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญทางประวัติศาสตร์เป็นอย่างดี บางท่านก็เป็นชาวเชียงแสนโดยกำเนิด ซึ่งมีโอกาสได้รับรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และบางครั้งยังได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยตัวเอง ดังนั้น จึงเป็นโอกาสดีที่ท่านทั้งหลายจะได้รับฟังเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงแสนในแง่มุมที่หลากหลาย

การเสวนาจะแบ่งเป็น 5 หัวข้อตามลำดับดังนี้ คือ

1. "การอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของคนในล้านนา"
บรรยายโดย ผศ. ดร. สุนันทา ฟาเบร --อาจารย์สำนักวิชาศิลปศาสตร์
2. "เชียงใหม่ในสมัยสุโขทัย-อยุธยา-ต้นรัตนโกสินทร์"
บรรยายโดย อาจารย์บัณฑิต กินวงศ์--นักประวัติศาสตร์ นักเขียน และนักวิชาการอิสระ
3. "เชียงใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 4-6"
บรรยายโดย คุณลุงอ่อน เรือน ใหม่คำวัง--ชาวเชียงใหม่โดยกำเนิด
4. "เชียงใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 7-8"
บรรยายโดย รศ. พิกุล โค้วสุวรรณ--ท่านมาจากตระกูลเจ้าเชียงใหม่โดยกำเนิด ปัจจุบันเป็น
อาจารย์พิเศษคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
5. "เชียงใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 9 และเชียงใหม่ในอนาคต"
บรรยายโดย อาจารย์ วีระพันธุ์ ชินวัตร--ผู้ศึกษาผังเมืองและการจัดการเมืองเชียงใหม่สมัยใหม่
ปัจจุบันท่านเป็นอาจารย์ นักวิชาการ และเป็นกรรมการบริหารบริษัท เอส เจ เอ ทรีดี จำกัด

หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศสฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าความรู้และประสบการณ์ที่ถ่ายทอดจากท่านวิทยากรในวันนี้ จะช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่นักศึกษา คณาจารย์ นักวิชาการ และผู้ที่สนใจสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษา และการทำงานทั้งในปัจจุบันและในอนาคตได้ และยิ่งไปกว่านั้น การเสวนาครั้งนี้ อาจถือเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยเผยแพร่เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ หรือภาพในอดีตของเมืองเชียงใหม่อย่างถูกต้อง ให้แก่สาธารณชนได้รับทราบ เพื่อนำไปสู่การหาแนวทางผลักดันให้เมืองเชียงใหม่กลายเป็นมรดกโลกต่อไปในอนาคตได้

บัดนี้ ได้เวลาอันสมควรแล้ว ดิฉันใคร่ขอเรียนเชิญท่าน รองศาสตราจารย์ นริวรรณ จินตกานนท์ รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนาความสัมพันธ์ภายนอก ได้กรุณากล่าวต้อนรับแขกผู้มีเกียรติทุกท่าน ที่มาร่วมเสวนาในครั้งนี้ ขอเรียนเชิญค่ะ

.....

คำกล่าวต้อนรับ

โดย รศ. นริวรรณ จินตกานนท์

รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนาความสัมพันธ์ภายนอก

คำกล่าวรายงาน

โครงการ เสวนาเรื่อง “เมืองเชียงแสนตามคำบอกเล่า”

โดย

นางสาวจาวรรรณ กาศนอก

เจ้าหน้าที่บริหาร หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศสฯ

วันพฤหัสบดีที่ 31 สิงหาคม 2549 เวลา 08.30 - 08.40 น.

ณ ห้อง 306 อาคาร D1

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จ. เชียงราย

เรียน ท่านรองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนาความสัมพันธ์ภายนอก
ท่านวิทยากร
ท่านผู้บริหาร
และผู้เข้าร่วมเสวนาทุกท่าน.....

หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส-อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ได้จัดโครงการ เสวนาเรื่อง “เมืองเชียงแสนตามคำบอกเล่า” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้คนเชียงแสนโดยกำเนิด ได้มาบอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงแสน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและในอนาคต ให้คนรุ่นหลังได้รับฟัง

การเสวนาในวันนี้ ได้รับเกียรติจากท่านรองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนาความสัมพันธ์ภายนอก เป็นผู้กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมเสวนา และท่านนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน เป็นผู้กล่าวเปิดการเสวนา และยังได้รับเกียรติจากท่านวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิถึง 5 ท่าน มาร่วมพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งแต่ละท่านก็ล้วนมีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญทางประวัติศาสตร์เป็นอย่างดี บางท่านก็เป็นชาวเชียงแสนโดยกำเนิด ซึ่งมีโอกาสได้รับรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และบางครั้งยังได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยตัวเอง ดังนั้น จึงเป็นโอกาสดีที่ท่านทั้งหลายจะได้รับฟังเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงแสนในแง่มุมที่หลากหลาย

การเสวนาจะแบ่งเป็น 5 หัวข้อตามลำดับดังนี้ คือ

1. "การอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของคนในล้านนา"
บรรยายโดย ผศ. ดร. สุนันทา พาเบร --อาจารย์สำนักวิชาศิลปศาสตร์
2. "เชียงใหม่ในสมัยสุโขทัย-อยุธยา-ต้นรัตนโกสินทร์"
บรรยายโดย อาจารย์บัณฑิต กินาวงศ์--นักประวัติศาสตร์ นักเขียน และนักวิชาการอิสระ
3. "เชียงใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 4-6"
บรรยายโดย คุณลุงอ่อนเรือน ใหม่คำวัง--ชาวเชียงใหม่โดยกำเนิด
4. "เชียงใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 7-8"
บรรยายโดย รศ. พิกุล ไคว้สุวรรณ--ท่านมาจากตระกูลเจ้าเชียงใหม่โดยกำเนิด ปัจจุบันเป็น
อาจารย์พิเศษคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
5. "เชียงใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 9 และเชียงใหม่ในอนาคต"
บรรยายโดย อาจารย์ วีระพันธุ์ ชินวัตร--ผู้ศึกษาผังเมืองและการจัดการเมืองเชียงใหม่
ปัจจุบันท่านเป็นอาจารย์ นักวิชาการ และเป็นกรรมการบริหารบริษัท เอส เจ เอ ทรีดี จำกัด

หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศสฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าความรู้และประสบการณ์ที่ถ่ายทอดจากท่านวิทยากรในวันนี้ จะช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่นักศึกษา คณาจารย์ นักวิชาการ และผู้ที่สนใจสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษา และการทำงานทั้งในปัจจุบันและในอนาคตได้ และยิ่งไปกว่านั้น การเสวนาครั้งนี้ อาจถือเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยเผยแพร่เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ หรือภาพในอดีตของเมืองเชียงใหม่อย่างถูกต้อง ให้แก่สาธารณชนได้รับทราบ เพื่อนำไปสู่การหาแนวทางผลักดันให้เมืองเชียงใหม่กลายเป็นมรดกโลกต่อไปในอนาคตได้

บัดนี้ ได้เวลาอันสมควรแล้ว ดิฉันใคร่ขอเรียนเชิญท่าน รองศาสตราจารย์ นริวรรณ จินตกานนท์ รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนาความสัมพันธ์ภายนอก ได้กรุณากล่าวต้อนรับแขกผู้มีเกียรติทุกท่าน ที่มาร่วมเสวนาในครั้งนี้ ขอเรียนเชิญค่ะ

.....

ประวัติวิทยากร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุนันทา ฟาเบร

ชื่อ   สุนันทา
 นามสกุล   ฟาเบร
 วัน/เดือน/ปีเกิด   วันที่ 1 สิงหาคม 1950
 ที่อยู่   52/143 ซอยพหลโยธิน 45 ถนนพหลโยธิน จตุจักร 10900 กรุงเทพฯ
                           หรือ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ต.ท่าสุต อ. เมือง จ.เชียงราย 57100
 โทรศัพท์   053 916845 053 916844
 โทรสาร   053 916846
 E-mail   sunanta@mfu.ac.th

ประวัติการศึกษา

- 1998-1999   ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประเทศไทยในเอกสารฝรั่งเศสสมัยต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 ณ ประเทศฝรั่งเศส (ทุนรัฐบาลฝรั่งเศส)
- 1980-1983   ศึกษาปริญญาเอกระดับ Doctorat d'Etat, University Paris VII, Paris, France
- 1978-1980   ปริญญาเอกระดับ Doctorat 3^e cycle, University Paris VII, Paris, and Ecole Pratique des Hautes Etudes (Sorbonne), Paris, France. (Eastern Civilization)
- 1976-1977   DEA (Diplome d'Etude Approfondie). South-East-Asian Civilization. University Paris VII, Paris, France
- 1974-1975   ปริญญาโท Content Analysis, Public Opinion and Press, University Fraçois Rabelais Tours, France
- 1974   C2 (Certificate 2) Content Analysis and Press in France, University Fraçois Rabelais, Tours, France
- 1972   ปริญญาตรี อักษรศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร (ประวัติศาสตร์, ภาษาฝรั่งเศส)

ประวัติการทำงาน

- 2005
- รับผิดชอบการดำเนินงานของ French-Upper Mekong Sub-region Academic Cooperation Centre at Mae Fah Luang University
  - ผู้ทรงคุณวุฒิของวารสารอิเล็กทรอนิกส์การท่องเที่ยวไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
  - ประธานคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนางานวิจัยมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
  - ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิจัย สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติแห่งประเทศไทย (รหัส 47100123)
  - บรรยายเรื่อง “การมองสังคมโดยผ่านมิติอารยธรรม” หลักสูตรปริญญาเอก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (วันอาทิตย์ที่ 4 กันยายน 2548 - 8 ชั่วโมง)
  - กรรมการประเมินผลงานวิจัย ของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยพายัพ จำนวน 1 เรื่อง
- 2004
- ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประเมินผลรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติของหน่วยงานภาครัฐงบประมาณปีพ.ศ. 2544-2547 (21 โครงการ)
  - ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ ของนักวิจัยระดับศาสตราจารย์ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (1 โครงการ)
  - ผู้จัดตั้ง French-Upper Mekong Sub-region Academic Cooperation Centre at Mae Fah Luang University
  - กรรมการบริหารเครือข่ายวิจัยภาคเหนือตอนบน (หัวหน้ากลุ่มท่องเที่ยว)
- 2003
- ผู้แทนมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงไปเจรจาความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยฝรั่งเศสและศูนย์วิจัยแห่งชาติฝรั่งเศส
- 2002-2005
- ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
- อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง สำนักวิชาศิลปศาสตร์ วิชา Peace Studies
- 2002
- กรรมการประสานงานวิจัยระหว่างมหาวิทยาลัยและหน่วยงานภาครัฐและรัฐวิสาหกิจ
  - กรรมการโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก

- กรรมการติดตามความก้าวหน้าผลการดำเนินงานโครงการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดเชียงราย (ผู้แทนมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง)
  - คณะทำงานความร่วมมือในการวิจัยในกลุ่ม ทอมก. (ที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัย ในกำกับของรัฐ)
  - ผู้แทนประเทศไทยในการประชุม ESCAP
  - ประธานคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนางานวิจัยมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
  - รองประธานกรรมการคณะกรรมการติดตามความก้าวหน้างานวิจัยมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, etc.
- 1995 - 2003** - อาจารย์ประจำวิชา สัมมนาความคิดสมัยใหม่ ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ฝรั่งเศส และวัฒนธรรมเปรียบเทียบ ไทย-ฝรั่งเศส คณะศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 1995 - 2002** - อาจารย์ประจำวิชา แนวความคิดฝรั่งเศสสมัยใหม่ คณะศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- กรรมการและกรรมการที่ปรึกษาด้านวิชาการของชมรมการจัดพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ไทย สภาอุตสาหกรรม การพิมพ์ไทย
- 1980 - 2002** - นักวิชาการของสำนักวิจัยแห่งชาติฝรั่งเศส ภาคเอเชียตะวันออกเฉียง
- 1995 - 2001** - ผู้อำนวยการสำนักพิมพ์และผลิตเอกสารทางวิชาการ มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น
- บรรณาธิการวารสารทางวิชาการ Saint John's Journal (3 ภาษา: ไทย อังกฤษ ฝรั่งเศส)
  - รองคณบดี คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น
  - อาจารย์พิเศษ วิชาอารยธรรมตะวันออก (จีน) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
  - อาจารย์พิเศษ วิชาการใช้และวิเคราะห์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร ฯลฯ
- 1979 - 1992** - รองประธานกรรมการบริษัท Central Radio Satellite France ประเทศฝรั่งเศส
- อาสาสมัครสอนเรื่อง Tourism Management ให้กับผู้ว่างงานและต้องการมีกิจการระดับ SME ในประเทศฝรั่งเศส
  - Member of Association du Centre d'Histoire et de Civilisation de la Peninsule Indochinoise (A.C.H.C.P.I.) Paris, France

ผลงานทางวิชาการที่พิมพ์เผยแพร่

- 1977 ในสมัยเรือใบและเรือกลไฟ คนฝรั่งเศสเดินทางมาเมืองไทยกันอย่างไร ส.น.ท.ผ.สาร, ฉบับที่ 3 พฤศจิกายน 2520, ปารีส
- 1978 ปัญหาเรื่องภาษาของคนต่างชาติในสยาม สมัยคริสต์ศตวรรษที่ 19, ส.น.ท.ผ.สาร, ฉบับที่ 4 พฤศจิกายน 2521, ปารีส
- 1979 ฝรั่งเศสกับการให้การศึกษาแก่อาณานิคมอินโดจีน, วารสารธรรมศาสตร์ ปีที่ 8 เล่มที่ 4 เมษายน – มิถุนายน 2522
- 1980 ความทรงจำของสังฆราชปาลเลอกัวซ์ แปลจาก Mémoire de Mgr. Pallegoix. Bulletin de la Société de Géographie, 1848, ศิลปวัฒนธรรม, ปีที่ 1 เล่มที่ 2 1980
- 1985 L'image de la Thaïlande dans la Presse française de la première moitié du XIXe siècle. **Revue de la Société française de l'Histoire d'Outre-Mer**, tome LXXII (1985) No.267 pp.155-166
- 1996 ประวัติศาสตร์อียิปต์โดยย่อ <http://www.stjohn.ac.th>
- 1997 อารยธรรมกรีกโบราณ <http://www.stjohn.ac.th>
 “อินโด – ยูโรเปียน” สารสารานุกรม ปีที่ 1 เล่มที่ 2 กันยายน 2540
 “การค้าทาส” สารสารานุกรม ปีที่ 1 เล่มที่ 3 ตุลาคม 2540
 “ชาวสเตปยูเรเชีย: บรรพบุรุษของชาวยุโรป” สารสารานุกรม ปีที่ 1 เล่มที่ 4 พฤศจิกายน 2540
 “การทำไวน์ตามธรรมเนียมโบราณ” สารสารานุกรม ปีที่ 1 เล่มที่ 5 ธันวาคม 2540
- 1998 ประวัติอารยธรรมเมโสโปเตเมียเมื่อ 3000 ปีก่อน ค.ศ. <http://www.stjohn.ac.th>
 อารยธรรมอินเดีย <http://www.stjohn.ac.th>
 “ภาพลักษณ์ของประเทศไทยในสิ่งพิมพ์ของฝรั่งเศสสมัยต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19” วารสารเซนต์จอห์น ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 มกราคม 2541
 “การเก็บไวน์ในถังไม้และในขวดตามธรรมเนียมโบราณของฝรั่งเศส” สารสารานุกรม ปีที่ 2 เล่มที่ 6 มกราคม 2541

- “ทำไมยุโรปจึงพัฒนาได้เร็วกว่าเอเชีย” วารสารวิศวกรรมศาสตร์ ปีที่ 59 ฉบับที่ 3 มีนาคม 2541 และ สารเสราญ ปีที่ 2 เล่มที่ 7 กุมภาพันธ์ 2541
- “เรื่องราวของชาวยิว” สารเสราญ ปีที่ 2 เล่มที่ 8 มีนาคม 2541
- “ลัทธิยูดา ศาสนาของชาวยิว” สารเสราญ ปีที่ 2 เล่มที่ 9 เมษายน 2541
- “ชนชาติต่าง ๆ ในทวีปยุโรป ตอนที่ 1” สารเสราญ ปีที่ 2 เล่มที่ 10 พฤษภาคม 2541 “ยุโรปตะวันตกหลังการรุกรานครั้งใหญ่: อิทธิพลของผู้รุกรานหรือความคงอยู่ของอารยธรรมโรมัน (ตอนจบ) สารเสราญ ปีที่ 2 เล่มที่ 11 มิถุนายน 2541
- “การบริโภคอาหารของคนยุคมิด” สารเสราญ ปีที่ 2 เล่มที่ 12 กรกฎาคม 2541
- “เรื่องราวของเคอร์ด คนผู้ไร้แผ่นดิน” สารเสราญ ปีที่ 2 เล่มที่ 13 สิงหาคม 2541 “เข้าใจถึงความเป็นอเมริกัน” สารเสราญ ปีที่ 2 เล่มที่ 14 ตุลาคม 2541
- “ประชาพิจารณ์ ประสบการณ์จากฝรั่งเศส” สารเสราญ ปีที่ 2 เล่มที่ 16 ธันวาคม 2541
- 1999 อารยธรรมกรีกโบราณ <http://www.stjohn.ac.th>
ศิลปะจีน <http://www.stjohn.ac.th>
Sunanta Fabre (1999) **Le Siam dans l' Opinion Française de 1815 – 1868**. Avec le soutien du Ministère des Affaires Etrangères: Ambassade de France à Bangkok
สุนันทา ฟาเบรอ (2542). อารยธรรมจีนสมัยราชอาณาจักร, ทุนสนับสนุนของทบวงมหาวิทยาลัย, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น
สุนันทา ฟาเบรอ. แนวทางการเขียนงานทางวิชาการ, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น 2542
- 2000 สุนันทา ฟาเบรอ. อารยธรรมอียิปต์, ทุนสนับสนุนของทบวงมหาวิทยาลัย: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น. กรุงเทพฯ 2544
- 2002 สุนันทา ฟาเบรอ, “อินโด-ยุโรปเปี่ยน”, Sciences humaines et Sociales en France au XIXe siecle : une anthologie. สรรนิพนธ์มนุษยศึกษา , Chiang Mai University, 2002
- 2003 **Website: <http://www.peacecivilisation.com>**
- 2005 - สุนันทา ฟาเบรอ อารยธรรมอียิปต์ สถานทูตฝรั่งเศสประจำประเทศไทยและมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงจัดพิมพ์เนื่องในวันเปิดหน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส-อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เชียงราย 2548

- สุนันทา ฟาเบรอ **Le Siam dans l'Opinion Française de 1815-1868**. Avec le soutien de l'Ambassade de France en Thaïlande, Service de Coopération et d'Action Culturelle pour le Centre Franco-Haut Mékong de Coopération Académique de l'Université Mae Fah Luang, 2548

ผลงานวิจัย

- 1999 Sunanta FABRE, **Le Siam dans l'Opinion Française de 1815-1868**. Avec le soutien du Ministère des Affaires Etrangères, des Services culturels de l'Ambassade de France à Bangkok, 1999
- 2003 - **Guidelines on Integrated Planning for Sustainable Tourism Development in Chiang Rai**. Mae Fah Luang Fund
- Project on **"Textiles development at Had Bai and Sri Donchai districts in Chiang Rai Province"** Asia-SEED Fund (Japan)
- 2004 - Project on **"Textiles development in Lanna and their packaging"**, OTOP project. Ministry of Industry Fund
- Project on **"Development of Moo Ban Saen Jai Mai, Mae Fah Luang District to the Sustainable society"** Commission of Higher Education Fund.

ผลงานวิจัยที่เผยแพร่ (ย้อนหลัง 3 ปี)

- 2004 เรื่อง การยกระดับการแปรรูปการผลิตผลิตภัณฑ์ผ้า - อบรมสัมมนาเรื่อง การออกแบบปรับปรุงผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์
1. วันที่ 3 สิงหาคม 2547 จังหวัดลำปาง (ชุมชนในจังหวัดลำปางและแพร่)
  2. วันที่ 4 สิงหาคม 2547 จังหวัดเชียงใหม่ (ชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน)
  3. วันที่ 7 สิงหาคม 2547 จังหวัดเชียงราย (ชุมชนในจังหวัดเชียงรายและพะเยา)
  4. วันที่ 23-25 พฤศจิกายน 2547 ที่ประเทศกัมพูชา National University of Management; Ta Kaew village The Final Presentation Session of Entrepreneurship Education Program for Local Business Promotion in **Cambodia**. (JODC GMS Local Business Promotion Seminar) - วิทยากร
- ผลงานวิจัยเรื่องนี้ได้เผยแพร่เป็นรูปเล่มให้แก่ 22 ชุมชนในภาคเหนือ และได้มีการนำไปใช้ในเชิงพาณิชย์

2005

5. วันที่ 20-22 กุมภาพันธ์ 2548 - JODC GMS Local Business Promotion Seminar. **Lecturer** on Textile Phnom Penh, **Cambodia** (Asia-SEED) - วิทยากร
6. วันที่ 7-11 มีนาคม 2548 - AOTS Training Program on Entrepreneurship Education for Local Business Promotion (Advanced Course I) at Mae Fah Luang University, Chiang Rai, **Thailand**. (111 participants from GMS countries). - วิทยากร
7. วันที่ 8 เมษายน 2548 เสวนาและประชุมเชิงปฏิบัติการ โครงการสนับสนุนตลาดผลิตภัณฑ์ภูมิภาค (ล้านนาแพชั่น) สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่ - วิทยากร
8. วันที่ 26 - 30 เมษายน 2548 - The Feasibility Study on Development of Tourists in Hanoi. Bamboo village and Embroidery village. **Vietnam**. (Asia-SEED.) - วิทยากร
9. วันที่ 26 - 29 พฤษภาคม 2548 - Workshop on Handicraft and Tourism in Hanoi **Viet nam**. (Asia-SEED) - วิทยากร
10. วันที่ 27 กรกฎาคม 2548 - TV Conference เรื่องสินค้า OTOP คู่ Entrepreneurship กับนักเรียนระดับมัธยมปลายของโรงเรียน Yanagimachi Junior High School ประเทศญี่ปุ่น (จำนวน 4 ชั่วโมง) - อาจารย์ที่ปรึกษา
11. วันที่ 16 สิงหาคม 2548 - วิทยากรฝึกอบรมกลุ่มอาชีพ “การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ การบรรจุหีบห่อผลิตภัณฑ์” สำนักงานเทศบาลตำบลป่าแดด อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย - วิทยากร
12. วันที่ 24 สิงหาคม 2548 - การออกแบบผลิตภัณฑ์เซรามิคเพื่อตลาดต่างประเทศ - สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง - วิทยากร
13. วันที่ 25 สิงหาคม 2548 - การออกแบบและการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ - หน่วยบ่มเพาะธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง - วิทยากร
14. วันที่ 2 - 4 พฤษภาคม 2548 - The Training Program on Entrepreneurship Education for Cambodia - At World Bank of Phnom Pehn - วิทยากร
15. วันที่ 5 - 7 ธันวาคม 2548 - The Training Program on Entrepreneurship Education for Laos - วิทยากร
16. วันที่ 24 - 25 เมษายน 2549 Local Business Promotion Seminar for Regional Development III in Malaysia. The Business of

Innovation : **Create and Develop Products.** Organized by Small and Medium Industries Development Corporation (SMIDEC) Malaysia, Asia-SEED, Faculty of Economic and Business (FEB), University Kebangsaan, Malaysia.

6. ได้รับแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการทุนการศึกษาของคณะสังคมศาสตร์ ตามคำสั่งคณะสังคมศาสตร์ ที่ 64/2536
7. ดำรงตำแหน่งรองคณบดี คณะสังคมศาสตร์ ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2534 ถึงวันที่ 30 กรกฎาคม 2536 (ในขณะนั้นคณะเศรษฐศาสตร์ยังเป็นภาควิชา สังกัดคณะสังคมศาสตร์อยู่) ตามคำสั่งคณะสังคมศาสตร์ ที่ 97/2534
8. ได้รับแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการดำเนินการเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารสโมสรนักศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตามคำสั่งคณะสังคมศาสตร์ ที่ 101/2534
9. ได้รับการเสนอชื่อให้เข้าประชุมทางวิชาการที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย โดย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตามคำสั่งมหาวิทยาลัย ที่ ทม 0601(1)/11501
10. ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการดำเนินการเลือกตั้งกรรมการสภาอาจารย์ ตามคำสั่งคณะสังคมศาสตร์ ที่ ทม 0611.1.1/0752
11. ได้รับแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการทุนการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตามคำสั่งมหาวิทยาลัย ที่ 0393/2536
12. ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการอำนวยการเลือกตั้งกรรมการสภาอาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตาม คำสั่งคณะสังคมศาสตร์ ที่ 77/2535
13. ได้รับแต่งตั้งเป็นประธานคณะกรรมการอำนวยการเลือกตั้งกรรมการสภามหาวิทยาลัย ตาม คำสั่ง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ 0540/2536
14. ได้รับแต่งตั้งจากคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประสานงานกับจังหวัดน่านและจังหวัดเชียงราย เพื่อส่งเสริม เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย ตามคำสั่งคณะสังคมศาสตร์ ที่ ทม 0611.1.1/ว.1530
15. เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาปริญญาโท ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตามคำสั่งมหาวิทยาลัย ที่ 65/2536 ลงวันที่ 30 มิถุนายน 2536
16. เป็นกรรมการพิจารณาทุนการศึกษาของคณะเศรษฐศาสตร์ ตามคำสั่งของคณะ ที่ 17/2536 ลงวันที่ 7 กรกฎาคม 2536
17. เป็นกรรมการโครงการปริญญาโทสาขาเศรษฐศาสตร์ภาคพิเศษ ตามคำสั่งที่ 25/2536 ลงวันที่ 20 กันยายน 2536
18. เป็นกรรมการสอบแข่งขันบรรจุเข้ารับราชการของพนักงานการเงินและบัญชี ของคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตามคำสั่งที่ ทม 0611.1.1/1929 ลงวันที่ 25 พฤศจิกายน 2537

19. ได้รับอนุมัติจากมหาวิทยาลัยและคณะเศรษฐศาสตร์ ให้เดินทางไปร่วมประชุมทางวิชาการ ร่วมกับ 7 ประเทศ ณ มหาวิทยาลัยยูนนาน ประเทศจีน ตามคำสั่งที่ ทม 0622.1/0084 ลงวันที่ 19 มิถุนายน 2538
20. เป็นกรรมการสอบสัมภาษณ์ผู้สอบผ่านข้อเขียน และคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาต่อใน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตามคำสั่งที่ ทม 0621/วท.284 ลงวันที่ 3 พฤษภาคม 2538
21. ได้รับมอบหมายจากมหาวิทยาลัยให้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการปรับปรุง หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลการศึกษาหลักสูตรระดับอุดมศึกษาที่ไม่สูงกว่าปริญญาตรี ใน สถาบันอุดมศึกษาเอกชน
22. เป็นกรรมการประจำคณะ ตามคำสั่งที่ 310/2540 ลงวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2540
23. ได้รับมอบหมายให้เดินทางไปดูงานด้านสิ่งแวดล้อมที่ประเทศสิงคโปร์ ตามคำสั่งที่ ทม 0611.1.1/ว.0153
24. เป็นกรรมการวิชาการประจำคณะ ตามคำสั่งที่ 42/2540 ลงวันที่ 17 กรกฎาคม 2540
25. เป็นกรรมการคัดเลือกผู้ช่อกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาของคณะ ตามคำสั่งที่ 1573/2540 ลงวันที่ 24 มิถุนายน 2540
26. เป็นกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาประจำคณะ ตามคำสั่งที่ 32/2541 ลงวันที่ 8 มิถุนายน 2541
27. เป็นกรรมการประเมินผลงานวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนาของมหาวิทยาลัยพายัพ ตาม คำสั่งของคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ ทม 06224/0153 ลงวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2542
28. เป็นคณะทำงานและเลขานุการโครงการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลสำหรับการลงทุนและฝึกอบรมนัก ลงทุน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตามคำสั่งที่ 1537/2542 ลงวันที่ 24 มิถุนายน 2542
29. เป็นกรรมการคัดเลือกและสอบสัมภาษณ์นักเรียน โครงการเรียนดีและโครงการพัฒนา ส่งเสริมเยาวชนดีเด่น เข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตามคำสั่งที่ 2998/2542 ลงวันที่ 14 มีนาคม 2542
30. เป็นกรรมการสอบไล่ภายนอกของมหาวิทยาลัยพายัพ ตามคำสั่งของคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ ทม 0622.4/231 ลงวันที่ 20 เมษายน 2543
31. ได้รับมอบหมายและได้รับทุนสนับสนุนจากคณะเศรษฐศาสตร์ ให้ทำงานวิจัยเรื่อง ทักษะคิด ของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอนของคณะเศรษฐศาสตร์ ตามคำสั่งที่ ทม 0641/1568 ลงวันที่ 21 เมษายน 2543

32. ได้รับเชิญให้สอนกระบวนวิชา 703732 (Business Decision : Economic Analysis) หลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตามคำสั่งที่ ทม 0623/1168 ลงวันที่ 23 พฤษภาคม 2543 ถึงปัจจุบัน
33. ได้รับแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการและกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ (Independent Study) และวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับปริญญาโทภาคพิเศษและภาคปกติ ของคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตามคำสั่งคณะเศรษฐศาสตร์ ที่ ทม 94/2540 ลงวันที่ 19 กรกฎาคม 2540
34. ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับปริญญาโท โครงการภูมิภาคศึกษา (Regional Study) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตามคำสั่งที่ ทม 0613/ภศ024 ลงวันที่ 12 พฤศจิกายน 2541
35. ได้รับแต่งตั้งเป็นอาจารย์บัณฑิตวิทยาลัย (อาจารย์พิเศษ) ตามคำสั่งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ 2815/2543 ลงวันที่ 9 พฤศจิกายน 2543
36. ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการสอบสัมภาษณ์รับนักศึกษาระดับปริญญาโท โครงการเศรษฐศาสตร์การเมือง (Political Economy) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตามคำสั่งที่ 37/2544 ลงวันที่ 5 มีนาคม 2544
37. ได้รับเชิญเป็นอาจารย์สอนพิเศษคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โครงการปริญญาโทภาคพิเศษ ตามคำสั่งที่ ทม 0623/541 ลงวันที่ 23 พฤษภาคม 2544

ผลงานด้านวิชาการและประสบการณ์การสอน

งานแต่งและเรียบเรียงตำราและเอกสารประกอบการเรียนการสอน.....

พ.ศ. 2524งานแต่งและเรียบเรียงตำรา รวมทั้งเอกสารประกอบการสอน

1. วิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น (General Economics)
2. วิชาเศรษฐศาสตร์จุลภาค (Micro Economics)
3. วิชาเศรษฐศาสตร์มหภาค (Macro Economics)

พ.ศ. 2533งานแต่งและเรียบเรียงตำรา รวมทั้งเอกสารประกอบการสอน

1. วิชาทฤษฎีและนโยบายการเงิน (Monetary Theory and Policy)
2. วิชาการธนาคารพาณิชย์ (Commercial Banking)

งานวิจัย.....

ผลงานวิจัยที่เสร็จสมบูรณ์แล้ว

1. บทบาทของธนาคารพาณิชย์ในการกระจายสินเชื่อและพัฒนาเศรษฐกิจ :
กรณีศึกษาจังหวัดภาคเหนือตอนบน (พ.ศ. 2532)
2. โครงการประยุกต์ใช้ข้อมูลจากการสำรวจระยะไกลและระบบสารสนเทศ
ภูมิศาสตร์ เพื่อสำรวจตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ ใน
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลุ่มน้ำปาย (พ.ศ. 2541) (ศึกษาด้านเศรษฐกิจและสังคม)
3. โครงการประยุกต์ใช้ข้อมูลจากการสำรวจระยะไกลและระบบสารสนเทศ
ภูมิศาสตร์ เพื่อสำรวจตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ ใน
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่สะ (พ.ศ. 2542) (ศึกษาด้านเศรษฐกิจและ
สังคม)
4. โครงการประยุกต์ใช้ข้อมูลจากการสำรวจระยะไกลและระบบสารสนเทศ
ภูมิศาสตร์ เพื่อสำรวจตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ ใน
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยผาเมือง (พ.ศ. 2544) (ศึกษาด้านเศรษฐกิจและ
สังคม)
5. โครงการประยุกต์ใช้ข้อมูลจากการสำรวจระยะไกลและระบบสารสนเทศ
ภูมิศาสตร์ เพื่อสำรวจตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ ใน
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่ต๋น (พ.ศ. 2545) (ศึกษาด้านเศรษฐกิจและสังคม)
6. การศึกษาสภาพแรงงานเด็กจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อการวางแผนและนโยบาย
เกี่ยวกับด้านแรงงานเด็ก ของแรงงานและสวัสดิการสังคมจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ.
2542-2543)
7. ปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงานเด็ก และแรงงานข้ามชาติ : กรณีศึกษาอำเภอแม่
ฮวยและอำเภอฝาง (พ.ศ. 2544)
8. กรณีศึกษาปัญหาแรงงานเด็กในภาคเกษตร (พ.ศ. 2544)
9. การศึกษาจัดค้ำทุนและคืนทุนเพื่อกำหนดแผนและทิศทางการพัฒนาวิทยาลัย
นอร์ท-เชียงใหม่ (พ.ศ.2544)
10. ทศนคติของนักเรียน นักศึกษา และชุมชน ที่มีต่อการจัดการด้านอุดมศึกษาโดย
เอกชน : กรณีศึกษาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่ (พ.ศ.2545)
11. การพัฒนาองค์กรและบริหารงานบุคคลในสถาบันศึกษาที่ดำเนินการและ
บริหารงานโดยเอกชน : กรณีศึกษาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่ (พ.ศ.2545)
12. สภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนที่อยู่เหนือเขื่อนภูมิพล จังหวัดตาก (พ.ศ.
2546)

13. การกระจายของเกรดของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2543, 2544 และ 2545 (พ.ศ.2546)
14. ภาวะการทำงานทำของบัณฑิตวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่ ระดับปริญญาตรี รุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2 ปีการศึกษา 2545และ2546 (พ.ศ.2547)

งานวิจัยที่อยู่ระหว่างการดำเนินการ จะแล้วเสร็จในปลายปีการศึกษา 2547

1. การพัฒนาหัตถอุตสาหกรรมไม้แกะสลักทั้งระบบอย่างยั่งยืนของบ้านถาวย เชียงใหม่ (Reserch and Development for Comprehensive and Sustainable Wood Handicraft OTOP/SMEs at Ban Tawai, Hang Dong District Chaing Mai Province) (ทุนสนับสนุนจากเครือข่ายการวิจัยภาคเหนือตอนบน ของ สกอ.)
2. คุณลักษณะของอาจารย์ที่ปรึกษาที่เป็นที่พึงประสงค์ของนักศึกษา : กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่ (ทุนสนับสนุนจากกองทุนวิจัย มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่)
3. ความพึงพอใจของนักศึกษา ในการเลือกมาศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่ ประจำปีการศึกษา 2547 (ทุนสนับสนุนจากกองทุนวิจัย มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่)

ขอรับรองว่าข้อความทั้งหมดนี้เป็นความจริง

ลงชื่อ

เจ้าของประวัติ

(นางพิกุล ไคว์สุวรรณ)

...../...../.....

ชื่อ

วีระพันธุ์ ชินวัตร

อาชีพ
ตำแหน่งปัจจุบัน

สถาปนิก
กรรมการบริหารบริษัท เอส เจ เอ ทรีดี จำกัด
กรรมการบริหาร บริษัท ดีไซร์ทัวร์ จำกัด
กรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา
ที่ปรึกษาคนบดี ฝ่ายวิจัยและพัฒนา คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
กรรมการอนุรักษศิลปะสถาปัตยกรรม สมาคมสถาปนิกสยามฯ
กรรมการดำเนินงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ กระทรวงเกษตรและ
สหกรณ์

ปีเกิด / สถานที่

2499 / กรุงเทพมหานคร

อายุ 50 ปี

ที่ทำงาน บริษัท เอส เจ เอ ทรีดี จำกัด 106/1 ซอยสุขุมวิท 53 ถนนสุขุมวิท เขตวัฒนา กทม.
10110

โทร. 0 22590035-7 โทรสาร 0 22592376

คุณวุฒิ

มีประสบการณ์การทำงานในงานอาชีพสถาปนิก เป็นเวลากว่า 25 ปี ทั้งในด้านการออกแบบงานสถาปัตยกรรม และ งานวิจัยด้านสถาปัตยกรรม งานอนุรักษ์และที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่แนวความคิดในการออกแบบจนถึงงานออกแบบรายละเอียดโดยใช้คอมพิวเตอร์ร่วมในงานออกแบบ

ในฐานะ กรรมการบริหาร รับผิดชอบดูแลในด้าน การติดต่อบริหารงานกับลูกค้าและนโยบายของบริษัทด้วย

ในฐานะ กรรมการบริหารองค์กรเอกชน (NGO) ที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมและสังคม มีส่วนช่วยส่งเสริมผลักดันการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ งานสถาปัตยกรรมและชุมชนในท้องถิ่น

ในฐานะ ที่ปรึกษาคนบดี ฝ่ายวิจัยและพัฒนา คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปี 2548-49 มีส่วนช่วยผลักดันให้เกิดการบูรณาการ ในการสัมมนาวิชาการ และพัฒนา งานวิจัยของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

ในฐานะ กรรมการสภาวิจัยแห่งชาติสาขาปรัชญาปี 2545-48 และ 2549-51 มีส่วนร่วมในการส่งเสริมงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมและสังคม มีส่วนช่วยส่งเสริมผลักดันการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ งานสถาปัตยกรรมและชุมชนในท้องถิ่น

การศึกษา

ระดับอุดมศึกษา
ปัจจุบัน

สถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร 2522
กำลังศึกษาในหลักสูตรนานาชาติ "การจัดการมรดกทางสถาปัตยกรรมและการท่องเที่ยว" คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ในระดับปริญญาเอก

ประสบการณ์ออกแบบและกิจกรรมทางสังคม

- 2547- 2548 รับผิดชอบ ผู้จัดการโครงการและผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรม โครงการ โครงการ กำหนดแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมู่เกาะช้างและพื้นที่เชื่อมโยง ของ องค์การพัฒนาด้านพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.)
- 2546-2548 รับผิดชอบ รองผู้จัดการโครงการ ฝ่ายวางแผนกายภาพ และผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมร่วมสมัย โครงการ วางและจัดทำแผนผังเฉพาะ พื้นที่โดยรอบ สนามบินสุวรรณภูมิ ของ กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย ร่วมกับ บริษัท บี บี เอ็ม ที่ จำกัด และ บริษัท มูเซล จำกัด
- 2546-2547 รับผิดชอบ รองผู้จัดการฝ่ายวางแผน และ ผู้เชี่ยวชาญด้านออกแบบชุมชนและสถาปัตยกรรม โครงการ วางและจัดทำแผนผังเฉพาะ พื้นที่พิเศษ ชุมชนชายแดนแม่สาย, เชียงแสน และเชียงของ ของ กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย ร่วมกับ บริษัท บี บี เอ็มที่ จำกัด
- 2541-2547 รับผิดชอบออกแบบวางผังและอาคาร โครงการ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จังหวัด เชียงราย ร่วมกับบริษัท A110 และ A49 จำกัด
- 2547 ประธานโครงการจัดพิมพ์หนังสือ “174 มรดกสถาปัตยกรรมดีเด่นในประเทศไทย” เพื่อเทิดพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงเป็นองค์ประธานพระราชทานรางวัล อาคารอนุรักษ์ดีเด่น ในรอบ 20 ปี (2525-2545) และเนื่องในโอกาสครบรอบ 70 ปี สมาคมสถาปนิกสยามฯ ในปีพ.ศ. 2547
- บทความเรื่อง - ความสามารถในการปรับตัวในภูมิปัญญาไทย : ทางเลือกในการแก้ปัญหาหน้าท่วม ของบางกอกมหานครแห่งน้ำ
- สรุปปัญหาเวียงกุมกาม ในปัจจุบัน
- เมือง กับ การพัฒนาเชิงอนุรักษ์คิดต่าง ๆ : ใครว่า “เก่า” อยู่กับ “ใหม่” ไม่ได้?
- ในนาม อุปนายกฝ่ายอนุรักษ์ฯ สมาคมสถาปนิกสยามฯ ลงในวารสาร อาษา ฉบับ 02:47-03:47
- 2546 บทความเรื่อง - เงินกู้เพื่อวัฒนธรรม...อีกหนทางรอดมรดกไทยพื้นถิ่น?
- เราควรมีพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านกันได้หรือยัง?
- ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการประชุมเชิงปฏิบัติการ “สังคมไทยต้องการพิพิธภัณฑ์ แบบไหน?”
- ข้อเสนอแผนปฏิบัติการของกระทรวงวัฒนธรรมต่อมรดกทางวัฒนธรรม
- ในนามอุปนายกฝ่ายอนุรักษ์ฯ สมาคมสถาปนิกสยามฯ ลงในวารสาร อาษา ฉบับ 10:46 - 11:46
- 2544 รับผิดชอบร่วมออกแบบ อาคารสำนักงานใหม่ โครงการ สำนักงานคณะองคมนตรี ในบริเวณต่อเนื่องกับสวนสราญรมย์
- 2543-45 ร่วมวิจัย โครงการ รักษาเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมท้องถิ่น และ สิ่งแวดล้อม เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ของมหาวิทยาลัย ศิลปากร รวม 11 จังหวัดประกอบด้วย จังหวัด เชียงราย ,แพร่, หนองบัวลำภู,เลย , นครปฐม , เพชรบุรี , ตราด ,กระบี่ ,

สุพรรณบุรี, สิงห์บุรี และอุทัยธานี โดยรับผิดชอบ รองหัวหน้าโครงการวิจัยฯ และ
หัวหน้าวิจัย จังหวัดเชียงราย และ สุพรรณบุรี

2543-ปัจจุบัน วิทยากรรับเชิญ ในงานสัมมนาทางวิชาการต่างๆ อีกมากมาย

รางวัล และ ประกาศเกียรติคุณ

- 2549 รางวัลชนะเลิศ ประกวดแบบสถาปัตยกรรม พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ แห่งที่ 1
ระยะที่ 2 บริเวณอาคารกระทรวงพาณิชย์(เดิม) ปากคลองตลาด ในนามกลุ่มบริษัท
เอส เจ เอ ทรีดีจำกัด, นิโอสต้า อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด และ แอ็กซิส แลนด์สเคป
จำกัด
- 2548 รางวัลชมเชย โครงการวิจัยดีเด่นของ สภาวิจัยแห่งชาติ ประจำปี 2547 ในหัวข้อ
เรื่อง โครงการรักษาเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม เพื่อดึงดูด
นักท่องเที่ยว 11 จังหวัด ในนามคณะผู้วิจัย ของคณะสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัย
ศิลปากร

หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส - อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง
ณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ผู้บริหารหน่วยฯ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุนันทา ฟาเบร (sunanta@mfu.ac.th)

สถานภาพหน่วยงาน

หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส-อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนาความสัมพันธ์ภายนอก มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ความเป็นมา

หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส-อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 24 กันยายน 2547 โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนันทา ฟาเบร และได้จัดให้มีพิธีเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2548 โดยรองศาสตราจารย์ ดร. วันชัย ศิริชนะ อธิการบดีมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง และ Mr. Jacques Morcos ผู้ช่วยทูตด้านความร่วมมือกับมหาวิทยาลัย ของสถานทูตฝรั่งเศสประจำประเทศไทย

หน่วยงานนี้เริ่มต้นด้วยการศึกษาค้นคว้าในกรอบของการท่องเที่ยว อุตสาหกรรมเกษตร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อันมีสาเหตุมาจากการพบสถิติที่น่าสนใจในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ และการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub-region: GMS) ซึ่งประกอบไปด้วยประเทศไทย พม่า จีน ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ในปี พ.ศ.2548 ที่ผ่านมา หน่วยได้ดำเนินงานเกี่ยวกับการวิจัย การให้ความรู้ และการฝึกอบรม เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจอันจะนำไปสู่แนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนในประเด็นปัญหาดังกล่าวข้างต้น เมื่อมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงได้เปิดสำนักวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ สำนักวิชาวิทยาศาสตร์เครื่องสำอาง และเปิดการสอนระดับปริญญาเอกด้านสังคมศาสตร์ ขึ้น หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศสฯ จึงมุ่งประเด็นความสนใจไปที่กระแสความเคลื่อนไหวทางสังคมในปัจจุบันของประเทศไทย และจากการสร้างห้องค้นคว้าวิจัยของสำนักวิชาวิทยาศาสตร์เครื่องสำอาง หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศสฯ ได้พยายามหาเทคโนโลยีและความรู้ที่ทันสมัยมาช่วยพัฒนาเพิ่มขึ้นด้วย

พันธกิจ

หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศสฯ มีพันธกิจพื้นฐาน 4 ด้าน คือ

1. พัฒนากิจกรรมด้านการค้นคว้าวิจัย
2. พัฒนากิจกรรมทางด้านวิชาการ อาทิเช่น จัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีและปริญญาโท ให้ความรู้ และฝึกอบรม
3. สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนทางศิลปวัฒนธรรมระหว่างประเทศฝรั่งเศสและ ประเทศไทย
4. เป็นศูนย์ข้อมูลทางวิชาการ

หน่วยงานมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะอุทิศตนเพื่อดำเนินงานภายในล้านนาและอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

วิสัยทัศน์

หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส-อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จะเป็นศูนย์กลางแห่งการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีระหว่างประเทศฝรั่งเศสและประเทศไทย รวมทั้งกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

ขอบเขตของงานด้านวิชาการ

การวิจัยจะเน้นไปในด้าน:

- ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและมรดกทางวัฒนธรรมของล้านนา
- การอพยพและการรวมกลุ่มของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย
- อุตสาหกรรมเกษตร
- วิทยาศาสตร์สุขภาพ
- วิทยาศาสตร์เครื่องสำอาง
- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์
- เทคโนโลยีสารสนเทศ
- ภาษาฝรั่งเศส - ภาษาฝรั่งเศสประยุกต์, ภาษาฝรั่งเศสสำหรับชาวต่างชาติ (FLE)

อาจารย์มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงที่ทางหน่วยงานช่วยประสานให้ไปศึกษาต่อที่ประเทศฝรั่งเศส มีรายชื่อดังต่อไปนี้

อาจารย์สุรพงษ์ อุดมา อาจารย์ประจำสำนักวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ
ศึกษาต่อระดับปริญญาเอกด้านคอมพิวเตอร์ และทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง
“Application of indexing techniques for preservation of ancient graphical heritage” ณ มหาวิทยาลัยลาโรแซล ประเทศฝรั่งเศส

อาจารย์สุชาติรี ประสมสุข อาจารย์สำนักวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ

ศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก และทำวิจัยร่วมในโครงการภายใต้ความร่วมมือไทย-ฝรั่งเศส ด้านภาษาศาสตร์คอมพิวเตอร์ ในหัวข้อเรื่อง “Automatic Segmentation for Thai Words” หรือ “การตัดคำภาษาไทยสำหรับเครื่องแปลภาษาไทยกับภาษาฝรั่งเศส” ณ สถาบัน INALCO (Institut National des Langues et Civilisations Orientales) กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ร่วมกับ มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัย Franche Comté มหาวิทยาลัย Sophia-Antipolis และ Institut de Langues Orientales

อาจารย์ศรัณยา ศรีสุวรรณ อาจารย์ประจำสำนักวิชาวิทยาศาสตร์

ศึกษาต่อระดับปริญญาเอกด้านวิทยาศาสตร์ และทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “Origin and evolution of sweet potato (*Ipomoea batatas*) and its wild relatives” ณ มหาวิทยาลัยปารีสใต้ ศูนย์ออร์เซย์ (L’université Paris Sud – Orsay)

อาจารย์ณัฐพรพรรณ อุดมา อาจารย์ประจำสำนักวิชาการจัดการ

ศึกษาต่อระดับปริญญาเอกด้านเศรษฐศาสตร์ และทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “Foreign Direct Investment in ASEAN countries” ณ มหาวิทยาลัย Nantes ประเทศฝรั่งเศส

การช่วยเหลือและสนับสนุนด้านการวิจัย

อีก 10 ปีข้างหน้า หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส-อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง จะเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารที่หลากหลาย ซึ่งจะถูกบรรจุไว้ในคอมพิวเตอร์ อาทิเช่น หนังสือ นิตยสาร วิทยานิพนธ์ เอกสารหรือจดหมายที่เขียนด้วยมือ บันทึก ภาพถ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งวัตถุและสิ่งปลูกสร้างในล้านนา และแผนที่ เป็นต้น

พันธกิจด้านอื่น ๆ

สร้างความรู้ และความเชี่ยวชาญ

เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ หน่วยงานได้ จัดหาวิธีการหรือแนวทางในการให้ความรู้ไว้หลายรูปแบบกับประเทศฝรั่งเศส เช่น จัดงานเกี่ยวกับด้านวิทยาศาสตร์ (การประชุม สัมมนา การประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น), การจัดหาสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ, การให้คำปรึกษาหรือให้ความรู้ (ที่ปรึกษาาร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสังคมศาสตร์), ห้องสมุด, ให้การสนับสนุนทางด้านวัฒนธรรมและเทคโนโลยีต่าง ๆ (จัดหาข้อมูล จัดแสดง นิทรรศการ ฯลฯ)

การฝึกอบรม

หน่วยงานรับนักศึกษาฝึกงาน (ระดับปริญญาโท ปริญญาเอก ฯลฯ), นักศึกษาหรืออาจารย์ระดับ post-doctorate จากต่างชาติ (ฝรั่งเศส, ประเทศในกลุ่ม GMS, ยุโรป และอื่น ๆ) เพื่อร่วมงานในโครงการวิจัยต่าง ๆ

งานพิมพ์ หรือสิ่งตีพิมพ์

นับตั้งแต่หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศสฯ เปิดดำเนินการ ได้มีการจัดพิมพ์หนังสือไปแล้ว ทั้งหมด 3 เล่ม คือ

1. Sunanta Fabre. Le Siam dans l'Opinion Française de 1815-1868. 2005
2. Sunanta Fabre. Egyptian Civilization (Comparative to Thai civilization). 2005
3. Sunanta Fabre. Siam under the reign of King Mongkut by French drawers in nineteenth century. (จะพิมพ์แล้วเสร็จในเดือน เมษายน 2549)

และที่จะจัดพิมพ์ในลำดับต่อไป คือ

- หัตถกรรมและวัฒนธรรม: ผ้าล่านนาและอนาคตของสิ่งทอล่านนา
- Historical Atlas of Thai people

นอกจากนี้หน่วยงานยังมีความตั้งใจที่จะจัดทำจดหมายข่าว “แม่ฟ้าหลวง” ปีละ 2 ฉบับ โดยร่วมมือกับมหาวิทยาลัยของฝรั่งเศส

ด้านบุคลากร

ในปี พ.ศ. 2549 มีบุคลากรประจำ 5 คน และหน่วยงานมีความตั้งใจที่จะรับนักวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัยและเงินทุนจากหน่วยงานภายนอกเพื่อทำงานวิจัยร่วมกัน นอกจากนี้หน่วยงานยังต้องการอาจารย์ที่มีประสบการณ์และนักศึกษาจากฝรั่งเศสเข้ามาร่วมงานในโครงการต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง และประจำถาวรอยู่ที่หน่วยงานด้วย

ความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยหรือสถาบันคู่สัญญา

หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศสฯ มีสัญญาความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยลาโรแซล มหาวิทยาลัยมงแปลลิเยร์ 3 และมหาวิทยาลัยอื่นๆ รวมถึงสถาบัน และหน่วยงานของฝรั่งเศสอีกหลายแห่ง

หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศสฯ ยังมีข้อตกลงกับมหาวิทยาลัยของไทยอีกหลายแห่ง รวมทั้งสถาบันวิจัย และหน่วยงานของรัฐบาลโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการท่องเที่ยว

งบประมาณในการดำเนินงาน

หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศสฯ ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง และสถานทูตฝรั่งเศสประจำประเทศไทย ในการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ

แผนการดำเนินงาน

- 3 ปี - พัฒนาโครงสร้างของการทำวิจัยร่วมและเครือข่ายวิจัย
- พัฒนาศักยภาพงานวิจัยระดับ post doctorate
  - เป็นศูนย์การสอนหรือฝึกอบรมภาษาฝรั่งเศสสำหรับชาวต่างชาติ (FLE)
  - พัฒนาหน่วยให้เป็นศูนย์การฝึกอบรมด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการท่องเที่ยว
  - พัฒนาศักยภาพงานวิจัยของนักศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอก
- 5 ปี - เป็นศูนย์กลางเพื่อการค้นคว้าและวิจัยด้านอุตสาหกรรมเกษตร (การเพาะปลูกพืชเมืองร้อน) แห่งเอเชีย
- 10 ปี - เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารทางวิชาการด้านต่าง ๆ

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

Mae Fah Luang University

หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส-อนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง
(French-Upper Mekong Sub-region Academic Cooperation Centre)

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

333 หมู่ 1 ต. ท่าสูด อ.เมือง จ.เชียงราย 57100

โทร: 0-5391-6845 แฟกซ์: 0-5391-6846

E-mail: french_GMS@mfu.ac.th

<http://france.mfu.ac.th>